Sverig og Rusland i det 19. Aarhundrede.

Af **A. Geffroy.**

Oversat af **C. Rosenberg,** Dr. phil.

Kjøbenhavn. Forlagt af den Gyldendalske Boghandel (F. Hegel). G. S. Wibes Bog-trykkeri. 1865.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna bok i sex kapitel grundar sig på fyra artiklar av den franske historikern Auguste Geffroy i *Revue des deux mondes* 1855-1856, som har översatts till danska och bearbetats av Carl Rosenberg, vilket översättaren beskriver i förordet. Boken utkom 1865, bland annat mot bakgrund av dansk-tyska kriget 1864. Boken digitaliserades i juni 2009 av norska Nasjonalbiblioteket, varifrån de scannade bilderna och OCR-texten i april 2015 kopierades till Projekt Runeberg för att kunna korrekturläsas.

Forord og Indledning.

Udsigten til, at den, oprindelig kun for det tyrkiske Rige begyndte Kamp kunde faa et videre Formaal, nemlig at stække Czarrigets Vælde ogsaa i Midten af Europa og mod Nord, gjorde det i Krimkrigens andet Aar ligesaa ønskeligt for Vestmagterne at faa en driftig Forbundsfælle og et heldigt Angrebspunkt i Sverig, som for den svensk-norske Regering at deltage i en Kamp , der da kunde skaffe Sverig dets gamle Østgrændse tilbage eller dog bryde Ruslands overvældende Indflydelse i Norden. Denne Situation foranledigede Nordens bedste Kjender og Ven i Frankrig, Hr. A. Geffroy, til i en Række Artikler i „Revue des deux mondes“De vare 5, nemlig 1) i Aargangen 1855, 1ste Qvartal (XXV. année, séconde série de la nouvelle période, tome IX) p. 758—798, 2) i 3die Qvartal (ibid. t. XI) p. 140—178, 3) i samme Bind, p. 1269—1295, 4) i 4de Qvartal (ibid. t. XII) p. 541—594, og 5) i Aargangen 1856, Maj og Juni-Bindet (XXVI. année, séconde période, t. III) p. 457—495. at henlede sine Landsmænds Opmærksomhed paa de Forhold, der tidligere havde fundet Sted mellem Sverig, og paa den ene Side Rusland, paa den anden Side Frankrig, samt, da imidlertid Traktaten af 21de Nov. 1855 var indgaaet og Pariserfreden sluttet, til at paavise, hvordan Sverig-Norges Stilling til Rusland nu var bleven.Dette Arbejde, der danner en sammenhængende Fremstilling af Sverigs Forhold til Rusland siden Gustav IV’s Overtagelse af Regeringen, have vi trot det tidssvarende at gjengive paa Dansk. De sidste to Aars Begivenheder: Polakkernes Undertrykkelse og Tscherkessernes Fordrivelse samt nu det preussisk-øsferrigske Overfald paa Danmark med dets ydre og indre, øjeblikkelige og sandsynligvis fremtidige Følger, have i den Grad forøget Ruslands Magt og Indflydelse især i Nordeuropa, at Europas Folk og først og fremmest de nordiske have den største Anledning til at tænke sig om, hvad der muligvis kan forestaa dem fra denne Kant, og følgelig ogsaa til at gjøre sig Rede for de forløbne Tiders Tilstande og Forhold. Det kunde herefter synes, at Danmarks Forhold til Rusland fornemlig maatte vedkomme danske Læsere, og tilvisse vilde ogsaa en grundig Fremstilling af denne Side af vor Regeringshistorie være meget ønskelig. Men Hovedvægten ligger dog — ogsaa for vort Vedkommende — paa Sverig. Danmark spillede stedse Birollen; nogen særegen dansk Politik ligeoverfor Rusland har der aldrig kunnet være Tale om, da den danske Regering stadig kun havde den Opgave at lette og sekundere Ruslands Angreb paa Sverig, — en Opgave, der ikke var mere taknemlig end hæderlig; thi Rusland lønnede den danske Regering med at lade Sverig faa Norge „til Vederlag“ for Finland. Det gjælder altsaa allerførst om at være paa det Rene med

Sverigs Stilling til Czarriget, at danne sig en Dom om Rigtigheden eller Urigtigheden af den Politik, som de svenske Herskere have fulgt, og i denne Henseende indeholder Geffroy's Artikler en klar og fuldstændig Oversigt, støttet ikke blot paa vigtige svenske Kilder, navnlig det bekjendte Værk: „*Minnen ur Sveriges nyare historia, samlade af B. v. Schinkel, forfattade och utgifne af C. W. Bergmann*“, men ogsaa paa vigtige, os utilgængelige Kilder, nemlig det franske Udenrigsministeriums Arkiv.

Det Følgende er imidlertid ikke en fuldstændig Oversættelse, ej heller blot Oversættelse. Vi have ikke medtaget denførste af de fem Artikler, fordi den temmelig cursorisk kun antyder Hovedpunkterne i Tiden fra Nystad-Freden 1721 til Finlands Erobring 1809, altsaa dels indeholder Ting, der tør anses for at være danske Læsere bedre bekjendte (bl. A. gjennem den for nogle Aar siden udgivne Oversættelse af Schinkel-Bergmanns Værk, forsaavidt Gustav III's Tid angaar„Gustav den Tredje og hans Tid“ af C. W. Bergmann, oversat af J. H. Halvorsen. F. Wøldike. 1859., dels foreløbig berører, hvad der i de følgende Artikler findes udførligere behandlet. Fremdeles have vi udeladt de indledende Bemærkninger, hvorved Forfatteren har søgt at lokke sine Læsere fra de samtidige Dagsbegivenheder til sit Emne, hvilke Bemærkninger selvfølgelig nu og hertillands ere uden videre Betydning eller vilde kræve Forklaringer om Ting, der ikke vedkomme selve Sagen. Ogsaa Slutningen af den sidste Artikel, hvorom noget Lignende gjælder have vi fundet det rigtigst at udelade. Endelig have vi, forsaavidt Forf. bruger tilgængelige Kilder, sammenholdt hans Text med disse, og, hvor han gjengiver Ordlyden af samme, have vi fulgt den svenske Original; en og anden Misforstaaelse eller Fejltagelse have vi ogsaa kunnet rette.

Endnu skulle vi blot opholde Læseren med et Par Erindringer, om hvad der var gaaet forud for det Tidspunkt, hvorfra Hr. Geffroys her gjengivne Fremstilling tager sin Begyndelse.

St. Petersborgs Grundlæggelse i det rent finske Ingermanland var en staaende Trusel mod Sverig om at tage Finland fra det. Freden i Nystad stadfestede Tabet af Lifland, Estland, Ingermanland og Karelien, og samtidig førte det svenske Folks Udmattelse efter Carl den Tolvtes Krige til hin ulykkelige saakaldet frie Forfatning, der gjorde det muligt for Czarernes Guld at lamme al den svenske Regerings Handlekraft. Forgæves søgte det fransksindede Hatteparti gjennem en Krig med Rusland paa en Gang at samle Folkets Kraft ved Begejstringen for den nationale Sag og ommulig kaste Rusland tilbage. Dette var Grunden til Krigen 1741—43, der mislykkedes: Landets Forsvarsvæsen var i en slet Tilstand og Officererne af Huepartiet tilsidesatte Hensynet til Pligt, Ære og Fædreland af Nag til det herskende Modparti; ved Freden i Verelä gik atter et Stykke af Finland tabt, og Ruslands Grændse flyttedes frem til tæt østfor Staden Lovisa paa Finlands Sydkyst.

Partikampene vedbleve. Man begyndte at søge en Frelse i Kongemagtens Udvidelse; men den braheske Sammensværgelse mislykkedes (1756), og, da Katharina bemægtigede sig Czarernes Throne, medens Frederik II kæmpede for at opretholde sit sammenranede Rige, kunde det ikke undgaa disse to rovgridske Herskere, hvor stor Fordel de kunde drage af den indre Urede i Sverig. Den 12te Oct. 1769 sluttede de to Hoffer den bekjendte hemmelige Traktat, hvor ved de forpligtede sig til at opretholde Forfatningen af 1720 i Sverig og, i Tilfælde af at den skulde blive kuldkastet, at hjælpes ad til at fratage Sverig hver sit Stykke ɔ: Finland og Svenskpommern.

Revolutionen d. 19de Aug. 1772 frelste Sverig fra Polens Skjæbne. Gustav III hævdede mandigen sit Folks Selvbestemmelsesret og sin Krones Uafhængighed ligeoverfor sin Onkels forbittrede Trusler, og Forholdene vare saadanne, at man maatte lade Traktaten af 1769 uudført. Men Katharina hvilede ikke, og, medens Gustav III arbejdede paa at hæve Riget og ved franske Subsidier nyskabte dets Sæværn, stræbte Katharina at gjenopvække de gamle Partikampe og om mulig rejse Oprør imod ham, i det Mindste i Finland, hvor et svensk Adelsparti med Friherre Georg Magnus Sprengtporten i Spidsen arbejdede paa Finlands Løsrivelse — dog ingenlunde til Fordel for selve det finske Folk, saaledes som flere Fennomaner holde af at forestille sig Sagen, men for at stifte en særskilt svensk-aristokratisk Republik under russisk Beskyttelse. Krigen 1788 var en Forsvarskrig mod disse Stemplinger og mod Katharinas truende Ærgjerrighed. Men de gunstige Omstændigheder, under hvilke denaabnedes, gik tilspilde paa Grund af Officerernes Pligtforglemmelse, og Alt hvad Gustav III kunde opnaa ved Freden 1790 var Bevarelsen af den hidtidige Grændse. Dog var der naat saameget, at Katharinas Rænker for en

væsentlig Del vare forstyrrede, og Sikkerhedsakten 1789 havde yderligere styrket Regeringens Magt, — men ogsaa for en væsentlig Del lagt Grunden til det Had, som senere blev en Hoveddrivfjær til Gustav III's Mord.

En anden Bevæggrund hertil var uklare Sympathier med de franske Frihedsideer. Mod disse havde Gustav III erklæret sig paa det Bestemteste. Hans Afsky for de demokratiske Principer og hans Hengivenhed for den bourbonske Kongeslægt, hvilken han unegtelig var megen Tak skyldig, forførte ham til at nærme sig Katharina og saaledes opgive den russe-fjendtlige Politik, som hans politiske Klarsyn tidligere havde tilsagt ham at følge. Ved hans Død, 1792, var Sverig i den unaturlige og farlige Situation at staa som Ruslands og de øvrige legitime Fyrsters Medkæmper mod dets gamle naturlige Forbundsfælle Frankrig.

Regenten i den unge Konges, Gustav Adolfs, Mindreaarighed, Hertug Carl af Sødermanland og hans almægtige Yndling Reuterholm, indsaa denne Holdnings Urigtighed. Trods ivrige russiske Bestræbelser for at holde fast paa Sverig, trods Dannelsen af et nyt russisk Parti under Armfeldt, knyttede Regeringen Forbindelser med den franske Republik, og den pludselige Afbrydelse af den næsten fuldbyrdede Giftermaalsplan mellem den unge Konge og Katharinas Sønnedatter AlexandraDenne Episode af Sverigs Historie i Forhold til Rusland fortæller Hr. Geffroy i den første af de nævnte 5 Artikler Pg. 782—786, dels efter Schinkel-Bergman, dels efter »Memoires secrets de la Russie I.« Vi meddele den her som betegnende, baade for Situationen og den unge Konges Karakter, der fik saa stor Indflydelse paa Sverigs Skjæbne.

«Urolig ved at se sine Rænker spildte, standsede Katharina omsider ved en Plan, snildere end alle de andre, en Plan, der paa gjorde Forholdet særdelesspændt samtidig med at Gustav IV blev myndig og overtog Regeringen. Desværre delte Gustav IV sin Faders

en Gang røber Kejserindens umættelige Ærgjærrighed og hendes Kvindelist. Hun besluttede at faa Gustav III's Søn gift med sin Sønnedatter Alexandra for ad denne Vej at gjøre sig til Herre baade over Sverigs Regering og dets Konge. Den unge, smukke, gode Storfyrstinde blev et Offer for politiske Beregninger; man opdrog hende i det Haab engang at blive Sverigs Dronning; Kejserinden roste for hende den unge Fyrstes gode Egenskaber, medens hendes Agenter samtidig søgte at forlokke Gustav IV. Regenten lod imidlertid ikke denne Plan trænge igjennem, og, da han frygtede de Følger, som en saadan Forbindelse kunde have for hans Land, besluttede han først at sætte sig derimod. Med dette for Øje og uden at agle paa Kejserindens Antydninger, fremskyndte han sin kongelige Myndlings Forlovelse, da han var 17 Aar gammel, med en Prindsesse af Mecklenburg. Den 1ste November 1795 holdt man i denne Anledning i Tydskland og i Sverigs vigtigste Byer offentlige Fester, hvis Gjenlyd ikke undlod at vække Katharinas Ærgrelse og Vrede. Da Friherre Schwerin var bleven udsendt fra Stokholm til St. Petersburg for efter Skik og Brug at melde det russiske Kabinet den af hans Suveræn indgaaede Forbindelse, lod Katharina strax den svenske Regering vide, at dens Afsending ikke vilde blive modtagen ved Kejserhoffet. Den stakkels Friherre var allerede paa den anden Side af Viborg, et kort Stykke fra St. Petersborg. Trak han sig tilbage, vilde han maaske gjøre Sagen alvorlig for sin Regering; gik han videre, frygtede han Kejserindens ustyrlige Harme. Han tyede til en Udflugt: han befalede sin Kudsk at vælte Vognen: derpaa lod han sig, under Paaskud af at være kommen til Skade, bære til Viborg og gik tilsengs, hvor hans Tjenere forbandt ham og gned hans Fod hver Dag. Mindre fast imidlertid i sin Beslutning end Karl den Tolvte, som, da han stillede sig syg an i Bender, blev liggende i Sengen ti Maaneder (?), stod Friherre Schwerin op om Natten og gjorde sig, under en Forklædning, lidt Motion ved at spadsere i Byens mest afsides Gader. Med Hensyn til hvordan den svenske Regering skulde tage Sagen, var Regenten af den Mening, at man ikke skulde løsne noget Skud for saa Lidt og at man burde svare Kejserinden, som en ung Mand svarer en gammel Kokette, nemlig med Foragt. Man nøjedes virkelig med at erklære, at man vilde iagttage samme Forhold mod Rusland, som dette selv maatte tillade sig mod Sverig, og at hin Magt forøvrigt ikke havde Grund til at tage sig af de Forbindelser, som Kongen af SverigAfsky for den franske Revolution. At bekæmpe denne, især efter at dens Ideer havde faaet en saadan Bærer og Udfører

fandt for godt at indgaa til sit Folks Tarv og med sin personlige Lykke for Øje.

Katharina, som ellers overalt var sejrsæl, vilde imidlertid ikke paa sine gamle Dage finde sig rolig i dette

ydmygende Nederlag. Hun vilde ikke opgive en Plan, som hun længe havde glædet sig til at sætte igjennem, og tog atter fat paa sine Rænker. Penge, Trusler og Løfter syntes endnu engang at love hende Sejr, men beredte hende kun en endnu bitrere Krænkelse. Paa hendes gjentagne indstændige Anmodninger underhandlede det svenske Hof med det mecklenburgske om Forlovelsens Ophævelse, uagtet Prindsesse Lovise Charlottes Smerte. Den unge Konge var nemlig allerede Gjenstand for begge Prindsessers Kjærlighed; begge havde endog lært sig Svensk som Vidnesbyrd om deres fuldkomne Hengivenhed for ham. Man kundgjorde i Sverig, at Gustav ikke maatte gifte sig, før han blev myndig, og snart efter gav Regenten til hele Hoffets Forundring sit Samtykke til, at hans Myndling rejste til St. Petersborg efter Kejserindens Begæring. Han vilde udentvivl derved vise, at Fyrsten i ethvert Fald dog var fri i sit Valg og med Hensyn til sin Adfærd. Gustav og Regenten fandt hos den listige Katharina tilsyneladende den hjerteligste Modtagelse; hun berørte knap Ægteskabet med et Par Ord. »Hvis, som man sagde, de to unge Mennesker allerede elskede hinanden, maatte man sørge for at gjøre dem lykkelige.« I sit stille Sind stolede hun paa, at hverken Kongen eller Regenten vilde kunne modstaa den unge Prindsesses Ynde eller de Forførelsesmidler, som hun selv gjorde sig rede til at omgive dem med.

Gustav var kommen til Petersborg i Midten af August 1796, ledsaget af sin Farbroder og et talrigt Følge. Han tog ind hos sin Ambassadør, Stedingk. Alt efter det første Møde mellem de to Suveræner, der fandt Sted paa Eremitagen, udtalte Kejserinden sin Beundring for den unge Konge og erklærede, at hun var nærved selv at være forelsket i ham. Sammenkomsten mellem de to Forlovede, den ene 18 den anden 14 Aar gammel, var endnu interessantere. De havde uden Tvivl længe været oplagte til at fatte Kjærlighed til hinanden, og under deres Holdnings naive Forlegenhed trode man at gjætte, at de gjensidig følte sig hinanden værd. De mest glimrende Fester, som Kejserinden eller de rige Herrer ved hendes Hof kunde finde paa, bleve ødslede paa Gjæsterne, hvis Nærværelse gjorde den gamle Katharina ung igjen; mensom Bonaparte, blev Kongens eneste Tanke, og de Vanskeligheder, han herved indvikledes i, medførte, i Forening med

Ruslands barbariske Overdaadighed, var den skikket til at bedaare en Søn af Gustav III? Katharina stræbte at danne sit Hof efter Versailles- og Trianon-Hoffets Mønster, og naar der, som det hed i Hofstilen, var *stor Eremitage*, lod hun opføre franske Stykker, hvori de fornemste moskovitiske Herrer spillede Hovedrollerne. Alle disse Anstrængelser for at give Hoflivet en Politur, som hun misundte det franske, havde kun ophobet omkring hende en plump Pragt. Denne Herskerinde, som for Millioner opføre Marmorpaladser til sine uforskammede Yndlinger, higede forgæves efter Elegance og Smag i sine Slotte. Disse en finere Civilisations Forrettigheder fandtes uforenelige med det dumme Hovmod hos Hofmænd som hin Potemkin, der prydede sit Bibliothek med Banknoter indbundne som Bøger.

Imidlertid spildte Kejserinden ikke Tiden. Gustav syntes indtagen i den unge Storfyrstinde; hvad Regenten angaar, saa skulde man tro, han var vunden, at dømme efter den ringe Umage, han gjorde sig for at fjerne sin Myndling fra et fordærvet Hof og en Forbindelse, han nys havde anset for farlig. Snart talte Kejserinden højt om sin Plans Udførelse. Hun talte til Kongen og sin Sønnedatter som til Forlovede, og lod dem endog en Dag i sin Nærværelse give hinanden det første Kys. Det eneste Punkt, som syntes at frembyde nogen Vanskelighed for denne Forbindelses Indgaaelse, var Religionen. Katharina, som frygtede for at fornærme sin Præstestand og krænke Nationalstoltheden, rørte ikke videre ved denne Sag, enten hun nu var overbevist om, at Kongen af Sverrig og Regenten ikke vilde lægge videre Mærke dertil, eller hun haabede at kunne styre Sverig endnu sikkrere ved den græske Kirkes Poper og Kapellaner, som skulde følge Storfyrstinden til Stockholm. Kongen havde desuden givet at forstaa, at han af Agtelse for det russiske Folks religiøse Skrupler, ikke vilde afkræve Prindsessen en formelig Afsværgelse af sin Tvo. Fra begge Sider afholdt man sig fra iforvejen at vise for megen Paastaaelighed. i denne Sag. Gustav var forbeholden, Katharina listig. Man overlod de to Ministre Zubof og Markof at opsætte Kontrakten snarest mulig. Den svenske Minister overdrog man inden dens endelige Affattelse at fremsætte den officielle Begæring. Dag og Time for Trolovelsen blev strax bestemt, og den 10de Septbr. 1794 trode Katharina endelig at have vundet den Sejr, som hun saalængeNapoleons store Fejlgreb: at alliere sig med Alexander, den sørgelige Situation, som kostede Sverig Finland og bragte

forgæves havde tragtet efter; denne Dag blev tvertimod for den stolte Kejserinde en Ydmygelsesdag, og en Pind til hendes Ligkiste.

Hele Hoffet havde faaet Befaling til at samle sig i stor Stads i Thronsalen for at være tilstede ved Kongetrolovelsen. Fra Kl. 7 om Aftenen var allerede Storfyrstindens Familie tilstede, Storfyrstinden selv, glimrende paaklædt, samt alle Damer og Kavalerer og Rigets fornemste Officerer. Kejserinden traadte ind i Salen med straalende Ansigt og et prægtigt Følge. Da hun havde taget Plads, vendte Alles Øjne sig mod Hoveddøren for at se Kongen af Sverrig og hans Ledsagere træde ind; men efter at nogle Øjeblikke vare forløbne i dyb Tavshed og da Kongen af Sverrig ikke kom tilsyne, viste sig Tegn til Forundring og dernæst til Utaalmodighed paa Kammerherrernes Ansigter, som omgave Kejserinden; Bekymringen blev snart almindelig. Var Kongen bleven pludselig syg? Hvilken uforudset Aarsag kunde opholde ham, naar Kejserinden allerede sad paa sin Throne med sit Hof forsamlet om sig, og når hans Brud ventede paa ham? Fyrst Zubof kom og gik flere Gange, Sindsbevægelse begyndte at male sig paa Kejserindens Ansigt og i Storfyrstindens allerede taarefyldte Øjne — Ting, der Altsammen pirrede Nysgjerrigheden. Kongen, hvem man ventede paa saa utaalmodig, lod sig ikke se.

Sagen var følgende. Det var aftalt, at Kongen skulde begive sig til Slottet Kl. 7 om Aftenen. Den samme Dag, ikke mer end en Time inden den bestemte Mødetid, bragte Minister Markof Kongen ÆgteskabskontraktenEfter Schinkel var det en særskildt Forpligtelse med Hensyn til Religionsspørgsmaalet alene. til Underskrift. Gustav syntes forbavset over den Maade, hvorpaa man havde affattet Artiklen om Religionen; han erklærede, at om han end ikke vilde formene den unge Dronning privat at bekjende sin Tro, saa kunde han dog ikke tilstaa hende enten et Kapel eller Præsteskab i sit Slot; han vilde tvertimod have, at hun ved alle offentlige og udvortes Højtideligheder skulde bekjende den lutherske Religion. Forgjæves foreholdt man Gustav, hvilken Krænkelse hans Vægring vilde tilføje Kejserinden og hvor det vilde smerte hans unge Brud; forgjæves kom de Hofmænd, der syntes at have mest Anseelse hos ham, og opfordrede ham til dog at samtykke i en Indrømmelse, som han siden efter, sagde de, kunde give en god Dag. Den unge Konge viste allerede her den Stædighed, der siden voldte hans Fald, og svaredede russiske Kanoner udenfor Stockholms Porte. Hvorledes dette gik til, vil den følgende Fortælling vise.

Kjøbenhavn, November 1864.

Oversætteren.

helt tørt, at han ikke skrev under, samt trak sig, for at undgaa alt Overhæng, sluttelig ene tilbage til sit Værelse, hvor han laasede sig inde. Regenten havde man set samtale et Øjeblik afsides med Kongen; han havde endog tilsyneladende trængt paa ham, at han skulde give efter; men man veed ikke, hvordan han egentlig bar sig ad ved denne Lejlighed. Klokken var 10 om Aftenen, og Katharina og Hoffet ventede endnu. Man var nødt til at melde dem den skrækkelige Nyhed. Zubof traadte ind i Salen med et blegt og sønderknust Ansigt og hviskede Kejserinden nogle Ord i Øret. Katharina stod pludselig op, forsøgte at tale, men besvimede. Lidt efter kunde hun staa op og gaa, og man gav Hoffet Lov til at fjerne sig under Paaskud af, at Gustav pludselig havde følt sig upasselig. Da Sandheden kom ud, kunde man ikke noksom undre sig over denne lille svenske Konges Dumdristighed, eller vredes over hans Frækhed. Alexandra var den Eneste, som viste en oprigtig Smerte; hun flød hen i Taarer og var i flere Dage overvældet af Sorg.

Katharina svandt hen efter at have lidt denne offentlige Forhaanelse. Man saa hende søge Ensomhed og stundom stænge sig inde næsten ganske alene i sit tauriske Palads. Hendes Vattersot tog til Dag for Dag. Forgjæves forvandlede Smigrerne deres Trapper til jævne tæppelagte Opgange, for at hun kunde komme til deres Fester; forgjæves vilde Sørøveren Lambro-Cazioni, der havde været hendes Hofnar, nu være hendes Læge og hentede selv Søvand for hver Aften at skaffe hende et koldt og salt Fodbad; disse afmægtige Smigrerier formaaede ikke Noget mod hendes krænkede Følelse. Den Tvang, hun paalagde sig for at skjule sit Onde, gjorde det endnu værre; kun nogle Uheld, som Franskmændene led i Tydskland, bragte hende endnu en Smule Trøst. Den 5te Novbr. samme Aar, efter to Maaneders Lidelser, blev hun rammet af et Slagtilfælde; man fandt hende ligge bevidstløs i en Korridor tæt ved hendes Alkove; hun levede endnu 37 Timer i en Slags Dvale; endelig henimod

Aften, efter en skrækkelig Rallen, udstødte hun pludselig et stærkt Skrig, som udbredte Rædsel i hele Paladset, og udaandede derpaa. Czarinden havde bødet med sit Liv for sine fordærvelige Rænker, og den unge Gustav IV havde, uden at ville det, hævnet sin Fader og sit Fædreland.«

I. Ruslands Fremskridt i Gustav den Fjerdes Tid.

Kong Gustav IV, den sidste Repræsentant for Absolutismen i Sverig, har, ved sin Karakter alene, udøvet en beklagelig Indflydelse paa det Folks Skjæbne, som hans Fødsel kaldte ham til at styre. Født 1778, blev han Konge i sit femtende Aar, men overtog først Styrelsen, da han var bleven myndig, d. 1ste Nov. 1796. Hans Fader havde ladet ham opdrage med den største Omhu, og han syntes tidlig at være samme værdig, i den Grad viste han sig tillidsfuld, ren i Sæder og af Hjertet ærlig og oprigtig. Dog kunde man let se, at hans Anskuelser havde faaet en skjæv Retning og savnede Selvstændighed, samt at han ikke vilde kunne frigjøre sig for de Fordomme, hvormed Standshovmod eller en i et og andet Punkt uklog Opdragelse let kunde omtaage ham. Med Undtagelse af en vis Smag for de ædle Rørelser i Sindet, som Musiken fremkalder, var der Intet, som denne indskrænkede Aand følte sig opløftet ved; han var lige ufølsom for Literaturens og Konstens Tillokkelser, ja næsten for enhver Fornøjelse, og det lod næsten til, at dette iskolde Hjerte ikke kunde banke af nogensomhelst ømmere Lidenskab. Deraf kom vistnok den skrækkelige Stædighed, som han senere viste. Kun den, der har en klar og vidt skuende Forstand, kan i Sandhed være Herre over sig selv og sine Beslutninger: hans Eftertanke støtter hans Handlekraft;2 Intet er paa den anden Side mere sædvanligt end at se en af Naturen indskrænket eller ved Opdragelsen hildet Aand , n<iar den en Gang kommer i Fart, snuble over to eller tre Grundsætninger, som den klynger sig fast til, fordi de efter dens Mening indeholde hele Sandheden og Løs ningen af alle de Vanskeligheder og alle de Kombinationer, som de menneskelige Skjæbnekaar frembyde. 1 Følelsen af sin Kongeværdighed fandt Gustav IV ej blot Kilden til den strængeste Agtelse for sin Pligt; men herpaa grundede sig ogsaa den Stivsindethed , hvormed han fastholdt Forestil lingen om at være, som alle Konger, Herrens Udvalgte og alle Menneskers Overmand i Kraft af en særegen hans Per son vedhængende Hellighed. Paa selve sin Bryllupsaften befalede han sin Dronning at læse højt i Bibelen det første Kapitel af Esthers Bog og erklærede hende, mere ligefremt end blidt, at hun maatte være rede til at adlyde ham punkt lig, eftersom han, ligesom Ahasverus, vilde være Herre i sit Slot. Han slog engang sin aatteaarige Søn Næsen tilblods, fordi den unge Prinds ikke havde bukket dybt nok for Kongen. Han talte sædvanligvis med dæmpet Røst og med Højtidelighed, og den Etikette, som han omgav sig med, var mer end en Gang nær ved at koste ham Livet. Man fatter vel, at en saadan Fyrste maatte blive fremmed for de nye Ideer, som hans Samtid havde set opstaa; især var han utilgjængelig for den franske Revolutions Principer; han opfattede den blot som et skammeligt Oprør og havde det Forsæt, hvis Europas Stormagter viste sig lade eller fejge, at tåge Bourbonernes Sag , efter hans Mening den eneste legitime, i sin Haand og atter sætte dem op paa den Throne , hvor Gud havde sat deres Forfædre. En Slags overtroisk Gudsfrygt fik ogsaa tidlig Magt med hans Tan ker, som den fjernede fra den rette Vej og tilsidst ned sænkede i virkelig Galenskab. Han troede fuldt og fast paa Sjælevandringen, grublede grundig derover og erklærede engang, at han bar i sig Carl den Tolvtes Sjæl. tinder en saadan Konge burde. Sverig mer end nogen3 sinde omgive sig med fremmede Alliancer, som det kunde stille imod Ruslands under Gustav 111 stadig drevne Intri guer. Vi skulle se, hvorledes Gustav IV fjernede fra sig alle Magter, især Frankrig, hans gamle og naturligste Ven. Under hans Mindreaarighed havde det svenske Regentskab klogeligen knyttet en ny hjertelig Forstaaelse med den repu blikanske Regering; men da Gustav var bleven Konge, havde han intet Værn mod de Tilskyndelser, der kom fra hans Faders gamle Tjenere, som vare aldeles bourbonsksindede. Især lyttede han til hin Greve Axel Fersens Raad, som er bleven saa berømt for sin Nidkjærhed for Marie Antoinette og senere ved sin gruelige Død. Efter Flugten til Varen nes, paa hvilken han, som man veed, selv havde kjørt Dronningens Vogn, var Greve Fersen bleven tilbage nærved Grændsen og havde forsøgt alle x\lidler til at frelse Fangerne i Temple. Han havde arbejdet paa at danne en Koalition til Gunst for dem og bønfaldt alle Hofferne; han havde vovet endnu engang at besøge Frankrig og komme inkog nito til Paris, ja havde endog skaffet sig en Sammenkomst med Dronningen i Fængslet. D. 21de Juni*) havde voldt ham en Fortvivlelse , som har afpræget

sig dybt i hans Breve: »Jeg tænker altid paa denne ulykkelige Dronning og hendes Børn« , skriver han til Baron Frederik Taube, »og denne Tanke sønderriver min Sjæl. Jeg burde ikke tale til dig derom, jeg burde holde Erindringer borte, som gjøre mig ulykkelig; men, ak! hvor kan jeg glemme hende, som saa vel har fortjent af mig den evige Hyldest, som jeg har svoret hende? . . . Jeg tænker altid paa disse ulykke lige Børn.« » Alt hvad jeg har mistet« , skriver han til en Søster, »er altid nærværende i min Erindring og spilder mit Livs Lykke. Vær dog ikke bekymret, kjære Sofie, min Helbred staar sig nok, siden jeg ikke er død d. 21de Juni.» Man begriber, hvad der maatte komme fra en saadan Raadgiver, da Fersen, som havde været fjernet fra Stats *) Marie Antoinettes Henreltelsesdag.4 sager i Regentskabets Tid , blev almægtig hos Gustav. Netop han blev valgt for at repræsentere paa Kongressen i Rastatt Kongen af Sverig, ikke i hans Egenskab af Hertug af Pommern, men som en af de Suveræner, der havde garan tere! den Westpfalske Fred. Denne Rolle havde Gustav IV i Sinde at spille; men Bonaparte havde allerede ved Campo Formio-Freden givet tilkjende, at han ikke vilde lade andre Repræsentanter faa Adgang til Kongressen, end Preussens og Østerrigs, og at det gjaldt om at lemlæste den West pfalske Freds Resultater, ikke at stadfæste og opretholde dem. »Europas Situation er bleven meget forandret siden 1648«, sagde han til Fersen ved den særlige Sammenkomst, som han tilstod ham ; «Sverig udovede da en stor Indflydelse paa Tydsk land; det stod i Spidsen for det protestantiske Parti; det straalede endnu af al den Glands, som den store Gustav havde givet det; Rusland var endnu ikke blevet en euro pæiske Stat; Preussen var ikke til. Disse to Magter ere voxede til og have derved skudt Sverig tilbage og nedsat det til en Magt af tredje Rang«. Da Fersen, for at be kæmpe dette Ræsonnement, holdt sig til Retten, som Noget, der er den materielle Magt overordnet, afbrød Bonaparte, temmelig pludseligen Samtalen. »Min Herre « , sagde han, »den franske Republik vil aldrig anerkjende nogen svensk Ambassadør paa Kongressen; allermindst vilde den her kunne give nogen Afsending Adgang, hvis Navn maaske staar paa Listen over Emigranterne«. Dette sidste Argument indeholdt en Trusel; man lod Fersen vide, at han snarest muligt maatte forlade Byen , nåar han ikke vilde bortføres paa Direktoriets Befaling som Emigrant. Saadan var Begyndelsen til Gustav IVs Forhold til den franske P.epublik. Han styrkedes derved i den Tanke at staa op mod denne Regering som Forsvarer af det gamle europæiske System. En Stund dog, dengang Baron Staél- Holstein, i Februar 1798, paany indtog sin Post som svensk Minister i Paris, og selv endnu i Consulatets Begyndelse, da Hr. de Bourgoing repræsenterede Frankrig ved de to5 nordiske Hoffer, kunde man tro, at Gustav vilde tilkjende Frank rig Ret til at raade over sine egne Sager og bestemme sin Styrelsesmaade; men Sverig var bestemt til den Ulykke at have næsten lige efter hinanden to Suveræner over sig, som af en Skinsyge gg et Fjendskab mod Europas Behersker, der tilsidst blev rent personligt, droges — og Landet med dem — ind i en Kamp, hvis frygtelige Udfald de burde have forudset. Den ulykkelige Rejse, som Gustav IV foretog til Tydskland fra 1803—1805, styrtede ham i den Etter at have afslaaet, som man har set*), den rus siske Storfyrstinde Alexandras Haand (Datter af Kejser Paul I), havde den unge Konge 1797 ægtet Markgreven af Badens fjerde Datter, Prindsesse Frederikke, Søster til Kejserinde Elisabeth, Alexander l's Hustru. Et Besøg ved Hoffet i Carlsruhe tjente Gustav IV til Paaskud for at skjule den Beslutning, han havde fattet, at blande sig i Tydsklands Anliggender, og med Bekymring saa man ham følge Carl den Tolvtes, hans Monsters, sørgelige Exempel og forlade sit Rige, som endnu var spaltet i Partier, i over atten Maaneder, for at kaste sig ind paa en æventyrlig Bane og mod en Modstander, hvis Genie han ikke havde kunnet skjønne. Neppe var Gustav IV kommen til Pommern, før han var omgiven af Emigranternes Hovedmænd, som opflam mede hans Forfængelighed, idet de bød ham den Hæder at gjenrejse Frankrigs Throne. Ved Hoffet i Carlsruhe æggedes hans Had mod Bonaparte af hans Svigermoder, Markgrevinden af Baden, og med hende af General Armfelt. Greve d'Antraigues og mange andre bitre Fjender af Frank rig. Han havde anerkjendt Direktoriets Omstyrtelse d. 18de Brumaire; men Kejserdømmets Oprettelse og Hertugen af Enghiens Død, hvem han personlig holdt af og søgte at frelse, satte paany hele hans Lidenskab i Bevægelse. Man maa lægge til, at ved samme lid og ved det samme ba *) Noten til Indledningen.6 denske Hof havde Gustav truffet paa den bekjendte tydske Mystiker Jung, som fuldstændig havde bragt hans Indbild ningskraft paa Vildvej med sine løjerlige Lærdomme. Denne indbildte Filosof, fra først af Skrædersvend, siden Skole mester, dernæst duelig Øjenlæge, Professor i Statsøkonomi i Marburg 1787, havde 1803 vundet Markgreven af Badens Fortrolighed. Hans Udlægning af Johannes' Aabenbaring, saadan som han havde givet den i sin Bog om den christne Religions Triumf, der udkom 1798,

havde midt i denne Tids rystende Omskiftelser og ved Ldgangen af saa mange Katastrofer, forfærdet Folks Sind og bedaaret dem, der havde en sygelig Indbildningskraft. Aabenbaringen inde holdt, efter denne Fortolkning, en verdenshistorisk Spaadom, et fuldstændigt Billede — for den der forstod at trænge ind i Sagen — af Menneskeslægtens nærmest forestaaende Skjæbne. Den østerlandske Oldtids Revolutioner, Grækernes og Ro mernes, Revolutionen af 89 og af 93 — Alt dette fand tes ifølge den tydske Filosof, her nøjagtigen forudsagt i store Træk, lette at kjende i saa omfattende et Ma leri; men især gjaldt det dernæst for den nye Fortolker forud at forklare de Spaadomme, som havde Hensyn til de endnu ikke forløbne Tider. Her begyndte hans Letfærdig hed eller Inspiration. Hvem var det: Dyret med syv Ho veder og ti Horn . . . som skal komme op af Afgrunden og fare bort til Fordærvelse?*) og hvem skulde den hvide Hest være — og den, der sad paa den, kaldes trofast og sanddru, og han demmer og strider med ßetfærdighed? **). »Jeg saa Dyret og Kongerne paa Jorden og deres Hære forsamlede for at føre Krig imod den, som sad paa Hesten, og hans Hær, og Dyret blev grebet og med det den falske Profet, som havde gjort de Tegn for det, med hvilke han havde forført dem, som toge Dyrets Kjendemærke, og dem, som tilbade dets Billede. De to bleve kastede levende i Ildsøen, *) Aab. Cap. 17, V. 7-8. **) Cap. 19, V. 11.7 som brænder med Svovl, og de Andre bleve slagne ihjel med hans Sværd , som sad paa Hesten, hvilket udgik af hans Mund; og alle Fugle bleve mættede af deres Kjød«*). Jung havde et Svar paa hver af disse hemmelighedsfulde Gaader. — Dyret, det er en graadig Erobrer, som vil drømme om at lægge sit Aag paa hele Menneskeslægten, han vil gaae fremad, indtil Christus selv, paa den hvide Hest, lader sig tilsyne for Menneskenes Øjne, gaacr imod ham med sine Hære og slaar ham til Jorden. Denne store Strid maa være nær forestaaende. Jung venter den omtrent 1838; strax efter vil det tusindaarige Rige begynde paa Jorden. — I saadanne Drømmerier trode Gustav at kjende Fremtidens Billede fortid, og hans Fantasi stræbte haard nakket efter at give dem bestemte Skikkelser. I Napo leon saa han »Dyret« , i de Allierede den Trofastes og Sanddrus Riddere. Fra nu af var det for den ulykkelige Svenskerkonge som en Samvittighedspligt at love at hjælpe med sine Vaaben Enhver, der afskyede Napoleon, denne Jordens onde Aand, denne Guds og Menneskenes Fjende. Det lille Hof i Carlsruhe blev Arnested for alle de fransk fjendtlige Intriguer, og det er ikke saa ganske vist, at Gu stav IV jo har været indviet i den i England af Cadoudal og Pichegru spundne Sammensværgelse mod Napoleons Liv. Alle disse hemmelighedsfulde Rænker undgik ikke ham, som man forgæves haabede at standse. Var Gustav omgiven uf Emigranter og Fjender af Kejseren, saa vogtede ogsaa en Mængde Spioner af enhver Rang og Art paa Alt hvad han gjorde og sagde. Blandt Andre var en vis Ba ronesse kommen for ikke længe siden og havde nedsat sig i Carlsruhe; hun havde fulgt, sagde hun, med Condés Hær og viste sig Emigrationens Interesser aldeles hengiven. Da hun var smuk, elskværdig og gjorde store Gilder, hvor hun stillede sine royalistiske Følelser tilskue, havde hun med Lethed opnaaet at knytte Venskab med Prindsessen af Ro- *) Gap. 19, V. 19—21. •2*8 han, som nylig havde været hemmelig gift med Hertugen af Enghien; man hørte hende tale om denne Fyrste med levende Beundring, og hendes gribende Stemme fremlokkede Taarer, når hun ved Harpen sang hans Yndlingsromance, ja, hun havde endog ladet indrette i en tilbage liggende Del af sit Værelse en Slags Kap el, hvor hendes Venner saa hende, belyst af en dunkelt brændende Lampe, paa Knæ foran et Alter, over hvilket hang et Billede af Hertugen af Enghien, tilhyllet med Flor. Imødekommende, yndig og aandrig, bedaarende ved sin forstilte Smerte og overlæssede Elegance, havde hun under alt dette skaffet sig Yndest og Fortrolighed hos de vigtigste Personer af Gustav IVs Om givelse og stod sig tilsidst saa godt med den svenske Mi nister, at hun i selve hans Skrivepult gjorde sig bekjendt med hans hemmeligste Papirer og Noter. Intet undgik da Napoleon af de Intriguer , der bleve spundne af Gustav i Fællesskab med Emigranterne; han blev "forbitret paa denne lille Konge, som han kunde udslette af Europas Kort, om han blot vilde tillade hans Naboer, der tryglede ham derom, at besætte hans Stater». Snart lod han ham paalægge, gjennem Prindsen af Baden, at forlade Carlsruhe og fjerne sig fra Frankrigs Grænd ser, snart talte han om at lade ham bortføre som Hertugen af Enghien og føre ham fangen til Paris. Der gik endog det Rygte , at Kejserens Fortørnelse vilde give Anledning til Sverigs Deling, Hvad der synes mere vist, er, at Talleyrand og Duroc paa denne Tid holdt Napoleon tilbage fra enhver Yderligheri; men han sagde til dem, endnu efter at Gustav havde forladt Baden (12te Juli 1804): »I skulle se, hvad Følgen vil blive; i Politiken maa man ikke tåge i Betænkning at gjøre Nogetsomhelst, når det gjælder at gjøre en Fjende uskadelig. Resten af Gustavs Rejse i Tydskland var i Virkelig heden kun en Række Underhandlinger mod

Frankrig, og den diplomatiske Forbindelse mellem Kabinetterne i Stok holm og Paris blev endelig afbrudt i September 1804. Mod Enden af samme Aar sluttede Gustav en hemmelig Traktat9 med England , som lovede ham 80,000 Pund Sterling til Stralsunds og Pommerns Forsvar, samt hannoveranske Hjælpetropper. En anden Traktat, hvis Bestemmelser aldrig have været ret bekjendte, [knyttede Sverig til Rusland den 14de Jannar 1806. Alliancen kunde synes rent defensiv, men en hemmelig Artikel fastsatte øjeblikkelig Krig med Frankrig; 15000 Russere, med 25000 Syenskere og 10000 Engelskmænd eller Hannoveranere skulde gjøre en Diver sion i Tydskland, især for at befrie Hannover, der var an grebet, og operere mod Holland. En anden hemmelig Artikel gav Kommandoen over denne Diversionshær til Kon gen af Sverig, hvis Tropper skulde lønnes af England. Paa samme Tid som han saaledes forberedte Bourbon ernes Gjenindsættelse, tilbød Gustav dem et Tilflugtssted i sine Stater. Greven af Lille (Ludvig XVIII), som hidtil havde flakket om snart i Varschau, snart i Kongen af Preussens Lande, modtog dette Tilbud og anviste Prindserne af sin Familie Kalmar som et roligt og sikkert Mødested. Selv ankom han den 30te Sept. 1804 fra Riga til Kalmar med Hertu gen af Ångouléme, medens Greven af Artois ankom med et talrigt og udvalgt Følge fra England. Man gav Ludvig XVIII en sa.'rskilt Livvagt, og Stedets Myndigheder fik Befaling til at behandle deres Gjæst som for Tiden regerende Konge af Frankrig. Gustav sendte Fersen for at byde ham vel kommen, og Fersen blev her bedre modtagen end i Rastatt. Emigranter kom fra Fastlandet og dannede et fuldstændig! lidet Hof, hvor man gjenfandt det gamle franske Hofs Ce remonier og Prætentioner: naar Hertugen af Anguléme ved Kongens Spilleparti gav Kaart, gjorde han det staaende, og ved det sidste Kaart bukkede han dybt, ligesom i Tuilerierne eller Versailles. Man kjender de Akter, som Ludvig XVIII underskrev under dette 3 tigers Ophold i den gamle By Kalmar; den første var en Kundgjørelse, der blev ud spredt over Europa i 24000 Eyemplarer og som indeholdt de Grundsætninger, der skulde blive Grundvolden for Re staurationen og Forfatningen af 1814.10 Altsom Gustav havde indviklet sig dybere i Fjendskab mod Frankrig, havde man set hans Uduelighed komme tilsyne, hans Vaklevornhed og den Stædighed, der skulde føre til hans Undergang. Medens han blev tågen med af de Allierede i alle deres Koalitioner, blev han ikke indviet i deres Felttogsplaner, og følte sin Egenkjærlighed saaret ved denne Mangel paa Tillid. Netop i det Øjeblik, da han var et Bytte for disse Übehageligheder, da han bebrejdede de Allierede deres Føielighed mod den fælles Fjende og vilde marchere, han alene, hvis det behøvedes, til Frankrigs Grændse for at gjenindsætte Ludvig XVIII — gjorde Na poleon, som imens havde beséjret Østerrig ved Ulm og Austerlitz samt Preussen ved Jena og Auerstadt, inden han tog fat paa Kampen med Rusland, ham det Tilbud, at de skulde gjøre Ende paa deres Tvistigheden En af Marskalk Mortiers Adjutanter gav endog Baron Essen, der komman derede den svenske Hær i Pommern, at forståa, at Kejse ren, der kjendte Kongens Stivsindethed med Hensyn til visse fixe Ideer, ikke vilde lægge videre Vægt paa Anerkjendelsen af sit Kejserdømme. Uheldigvis vare Aabenbaringens Bille der mere nærværende for Gustavs Indbildningskraft end nogensinde; det vilde i hans Øjne have været en skrækkelig Synd mod det Hellige at underhandle med Belzebub, og han vilde have troet derved at sætte sin Sjæl til. Man henstillede til ham i alt Fald at holde sig neutral; han af slog det, fordi han trode ikke at kunne unddrage sig den Mission, som han sagde han havde faaet af Gud selv, at straffe Usurpatoren og at hævne Legitimiteten. Da de andre Hofters Efterladenhed og, efter hans Mening, Forblindelse lod ham paa lidt nær pengeløs og da hans egne Hjælpe kilder forøvrigt omtrent vare lig Nul, saa man ham tåge sin Tilflugt til de løjerligste Midler for at skaffe sig Penge. Han tænkte i nogen Tid, og det for ramme Alvor, paa at sælge Sverigs Krigsflaade til private Kompagnier, hvilke der etter skulde gjøre den i Penge, som de bedst kunde; en anden Gang spekulerede han paa at stoppe paa Vejen de1 1 Subsidier, som England udbetalte til Rusland og under et eller andet Paaskud lægge Beslag paa saa stor en Sum deraf, som han behøvede. En anden Udvej havde han endelig udfundet; det var at sælge Pommern. I Begyndel sen af 1806 havde han givet sin Minister i St. Petersborg Befaling om at tilbyde dette Kabinet Pommern for 6 eller 7 Millioner Rigsdaler; men Greve Stedingk havde svaret ham: «Deres Majestæt! Jeg har ikke forebragt hans kejserlige Majestæt et saadant Forslag; Ds. Majestæt kan miste en Provinds, aldrig sælge den. Jeg paakalder den store Gu stavs Skygge, hvis Navn og Hjerte Ds. Majestæt bærer. ..« Flan havde altsaa utallige Hindringer for sig; ingen af dem kunde dog faaßugt med hans Stædighed, fordi han nærede de utroligste Drømme med Hensyn til den Mission , som han tillagde sig selv, og med Flensyn til andre Menneskers Anskuelser, som han ikke kunde fatte vare forskjellige fra hans egne. Han

havde begyndt at danne omkring sig i Stokholm, under Hertugen af Piennes Anførsel, et Regiment af franske Emigranter og Fanger, som han havde givet Navn af «Kongens Regiment», og som bestod af 35 Mand; han haabede at forene under denne Fane alle de Franskmænd, der vare blevne Legitimiteten tro. Som Følge af den samme Tillidsfuldhed, der ulykkeligvis hos ham traadte i Stedet for al Eftertanke og al Beregning, indskibede Gustav sig paany til Pommern. «Kongen lader sit Overskæg voxe«, skrev nogle Dage forinden hans Sekretær: «hvad der vækker al vorlig Formodning om hans nær forestaaende Afrejse. Man har set, hvor mange Fejlgreb hans første Ophold i Tydskland fra 1803 til 1805 havde givet Anledning til; det andet var til ikke mindre Ulykke. Franskmændene vare, som man veed, allerede Herrer over hele Nordtydsk land; de holdt en Deel af Pommern besat og belejrede Stralsund. De stpde under Marskalk Brunes Kommando. Gustav tvivlede ikke om , at hans Nærværelse og , om for nødent, hans personlige Opmuntringer, vilde føre Mar skalken tilbage til Bourbonernes Tjeneste; han begjærede12 en Sammenkomst med ham; den fandt Sted i Schlattkow paa Grændsen af Provindsen, den 4de Juni 1807. „ Marskalk," sagde Kongen, „har 1 da gleint, at I har en legitim Konge?" — «Jeg veed ej engang, hvem. den Konge skulde være," sagde Brune. — „Se," svarede Kongen, idet han aabnede et Skrin, hvori fandtes en Medaillon med Ludvig XVIII's Billede, „kjender I dette Portrait?" — „Ja, jeg gjor," sagde Brune ligegyldigen. — „Ludvig XVIII, er ulykkelig, laiidflygtig, men dog er han Eders legitime Konge og hans Rettigheder ukrænkelige. Han begærer i dette Øjeblik kun een Ting, nemlig at kunne samle sine tro Under saatter under sine Faner." — „Men hvor ere disse Faner?" — „I vil altid finde dem i min Lejr, hvis de ej kunne ud folde sig andensteds!" — „Men Prindsen, siger man, har overdraget sine Rettigheder til Hertugen af Angouléme?" — „Noget saadant har jeg aldrig hort Tale om. Tvertimod har Ludvig XVIII offentliggjort en Erklæring, en Borgen for hans Hensigter , som „Monsieur" og alle Prindserne af Blodet have underskrevet. Kjender I den?" — „Nej, Sire." — „ Hertugen af Pienne er her; maaske har han den hos sig. Jeg vil lade ham komme, hvis I vil; men maaske det vilde vække formegen Opmærksomhed?" — „Hvis Es. Majestæt vil sende mig den i et Omslag til Forposterne, vil jeg læse den og vise den til mine Officerer." — „I denne Erklæring lover Kongen alle de Militære , som maatte vende tilbage til deres Pligt, at lade dem blive i deres Grad og Virksomhed. Men sig mig, General, tror I, at den nær værende Tingenes Tilstand kan vare længe i Frankrig?" — „Alt kan skifte om i denne Verden." — „Har I ikke tænkt paa, at Forsynet, efter at have undt Eder et mærkeligt Held, kan tåge det fra Eder igjen for at hævne Retten og den gode Sag?" — „Kan det ikke hænde sig, Sire, at brave *) Vi have hørt fortælle, at Gustav, trækkende i en Snor, rullede et Forhæng op, bag hvilket Ludvig XVIII stod i egen Person. Intet paalideligt Viduesbyrd, som vi kjende, stadfæster denne besynderlige Hændelse.13 Mænd, idet de handle efter deres Overbevisning, befinde sig i Uovereensstemmelse med Forsynets Beslutninger?" — „Hvis I paany havde Valget imellem at tjene Eders legitime Konge og den Sag, som I nu har bundet Eder til, hvad vilde I da gjore. Svar mig ligefrem?" — „ Det er en Ting, som for tjener at undersoges." — „Det synes dog ikke saa. Sig blot, om I er stemt for at vende tilbage til Eders Pligt eller for at forsvare de Principer, som I har antaget." — „Hvad disse Principer angaar, Sire, ja, dem vil jeg forsvare bestandig. Hvad Ojeblikket angaar, da vil jeg gjore min Pligt." — „Veed I, at Bonaparte har foreslaaet Kongen at underhandle med ham om hans Rettigheder? Det er det bedste Bevis paa, at han er nødt til at anerkjende dem." — „Sligt veed jeg Intet af." — „Veed I ogsaa, at Kongen rent ud har afslaaet det og sagt som Frants I: „Vi have mistet Alt undtagen Æren." — «Ja, det var den ridderlige Konges Valpsprog." — «Jeg veed, hvad Kongen er for en Mand; han fortjener at være kjendt for sine store og ædle Egenskabers Skyld. I Tilfælde af et Regeringsskifte, hvad vil der saa blive af Eder, Marskalk?" — «Jeg vil dø med Ære, Sire, med Vaaben i Haand. Jeg er Soldat og hvert Øjeblik udsat for Døden. Det kommer altsaa ikke an paa at dø en Smule senere, men at dø godt." — „Dette beror noget paa Skjæbnen ; men hvad der ikke beror paa den, er den Lykke, som bestaar i Sjælens Fred, i Samvittighedens gode Vidnesbyrd; det vil Bonaparte aldrig naa. Han kunde, hvis han vilde give sin Konge Kronen tilbage, sikkre sig en udødelig Hæder; maaske vil han endnu have et forbi gaaende Pleid, Berømmelse blandt Mennesker; men en rolig Samvittighed faar han aldrig." — „Men hans Genie, hans store Egenskaber, hans udødelige Bedrifter, er der en eneste Bourbon, der har udfort Magen til demr" — «Der gives gunstige Omstændigheder ; man maa blot forståa at nytte dem." — „Kan vel være." — „Og Hertugen af Enghiens Død? hvilken uhyre Misgjerning!" — «Jeg var dengang i Konstantinopel og kan ikke forklare denne Begivenhed." — „Og hvad er14 dog denne franske Revolution ikke for en Række

Lovbrud og Forbrydelser!" — «Sire, jeg hører til Revolutionen ; den er sket efter Folkets Vilje." — „Nej, det er ikke det franske Folk, det er Eders Pøbel, som har gjort den. Man ser nok nutildags, hvad disse Gaderevolutioner betyde, som ville trykke alt Ophojet ned og jævne Alt. Disse Principer ere allerede forladte; I er et Bevis derpaa, Marskalk." — „Hvis Eders Majestæt havde været i Ludvig XVFs Sted, vilde Revolutionen aldrig have fundet Sted." Denne Marskalkens Slutningsyttring — var den et smigrende ,eller ironisk Svar, eller havde Marskalken virkelig ladet sig forføre? Det er vanskeligt at afgjøre det. Hvad der synes vist, er at Kongen af Sverrig mente at have gjort en Erobring; thi han lod, nogen Tid efter, denne Samtale offentliggjøre*) og lidt senere faldt Marskalken i Unaade hos Napoleon, der var bleven misfornøjet med ham. Man kjender hans sidste Aars omskiftende Skjæbne og hans gruelige Død i 1815. Maaske hørte han til dem, som i alle Tilfælde rammes af Reaktionerne. I det Øjeblik, da Tilsitfreden endte Fjendtlighederne mellem Frankrig og Rusland samt Preussen, da Napoleon havde for Stralsund eller paa Pommerns Grændse en talrig ikke sysselsat Hær, opsiger Gustav IV Vaabenstilstanden i Schlattkow. Han lader, som han ikke vidste, at hans Alli erede svigte ham , han sender Breve til Frederik Vilhelm, til Alexander, til Ludvig XVIII, for at foreslaa dem en ny Angrebsplan; han vil føre Ludvig XVIII, i Triumf tilbage til Paris ; selv vil han uden at afvente Svar begynde med at befri Stralsund: det skal være det første Skridt paa hans Sejrsbane. Man bringer ham med stor Stads hans Stridsganger; Kapitain Tede, en halvgal Tydsker, som han havde i sin Tjeneste, lader med Værdighed to uhyre Pistoler, som havde tilhørt Carl XII; Gustav modtager dem med *) Post- och Inrikes-Tidningar, Ilte Aug. 1807.15 Majestæt; derpaa, medens Alle staa med blottede Hoveder, fremsiger han en bevægelig Tale, som ender med det Ønske, «at være lykkelig nok til med disse frygtelige Vaaben at kunne sende sin Fjende en Kugle iHovedeU. Man drager til Striden. Lige ved det første Anfald bliver den svenske Hær slaaet. Gustav foreslaar Marskalken en ny Vaabenhvile ; men Brune sender Parlamentæren tilbage med de Ord, at «for den, der tænker paa at ligne Carl XII, er det lidt for tidligt at kræve Vaabenhvile, når Krigen neppe har varet nogle Timer. « Derpaa, saasnart Ilden begynder paany, er Gustav den Første til at give sin Hest af Sporerne; i Galop farer han atter ind i Fæstningen. — Det var tydeligt. at Pladsen ikke kunde modstaa Franskmændene, at man for enhver Pris maatte undgaa en Storms Rædsler og, om mu ligt, frelse den svenske Hær; men Gustav, som Intet vilde høre, sysselsatte sig kun med at forfatte og selv nedskrive Opfordringer til Desertion, som han befalede at udsprede i Fjendens Rækker. Hans Generaler maatte tåge en Beslut ning paa deres eget Ansvar og imod hans Vilje. En af dem, Baron Essen, havde i den svenske Lejr et Møde med General Reille, som var given Marskalk Brune med til Hjælper eller Bevogter. Generalen skjulte ikke, at Kongen af Sverigs tydske Besiddelser vare stærkt truede ; men han føjede til, at det var Kejseren imod at bekæmpe Svenskerne for Gustavs Fejlgrebs og Stædigheds Skyld. — Da man meldte Gustav disse Ord, brød hans Vrede ud: «Jeg befaler Eder at arrestere denne General», sagde han til Baron Essen, «bag efter vil jeg se, hvad jeg skal gjøre ved ham. Den Ufor skammede! skille mine Interesser fra mine Undersaatters ! Jeg befaler Eder at arrestere ham.« — «Eders Majestæt maa erindre sig«, svarede Baron Essen, «at han er kommen som Parlamentær, under Folkerettens og vor Æres Beskyt telse. Eders Majestæt har ikke Ret til at raade over ham.« — «Jeg byder Eder at arrestere ham paa Stedet. « — «Sire, det er umuligt.« — «Hvad, nægter I at lyde mig!« — «Jeg vil aldrig samtykke i at tåge en vanærende og æreløs Hand16 ling paa mig, og jeg vil gjøre Alt hvad jeg kan for at hindre Eders Majestæt iat befale en saadan.» Allerede drog Essen sin Kaarde for at overlevere Kongen den; denne gav tilsidst efter. Reille kunde frit trække sig tilbage; men Essen blev strax den næste Dag sendt over til Riigen. — Endelig fandt man paa følgende Udvej for at frelse Hærgn og Stralsunds Beboere: om Natten satte Hæren i Stilhed over til Riigen; Kongen selv gjorde alene med sin Sekretær Wetterstedt Overfarten ien liden Jolle. Han var meget nedslagen. Hvad der trøstede ham i alt dette Vanheld var, at Carl XII havde forladt Stralsund i et lignende Fartøj ; han bermerkede blot, idet han satte af, at Carl Xll's Sekretær var bleven dræbt midtvejs paa denne korte Fart. Medens Troppernes Overførsel gik for sig uden For styrrelse og med stor Orden, og da Fæstningen endnu ikke var helt rømmet, kom der pludselig Befaling fra Kongen til at standse alle Bevægelser; to Timer senere byder et andet Sendebud at sætte dem i Gang igjen og fremskynde dem paa det Kraftigste. Da Dagen efter General Wrede spurgte Gustav ud om denne Sag, saa Kongen paa ham med et hemmelighedsfuldt Øjekast og svarede: «Hør efter, jeg har Tillid til Eder. Ser I«, sagde han og viste Generalen Neglen paa sin Tommelfinger, «ser I denne lille hvide Plet?» — «Ja, Eders Majestæt!» — «Saalænge denne Plet

beholder sin Hvidhed, smiler Lykken til mig; naar den for mørkes betyder det Ulykker. Da jeg igaaraftes lagde Mærke til, åt Farven forandredes, lod jeg Troppernes Bevægelser afbryde indtil den havde faaet sin sædvanlige Hvidhed igjen, og I ser, at Alt er gaaet godt. « Men det var ikke nok at frelse Stralsunds Garnison; Franskmændene, som d. 20de August besatte denne Plads, truede allerede med Landgang paa Riigen, og Gustav mod satte sig mere haardnakket end nogensinde, at underhandle. «Intet,» skrev han dengang endog til Hertugen af Braun schweig-Oels, «kan formåa mig dertil; det vilde være at besegle min Ulykke i denne Verden og min Fordømmelse i17 den anden.» Lykkeligvis blev Gustav, hos hvem en svag og sygelig Konstitution kun holdt maadelig igjen imod hans stadige Ophidselse og hans feberagtige VirksQmhed, syg og følte sig ude af Stand til at føre Kommandoen. Under Omstændigheder, som allerede truede Sverig saa alvorligen og i en næsten vanvittig Konges Nærværelse, kom det an paa, om der fandtes et Par Mænd, deres Fædreland hengivne nok, til at tåge det frygtelige Ansvar paa sig. General Toll, som ledsagede ham til Riigen, viste denne Raskhed og Fædre landskjærlighed. Følgende underlige Scene forefaldt da i Gustavs Hovedkvarter d. Ote September 1807. Den syge Konge laa paa en Sofa; Essen, Toll og Wetterstedt, Kabi netsekretæren, vare forsamlede omkring ham for at raadslaa om Sagernes Gang. Efter nogle ligegyldige Enkeltheder, talte Toll om de Farer, der vilde følge med Franskmændenes nær forestaaende Landgang paa Øen. Man maatte, sagde han, snarest mulig være hetænkt paa Midler til at under handle med dem, for at Sverig i den Yderlighed, hvori det var stædt, dog i det Mindste ikke skulde miste den Hær, som havde forsvaret Stralsund og som skulde dække Skaane. Han forlangte, at Kongen skulde give ham Fuldmagt hertil. Gustav bød ham opsætte sine Grunde ; derpaa, efter længe at have nølet og ikke uden synlig Ulyst, skrev han for neden disse Linier: «I Henhold til hvad af General, Fri herre Toll er blevet indberettet, bemyndiges herved bemældte General til at tåge de nødvendige Forholdsregler for at varetage Armeens Ære og Sikkerhed.« Kongen havde und ladt at. skrive under, hvorfor Toll rakte ham Papiret, for at han skulde sætte sin Underskrift paa det; men, vild af Vrede, rev Gustav Fuldmagten fra ham, krøllede den sammen med Heftighed og kastede den langt hen fra sig uden at svare eller skrive under. Toll tog den op, gav den til Sekretæ ren og sagde: «Skriv, at Kongen har givet mig denne Fuldmagt, men at Hs. Majestæt er syg og ikke har kunnet skrive under.» Og, medens Sekretæren modigen adlød, sagde Toll til sig selv, medens han med lange Skridt gik18 op og ned ad Gulvet: «Underskriften er, naar Alt kommer til Alt, overflødig; strængt tåget, har jeg ikke dette Stykke Papir behov; thi i Farens Stund er en modig Mand ikke ræd for at vove sit Hoved. « Derpaa standsede han pludse lig og, vendende sig til Kongen, sagde han: «Jeg begærer kun een Ting af Eders Majestæt, og det er, at I rejser. saasnart Skibene fra Carlskrona ere komne.» Den ulykke lige Konge, paa hvem Ydmygelsen lukkede Munden, gav ham heftig Tegn til at gaa ud. Toll tog Fuldmagten og gik uden endog at lukke Døren efter sig; i det andet Værelse sagde han med høj Røst, vendende sig tilbage henad Gustav til: «Øjensynlig er Hs. Majestæt ikke i Stand til at tåge nogen Beslutning», og til Baron Essen: «Fra dette Øjeblik af erkjender jeg ingen Magt over mig undtagen Gud og min Samvittighed.« Den samme Dag førte man Gustav til en liden nærliggende Havn, man lod ham, indhyllet i en stor Kappe, stige ned i en Baad, og en Fregat førte ham til Sverig. Man vil let fatte, at et saadant Sammenstød af sær egne og besynderlige Omstændigheder fremkaldte alle Slags Rygter saavel i den svenske som i den ijendtlige Hær. Rygter om, at Kongen var syg, ja død, om Opsætsighed blandt hans Generaler ogo tvungen Thronfrasigelse udbredte sig i begge Lejre. Toll tog sig vel iagt for at modsige dem ; tvertimod paalagde han sine Spioner at sætte dem i Omløb blandt Franskmændene. Snart vare disse overbeviste om, at en Militærrevolution var udbrudt paa Riigen, og at den nye Regering vilde vise sig mindre uvillig til at gaa ind paa Kejserens politiske System. Jordbunden var saaledes beredt, da General Toll anmodede Marskalk Brune om en Sammenkomst i Stralsund. Han begav sig dertil med nogle Adjutanter, hvem han havde anbefalet ikke at tale om Kongen, at vise sig uvisse med Hensyn til hans Sundheds tilstand, endog at lade uvidende om, hvor han var henne, endelig kun at udtale sig meget übestemt om Hærens Op stilling paa Riigen og i Almindelighed om Alt hvad der19 vedkom Krigen. Toll ventedes imidlertid af Franskmændene i Stralsund med levende Utaalmodighed; man anrettede for ham saavelsom for hans Adjutanter en glimrende Frokost, hvis Lækkerier og gode Vine imidlertid ikke kunde overvinde det svenske Flegma. Efter Maaltidet foreslog Toll en Mili tærkonvention, som Marskalk Brune og han selv skulde undertegne. «Hvorfor ikke«, sagde Marskalken, «slutte en formelig Traktat mellem vore to Suveræner? og hvorfor skal der kun være Tale om en Militærkonvention?«

«Det er«, sagde Toll med et betydningsfuldt Udtryk i Ansigtet og med stærk Betoning, saaledes at han gav sine Ord Vægt, «fordi det af visse Aarsager ikke kan gaa an, at Kongens Navn findes i dette Aktstykke; hans Ratification vilde forresten ikke være fornøden i dette Øjeblik. « Disse gaadefulde Ord syntes altfor vel at stadfæsfe den Mistanke, man havde fattet. Efter nogle Øjeblikkcs Forlegenhed udtalte Reille sig først til Gunst for hans Forslag. Han tænkte, ligesom Marskalken, at den svenske Politik var ved at skille sig fra England, at man derfor maatte spare Hæren paa Riigen, for at den snarest mulig kunde vende tilbage til Skaane og beskytte denne Provinds mod et sandsynligt Angreb af Engelskmændene, der stode paa Sjælland. Konventionen blev sluttet i de Udtryk, som Toll havde foreslaaet, og den svenske Hær fik, til sin store Overraskelse og skjøndt den var fuldstændig overvunden, Lov til at vende tilbage til Sverig med Vaaben, Ammunition og Oppakning og uden at have mistet en eneste Mand. Toll holdt sig rolig lige til Enden, trods sin Glæde. Kun kunde han, idet han forlod Stralsund og med sin Stab gik igjennem Fæstningens yderste Værker, ikke bare sig for at sige, medens han nød en Pris Tobak: «Jo, det lyckades!» Det var Alt hvad hans Omgivelser fik at vide af ham. — Inden Maanedens Ende var den svenske Hær, mer end 10,000 Mand stærk, lykkelig udskibet paa Kysten af Sverig. Var Gustav nu bleven klogere midt i al denne Fortræd? Nej. I den samme September Maaned havde han i Carls20 krona modtaget et nyt Besøg af Ludvig XVIII og Hertugen af Angouléme, og, havde han, saa syg og ydmyget som han var, end ikke gjentaget sine nys gjorte Tilbud om at stille sin Emigrant-Bataillon til Kongen af Frankrigs Tjeneste, at lade ham krone i Wismars eller Greifswaldes Domkirke og derpaa føre ham i Triumf til Paris, saa havde han i det Mindste opmuntret Ludvig XVIII til at forberede en Land gang iVendée med Englands Hjælp; selv drømte han endnu om efter Overenskomst med denne Magt at gaa over og besætte Sjælland og ikke give det tilbage uden i Bytte for Pommern til Sverig og Hannover til hans Allierede. Engelsk mændene tilbode ham fra deres Side, for at indvikle ham yderligere i denne Plan, at overlade ham Surinam eller en anden Koloni. Han lod sig let henrive til at give efter for disse Opmuntringer, og den Dag da Lord Cathcart og Ad miral Gambier bortførte den danske Flaade, var Gustav fra Helsingborg Skibsbro Vidne til denne Voldsdaad, og følte sig særdeles hædret ved den Salut, som det engelske Skyts gav ham. Ingen kunde være mere udæskende mod Frankrig og dets Allierede, gaa mere til Yderligheder i sit person lige Ilad til Napoleon (man forsikkrer, at han nylig havde svoret aldrig at underhandle med «Dyreti, og at han havde tåget Sacramentet paa denne Ed) ; især kunde Ingen vise sig mere ligegyldig for et helt Folks Tarv, som ved Legi timitetens Træf og Absolutismens Forkerthed var givet denne s\ge Daare i Vold. Naar Gustav troede sig forpligtet i sin Samvittighed til at bekæmpe Napoleon uagtet Farerne ved en saadan Kamp , saa burde han i det Mindste have forsøgt at gjøre den saa lidt ulige som mulig ved at knytte sin Alliance fastere med England eller med Rusland. Tvertimod: hans Opførsel mod begge disse Magter var uophørlig fuld af Indfald, og han syntes især at have tåget sig fore at drive Kabinettet i St. Petersborg til det Y'derste. Fra denne Side, ligeoverfor ærgjærrigé Planer og svigefulde Rænker bidroge ej alene hans Fejl, men ogsaa hans gode Egen21 skaber, hans Oprigtighed, hans Ærlighed, hans Samvittig hedsfuldhed til at blænde ham og styrte ham selv og Sverig i de Snarer, man lagde for ham. Politiken havde skabt et Tillidsforhold mellem Paul I. og Gustav, som Mindet om deres første personlige Forhold syntes at maatte forbyde. I Begyndelsen af Aaret 1800, netop da Kongen af Sverig blev foruroliget indenlands af Oppositionens Angreb under Rigsdagen i Norrkoping, lod Paul I en Dag den svenske Minister, Baron General Stedingk kalde til sig. «Jeg har nys faaet Etterretning,» sagde han, «om at der hersker en vis Gjæring i Finland og at Rigsdagens Forhandlinger ikke ville undlade at give Gjenlyd der. Min Hengivenhed for Kongen, Eders. Herre, saavelsom min egen Sikkerhed kræve, at jeg lægger nøje Mærke til enhver Rørelse, der kunde komme tilsyne i denne Provinds. Det kunde nok være, at man vilde give Eder alvorlig Grund til Bekymring paa denne Side af den bot niske Bugt, medens Kongen er sysselsat med Rigsdagen, og Havets Tilstand afbryder Samkvemmet. Jeg har ogsaa tåget mit Parti. En Hær er rede. Jeg giver Dem den og stiller den under Deres Befaling. Ved den mindste Bevægelse kan De, uden endog blot at underrette mig derom, sætte Dem i Spidsen for disse Tropper. Min Søn Konstantin skal føre Kommandoen af Navn; men han skal udføre Deres Befalinger, og hans Nærværelse skal være Dem et Pant paa min Oprigtighed og U egennytte. Han er deroppe i mit Kabinet; jeg har netop i denne Anledning dikteret ham en Operationsplan, som jeg vil forelægge Dem. De antager mit Forslag, ikke sandt?» — Man fatter Diplomatens For legenhed, da man saaledes kom bag paa ham. Czaren

trængte paa, han syntes næsten atkomme i Sindsbevægelse; han forsikkrede om sin Iver for Kongen af Sverigs Interesser, han greb Stedingks Hænder og overvældede ham med Ven skabeligheder. «Kongen har givet os, mig og Mine, Grunde nok til Harme», sagde han; «men jeg vil ikke tale mere 322 derom; vi Fyrster, vi kunne ikke følge vore Hjerters Til skyndelser, vi maa adlyde Hensynet til Staten.» Storfyrst Konstantins Ankomst afbrød disse sidste for trolige Meddelelser; men i Stedet for at gjøre Ende paa Stedingks Forlegenhed, fremskyndte den kun det afgjørende Øjeblik. Paa sin Faders Befaling oplæste den unge Prinds følgende besynderlige Aktstykke : udkastet af Hs. Kejserlige Majestæt til at kvæle med en russisk Hær enhver i Finland opkornmende Urolighed imod Hs. svenske Majestæts Regering. Hans Majestæt foreslaaer at tåge følgende Forholds regler, saasnart man maatte faa Nys om en saadan Bevæ gelse: at gaa ind i Finland paa tre Steder, ad Hovedvejen over Aborrfors, ad Vejen over Memel til Helsingfors, og ad den Vej, der fører over Menduhari til Tavastehus ; at bemægtige sig nogle vigtige Stillinger; lade et Observationskorps staa tilhøjre henimod Neickler. Hs. Majestæt ønsker , at den svenske Minister, Baron Stedingk, maa ledsage Hæren, for at Hs. Majestæt Kongen af Sverrig kan have en Borgen for vor Redelighed. Hs. kejserlige Majestæt vil holde de Stil linger besatte, som Hæren indtager, indtil de svenske Trop per komme og afløse hans, som da ville trække sig tilbage. St. Petersborg d. 3die Marts 1800. Paul." Da dette var læst op under dyb Tavshed, underskrev Czaren og bød deretter Stedingk Pennen. Efter øjensynlig at have nølet noget og paa Czarens gjentagne Opfordring, tog Baronen Pennen og skrev disse Linier nedenuder: Idet jeg erkjender i hele dens TJdstrækning Hs. kejser lige Majestæts Højmodighed i det Tilbud, han har havt den Naade at gjøre mig paa min Herre Kongens Vegne for at betrygge Finlands Ro, erklærer jeg, i Kongens Navn, at jeg bifalder den Plan, der er bleven mig meddelt af Hs. kejser lige Majestæt, og vil jeg bidrage til dens fuldstændige Ud23 førelse, i det Tilfælde hvor en Rejsning i Finland skulde true Hs. Majestæt Kongen af Sverigs Myndighed i dette Land. Petersborg, d. 3die Marts 1800. Baron Stedingk." Det var ikke Alt og den ulykkelige Ambassadør var ikke færdig med sin frygtelige Beskytter. Nogle Dage efter opfordrede Paul ham til at hæve i Kongen af Sverigs Navn som første Subsidie, en betydelig Sum, betegnet som et hemmeligt Fond til at styre den urolige Rigsdag i Norrko ping. — Beskyttelsen var denne Gang altfor aabenlyst en Trusel; den svenske Diplomat undslog sig derfor, ikke uden at anføre forskjellige Paaskud. Det er sandt, at Paul I overlod sig helt og uden Skrømt til Øjeblikkets Indskydelser. Vi ville ikke paastaa, at han havde Svig i Sinde, da han tilbød Kongen af Sverig Understøttelse af sine Finantser og sine Hære; men lader det dog ikke til, at han dengang, maaske uden selv at vide af det, var Redskab for hin russiske Politik, som be standig havde travlt med at blande sig i Sverigs indre An liggender og drage Finland til sig? De Grunde til indre Splid, som havde voldt Uro under Gustav Ili's Regering, vare ikke blevne hævede under hans ulykkelige og svage Søn; de havde tvertimod voxet og den næsten almindelige Forudfølelse af de Ulykker, der truede Fædrelandet, havde bidraget til at udvikle dem. I Finland især anede man aabenbart disse Ulykker. Adelen grundede paa oprørske Foretagender, og det var ikke første Gang at fortvivlede Ideer om Uafhængighed viste sig i denne Provinds. Paul I kunde virkelig frygte dette urolige Naboskab; men det Visseste ved Sagen er aabenbart, at Rusland vilde drage Fordel derat, og man maa lægge Mærke til, at dets over drevne Venskab maatte forekomme Svenskerne paa lidt nær ligesaa frygteligt som dets aabenlyse Fjendskab. Åt Gustav var indskrænket til kun at kunne bevare Finland ved Hjælp af russiske Bajonnetter, og at Czaren allerede stregede af paa Kaartet de Veje, ad hvilke man skulde overvømme det,24 og de Punkter, man skulde besætte , — alt dette var skrækkelige Varsler om en nær Fremtid. Mellem alle disse Skær var Gustavs Adfærd, som vi have sagt, et Mønster paa Ufornuft og Uduelighed. I 1801, da Paul gjorde sig til Hoved for den nordiske Neutralitet, slutter han sig til dette Forbund, men befæster ikke Sun dets Bred, saa at den engelske Flaade med Lethed trænger igjennem det; Kjøbenhavn lader han dem angribe. I 1807, da hans Svoger Alexander indbyder ham til at rejse den samme Neutralitetens Fane og for sin Del lukke det bal tiske Hav, slutter han sig til England og forkaster med Harme de ham gjorte Tilbud. Hans fixe Idee, hans per sonlige Had til Napoleon, kan alene forklare alle disse Fejl, men er ogsaa nok til at forklare dem. Det Øjeblik var kommet, da Kejseren, besværet af denne «lille Konges» Intriguer, hvem han foragtede, omsider for at knuse denne Modstand havde overgivet Sverig til Ruslands Gridskhed; man kjender de berygtede hemmelige Artikler i Tilsitfreden; denne Trusel hjalp ikke til at afvæbne Gustav, men tvert imod til at ægge hans Vrede og hans Stivsind. Natten imellem d. 30te November og Iste December 1807 under rettede en Depeche fra Stedingk ham

om, at der blandt Czarens Omgivelser var Tale om Sverigs forestaaende De ling mellem Rusland og Danmark, og at den franske Mi nister i St. Petersborg talte derom som om et nærfore staaende Foretagende, der ikke vilde støde paa Vanskelig heder. Han lod strax General Toll hente, som fandt ham gaaende med store Skridt op og ned i sit Værelse, med forstyrret Ansigt, betagen af en krampagtig Sindsbevægelse, men mere af Vrede end af Smerte. «At Kejser Alexander var en svag Karakter« , udbrød han strax med en Røst, som han knap kunde beherske, «og dygtig troløs, det vidste jeg; men at han af Frygt eller Begjær kunde lade sig byde noget Vanærende, det havde jeg ikke troet. Læs denne Depeche. Bonaparte vil lade en russisk Hær drage ind i Finland, og hans Ambassadør siger højt og lydelig, at25 det er forbi med min Regering og at Sverig skal udslettes af Europas Kaart! Og Redskabet for disse Bestemmelser skal Kejseren være, min Frænde, min Svoger! Han til lader, at slige Nedrigheder udtales i hans Hovedstad! Se, læs !« Alt dette var kun altfor sandt. Savary, den franske Mini ster, talte som Herre i St. Petersborg, og Alexander laante ham Øre. Alexander var glad over at have frelst Kongen af Preussen og sig selv; han trode, man maatte bøje sig for Stormen og vente paa bedre Tider. Hvad de Stridskræfter angik, som vare samlede ved Finlands Grændse og som foruroligede Stedingk, sagde han: «Vær I kun rolig, det er kun en Sikkerhedsforholdsregel mod et engelsk Angreb, som vi have Grund til at frygte. I ere ikke i Stand til at værge Eder i et saadant Tilfælde; de vilde bemægtige sig Eders Skærgaardsflaade, og det vilde være mig meget utilpas. Skriv til Kongen», gjentog han, «at Faren ikke kommer fra min Side. Gud er mit Vidende, jeg ønsker ikke en eneste Landsby i Deres Herres Stater. Faren truer Eder fra den norske og skaanske Side ; der maa I passe paa.» Disse Ord, som minde om Paul I's smukke Deltagelse for Sverig, kunde ikke tilfredsstille Stedingk eller, maa man tilstaa, nogen fremsynet Mand. «Sire», sagde han til Czaren, «Faren er større end man kan forestille sig. Jeg veed, at Hr. Caulaincourt har spaaet Sverig ikke blot Krig udadtil, men en indre Revolution.» Ved Ordet Revolution gav Alexander sit onde Lune Luft. «Aah», udbrød han, «denne Hr. Caulaincourt! Tro mig, min Herre, hvis Kongen af Sverig var truet af en Revolu tion, vilde jeg selv komme ham til Hjælp.» — «Og dog», tog atter Ambassadøren Ordet, «slutter Eders Majestæt Forbund med hans Fjender og arbejder paa vor Undergang. For Guds Skyld, Sire, frels os, mens det endnu er Tid, og frels Eder selv.« Kejseren var øjensynlig forlegen. «Frelsen kan kun komme fra Eders Konge«, sagde han; «lad ham bøje sig, lad ham forene sig med mig, lad ham26 underkaste sig Nødvendighedens Lov, i det mindste for en Tid, og Alt vil være frelst. Jeg har 200000 Franskmænd ved mine Grændser og jeg har kun 100000 Mand at stille imod dem.» — «Men Eders Majestæt«, svarede Stedingk, «kan nægte at anfalde Sverig, erklære, at det strider mod Eders Ære og Samvittighed. Bonaparte vil nok vogte sig for at tåge det ilde op. Se , hvordan Østerrig bærer sig ad!» — «Østerrig», afbrød Alexander ham kort, «adlyder Bonaparte og har ingen anden Vilje end hans; jeg har Beviserne for det ihænde. Østerrig viser en exempelløs Underdanighed.« — Stedingk sluttede sin Depeche til den svenske Konge med disse Ord: «Jeg kan ikke dølge, at jeg Intet har vundet, hvad Hovedsagen angaar. Ondet kan ikke bødes. Kejser Alexander drages som af en uimod staaelig Magt mod en Afgrund, der forst vil sluge Sverig. Hans Sindelag er maaske ikke ondt; men han beherskes i den Grad af Rædsel for Franskmændene, at han Intet vover imod dem. Hans Ministre og hans Riges Stormænd bøje sig under den samme Frygt, og Grev Romanzofs dybe Had til England har indgivet ham den Tanke, at han ikke vil kunne holde sig ved Magten uden at kaste sig i Armene paa Frankrig. « Denne bedrøvelige Samtale mellem Alexander og Ste dingk forefaldt d. 16de Februar 1808, og den russiske Hærs Indfald i Finland skete d. 20de i samme Maaned. Kan Alexander have ment, hvad han sagde, da han erklæ rede sin Hengivenhed for Gustav, hvis Land han nogle Dage efter oversvømmede? Thiers mener, at der ikke er Grund til at tvivle derom. Han tror, at Alexander hverken dengang eller nogensinde ønskede at erobre Finland, at han kun bestemte sig dertil paa Napoleons indtrængende Opfordring, da Napoleon paa denne Maade vilde tvinge Kongen af Sverig til at lukke Sundet for Engelskmændene, samt i det Haab at erholde af Europas Herre den, efter hans Mening, langt vigtigere Besiddelse: Moldau og Valla kiet. — Paa den ene Side vide vi, at Konsulatets og Kej27 serdømmets berømte Historiker støtter sine Forsikkringer paa vigtige og værdifulde Aktstykker, paa stor Agtelse for den historiske Sandhed og paa en ualmindelig sikker Dømmekraft; paa den anden Side, nåar man har Agtelse for Menneskene , vil man nødig synes begjærlig efter strax ved det første Tegn at gribe dem i Løgn og Svig af den værste Art, eller støde paa Sligt netop hos dem der ere stillede over deres Næste; men Talen er for os om en lidet bekjendt Episode af vor Samtids Aarbøger, hvis

Følger vi nu lide under, og som det maaske kan være vigtigt at forståa for at give den Strid, i hvilken nu vort Land og Europa er indviklet, og som visselig berører den historiske Moralitet, den rigtige Retning. — Det er sandt, at det finske Felttog ikke var populært i St. Petersborg, men blot af den Grund, at det fulgte med den franske Alliance, som man afskyede. Det kan nok være, at Alexander er bleven opirret ved Forudsigelsen om revolutionære Bevægelser, efter hvad man sagde ham fremkaldte af Napoleon i et Land, der grændsede saa nær til og som hidtil havde staaet under hans Indflydelse; men kunde han være fuldstændig i god Tro, da han i Februar 1808 forsikkrede, at Faren aldrig vilde komme fra hans Side? Havde han opgivet alle de Planer, som hans Forgængere havde etterladt ham i Arv lige siden Peter den Store (thi Peter var selv den Første, som havde forsøgt at gjøre denne Erobring og, idet han rejste sin Hovedstad ved Østersøens Bredder, havde han aabenbart udseet dette Hav til at beherskes af Rusland)? Alexander havde ganske vist tilegnet sig de Forhaabninger, som Napoleon havde ledet ham hen paa; velan, hvorfor kundgjorde han ikke Kongen af Sverig Tilsitkonventionen for at nøde ham til at underhandle? Maaske havde han paa denne Maade faaet Bugt med sin Svogers Stivsind og sparet ham for meget Ondt, i modsat Fald havde han dog ikke udsat sig for at gaa glip af sin Erobring. Vil man sige, at han, tvungen af Napoleon til at bemægtige sig Finland, blot vilde besætte det for at nøde Gustav til28 at give efter? Men saa saare hans Hære overskride Fin lands Grændse, erklærer han Finland for evig forenet med det russiske Rige. Hvordan kunde han , som han sagde, frygte for et engelsk Indfald i Finland i Februar Maaned? Han vidste godt, at Isen hele Vinteren igjennem vilde værne denne Provinds mod en saadan Fare; han vidste ogsaa, at Vinteren vilde berøve den Hjælp fra Sverig, og midt i denne haarde Aarstid angriber han det; han lader sine Tropper drage derind d. 20de Februar 1808, uden at er klære Krig; øjensynlig vare hans Forberedelser trufne ifor vejen, i det mindste en Maaned eller to forinden. «Det Forslag, han gjorde Gustav IV«, siger Baron Ehrenheim, «var kun et Paaskud for at dølge det Garn, han havde spundet om os.« Allerede mod Enden af 1807 havde en russisk Officer berejst Grændsen, Tropper vare blevne trukne sammen og Magasiner oprettede og forsynede. Forfatteren af en værdifuld «Finska krigets« Historie, Gustav Montgomery , forsikkrer , at mod Enden af Decem ber var det russiske Manifest, som opmuntrede Finnerne til at gjøre Opstand, allerede trykt, Finlands Besættelse og Forening med Rusland besluttede. Endelig havde Stedingk, den svenske Minister i St. Petersborg , skrevet allerede d. 7de December, at Angrebet vilde gaa for sig, som det vir kelig gjorde, paa tre forskjellige Punkter; hans Depeche af 23de Januar meddelte Felttogsplanen. Og imidlertid, d. 2den Februar forsikkrede Udenrigsministeren i St. Peters borg, Greve Romanzof Baron Stedingk, at Kejseren ikke havde skiftet Sind, at Hans kejserlige Majestæts Ord maatte være et helligt Pant herpaa, at han ikke tænkte paa nogen Fjendtlighed mod Sverig, og den 16de i samme Maaned tog Kejseren selv Gud til Vidne paa sin Uegennyttighed! Øjensynlig er den svenske Regering bleven ført skam melig bag Lyset, hvad der ikke undskylder dens blinde Tillid, men anklager og domfælder Alexander og Rusland. Alt var dog endnu ikke tabt, om Kongen havde vist nogen Forstand ligeoverfor Faren: Krigens Gang har vist, at Fin29 land kunde værgre sig selv, forudsat at man gav det frie Hænder, indtil de svenske Tropper kunde komme det til Hjælp; men Gustav syntes ved sine urimelige Instruxer at gjøre det til sin Opgave at forhindre al Modstand, og imens blev Sveaborg overgivet Fjenden for Penge*). Gu stav burde have knyttet sin Alliance med England fastere, 'den eneste Ven han havde tilbage: han gjorde det langtfra; man saa ham kræve af det britiske Kabinet forøgede Sub^ sidier, og fare übesindigen op, da han fik Afslag. Da den engelske Minister havde bragt ham dette Svar d. 24de Fe bruar 1808, hengav Kongen sig til et voldsomt Anfald af Raseri; han styrtede løs paa Ministeren. Overbevist om, at han vilde løbe ham Kaarden gjennem Livet, bukkede denne og søgte Døren. Vild og forstyrret, for Gustav tilbage, satte sig i sit Kabinet og skrev strax en Befaling til at lægge Embargo paa alle engelske Skibe i svenske Havne, en Krigserklæring til Kabinettet i London o. s. v. Han skrev ogsaa i sin Ophidselse et Brev til Kongen af Danmark, hvori han mældte denne, at han vilde slutte For bund med ham mod Storbritannien; men man bragte ham just Underretning om, at Danmark selv tænkte paa at be mægtige sig Skaane. Virkelig syntes Gustav, mistvivlende om at kunne hjælpe Finland i dette Øjeblik, at have over ladt denne Provinds til sin Skæbne, uden Tvivl dog med det Forbehold at ville erobre den tilbage, nåar den ugun stige Aarstid var forbi, og nylig havde han befalet en Hær til Gjengjæld at erobre Norge. Man begriber, hvor for biltret Kabinettet i Kjøbenhavn var. Endnu inden Gustav havde afsendt det Brev, han nys havde skrevet, d. 24de Februar om Aftenen, bragte man ham nogle

ExemplareV *) Denne Beskyldning, som var ganske almindelig paa Begivenhedens Tid, er i senere Tider temmelig bestemt bleven afvist i det Mindste hvad Kommandanten (Cronstedt) angaar; men det er vel muligt, at Adskillige af Besætningens Officerer og Menige have tåget mod Stikpenge og ved deres Uvillighed til at stride aldeles forknyttet den i sig selv forsagte Gubbe. 0. A.30 af Proklamationer, som vare blevne udspredte i Skaane ved Hjælp af Luftballoner, der vare sendte op fra Sjælland; man opfordrede heri Bønderne til atter at stille sig under Frederik Yl's Herredømme; man forkyndte dem et nær forestaaende Indfald, som skulde frigjøre dem for det svenske Aag. Kansleren Ehrenheim vilde nytte denne Om stændighed til at faa Gustav til at underhandle med Rus land eller forlige sig med England, for ikke at staa ganske ene mod alle sine Fjender; han fik knap Ørelyd. «Jeg vil slaas med dem Allesammen», svarede Kongen og slog med Næven i Bordet, «men først og fremmest med En gelskmændene, fordi de ere hovmodige og næsvise; dem skal jeg knække. Jeg har nok mærket, hvordan man længe har villet skræmme mig til Fred; men jeg skal vise, at jeg ikke lader mig skræmme af Nogen, ej engang af Jer, min Baron!», og Kongen gjorde et Skridt henimod Ehrenheim og holdt ham den knyttede Næve op i Ansigtet. «Jeg beder Eders Majestæt», svarede Raadgiveren rolig, «at være overbevist om, at jeg aldrig har havt i Sinde at skræmme, men blot at opfylde min Pligt ved at vise Eders Majestæt, hvilken Fare Eders Majestæt udsætter Nationen for, det kongelige Hus og sig selv.» — «Jeg er kjed af alt dette % svarede Kongen med den samme Heftighed og gaaende med store Skridt; «jeg hører ikke Andet end Brøst og Vanskeligheder paa alle Hold. Godt! Jeg dør, men jeg skal dø med Ære.« Paa en Gang standsede han og, vendende sig mod Ehrenheim, sagde han: «I taler altid til mig om Nationen og Nationen og dens Rettig heder. Hvad betyder Nationen mod min Ære? Nationen skal bøde, fordi den ikke adlød min salig Fader. « Ehrenheim kunde blot opnaa, at Embargoen paa de engelske Skibe blev hævet og Subsidierne modtagne paa samme Vilkaar som de foregaaende Aar. Den engelske Flaades Ankomst i Snndet og Belterne var maaskee det Eneste, som hindrede den fransk- spanske Hær, der var kommen til Holstein d. Iste Marts, fra at gjøre Landgang.31 Endelig var i Marts Maaned Prinds Christian af Augusten borg gaaet op til Norge for at overtage Landets Forsvar og truede endog med at oversvømme Sverig fra Nordvest. Læg hertil de rivende Fremskridt, som Russerne gjorde i Fin land. Enten Napoleon har befalet eller ikke befalet Berna dotte, som dengang opholdt sig i Danmark, med 20000 Mand, at gaa over og atsætte Gustav og iværksætte Sverigs Deling mellem Rusland og Danmark, vist er det i alt Fald, at et saadant Udfald truede: oversvømmet østfra af Rus serne, vest- og sydfra af Danskerne og Franskmændene, vilde Sverig ganske vist være gaaet tilgrunde uden Revo lutionen d. 13de Marts 1809. il Den sidste Vasas Afsættclse. Gustavs Stridighed, idet han ikke vilde underhandle med Frankrig, og det Nag, som Finlands Tab lod tilbage i Svenskernes Hjerter, vare de udvortes Grunde til Revolu tionen af 1809. Vi have tilbage at se, hvorledes Begiven heden den 13de Marts blev forberedt indenfra og bragt til Ende. Den nye Regerings første Aar havde, nogle Fejlgreb fraregnede, syntes ret beroligende med Hensyn til Frem tiden; men man havde ikke lagt Mærke til, at, siden Gu stav var kommen hjem fra sin Rejse til Rusland om Vin teren 1800—1801, var Kongefølelsen bleven en blind Li denskab hos ham, en Forhærdelse i Despotisme. Han var bleven indtagen af det Skuespil, som man havde vist haih i et slavisk Hofs tilsyneladende Underdanighed , og han havde ikke forudset, at nogle Maaneder senere skulde Paul I se disse smidige Hofmænd forvandle sig til plumpe Stimænd. Gustav havde sikkert i Sinde at omdanne Sverig efter russisk Mønster; han bar sig ad som en Despot mod sin Familie og sine Omgivelser; han trode sig hævet over 31 Endelig var i Marts Maaned Prinds Christian af Augusten borg gaaet op til Norge for at overtage Landets Forsvar og truede endog med at oversvømme Sverig fra Nordvest. Læg hertil de rivende Fremskridt, som Russerne gjorde i Fin land. Enten Napoleon har befalet eller ikke befalet Berna dotte, som dengang opholdt sig i Danmark, med 20000 Mand, at gaa over og atsætte Gustav og iværksætte Sverigs Deling mellem Rusland og Danmark, vist er det i alt Fald, at et saadant Udfald truede: oversvømmet østfra af Rus serne, vest- og sydfra af Danskerne og Franskmændene, vilde Sverig ganske vist være gaaet tilgrunde uden Revo lutionen d. 13de Marts 1809. il Den sidste Vasas Afsættclse. Gustavs Stridighed, idet han ikke vilde underhandle med Frankrig, og det Nag, som Finlands Tab lod tilbage i Svenskernes Hjerter, vare de udvortes Grunde til Revolu tionen af 1809. Vi have tilbage at se, hvorledes Begiven heden den 13de Marts blev forberedt indenfra og bragt til Ende. Den nye Regerings første Aar havde, nogle Fejlgreb fraregnede, syntes ret beroligende med Hensyn til Frem tiden; men man havde ikke lagt Mærke til, at, siden Gu stav var kommen hjem fra sin Rejse til Rusland om Vin teren 1800

—1801, var Kongefølelsen bleven en blind Li denskab hos ham, en Forhærdelse i Despotisme. Han var bleven indtagen af det Skuespil, som man havde vist haih i et slavisk Hofs tilsyneladende Underdanighed , og han havde ikke forudset, at nogle Maaneder senere skulde Paul I se disse smidige Hofmænd forvandle sig til plumpe Stimænd. Gustav havde sikkert i Sinde at omdanne Sverig efter russisk Mønster; han bar sig ad som en Despot mod sin Familie og sine Omgivelser; han trode sig hævet over32 sit Lands Institutioner, han indførte en streng Censur, idet han forbød franske Bøger og Blade, deretter danske Bø ger, dernæst hvad der kom fra alle de Magter , der vare Frankrigs Forbundsfæller ; han foretog sig endog at paa tvinge sine Undersaatter sine egne Indfald og urimelige Syner; han forordnede, at man ikke maatte skrive den nye franske Herskers Navn anderledes end «Hr. Napoleon Buo naparte»*). Han havde vigtige Grunde til at foreskrive denne Skrivemaade, som alene gjengav, efter hans Udreg ning, Tallet 666 , der betegner Dyret i Aabenbaringen. Hvad angaar det Folks Rettigheder, som Gustav var kaldet til at styre , saa erindrede han sig fuld af Mistro , hvilke Hindringer de tidligere Rigsdage havde rejst mod hans Fader, Gustav UPs Vilje, og Ankarstrorns Pistolskud, som altid var i hans Minde, indgav ham en uovervindelig Mod bydelighed for deu svenske Adel. Især iagttog han med Fortrydelse og Vrede, hvilke Fremskridt Frihedsideerne havde gjort i Sverig, ja endog republikanske Principer. Der var ikke en eneste af den franske Revolutions Grundsætninger, man kan gjerne sige ikke en af dens Udskejelser, som ikke havde fundet Gjenlyd i Sverig. Ej engang den adelige Ungdom havde kunnet modstaa denne Indflydelse og flere af dens Medlemmer havde under Rigsdagen i Norrkoping 1800 frasagt sig deres Titler, Embeder og Forrettigheder. Universiteterne havde optaget de samme Ideer med utrolig Iver. I Upsala gjorde en hemmelig Klub, kaldet Juntaen, sig til med cynisk Demagogvæsen; man holdt Taler der, man sang Viser mod Despotismen og for Friheden, og hvad der var endnu værre end disse aandelige Udsvævelser, man bekjendte der aabenlyst irreligiøse og umoralske Lærdomme, *) Napoleon svarede: »Det M. (Monsieur), som han sætter foran mit navn, skal jeg lade sætte bagefter hans», og man paasiaar, at Mo- niteuren en Dag skrev: » Gustave Adolphe M.«, d. v. s. Gustav Adolf Munck, en blodig Hentydning til de gængse Bygter om Gustav IVs Fødsel.33 • hvorover, siger en svensk Skribent, nutildags de samme Mænd vilde rødme, som dengang gjorde sig til deres støjende Organer. Rigets andet Universitet, Lund, var ikke blevet bagefter; thi en af dets Klubber havde en Aften enstem migen erklæret det formentlige Dogme om Guds Tilværelse for afskaffet. Byen Stokholm var fuld af disse demagogiske Foreninger, hvor en Buste af Gustav lIPs Morder var op stillet jævnsides med Menneskeslægtens Velgjørere. Skjøndt de bleve lukkede af Gustav FY's Regering, havde disse Klubber, der vare opstaaede under hans Mindreaarighed, omdannet sig til hemmelige Selskaber og havde ladet fryg telige Sædekorn tilbage i Gemytterne. løvrigt havde, nåar man ser bort fra slige Udskejelser, de konstitutionelle og fornuftig liberale Ideer udbredt sig til hele Nationen; ej alene i Stæderne var man ikke mere oplagt til længe at taale Despotisme; men ogsaa Landbefolkningen rejste sig mod Privilegier og Paalæg i Retfærdighedens, iLighedensNavn. Det var ligeoverfor en saadan Nation, at Gustav traadte op med alle mulige legitimistiske Fordringer, og Synet af dette barnagtige Hovmod, der brød sig mod uovervindelige Hindrin ger, vilde mer end een Gang have grændset til det Groteske, hvis ikke et helt Lands Ve og Vel havde staaet paa Spil. Man forestille sig den underlige Scene, som Gustav IVs Kroningsceremonie med dens symbolske, overleverede For mer maatte frembyde midt under den stærkt oppositions lystne Norrkoping-Rigsdags stormfulde Forhandlinger. Det var den 3dje April 1800; en stadig Regn havde gjort den lille Byes Gader endnu mere sølede end sædvanligt og skjæmmet det Træhus, som Hs. Majestæt havde maattet tåge tiltakke med. Da den rigt opsadlede Hest, som Kon gen skulde ride, viste sig mere vælig, end passelig var, vilde Gustav tæmme den ; uheldigvis havde han forsømt at advare Kammerherrerne, som bagved bare Slæbet af hans Konge kaabe, og disse to Stormænd maatte i Galadragt springe omkring, ilde stædte, i dybt Snavs, bag Hesten, som slog op og stejlede til Højre og Venstre, for ikke at give Slip34 paa Kappen, hvad der vilde have været et Brud paa deres Pligt, samt for at holde sig tappert paa den Plads, som derés Værdighed anviste dem. Ja, da Toget kom ud for et Hus, hvor den Karl, der plejde at røre Hesten, ofte havde gjort Besøg, vilde Dyret standse efter Sædvane, og, da Gustav skjønnede , at dets Modstand denne Gang vilde være ener gisk, steg han af for at gaa tilfods til Norrkopings lille fattige Kirke. Dagen endte uden videre Uheld, men den efterlod Mindet om en ynkelig eller endog^ som man sagde, ildevarslende Scene. Idet Gustav forlod sit Rige i henved to Aar, lod han Marken aaben for alt det Nag, som hans

første Fejlgreb havde vakt, for de Lærdomme, der vare hans legitime Ret fjendske, og for alle Spirer til indre Uorden. Man fandt en Dag paa Slotsporten i Stokholm skrevet de Ord: «Store og smukke Værelser tilleje paa übestemt Tid«. Man trode virkelig ikke mere paa Gustavs Hjemkomst; man tænkte, at han vilde lade sit Liv gaa hen, ligesom Carl XII, med uforsig tige Eventyr. Frankrig, som han havde angrebet, var endnu bestandig, sine Fejl og Udskejelser uagtet, Gjenstand for Svenskernes Beundring og Kjærlighed; Napoleon, som han vovede at rejse sig imod , var allerede for dem Europas Besejrer; hans Triumfer vilde de slutte sig til og tåge Del i. Ved hvert Skridt i denne sørgelige Historie, som om fatter Gustav IVs og Carl Xlll's Regeringer; paa samme Tid, som dets Konger slæbe det imod Frankrig, i samme Stund endog, som Napoleon, vildledet af sit brændende Avind til England, kaster Finland i Kløerne paa Rusland og viser sig paa Nippet til at offre det selv, vil man se Sverig endnu, til Trods for sine Ulykker, lægge for Dagen sit Bad til den petersborgske Indflydelse eller Alliance og sine uovervinde lige Sympathier for Frankrig. Gustav Adolf maatte da ikke blot besejre Frankrig og Napoleon; han maatte først besejre sine egne Undersaatter. Allerede inden Finlands Tab, dengang Svenskerne endnu ikke havde trot en saadan Übillighed mulig fra Alexanders35 Side, havde det ynkelige Felttog i Pommern været nok til at vække en Følelse af Ydmygelse og Vrede i hele Hæren. Vi have fortalt, ved hvilken List General Toll havde frelst Stralsunds Garnison; vi kunde have tilføjet, at det ikke kostede ham stor Umage at faa Rygtet udbredt om, at Kongens Krone og Liv havde været i Fare. Fra dette Tids punkt datere sig virkelig de første Samraad med denne dobbelte Hensigt. Nogle Officerer tænkte først paa at be mægtige sig Kongen paa hans Overfart fra Tydskland til Sverig for at sende ham til Indien. Hans Søn skulde have fulgt ham med en Formynderregering. Man holdt ikke denne Plan skjult for Baron Essen, Pommerns Statholder. Nogle Dage før han forlod Hæren som Følge af Kongens onde Lune, aabenbarede Officererne sig for ham. Essen holdt dem tilbage. «Uden Tvivl«, sagde han til dem, «er jeg ligesaa overbevist, som Herrerne, om Nødvendigheden af en Statsomvæltning ; men Tiden er endnu ikke kommen, Æblet er .endnu ikke modent. Kongen er endnu en Hel gen i Folkets Øjne, som ikke kjender hans Uduelighed og ulyksalige Sindstilstand. Desuden lider altid Armeens An seelse , om den midt under Vaabnene forsøger at gjøre Revolution». En Oberst Morner digtede nogle Vers, som han lod ligge i Kongens Forværelse, saalydende: Gor fred, gor fred Ers Majeståt, Låt Bonaparte kejser vara! Vi skola kyssa Edra fjåt, Och er som konung stor forklara., Skank lugn åt edert folk igen, Tag skeden uti vackra tassen: Glom ej den tyska regelen: Man leben muss, und leben lassen. Det andet Vers, mindre uskyldigt, indeholdt simpelt hen en Anvisning til Kongens Læge, Hallman, til at befri sit Land :36 0 Hallman! nu tid och stunden kommen år For dig att stor och oglomd blifva! Ett litet pulver blott år allt hvad vi begår, Och menskoslågtet skall dig evigt loford gifva." Utaalmodigheden var allerede bleven saa stor i den pommerske Hær, at man havde lagt Plan til at indskibe Gustav i et forud dertil redegjort Skib, som man vilde lade gaa tilbunds med ham paa Vejen. Nogle Sømænd vare med i Aftalen; de skulde aabne Hullet og frelse sig selv i en Skibsbaad. Gustav undgik, som vi have sagt, disse Ulykker, vistnok ved Tolls Hengivenhed og Fasthed. Imid lertid var paa denne Tid Tanken om hans Afsættelses Nød vendighed saa naturlig og uundgaaelig, at man ogsaa havde optaget den i Stokholm. Dog, da det ikke var vist, at Dron ningen vilde modtage Regentskabet, vilde man endnu prøve paa at bøje Gustavs Sind ved hans Hjemkomst. Da han selv var dybt ydmyget ved at have sat Pommern til, tøvede han med at vende tilbage til Hovedstaden. Neppe kommen tilbage til Slottet, maatte han døje de ærværdigste Øvrig hedspersoners og hans mest hengivne Tjeneres Bønner, som tiggede og bad ham om at slutte Fred. »Nej«, sva rede han dem, «jeg vil aldrig høre Tale derom, da jeg har lovet ej at slutte Fred med Bonaparte. Man maa ikke ind bilde sig, at jeg er den fejge Alexander«. »Men« , sagde man til ham, «Sverig er ikke i Stand til at kæmpe med en Fjende, som snart har hele Europa med sig». — »Aa«, svarede han vred, «her er Folk og Penge nok; men her fattes god Vilje«. Forgæves henvendte Greve Axel Fersen selv, det nye Frankrigs bitre Fjende, ydmyge Bønner til Kongen for at bevæge ham; forgæves prøvede man paa, ved at forelægge ham Friherre Platens smukke Forslag til at forbinde med en eneste sejlbar Kauallinje Nord- og Øster søen, at rette hans urolige lndbildningskraft mod disse stolte Værker: Intet kunde faa ham fra hin skæbne svangre Vej, som skulde ende med hans Undergang. Der lagdes altsaa Raad op i Stokholm ligesaavel som37 i den pommerske Hær i denne Periode inden den finske Krig. Et af de alvorligste med Hensyn til de Følger, som det kunde drage efter sig, var det som nogle Mænd, der vare England og dets Institutioner hengivne, havde sammen spundet i Forening med denne Magt. En vis Brown

(Forfatter til en Bog om de nordiske Hoffer) kom til Stokholm , uden Tvivl for at følge denne Underhandling. Kronen skulde blive i Gustavs Æt, nemlig gaa over til hans Farbroder, Hertug af Sødermanland, som siden blev Konge under Navn af Carl XIII. Da Hertugen alt var gammel og uden Afkom, skulde man bestemme til hans Eftermand , ikke Gustavs Søn , men Hertugen af Gloucester, Georg Ill's yngste Bro der, som havde tilbragt hele Vinteren 1802—1803 i Stok holm. Denne Intrigue synes at have varet til Enden af 1808. Den engelske Minister afslog paa denne Tid ud trykkelig al Indblanding i Sverigs Thronfølgesag , og Can ning skrev til den svenske Minister i London: «Kongen, Deres Herre, trues fra alle Sider af Omvæltningsplaner«. Gustav lod svare paa den Depeche, hvori man gav ham denne Underretning, at han ikke vilde tro derpaa; han stolede paa Svenskernes Troskab, som han ansaa for übrødelig. Imidlertid tilføjede Finlands Erobring de svenske Hære en ny Beskæmmelse , og i selve dette Øjeblik overøste Gustav, tirret af Ulykken og mer end nogensinde oyerladende sig til sine Anfald af Raseri, Officererne og Soldaterne saa vel som sine Frænder med ilde Behandling og Fornærmel ser. Han lagde an paa at foretrække de tydske Soldater, Pommerinkerne, for de svenske Soldater; han havde uop hørlig i frisk Minde sin Faders Mord, som jo var blevet forberedt af Adelen, af hvilken mange Medlemmer havde Pladser i Hæren, og hans Nag, hans Mistro, røbede sig hvert Øjeblik ved Sarkasmer, der i det Mindste vare uforsigtige. Da han en Dag Hakkede om med nogle Offi cerer mellem Øerne foran den finske Bugt, møder han en Afdeling af den svenske Hær, som, aldeles slagen efter et38 Forsøg paa en ulige Kamp, fjernede*) sig fra en lille By, som Russerne havde overrumplet og overgivet til Flam merne; Officeren, der kommanderede disse Tappre, bliver kaldt for ham og forklarer disse Oinstændigheder; men Gustav nægter at tro derpaa, farer løs paa ham med grove Fornærmelser, skylder Soldaterne for fejgt Forræderi og glemmer sig selv i den Grad, at han river Ordenskorset, som Officeren bar, af hans Bryst med egen Haand. Uden Tvivl forvirrede Fortvivlelsen ham ; man saa ham Hakke om, næsten paa Lykke og Fromme, paa et Fartøj, hvis Kapitain han vilde skulde lystre hans Luner, i hint Ålandshav, som snart ikke lauiger skulde være hans; man saa ham ogsaa i sin urimelige Galskab trodse, ikke Krigens ædle Farer, for at frelse Fædreland og Krone, men, til ingen Nytte, ondt Vejr, Skærene og Søsygen, som hau led stærkt al. Det ydmygede ham at se disse Øer og Kyster slippe tid af sit Herredømme; han syntes at ville holde fast paa dem ved at klynge sig til dem i Stedet for at forsvare dem. Det var hans sidste Felttog; han kom tilbage til Stokholm mørk, nedslagen, snart grædende over sin Ulykke, snart talende om Selvmord, stundom rede til at nedlægge sin Krone, og især bestandig ødsel med Forbandelser over Sverig og sin Hær. Kort Tid efter hans Hjemkomst var en i sig selv uvigtig Omstændighed nok til at faa ham til at begaa et Fejlgreb, som maaske bidrog mest til at fremskynde hans Undergang. Man leverede ham en Morgen et anonymt Brev, som var fundet i en af Slottets Gange og som underrettede ham om, at revolutionære Planer gærede i Hæren. Politiet kunde ikke tilvejebringe videre Oplysning i denne Sag; men fra dette Øjeblik vilde Gustav have Spioner, som sta dig skulde underrette ham om Soldaternes Aand, om hver Gardeofficers Sprog og Tænkemaade. Det var netop i disse Garderegimenter at hans Faders Mordere havde tjent; han *) PaaTransportflaaden; først efter dens Ankomst, blev Byen (Helsingej stukken i Brand. Hærafdelingens Anfører hed Boije. 0. A.39 indbildte sig, at han havde Ålt at frygte af dem ; han fra tog dem først Æresposterne om hans Person og paa Slottet og erstattede dem med to pommerske Regimenter; der paa, under Paaskud af de Nederlag, som disse. Tropper havde lidt i Finland, hvor de dog ikke havde været alle sammen, gav han dem Atsked ved en Ordonnants af I2te Oet. 1808. Dette voldsomme Skridt gjorde alle disse uretfær digen rammede Mænd til Sammensvorne. Gustav blev mer og mer uvillig til at forståa de Advarsler, som han fik i Overflod. Bønner og Trusler, hemmelighedsfulde og offent lige Forkyndelser om Faren, selve hans Samvittigheds Vid uesbyrd og uvilkaarlige Forudfølelse , alle disse Forvarsler foragtede han, og hans Iver kastede sig tvertimod over hans fixe Idee. En Dag i Begyndelsen af Marts 1809 sagde han til en af sine Fortrolige, at han havde havt en underlig Drøm; han havde set den hvide Frue, et Spøgelse, som kun viser sig, når en Fare truer Kongen eller den konge lige Familie i Sverig. Efter hans Mening var Vidunderets Betydning ikke tvivlsom ; det var et Syn fra Gud for at styrke ham i hans Beslutning aldrig at underhandle med Dyret. Imidlertid, en anden Dag, da han bladede i en Samling Portræter af Vasaerne, bemærkede han, at det første fattedes, lod det søge og fandt det først paa Bunden af et Skrin i Ligkisteform , hvoraf han harmfuld sluttede, at Kongeætten med det første vilde udslukkes. Endelig kom henimod dette Tidspunkt en Fortælling for Dagen og i Omløb om et Syn, som Carl XI skulde have havt og som er bekjendt i

Frankrig af det gribende Billede som Merimée har givet deraf paa nogle Sider. Man kjender i Sverig un der Titel af Carl Kl's Syn to Skrifter fra forskjellig Tid, hvis Oprindelse og Forklaring den offentlige Mening aldrig har været paa det Rene med. Det ene fremstiller i et for ældet Sprog, hvordan Gud, blandt andre Tegn paa sin Naade mod den fromme Konge, tillod, at Sverigs Fremtid blev ham aabenbaret. «I de første Maaneder af Aaret 1697», siger den unavn40 givne Forfatter, «laa Kong Carl i den Sygdom, som skulde bringe ham i Graven. D. 2den April, Kl. 6 om Morgenen, efter en lang Søvnløshed , trode han paa en Gang at høre Støj i Rigssalen, der stødte op til hans Værelser. Han paalagde en af sine Svende at gaa og se efter, hvad det var og gjøre Ende paa Støjen. Svenden kom tilbage og forsikkrede, at Salen var lukket, fuldstændig tom, og at man Intet kunde høre. — En Time efter blev Kongen betagen af den samme Forestilling; en Kammerherre, som var til stede, blev udsendt og bragte det samme Svar. — Knap havde Klokken slaaet ti, før Kongen satte sig op, paabød Tavshed, og sagde: «Kunne Herrerne ikke høre Støjen i Rigssalen?« — »Nej , Eders Majestæt« , var Alles Svar. — «Vi vil da selv gaa ned og forvisse os om, hvad det kan være«, sagde Kongen, og uden at agte paa Indvendinger eller Raad, lod han sig klæde paa og hjælpe med at stige ned. Da han havde naat Trappens sidste Trin, standsede han med Et og syntes greben af en dyb Uro. Han gik dog derpaa videre; knap var han traadt ind i Rigssalen, før han satte sig paa en Bænk tætved Døren, og i dyb Tavs hed holdt han Øjnene fæstede paa Thronen. Derpaa vendte han sig til Greve Stenbock og dem, der stode omkring ham: «Ser I Intet?« sagde han til dem. — «Ikke det Mindste «, svarede de Alle. Da udtalte Kongen, givende efter for sin Sindsuro, med høj Røst disse Ord: «Naar skal alt dette hændes?« En klar Røst, som blev hørt af alle de Tilstede værende, svarede: «Under din femte Eftermandc Og Kon gen vendte sig til dem, der stode hos, og sagde: «Tak 1 Gud, at I ikke leve til den Tid". Man hjalp ham derefter at gaa op paa sit Værelse; han var træt og mørk; da han havde samlet nogle Kræfter, dikterede han disse Linier: «Da vi vare komne til Rigssalen saa vi en ung Mand sidde paa en Throne, med Krone paa Hovedet og Sværd i sin højre Haand. Omkring Thronen var en Mængde Herrer, uden Tvivl Rigets Stormænd. Foran Thronen var et rødt Klæde udbredt, hvorpaa flere Blokke stode, og paa et Tegn af en høj før Mand, som stod der, nærmede Herrerne sig41 En for En, lagde sig paa Knæ og bleve halshuggede af Bøddelen». Kongen døde 3 Dage efter dette Syn, d. ste April 1697. Saaledes lyder det første af disse Dokumenter, der, som man ser, ikke synes at indeholde nogen synderlig be stemt Spaadom; men man har desuden, trykt, et Certijicat undertegnet af Kongen, dateret 1676, som indeholder andre Enkeltheder. «Jeg Carl XI, som var syg og træt af lang Søvnløshed, vaagnede idag d. 16de Dec. 1676 henimod Kl. H af et kort Blund, og, da jeg kastede Øjnene paa mit Kammer vindu, blev jeg var et stærkt Lys i Rigssalen. Jeg sagde til Storkansleren Bjelke, som var hos mig: «Hvad er det for en Lysning i Rigssalen? Monne det være en Udsvaade?« — »Nej« , sagde han, «det er Maanens Gjenskin paa Ru derne«. Jeg nøjedes med denne Forsikkring, og vendte mig om til Væggen for at søge nogen Hvile ; men der var en Uro, som plagede mig; jeg rejste mig op igjen og jeg blev atter denne Lysning var. Ved det samme Svar slog jeg mig til Ro; men et Øjeblik efter syntes jeg, jeg kunde skjønne, at der var Folk i Bigssalen. 1 et Nu var jeg oppe, tog min Slaaprok paa, lukkede op og saa, at alle Vinduerne stod ien Lue. «Mine Herrer« , raabte jeg, «der er noget Sært paa Færde. I veed, at den, som frygter Gud, ikke ræddes for Noget hernede; thi vil jeg gaa hen og faa at vide, hvad det monne være«. Jeg gav strax Befaling til at tilsige Forvalteren, at han skulde bringe Nøglerne. Da jeg var kommen til Enden af den Gang, som førte fra mit Væ relse til Indgangen, befalede jeg ham at lukke op; men i sin Forskrækkelse bønfaldt denne Mand mig om at have ham undskyldt. Jeg bød da Storkansleren gjøre det; men han sagde nej ; derpaa den gjæve, urædde Oxenstjerna, som gav mig til Svar: «Jeg har svoret at give mit Liv og Blod for Eders Majestæt; men jeg er ikke Mand for at aabne denne Dør«. Jeg begyndte selv at vakle; men jeg samlede mit Mod igjen, tog Nøglerne og lukkede op. Vi saa da hele Salen betrukken med Sort, Væggene, Loftet og Gulvet.42 Jeg tren et Skridt frem, derpaa veg jeg tilbage, pludselig betagen af Rædsel. Tilsidst sagde jeg: «Ville Herrerne følge mig, for at vi kunne see, hvad alt dette betyder?» De sva rede: »Ja« , fast de skjalv. Vi tren ind. Vi saa Alle et stort Bord; omkring det. sad sexten Dommere med store Bøger foran sig. Midt imellem dem saa man en ung Konge med Krone paa Hovedet og Scepter i Haanden. Tilhøjre stod en majestætisk Herre, tilvenstre var en Gubbe omtrent syvti Aar gammel. Fra Tid til anden nikkede den unge Konge med Hovedet, og da sloge de ædle Dommere i deres Bøger. Og noget fra Bordet blev jeg var, at Blokke vare stillede op, og Bødler, som halshuggede Offrene, et for et, saa at Blodet begyndte at rinde over hele Gulvet; det var næsten

Allesammen unge Herrer, som omkom paa denne Maade. Endelig, da jeg vendte mine Øjne derfra, saa jeg bagved Bordet, i en Vråa af Salen, en næsten nedfalden Throne, og lige ved Siden af en Mand paa en firti Aar, som tyktes at være Statens Overhoved. Jeg skalv ved dette Syn og vigende tilbage mod Døren, raabte jeg: «Himme lens Gud! Naar skal alt dette ske?« Jeg fik intet Svar. Jeg raabte paany; intet Svar, kun gjorde den unge Konge flere Tegn med Hovedet og Dommerne sloge stærkt i deres Bø ger. Jeg raabte paany, endnu stærkere: «Min Gud, når skal alt dette ske? Vær os naadig, store Gud!« Da svarede den unge Konge mig: «Intet af alt dette skal ske i din Levetid, men under din sjette Eftermands Regering. Han skal være af samme Alder og Aasyn, som du nu ser paa mig; hans Formynder skal ligne den Prinds, du ser staa her, og Thronen skal i de sidste Aar af hans Styrelses-Tid bringes nær sin Undergang af nogle unge Medlemmer af Adelen. Men Regenten skal, når han har forfulgt den unge Konge, tåge hans Sag i sine Hænder, og de ville rejse Tronen igjen og befæste den. Aldrig skal Sverig faa saa stor en Konge, aldrig skal det have været saa lykkeligt. Gjælden skal blive betalt, Skatkammeret skal flyde over; men, inden denne. Regering fæstner sig, skal der ske et43 stort Blodblad, som man aldrig vil have set eller vil faa at se Magen til. Du, som hersker nu i Sverig, overgiv du denne Konge disse Budskaber fra Himlen !« Efter disse Ord udslettedes Alt og vi saa Bigssalen i dens vante En somhed. Vi stege atter op i mit Værelse, og jeg opsatte. saa godt jeg kunde, Alt hvad jeg her har fortalt. Dette er sket, Punkt for Punkt, som jeg har skrevet det. Jeg be kræfter det med min Ed: saa hjælpe mig Gud til Legem og Sjæl, som det er sandt, at jeg har sagt Sandingen. Carl XI, nu Konge af Sverig. « Saaledes lyde disse to tilvisse meget besynderlige Do komenter. De ere blevne skrevne senest i Aarhundredets første Aar; thi de findes i en berømt svensk Skribents haandskrevne Samlinger, Hoppener, som døde 1804 og hvis Papirer forvares paa det kongelige Bibliothek i Stokholm. Der findes Anmærkninger til, som forklare visse Enkelt heder, sandsynligvis overensstemmende med den af den offentlige Mening antagne Udlægning. Efter disse Anmærk ninger er den unge Konge, om hvem Certificatet taler, ingen Anden end Gustav IV; den majestætiske Herre er den ærværdige Storkansler Wachtmeister, den syvtiaarige Gubbe Kansleren Fr. Sparre, Allesammen Personer, der have spil let en vigtig Bolle ved Gustav IVs Side; Regenten endelig er Hertugen af Sodermanland (Carl XIII). En Slutnings anmærkning angaaende det sidste Dokuments Datum siger: «Hvo der i vore Dage læser denne Beretning, vil lettelig bemærke at den er sammenlavet efter Begivenhederne 1796«, d. v. s. efter Hertugen af Sodermanlands Regentskab og under Gustav IVs Regering. — Hvis Kong Carl XI virkelig bar havt sligt et Syn, hvorfra da disse Uoverensstemmelser i Datum og Indhold, og hvorledes have Vidner kunnet be kræfte saa forunderlige Tings Virkelighed? Hvis disse to Aktstykker kun ere Pamphleter, hvad der er sandsynligt, hvad har da Hensigten været med dem? Man siger hyppig i Sverig, at de skrive sig fra Adelen, som var misfornøjet med Forfatningen af 1772 og som vilde forudforkynde Fa44 rerne ved det enevældige Kongedømme. Mérimée har, i Overensstemmelse med denne Fortolkning, gjort dem til en meget gjennemsigtig Spaadom om Gustav Ms Mord; men man ser nok, når man studerer denne Tradition i dens Kilde, som vi have gjort, at Talen aldeles ikke er om no get Saadant. Synes disse Flyveskrifter ikke snarere fjendt lige mod Adelen, hvis Revselse de forudsige? Synes de ikke at forkynde, at Kongemagten, truet, næsten kuldkastet af disse Adelsmænd og af en utro Regent, skal rejse sig af sit Fald for at blive stærkere end nogensinde? Det være som det vil, paa en Tid, da en underlig Mysticisme bedaa rede en Mængdes Sind i Norden, saa at de saa Syner eller havde Aabenbaringer (vi ville i Løbet af vor Fortælling støde paa mange Exempler, og Hertugen af Sodermanland var selv en ivrig Tilhænger af Magnetismen og Frimureriet) bleve disse selsomme Skrifter næsten populære; de bleve udlagte efter Enhvers Tykke, og den ulykkelige Gustav IV var ikke blandt dem, der sidst heri vilde finde en Forkla ring af Fremtiden og Grunde til Fordel for sin Politik. Midt under dette besynderlige Røre havde Tanken om en stor Forandrings Nødvendighed slaaet Alle, og de vare blevne fortrolige med den. Raad vare allerede blevne op lagte mod Gustav, da det, som skulde hidføre Begivenheden d. 13de Marts, rask blev fattet af de Oflicerer, som kom manderede Vestarmeen. Af alle Etater var Ingen bleven mere ydmyget end den svenske Hær; den skammede sig, skjøndt det var Kongen selv, som havde hindret den i at frelse Finland ; den trode , at et Forbund med Napoleon vilde hjælpe Sverig til at gjenvinde denne Provinds eller Pommern, maaske dem begge. Endelig have vi sagt, hvor megen ond Behandling og særlig Krænkelse den havde maattet døje, og hvilket Nag Gardens Afskedigelse havde etterladt. Vestarmeen især havde, efter at den var bleven sendt mod den norske Grændse, i den Hensigt at opnaa paa denne Kant en

Erstatning for Finland, paa en Gang set sig fordømt til Uvirksomhed, da Gustav, behersket af sine45 Luner, havde besluttet at lade dette Foretagende fare og samle sine Kræfter til et Felttog paa Sjælland. Denne Armee, Officerer og Soldater, havde grebet med Begeistring detMaal, man havde stillet for dens Iver: Norges Erobring; den vilde ikke give Slip paa at give sit Fædreland denne smukke Land- og Magtvinding til Gjengjæld for hvad det havde mistet, og, da Gustav denne Gang endog begik den Fejl selv at hæmme dens Bestræbelser, vilde den dog naa for enhver Pris, selv ved Frafald og Oprør, hvad den gjerne havde skyldt sin Troskab og Lydighed mod en Konge, der beskyttede og ikke myrdede sine Undersaatter. Den Oberst, senere General og Baron, Adlersparre, som kommanderede denne Armees højre Fløj, fandt sig udset af den almindelige Agtelse til Høvding for Sammensværgelsen. Han modtog denne Rolle kun som en Pligt mod Fædrelandet og ikke af Hævn eller personlig Ærgja;rrighed. Han var en oplyst Mand, smagfuld Forfatter, en Smule Digter, frem for Alt en Mand af høje Tanker, ædelmodig, men altid Herre over sig selv i sin Hengivelse for en Sag. «Fra Høsten 1.808 «, siger Baron Adlersperre i en Skildring af Gustav lYs sidste Aar, som han har udgivet, «vare Alle overbeviste om Nød vendigheden af en Forandring. Jeg maa erkjende, at jeg ikke var ligesaa ivrig. Udsigten til en fuldstændig og voldsom Undergang, Frygten for en almindelig Brand holdt mig tilbage, hvorvel jeg saa mit Land bøjet under en skrækkelig Nødvendighed og mine Vaabenbrødres og Medborgeres Tillid ikke tillod noget Alslag.» Adlersparre tog i det Mindste alle mulige Forholdsregler for at be grændse de Sammensvornes Antal og deres Foretagendes Udstrækning; han havde Møder med Prinds Christian Au gust, som af Kongen af Danmark havde faaet den Opgave at værge Norge; hos denne vidste han at opnaa en øje blikkelig Vaabenhvile, og maaske Løfte om at modtage Thronfølgen i Sverig efter Hertugen af Södermanland, som ikke havde nogen Livsarving. Denne Plan lod for Øjeblikket Kronen blive i den afsatte Konges Familie ; fremdeles haa46 bede man, at Prinds Christians Thronbestigelse skulde gjøre Ende paa Krigen med Danmark og med dettes Allierede, Frankrig; endelig regnede man paa ved Prindsens Mægling at faa Norge afstaaet i Bytte for Pommern. Gustavs unge Søn, dengang 1 1 Aar gammel, var skudt tilside for at und gaa de nye Farer ved en Formynderstyrelse, som snart var i Vente paa Grund af Hertugen af Södermanlands Alder. Da Stemningen var ens i hele den svenske Hær, bragtes snart Brevvexling i Stand mellem de forskjellige i Provind serne omspredte Afdelinger, og hvor undtagelsesvis Office rerne ikke gik ind paa Sammensværgelsen, deltoge Under officererne og en god Del Soldater deri. Det blev aftalt, at Vestarmeen skulde drage mod Hovedstaden, og paa dette Tegn skulde de øvrige Afdelinger rejse Oprørsfanen, medens man tog Kongen tilfange i Stockholm. Hertugen afSøder manland skulde strax stilles i Spidsen for Staten, og Rigs dagen sammenkaldes for at kaare en Thronfølger, som han da skulde adoptere. Men hvilke Medsammensvorne havde Adlersparre at regne paa i Stokholm? I denne Stad saavelsom i Pro vindserne, hvor Hæren bestemte den offentlige Mening, var Misfornøjelsen unægtelig almindelig og overordentlig stærk, og Kongens Thronfrasigelse syntes det eneste Middel til at frelse Landet. Men dog havde de højeste civile Embeds mænd, Kommunalstyrelsens, Bigsstyrelsens og Præsteslan dens Overhoveder ikke været saa raske til at fatte Tanken om en Révolution, som Krigsfolkene.» De trode, at det endnu var muligt at faa Gustav til at give Kjøb ligeoverfor den aabenbare Fare, der rejste sig ligefor hans Øjne. De Agtværdigste iblandt dem, de hengivne Tjenere, som vare graanede i Gustav lIFs Tjeneste, fattede Haab om at faa hans ulykkelige Søn til at samtykke i et Afkald; eller i det Mindste dog i Rigsdagens Sammenkaldelse, og forsøgte det Yderste hos ham, hvad der kun tjente til at fornye disse sælsomme Scener, hvori Kongens uhelbredelige Forstyrret hed røbede sig, og som varsle om, fortid forklare og und47 skylde Revolutionen 1809. Man gjorde Regning paa den tvingende Nødvendighed for at overvinde med Magt Gustavs Stridighed. «Jeg har ingen Rigsdag behov», sagde han til Rigsdrosten (Wachtmeister), «for at gjøre et Laan.» — «Kan være», svarede hin, «men Eders Majestæt kan ingen Penge faa tillaans fordi Landet er udtømt.« — «Godt, saa laaner jeg udenlands.» — «Dertil behøver Eders Majestæt Rigsdagens Borgen. Der er to Ting, som Eders Majestæt ikke kan gjøre uden atßigsdagen er med, det er: at gjøre Laan udenlands og at lægge Haand paa Banken, og Gud bevare Eders Majestæt fra at tænke paa denne sidste Udvej.» — «Har man aldrig hørt Tale om Sligt, hvad? Har mit kongelige Ord ikke ligesaameget at betyde som Eders Rigs dag? Det var løjerligt, det. Jeg veed, hvad jeg vil gjøre. Jeg vil danne et Amortisationsfond, som skal give Laangiverne Tillid. Jeg har dog vel Ret til at gjøre Paalæg i Krigstid, ikke sandt? Kan I nægte det?« *) — «Jeg nægter det ikke; men det maa svare til hver enkelt privat Formue..» — «Ja vel! Den Rige skal give Mere,

den Fattige Mindre. « — «Vel ; men det maa indrettes efter en almindelig Regel, ikke efter Godttykke eller egen Overtydning om Enhvers Formue.» — «Naa, saa paabyder jeg en Krigsskat, ikke en saadan lum pen Skat, som den sidste; denne Gang skal det være en alvorlig en; den skal tjene mig til Afbetaling efterhaanden af den nye Gjæld til Udlandet.« — «Men, Eders Majestæt, naar Krigen er endt, skal Bigsdagen sammenkaldes, For fatningen byder det. og da holde Skatteindtægterne op: Eders Majestæt vil ikke kunne faa dem uafbrudt, indtil *) Den hele Samtale er noget sammentrængt i Forf.s Gjengivelse efter Schinkel-Bergmans »Minnen«. Nærværende Replik er for karak- teristisk til ikke at burde meddeles med Originalens Ord: »Jag har val aldrig hort naget så rasande, som att en person skulle understå sig att tro mig mindre an stånderna! Att de skulle hafva mindre forlroende an Jagi Det vore vål besynnerligt. Men det skal 1 ånda gå. Vet ni huru jag gor? Jag bildar en amortisse- mentsfond for lånet o. s. v.«48 Gjælden er dækket.« — «Hvor staar det skrevet, om jeg faar spørge?» — «Eders Majestæt, i Regeringsformen.» — «Hvad kommer det mig ved? Jeg danner et Afdragsfond, og Skatterne blive ved, indtil Gjælden er betalt. Og dersom Stænderne komme sammen ved Krigens Ende, skulle de dog lade Skatterne udredes, til Gjadden er betalt, det skal de.. .... Et endnu! I Sikkerhedsakten staar, at jeg skal raadslaa med det svenske Folk; men hvem siger, at det svenske Folk er Rigets Ståender? Hvor staar det skrevet? Kan I vise mig det? For tusind Djævler! Jeg svær, jeg skal kjøre alle disse Personer paa Døren. Jeg skal lade dem se, at jeg er Mand for at styre mit Bige alene. « Det var dog lettere at fremføre alle disse Trusler end at udføre dem. Da Kongen gav Finantskommiteen Ordre til at forberede en Forordning om en Skat paa 15 Millioner, sagde Præsidenten til ham: «Eders Majestæt vil ikke op drive to.» — «Fordømte Land«, udbrød Gustav da i Vrede. «I ville altsaa smage Buonaparte; godt, I skulle faa ham; jeg ønsker det af ganske Hjerte, for at Fanden kan tåge Eder, baade Eder og ham; men først vil jeg dog tåge Eders sidste Skilling fra Eder.» Kongen for saaledes op mod alle Forestillinger, og til samme Tid foragtede han alle Bønner. »I Fædrelandets Navn«, sagde den gamle Baron Liljekrantz til ham, en Mand paa 80 Aar, fordum Gustav Uls Finants minister, «i dette Folks Navn, som alt har lidt saa Meget, Eders Majestæt faar give efter for Omstændighederne for ikke at neddrage überegnelige Ulykker over den kongelige Familie og Eders Majestæt selv.» — «I vil have mig til at underhandle med Buonaparte?» svarede Gustav, «at jeg skal række denne Alexander Haand, som har forraadt mig saa nedrig? Min Ære, min Karakter, min Religion sætte sig derimod; det er umuligt. Finland er tabt; vi skulle tåge det igjen. Desuden tager jeg Oprejsning ved at erobre Norge. Forresten, alt dette kan ikke vare længe. Forsynet har sat en Grændse for Buonapartes Almagt, det kan I stole paa. Nationen lider, men den har dog ikke fornedret49 sig. Gud kan staa os bi i det Øieblik, hvor Menneskers Øjne ingen Udvej ser. I alt Fald, jeg vil ikke paadrage mig evig Fordømmelse.» — «Eders Majestæt«, svarede den Gamle med Taarer i Øjnene, «Riget er sin Undergang nær; man hører allerede dump Knurren; fra Misfornøjelse til Fortvivlelse er der kun et Skridt; Eders Majestæt faar ikke tøve længer med at sammenkalde Stænderne og slutte Fred, eller, dersom religiøse Skrupler forbyde Eders Majestæt dette, da faar Eders Majestæt nedlægge Kronen. « Disse sidste Ord voldte hos Gustav et pludseligt Oprør; han saa deri en Trusel mod sin Throne og Liv; med skjælvende Læber og gnistrende Øjne slog han voldsomt paa sit Kaarde fæste. «Veed I, hvad det kan koste «, raabte han, «at vove at tale til mig som I har gjort? Veed I, at Eders Hoved i dette Øjeblik sidder paa min Sværdsod?« — «Eders Maje stæt!» svarede den Gamle med mandig Ro, «det fattedes kun, at Eders Majestæt skulde tåge Livet af en aattiaarig Gubbe, en gammel Tjener, som har vovet, at sige Eder Sandhed! Jeg har for kort Vej til Graven til at frygte Døden, og en Martyrs Død kunde være en Hæder for mig; men jeg ærer Eders Forfædre for dybt til ikke at holde Eders Majestæt tilbage fra en saadan Gjerning. « Gustav afbrød ham med de Ord: «Gaa Eders Vej! og vær glad ved, at jeg ikke har behandlet Eder som I fortjente, som en Partimand og Oprørsstifter.» Tiden var forbi til at frelse Gustav, om han end selv havde villet. For hver Gang det var slaaet fejl for hans hengivneste Tjenere, var det blevet mere aabenbart, at Sverig var uhjælpelig fortabt uden en særdeles energisk Foranstaltning. De øverste Embedsmænd, som udgjordé Lovlighedspartiet, maatte vige for den overhængende Fare og den offentlige Ængstelse, og Officererne ved Garnisonen i Stokholm gjorde sig, efter Aftale med Adlersparre, rede til at handle. I Spidsen for dem stod General Baron Ad lercreutz; han havde nys endt sit finske Felttog. Efterat den brave Greve G. Løvenhjelm (svensk Minister i Stokholm50 paa Krimkrigens Tid) var bleven tågen tilfange ved Pyha jocki d. 16de April 1808, havde Adlercreutz overlaget Kommandoen; han havde trængt Fjenden tilbage, slaaet ham i flere Sammenstød og tilsidst vundet Hæder ved et

smukt Tilbagetog. Skjøndt overmandet af Mængden og paa Grund af hans egen Regerings Fejl, havde han i det Mindste fivlst den svenske Ære. Da han kom til Stokholm, kastede Alle Øjnene paa ham, og den offentlige Mening udpegede ham til i Forening med Adlersparre at fuldbyrde den Gjerning, som Sverig ventede sin Frelse af. Pludselig, d. Bde Marts 1809, erfarer Gustav af Greve Stedingk og af en fransk Emigrant, Oberst Rodais, som endnu vare ham hengivne, at Vestarmeen havde gjort Op stand og var paa Vej til Stokholm; dette havde alle Men nesker i Staden allerede vidst fireogtyve Timer tidligere. Gustav forlader strax det lille Slot Haga tæt ved Staden for at gjøre sig rede til at straffe Rebellerne og arrestere deres Medskyldige; men en Trusel om Angivelse standser Øvrighedspersonerne, som Alle havde tåget Del i Sammen sværgelsen, i det Mindste ved at tie; de overbevise da Kongen om, at Faren er indbildt, og det i samme Øjeblik som man fremskynder Adlersparres Ankomst og de sidste Forholdsregler. Det var aftalt, at Adlercreutz især skulde passe paa, at Kongen ikke slåp bort fra Stokholm, fordi Provindsernes Stemning ikke syntes afgjort nok til at fjerne Faren for en Borgerkrig. Tre Dage hengaa, uden at Kon gen har nøjagtig Underretning om sine Fjenders Marché, saa vist er det, at Sammensværgelsen er bleven almindelig og at alle Mennesker ere delagtige i den. Den ulykkelige Konge havde iøvrigt behandlet dem, der først havde advaret ham, altfor ilde, til at man, uden en sjælden Hengivenhed, skulde vove at antage sig hans Sag. Han havde gjort Stedingk, Sverigs gamle agtværdige Minister i St. Petersborg, og Rodais, haarde Bebrejdelser for at have villet narre ham, og i et af sine Vredesanfald, som Fortvivlelsen gjorde hyp pigere, havde han nær gjennemboret Stedingk med sin51 Kaarde. I disse tre Dage havde de Sammensvorne imid lertid havt Ro til at ordne og forbinde deres Planer. Den 12te ora Aftenen faar Gustav fra Ørebro officiel Underret ning om, at Oprørerne netop ankomme til den lille By, der ligger omtrent 20 svenske Mile fra Hovedstaden. En af hans første Tanker er at sende Bud til Baron Stedingk og bede denne tro Tjener om Tilgivelse, og man ser ham græde over en Fejltagelse, der eengang for alle burde vise ham al hans tidligere Forblindelse. Übestemthed og For virring lede hans Beslutninger, og Ingen har han til Raad førsel eller Bistand. Dronningen er bleven tilbage paa Haga; Hertugen af Sodermanland, hans Farbroder, er maa ske medskyldig. Gustav befaler at lukke Byens og Slot tets Porte; han sammenkalder Statens øverste Embedsmænd; han vil blive i Staden, han vil værge sig i sit Slot til det Yderste; derpaa skifter han Plan og befaler at trykke og udsprede i hele Landet en Proklamation ; den næste Dag vil han forlade Stokholm, slutte sig til Sydarmeen, hvilken han anser for tro saavelsom dens General (Toll); han vil forlægge Regeringens Sæde til en skaansk By, og han vil dog se, om Hovedstaden vil vove at forraade sin Konges Sag og vedblive længe at være oprørsk. Paa den anden Side, dem, som i det sidste Øjebtik bønfalde ham om endnu at antage Ruslands Fredsvilkaar, svarer han med Grunde hentede fra Åabenbaringen; han veed forøvrigt meget godt, at Marts Maaned vil bringe ham Vanheld. I den Grad er han forvirret og ør i Hovedet. Natten mellem d. 12te og 13de gaar hen med Forberedelser til Afrejsen. Den næste Morgen lader Gustav, som trænger til Penge, Bankfuldmægtigerne underrette om, at de have at tilstille ham Statens Skat, og paa deres Afslag bereder han sig til med Vold at bortføre 2 Millioner. Han fik ikke Tid til at fuklbyrde denne Voldsgjerning: da Adlercreutz fik at vide, at Kongen havde givet Befaling til Afrejse, huskede han paa sine Løfter og Slutningskatastrofen blev da besluttet af ham.52 Stokholm frembød om Morgenen d. 13de Marts et besynderligt Skue. Kongens Rejsevogne, Kærrer med Rejsegods og de Troppers Train, som vare bestemte til at følge ham, opfyldte Gaderne, især i Nærheden af Slottet. Adjutanter, Kurerer og Ordonantser krydsede hver andre i alle Retninger, nogle for at drive paa Afrejsen, andre for at forhale den. Stokholms Befolkning, for hvem det besluttede Forehavende snart ikke længer var nogen Hemmelighed , tråk omkring i Gaderne og omgav Slottet. Forventningen om store Begivenheder stod malet paa alle Ansigter, men Intet videre; denne Hob syntes ligegyldig. Med denne barnagtige Nyfigenhed, som findes hos en Masse, der er rede til at undergaa den Skjæbne, som nogle faa modige Mænd berede den, saa den paa Sluttet og spurgte Portene og Vinduerne. Denne übestemte Uro var dog Forudfølesen af det Dramas Vigtighed, som skulde foregaa. Efter paany at være bleven enig med Ministrene og Garnisonens vigtigste Officerer, begiver Adlercreutz sig Kl. 8 om Morgenen med Greve Klingspor til Slottet. Han finder der sine Adjutanter efter Aftale. Han anordner Et og Andet med Hensyn til Forholdene i Slottes Indre. Da hverken Drabanterne eller Soldaterne af den pommerske Garde vide Noget af Sammensværgelsen, spreder han dem ad og fjerner dem saa meget som muligt; de ere iøvrigt faa tallige; mer end tredive Officerer udspredte i Slottet, passe paa dem, og i Staden kan man stole næsten

paa hele Garnisonen. Kongen gav Audients. Han havde netop ladet Hertu gen af Sodermanland kalde, han sender ogsaa Bud efter Greve Klingspor. Nogle Øjeblikke efter hører man ham give sig hen til et af disse Udbrud af Hidsighed, som vare blevne hans Vane: Anledningen til Trætten var, at Her tugen af Sodermanland havde nægtet at begive sig til Gripsholm efter Kongens Befaling, samt Greve Klingspors Forsikkring, at Kongens Afrejse vilde være Tegnet til de største Ulykker, at han maatte blive og sammenkalde Rigs53 dagen: det var den eneste Tilflugt. Adlercreutz skjønner, at Øjeblikket er kommet til at gjøre Ende paa Tingen. «Følg med, mine Herrer!» siger han til sine Adjutanter, og han træder ind i det Værelse, hvor Kongen befinder sig. Man forestille sig Gustavs Forbavselse ved at se ham træde ind umældt med sex Officerer: «Eders Maje stæt!» sagde Adlercreutz strax, «Folket er forfærdet ved at se Eders Majestæt forlade Hovedstaden under de nuværende vanskelige Omstændigheder. De øverste Embedsmænd, Hæren og alle gode Borgere have overdraget mig at fore bygge saa fordærveligt et Skridt , og vi komme « .. . «Hvad er det? Hvad skal det betyde? Hvad skal det sige?» raaber Kongen med Voldsomhed. «I ere forførte og blive Alle ulykkelige. « — «Eders Majestæt», svare Officererne; «vi komme for at frelse Eders Majestæt og vortFædreland; vi ere hverken forførte eller Forrædere. « — «Jeg siger Jer, at det er Forræderi», svarer Gustav med stærk Røst, «og I ere Alle ulykkelige, hvis I blive saaledes ved.» Og da Adlercreutz kom nærmere, viger Kongen lidt tilbage, drager sin Kaarde og siger: «Denne her skal Ingen tåge fra mig uden med Livet. « Man maatte for enhver Pris forebygge en blodig Trætte ; Adlercreutz styrter frem mod Kongen og griber ham i sine Arme, medens man afvæbner ham. Paa Gustavs Raab , medens han strider heftig imod , ile Drabanterne henimod Værelset; men Adlercreutz's Officerer opholde dem et Øjeblik, selv kommer han og forsikkrer dem om, at ingen Fare truer Kongens Liv; derpaa tager han Slotsgeneraladjutantens Kommandostav og siger, med en Røst, der ikke taaler Modsigelse : «Det er mig, der be faler her», og han lader dem arrestere, som man tror at burde frygte. Gustav var, som det lod, bleven roligere efter Kampen; men medens hans Bevogtere passe paa, at Ingen skal komme ind i Værelset, hvor han holdes fangen, bemægtiger han sig pludselig en Kaarde og slipper ud ad en Bagdør. Da begynder i Slottets Gange og paa dets Trapper en viid Forfølgelse, hvis Udfald Adlercreutz afventer54 med Ængstelse. Hvad kunde der ikke være sket, hvis Gustav havde rejst til Fordel for sig den tydske Garde og en Del af denne Befolkning, som kunde lade sig henrive af Medynk og senere af Kampens Heftighed? Jægermester Greiff gjør Ende paa denne Uvished ved at stoppe Gustav i Farten. Afkræftet, næsten daanende, lader Kongen sig bære op i sit Kammer, hvorfra man om Aftenen fører ham under sikker Vagt til et nærliggende Slot (Drottningholm). Hertugen af Sodermanland samtykkede , efter at have ladet sig bede meget, i at stille sig i Spidsen for Sagerne under Navn af Rigsforstander, indtil Rigsdagen var bleven sammenkaldt. Man vidste endnu ikke, om man skulde ordne den nye Regering efter nye Grundsætninger; men fra nu af havde man fjernet Aarsagen til den øjeblikkelige Under gang, som truede Sverig. D. 13de Marts frelste maaske dette Land fra at sønderlemmes; vist er det, at den frelste Stockholm fra et russisk Indfald. 70000*) Russere, der stode paa Ålandsøerne, havde allerede sat sig i Bevægelse ad denne Hovedstad til, og Alexander ventede at kunde diktere Gustav IV Freden i Vasaernes Kongeborg. Lige overfor Begivenhederne d. 13de Marts maatte Czaren lade denne dristige Plan fare. Disse Begivenheder , der fuld stændigen forandrede Sverigs indre Forhold, skulde udøve en ikke mindre afgjørende Indflydelse paa dets ydre Politik. Den d. 13de Marts proklamerede Regering begreb een Nødvendighed, som Gustav IV aldrig havde villet gaa ind paa: Nødvendigheden f at søge i en god Forstaaelse med Frankrig det mægtigste Værn mod den russiske Ærgjærrig heds Forsøg. En ny Æra syntes saaledes at aabne sig med Carl XIIFs Thronbestigelse for Sveriges Rige; men skrækkelige Omskiftninger vare det endnu forbeholdte, og det var kun gjennem den grueligste Nød, at det svenske Folk, som vi snart skulle vise, ,kom til Indsigt om sit sande Tarv. *) Tallet maa rettes til 17000, som Schinkel- Bergman angiver (IV, S. 311, Note 8.). 55 Forholdet mellem Sverig og Rusland under Carl XIII. D. 13de Marts 1809 havde ikke blot været et heldigt Greb af Hærens Høvdinger for at standse Riget paa Randen af den Afgrund, hvori Gustavs Stivsind truede med at styrte det; denne Dag blev ogsaa Signal til en Omvæltning, der allerede var foregaaet i Folks Tankegang og som nu skulde gaa over i Sæderne. Sverig vilde ikke vide mer af Enevælden at sige, og det forstod at bringe i Udførelse de Frihedsideer, som man i Aarhundredet havde set udvikle sig og voxe paa alle Kanter. En Forfatning blev forberedt, forhandlet og redigere! paa 14 Dage af den svenske Rigs dag. Hertugen af Sodermanland modtog den d. ste Juni og blev valgt til Konge. Han havde i sin

Ungdom ud mærket sig i Spidsen for den svenske Sømagt mod Rus serne. Som Regent efter Gustav lIPs Død havde han over ladt Magten til en Yndling (Reuterholm). Han var nu en Olding, ældet før Tiden, svag i Aanden og hengiven til en urimelig Mysticismes Tillokkelser, forgabet i hemmelige Videnskaber, uden Væra mod Magnetismens Bedaarelser og ivrig Frimurer. Han havde sikkert nok ikke stræbt efter Thronen; men han trøde gjerne, at hans Stjerne førte ham did. Man fortæller paa følgende Maade, hvad Del Hertugen af Sodermanland tog i Revolutionen 1809. En af de Sam mensvorne, Øversten Skjoldebrand, gik til ham: «Om nogle Dage», sagde han til Prindsen, «er Sverig maaske en rus sisk Provinds; hvad vil Eders kongelige Højhed tåge sig fore under slige Omstændigheder?« Hertugen, som uden Tvivl gjættede det Følgende , begyndte at blive urolig og bleg. «Vi begære ikke Andet af Eders kongelige Højhed end at 1 forbliver neutral, indtil Alt erafgjort; men derefter, vil da Vasas Ætling træde frem? Eders kongelige Højhed56 er den Eneste, som kan frelse os og hjælpe os at frelse Sverig «. Ved at høre disse sidste Ord havde Hertugen samlet sig og skiftet Ansigtsudtryk ; næsten i en opbragt Tone spurgte han , hvo der vovede at komme og gjøre ham saadanne Forslag; men Skjoldebrand lod sig ikke bringe ud af Fatning: «Eders kongelige Højhed», sagde han med en fast Stemme, «har allerede lovet det.» — «Hvordan det? Hvad mener 1?« — «Eders Kongelige Høj hed erindre sig blot de Ord, som I selv fordum har udtalt ien magnetisk Søvn : «Naar Statens Skib er nærved at gaa under i Stormen, iler den gamle Styrmand til Roret og fører det i Havn.» — «Hvor har I de Ord fra?« afbrød Hertugen, truffen. — «Jeg har længe gjemt paa dem som paa et Haab.» — «Sandelig, dette synes skrevet. Lov mig at være tavs og ikke aabenbare denne Hemmelighed.» Carl XlIFs Alderdom var baade aandelig og legemlig Affældighed; ved hver Sindsbevægelse strømmede Taarene ham rigelig af Øjnene ; han græd, da han skulde kaare sig en Arving, og Folket holdt ham i Begyndelsen tilgode hvad det ansaa for en Virkning af hans levende Patriotisme. Han fandt en Minister, der ligesaa let kom i Rørelse. Greve Engestrom var, paa Grund af en Svaghed i hans Konstitu tion, der stod i Modsætniug til hans kæmpemæssige, Old tidsskandinaverne fuldkommen værdige, Væxt, altid rede til at lade sine Taarer rinde i Selskab med hans Herskers. Han blev og vedblev at være hans fortroligste Ven. Som Udenrigsminister saa man ham udfolde stor Iver for sit Fædrelands Tarv i den vanskelige Periode fra 1812—1813. Den nye Regering havde to Ting at gjøre i største Hast. Den ene var at, om muligt, slutte en almindelig Fred, idet Mindste dog særskilte Traktater med Rusland og Frankrig ; dernæst maatte man befæste Thronen ved at udse sig en Thronarving, eftersom Carl XIII. var sønneløs. Russerne vare kun nogle Mile fra Hovedstaden; allerede havde nogle Familier forladt Stokholm og søgt Skjul i Lan dets Midte. Der var, synes det, intet Andet at gjøre end57 lade Vedkommende vide i St. Petersborg, at efter Revolu tionen d. 13de Marts, hvis Øiemed var at overvinde Her skerens stadige Uvillighed til at adlyde Alexanders Opfor dringer, var man rede til at undertegne Freden. En anden Anskuelse fik Overhaand. Russerne vare mere afskyede end nogensinde i Stokholm efter det svigefulde Angreb paa Fin land; man var aldeles overbevist om, at det var den natur lige og uforsonlige Fjende og at Erobringen 1808 og 1809 langt mindre var en Hændelse , opstaaet af de europæiske Forviklinger, end en af den russiske Ærgjærrighed længe forberedt Plan. Man glemte Tilsit og Erfurt; man paakaldte Frankrig , man vilde kaste sig i dets Arme. Den ny Re gering tænkte forøvrigt, at Frankrig ikke vilde vrage For bundet med et tappert og ædelsindet Folk, som i det altid forudseelige Tilfælde af et Brud med Rusland, kunde blive saa vigtigt og gavnligt. Det var den Alliance, som det gamle politiske System angav, og den, der stemmede bedst overens med Fortidens Overleveringer. «Det er tilladt at haabe, « sagde det svenske Kabinet i sine Instruxer til Baron Schwerin, der rejste til St. Pe tersborg, at «Frankrig ikke fra nu af vil opgive en af sine skjønneste Bettigheder, som det har faaet i Arv fra flere Aarhundreder med Hensyn til Sverig, den at faststille dets Skjæbne og Uafhængighed.« Allerede d. 29de Marts skrev Hertugen af Sodermanland til Napoleon : «Jeg ønsker at finde i Deres kejserlige Majestæt en Støtte og en Mægler, overbevist om , at Sverigs Tarv , som De altid har sat Pris paa, aldrig vil kunne blive ligegyldigt for den højmodige Hersker, hvem Forsynet har betrot saamange Nationers Skjæbner. Den, som jeg styrer, er en lykkelig Lod værd, værdig til ikke at bukke under for en Række Omstændig heder lige stridende mod dens Tarv og Ønsker. Den be sidder endnu alt det Stof til Mod og Handlekraft, som igjennem Aarhundreder har gjort den til Gjenstand for Frankrigs Deltagelse. « Hertugen bad derefter, for at und gaa en særlig Fred med Rusland, Napoleon om at gjøre58 sig til Mellemmand ved Underhandlingerne og tillade, at de bleve aabnede under hans Øjne, i selve hans Residents. Napoleon tilkjendegav ikke til de forskjellige

svenske Afsendinger nogen ond Vilje; han skjønnede paa den Ré volution, som havde styrtet hans haardnakkede og ufor nuftige Modstander, han lykønskede dem dertil. Men netop i denne Stund aabnede han et Felttog mod Østerrig; Alex anders Bistand var ham uundværlig mod denne Magt og mod England: det var ikke nu Tid for ham til at undvære den og han saa sig nødt til at føje Czaren i Alt. Desuden havde han lovet at lade Kabinettet i St. Petersborg raade for alle Nordens Anliggender, og han havde i Sinde at holde sit Ord; Tilsit og Erfurt, fremgaaede af Gustav IVs Fejlgreb, begyndte at tynge paa ham, som de tyngede paa Svenskerne. «Eders Bevolution kommer for silde,» sagde han til de svenske Afsendige; jeg har byttet Sverig bort for Spanien. I maa vende Eder til Kejser Alexander, han er stor og ædelmodig.« Og han afslog at underhandle med dem , inden de havde sluttet Fred med Busland. Naar først dette Vilkaar var opfyldt, skulde han gjengive dem Pommern og Øen Riigen. Efter at have stræbt saa ivrig efter at opnaa Forbund med Frankrig, vendte Svenskerne sig til det med den samme Tillid i deres særlige Underhandlinger med Hensyn til Thronfølgevalget. 1 Haab om at bane sig Vei til Norges Forening med Sverig for at holde sig skadesløs for Finlands Tab, havde Carl XIII, efter Rigsdagens Anvisning, adopteret som Søn og Kronprinds Carl August*) af Augustenborg, Norges Statholder og saa at sige Vicekonge; men Adop tionen var ikke sket uden efter at man havde raadspurgt Napoleon. Der havde været Spørgsmaal om at vælge, for at behage ham, enten Prinds Eugene eller Berthier. Man havde derefter søgt at vinde til Brud for Kronprindsen en *) Omnævnt saaledes, fordi Navnet Christian havde en ilde Klang i Svenskernes Øren fra Blodbadet 1520. 0. A.59 Prindsesse af Keiserfamilien , f. Ex. Prindsesse Charlotte, Lucien Bonapartes Datter. Napoleon havde hikket Øret for alle disse Forslag og Henstillinger for ikke at bryde sive Forpligtelser fra 1807. Havde han Uret, da var det i det Mindste paa hans egen Bisico og medens han blev sit Ord tro. Man ser, hvordan Stemningen var imod Frankrig. Vil man vide, hvad Sverig havde at vente af Rusland? Skjøndt Revolutismen 1809 havde været skikket til at tilfredsstille Pariser- og St. Petersborger-Kabinetternes Ønsker, fortsatte den russiske Hær dog sine Fjendtligheder. Det var, fordi Alexander, trods sin foregivne Uegennyttighed og langt fra at slaa Vrag paa Finlands Erobring, var sindet at drage al mulig Gavn af Erfurt- og Tilsit-Situationen og udvinde de yderste Fordele af dette gode Fund. Det var ham nu ikke længer alene om at gjøre at holde paa Finland; han kræ vede nu Ålandsøerne, ja endog en oprindelig svensk Land strækning, nemlig Landet mellem Elvene Kalix og Kemi, hin vest, denne øst for Torneå. Kabinettet i Stokholm modtog Underretningen om disse Vilkaar med Fortvivlelse; det gjorde Forestilling om, at Finland, der var tåget i Besiddelse af Fjenderne som et Middel til at tvinge Sverig til at slutte sig til Kontimetalsystemet, burde gives tilbage i det Øjeblik, da det opgav al Modstand, at Ålandsøerne aldrig havde været finske og disse Øer vare den svenske Hovedstads For post, ligesom Landstrækningen mellem Kemi og Kalix var det eneste Udenværk for Rigets Nordgrændse mod et Overfald. Kemi, der ligger i en Afstand af omtrent 5 svenke Mile fra Kalix*) havde altid været Grændse mellem Finland og Sverig. Derfra kunde man drage en Linje, som omtrent delte *den bottniske Bugt i to Halvdele; men når man drog en lig nende Linje fra Kalix, vilde næsten hele Havbugten falde *) Som man vil se paa Kaartet løbe de to Elve imod hinanden, saa at det Land, de begrændse, er meget bredere længere oppe, end ved Udløbet. 0. A.60 til Rusland tillige med dens talrige Øer*). Hvad betryggede imod, at de russiske Myndigheder ved Lejlighed opstillede følgende naturlige Delingslinje : alt Land vestfor samme til Sverig, alt Land østfor til Rusland, deri indbefattet Øen Gottland, som nylig, 1808, saa kraftigt havde tilbageslaaet et russisk Angreb. Sverigs Forestillinger bleve imidlertid ikke hørte, og Fjendtlighedernes Forlængelse ødelagde Landet; man havde Grund til at frygte selve Hevedstadens Besættelse i det Mindste Czarens Indblanding i de indre Anliggender; man maatte nødvendigvis underhandle. Man forsøgte at faae Rusland til at paatage sig en Del af Statsgjælden, svarende til Finlands Andel i Budgettet; man forlangte en Forpligtelse til ikke at befæste Ålandsøerne: unyttige Bestræbelser. De svenske Befuldmægtigede , Stedingk og Skjoldebrand, som nu underhandlede med den russiske Minister Romanzof i Frederikshamn , bleve overøste med Høflighed; de saa sig betjente af et talrigt Tjenerskab bærende Czarens Liberi, som syntes at gjøre Honneur for dem paa hans nye Be siddelses Vegne. Romanzof især, der var opdragen i al deles fransk Høflighed, behandlede dem yderst artigen, men gjorde dem ingen Indrømmelser. «Tænk dog paa, at når vi undertegne Freden og oprette en Legation i Stokholm, anerkjende vi Eders Révolution og Eders nye Regering uden i mindste Maade at blande os i Eders indre Anliggender. I maa ikke regne paa Frankrig. Det har overgivet Eder til os. Under

saadanne Omstændigheder er Begivenhedernes Gang det Afgjørende, og hvad der bydes Eder idag, kunde blive nægtet Eder imorgen.« Man fatter de svenske Underhandleres Smerte. Skjolde brand kunde ikke holde sin Uvilje tilbage. Han vovede at sige den russiske Minister lige i Øjnene: «Hvordan vil *) Ifølge en Memoire, forelagt Hertugen af Cadore (daværende fransk Udenrigsminister) af Essen og Lagerbjelke, som gjemmes i det franske Udenrigsministerums Archiv.61 Historien bedømme Deres Herre, som, ikke nok med at han har angrebet os uden Berettigelse, misbruger vor be trængte Stilling til at plyndre os for Alt hvad han kan tåge. « Alexander samtykkede imidlertid i en übetydelig Lempelse Den 15de September kom Romanzof til de svenske Befuld mægtigede; han havde faaet fra Czaren et egenhændigt Brev med et lidet Kaarf over Finland. «Se her, mine Herrer», sagde han; «min Herre Kejseren har til vor Under handlings Slutning gjemt en Buket til Kongen af Sverig hans gode Ven. Han overlader Eder Landet mellem Kalix og Torneå.« Alexander havde virkelig selv med Rødkridt betegnet Torneå paa Kaartet som endelig fremtidig Grændse og han sluttede sin Skrivelse med disse Linjer: «Torneå og Mounio (Biflod til Torneå) skulle altsaa fra nu af danne den fælles Grændse. Jeg vil aldrig samtykke iat opgive Byen Torneå. Bliver Freden ikke underskreven strax, nåar De har modtaget dette Brev, befaler jeg Dem, at afbryde enhver Underhandling, og Vaabenlykken skal da bestemme mine yderligere Vilkaar.« *Man maatte sagtens underkaste sig. To Dage efter blev det berømte Aktstykke underskre vet, som, idet det skjød Ruslands nuværende Grændse frem til Østersøens Nordende, har stadfæstet den skjønneste Magtvinding, som det har gjort siden Aarhundredets Be gyndelse, grundlagt dets Sømagt og ødelagt dets Fjendes. Man læser i Stedingks Depecher i Anledning af denne Sverigs Lemlæstelse: «Den guddommelige Hævn vil engang, jeg har det faste Haab, udstryge dette Blad af vore Aar bøger. Himlen er mit Vidne, jeg havde heller undertegnet min egen Dødsdom, end denne Fred. Denne Fred er en Ulykke for Sverig, men er uundgaaelig.» Skjoldebrand, den anden Underhandler, lod indgrave i Signetet, som han brugte til at sætte sit Segl med, det ene Ord: „eæoriare", som man let kunde fortolke, nåar man mindedes Virgils Vers: „Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor!"*) Ved at gaa ind paa at underhandle, havde Svenskerne ") Opstaa skal vel engang af vort smuldrende Støv os en Hævner.62 haabet at kjøbe deres indre Uafhængighed; dette skulde være den første Frugt af Freden med St. Petersborg-Kabi nettet, den, som Nutidens Forsvarere af denne Politik og denne Traktat fremhæve til dens Fordel. «Sverig», sige de, «var, saalænge det besad Pommern og Finland, et slet sammensat Legeme, udsat paa alle Kanter, saarbart overalt, indviklet i alle Fastlandets Konflikter, altid nødt til at staa paa Vagt, en vedvarende Trusel mod dets Naboer, som følgelig havde Fordel af at svække det, et Bytte for deres Rænker og deres Intriguer, uafladelig foruroliget, sygt, de moraliseret.»*) Lad os da se, om Finlands Tab virkelig, som man paastaar, frigjorde Sverig for sine frygtelige Naboers Intriguer og Rænker. Stedingk havde strax efter Frederikshamn-Freden atter indtaget sin gamle Plads som Sverigs Minister hos Kabi nettet i St. Petersborg. Det er interessant at læse i hans Depecher Efterretningen om hans første Audients hos Alex ander. Alexander modtog ham i det samme Kabinet, hvor Stedingk for atten Maaneder siden havde set Uvejret bryde frem og forgjæves søgt at besværge det. Den gamle Diplo mat kunde ikke uden Sindsbevægelse paa dette Sted gjen optage sin Virksomhed, som var bleven afbrudt af en saa gruelig Ulykke, og hans Sorg var synlig. Kejseren var forlegen derved og i en Tone, som søgte at indgive Tillid, *) En Artikel i Nr. 2 af det russiske Blad »Le Nord« i Brussel og dateret Hamburg. Denne Artikel indeholder en Slags Svar paa de Ideer, vi have fremsat*) med Hensyn til Nordens Interesser i de det orientalske Spørgsmaal. Hovcdsætningen, der er stillet i Spid- sen ligeoverfor vor, er, at Rusland er Sverigs Ven og naturlige Be- skytter. Sverig er, som det nu er, med Norge knyttet til sig, stær- kere end Sverig vilde være som Herre over Finland og Pommern. Det synes os unyttigt, at underkaste disse den russiske Publicists forunderlige Forsikkringer en udførlig Diskussion. Hele vort nær- værende Arcejde gaar netop ud paa, at anføre efterhaanden, efter Tidsfølgen, Modbeviserne mod slige Paastande, og selve det Tids- rum af Syerigs Historie, som vi for Øjeblikket skildrer, frembyder dem, som man vil se, i Overflod. *) 1 Indledningerne til den forste, her ikke gjengivne, Artikel af 1855.63 sagde han: «Hvordan befinder Kongen sig?» — «Hans Majestæt», svarede Stedingk, «er langt fra at være ret ved Helsen; de seneste sørgelige Begivenheder, som have over vældet vort ulykkelige Fædreland, have bedrøvet ham altfor meget. « — «Ja», tog atter Alexander Ordet, idet han vilde undgaa at tale om det Forbigangne, «de skrækkelige Om stændigheder, som have grebet os, have medført Foran dringer, som maa være Eder pinlige; men vær overbevist om, at Rusland fra

nu af Intet hellere vil end fortjene Sverigs Venskab, og at vi ville gjøre Alt for at vinde det.» Kejseren gav sig da til at gjentage Alt hvad han havde gjort for at drage Gustav IV ind i Kontinentalsystemet. Han fortalte, at i Erfurt havde Napoleon opfordret ham til at bemægtige sig Sverigs skjønneste Provindser, og at han havde afslaaet det, hvorfor Stedingk priste ham særdeles «for hans egen Æres Skyld.» Alexander endte med at sige: «Min kjære Ambassadør! I vil forsikkre Kongen Eders Herre om, at jeg højagter ham, og at vore Interesser for Frem tiden falde sammen. Hans og Sverigs Lykke ligge mig paa Hjerte, og jeg ønsker, at Intet maa forstyrre den Ro, som jeg haaber, han skal nyde. Jeg vil bære mig ad mod Eders Nation, saa at den skal glemme alt det Forbigangne.» Czaren tav, som om han frygtede for at gaa for vidt. Han tog snart igjen Ordet og talte med Begejstring om Napo leon; men Stedingk, hvis Beskytterinde Marie Antoinette havde været og som mindedes de skjønne Dage i Versail les, var Bourbonerne hengiven. Alexander vidste det. »I har Fordom imod ham», sagde han, »jeg er ikke uvidende derom. Jeg har længe kjendt ham. Ikke at tale om hans Egenskaber som stor Politiker og denne ædle Plan at grundlægge Europas Fred, som han sikkert gjennem fører, hvilken Adel og hvilken Retsindighed! hvilken Ord holdenhed imod mig ! Hans Hjerte ligger aabent for mig. Han har hele min Tillid, hele min Hengivenhed, og vort Venskab vil først ende med vort Liv.« Samtalen vendte derefter tilbage til Sverigs Anliggender, og, i denne Anled64 ning, til Prindsen af Vasa, Gustav IVs Søn. «Hvor er det muligt», sagde Alexander, «at hele Nationen enstemmig har kunnet udelukke fra Thronen en ung Prinds, som aldeles ingen Del havde i sin Faders Fejlgreb? Alt dette foruroliger mig, maa jeg tilstaa, og jeg veed ikke, hvad jeg skal tænke derom. « Disse sidste Ord bleve sagte som i Fortrolighed og paa ingen Maade officielt; han havde selv gjort Stedingk opmærksom herpaa, ved at erklære, at han paa ingen Maade havde i Sinde at blande sig i Sverigs indre Anliggender. Det Følgende vil vise, at enten blev Alexander ikke denne Forpligtelse tro, eller at Sverig nærede Afsky nok for Rus land til uophørlig at give det Skyld for alle sine Ulykker. Man maa tilstaa, at Skinnet ikke var meget til Ære for Rusland. Efter Revolutionen d. 13de Marts havde Alex ander ikke anerkjendt den nye Regering i Sverrig. Derefter havde han bevidnet, hvor lidt den af Rigsdagen vedtagne Forfatning var efter hans Smag. Besynderlig nok havde man i Sverrig tillagt ham den Hensigt at ville ved sin al mægtige Indflydelse, faa den erstattet med Forfatningen af 1720, dette Anarkiets Redskab, som Katharina og Frederik interesserede sig saa meget for, da de vilde berede Sverig Polens Skjæbne. Enten den var grundet eller ej, viser denne Mistanke, hvad Meningen var i Sverig med Hensyn til de russiske Rænker. Fremdeles vilde Alexander aldrig aabent anerkjende den 1809 kaarede Kronprinds. Det er sandt, at de Motiver og Forhaabninger, som havde dikteret dette Valg, ikke kunde behage ham. Svenskerne havde regnet paa, at Prindsen af Augustenborgs Thronbestigelse skulde bevirke Norges Forening med Sverig. Nu var Kabi nettet i St. Petersborg dengang Danmarks Allierede; det var dets Pligt, ikke at samtykke i denne Forening. Sven skerne trode desuden i Prindsens Talenter og Anskuelser at finde en fast Støtte, et Væra mod Rusland. I de fore løbige Overlægninger, som havde gaaet forud for hans Valg, havde Greve Platen foreholdt Prindsen, at, når Sverig først var knust af denne Magt, vilde Raden komme til Norge,65 og at de to Landes Interesser vare fælles ligesaavel som deres Tilbøjeligheder. «Vilde De taale vor Undergang for bagefter selv at blive et Bytte for Barbarerne?» — «Nej», havde Prindsen svaret med Varme og uagtet sine tidligere Betænkeligheder, «tusind Gange nej ! Før vil jeg bukke un der og gaa i Landflygtighed til Amerika !« Og han havde lovet imens at bede Kongen af Danmark om Tilladelse til at besætte tilsammen med den svenske Hær en Del af det truede Stykke Land for at standse det russiske Indfalds Fremskridt. Alexander var ikke uvidende om disse Trusler. Endelig lovede den nye Kronprinds Norge en fri Forfatning ; han modtog i Sverig den, som Rigsdagen og Carl XIII nys havde proklameret. Kunde Rusland uden Misfornøjelse taale en konstitutionel Regerings Naboskab? Vanskelighederne, som omgave den nye Regering, kunde dog i det Mindste tjene til for en Tid at berolige Czarens Bekymringer. Carl XIII havde ikke uden Betænkelighed samtykket i sin Brodersønnesøns Udelukkelse. Prindsen af Augustenborg var valgt af Mændene fra 1809; men deres Fjender vilde da ogsaa blive hans. Det gamle svenske Aristokrati, Ætterne Ruuth, Ugglas, La Gardie, Fersen, saa sig truede af Revolutionen i deres Indflydelse, deres For rettigheder og deres Rigdom. De vare bestemte paa at vove Alt for at kuldkaste den nye Forfatning og gjenind sætte det gamle Dynasti. De dannede en Klub, som havde sin regelmæssige Organisation , sit hemmelige Politi og hvori man udklækkede, foruden forskellige Planer, Bagva skelser, som man trode det nyttigt at opfinde og udbrede. Før Kronprindsens Valg havde de forsøgt, støttende sig

paa Dronningens Indflydelse og støttede hos hende af Grevinde Piper, Fersens Søster, at faa Carl XIII til at vælge Prindsen af Vasa, Gustavs Søn, til Thronarving. Efter Valget, der gik deres Ønsker imod, saa man dem drømme om de vil deste Foretagender, snart en Folkerejsning i Dalarne, snart Kongefamiliens Befrielse ved Overrumpling fra Fængslet paa Gripsholm. Derpaa, tyende til Forførelse og List, vilde de66 opnaa at faa Gustavs Søn udvalgt af Kronprindsen selv til hans Efterfølger; de udspredte Bygtet om, at han havde lovet dette, forsikkrede, at det var sandt og at Kron prindsen havde forpligtet sig til ikke at gifte sig. Mod disse Intriguer dannede Regeringens Parti, tagende sin Til flugt til de samme Vaaben som dets Fjender, selv en Klub, der ligesom den anden havde sine Spioner og Flyveskrift forfattere og forsmaaede ikke ligeledes at anvende falske Nyheder og Bagtalelse. Hvert af Partierne havde Hast; thi Kongen var syg og syntes kun at have nogle Dage tilbage. Adlersparre tog nogle gavnlige Forsigtighedsregler mod den aristokratiske Forening; han forsøgte rigtignok uden Held, at faa Prindsen af Augustenborg gift med en Prindsesse af Napoleons Familie; han lod hemmelig Kongefamilien bringe ud af Sverig, og gav sig paa Vej i Begyndelsen af Septem ber for at føre Kronprindsen til Stokholm; denne var nem lig, skjøndt valgt, endnu i Norge og det var vigtigt at have ham ved Haanden, baade for at unddrage ham fjendtlige Indskydelser og for øjeblikkelig at kunne udraabe ham til Konge, saasnart Carl XIII var død. Her begynder et helt Drama, som ikke maa glemmes i nærværende Billede af hin bevægede Periode og hvis fjer nere Følger ere følelige i hele Sverigs senere Historie. Kronprindsen Carl Augusts Død, hvormed det ender, rejste visselig, hvad end dens Grund var, en Mur mellem Norge og Danmark og forberedte saaledes Bernadottes Værk; paa den anden Side har den forøget Svenskernes Uvilje mod Rusland. Ligefra Carl Augusts Indtrædelse i Sverig, vare ildevarslende Bygter blevne udspredte paa alle Kanter, som forkyndte hans nærforestaaende Død og spottede hans Til hængeres Forhaabninger. Opslag paa Husene og unavn givne Billetter fremstillede ham i Stokholm og paa hele hans Vej fra Gotheborg til Hovedstaden som omgiven af Snig mordere. Adlersparre, som var rejst Prindsen imøde til Svinesund, bar sig maaske urigtig ad ved at fæste særdeles Tiltro til disse Advarsler, der kun kunde have til Hensigt67 at hindre hans Rejse. Han begik den Fejl tidt at tale derom til Carl August, som blev bekymret og urolig der over. Prindsen gjennemrejste saaledes Sverig under Folkets Hyldningsraab , men nedtrykt af Frygt og Mistanke. An kommen til Drottningholm, hvor han skulde vente nogle Dage, inden han gjorde sit højtidelige Indtog i Stokholm, saa han sig omgiven af Folk, som han havde Grund til at tro ilde stemte imod sig. Hvorledes havde dog ogsaa Carl XIII kunnet udnævne til Medlemmer af hans Hof f. Ex. de to Brødre Fersen, som Alverden vidste var den gamle Kongeæt hengiven, og hvorledes havde han kunnet sende ham Søn nen af en italiensk Optiker, Tandlægen Rossi, som Fersen tidligere havde indført ved Hove, som havde gjort Lykke hos Gustav IV og hvis Karakter var mistænkelig? Det et klart, at disse Valg vare foranledigede af Prindsens Fjender. Efter det højtidelige Indtog i Stokholm , Forestillingen for Kongen og Rigsdagen samt Edsaflæggelsen, afrejste Carl August for at besøge Sydprovindserne. Ankommen til Hel singborg, hvor han gjensaa sin Broder, Hertugen af Augu stenborg, følte han sin Hovedpine og sine Underlivssmerter fordobble sig, hvilke han havde været plaget af ligefra Begyndelsen af sin Bejse i Sverig. Pludselig, den 28de Maj, under en Bevue, følte han sig anfalden af en Afmagt og en Slags pludselig Svimmelhed, faldt af Hesten og ud aandede nogle Øjeblikke efter. Dette Dødsfald var en offentlig Ulykke; thi Prindsen var ikke alene 1809 -Aars Mændenes Udkaarede, han var bleven hele Folkets. Uden at overse, at Partiaanden havde sin gode Del i de roaaske overdrevne Lovtaler, som man holdt over ham, og i de glimrende Forhaabninger, som man grundede paa hans Fortrin, maa man erindre sig, at Carl August, der var meget elsket af Normændene, syntes at forjætte en Regering saa uafhængig af fremmede Magter, som de sidste Aars Forviklinger tillode, ja endogsaa berøm melig ved den saameget ønskede Forening med Norge. Ved denne dobbelte Adkomst: som en i Sandhed national Kan68 didat og som en forventet Opretter af de nyligen lidte Tab, havde Prindsen samlet for sig alle det svenske Folks Sym patier, undtagen den lille aristokratiske Fraktions, som ved blev at føle sig knyttet til Gustavs Familie. De skumle Rygter, som vare gaaede forud for d. 28de Maj, vaagnede op igjen. Hvad der nu synes bevist kun at have været Virkningen af en naturlig Grund, et Slagtilfælde , deri vilde den offentlige Mening finde en Virkning af Gift. Normæn dene forsikkrede, at Carl August, som befandt sig vel inden sin Ankomst til Sverig, pludselig, efter at have overskredet Grændsen, havde mistet sin Helbred og sin Livlighed, og de tilskreve denne formentlige Forandring en langsom Gift, som man skulde have

indgivet ham ved et Maaltid ved Rejsens Begyndelse. Denne Mistanke, som Svenskerne delte, skærpedes ved al den Ondskab, som skjuler sig i politiske Lidenskaber i en Tid af Anarki og Nederlag. Hovedstaden blev en Kampplads, som gjenlød af vilde Trusler og som snart skulde blive vædet med Blod. Plakater, op slaaede af übedjendte Hænder, æggede Folkets Forbittrelse : en af dem lød: „Til Folket, Carl Augusts Hævner. — Folk, Hævnens Stund vil snart slaa. Alle sande og gode Svenskere have svoret at dø eller hævne Carl Augusts Død. Næste Søndag, nåar Aftenklokken ringer, samler Eder da paa Stortorvet; der ville I finde Høvdinger med en Plan, som Eders Mod, Styrke og Enighed ville forståa at udføre. Død og Hævn være Eders Losen." En anden angav allerede Offrene: „ Svenskere! Vor Prinds er død af Gift, og vi bør hævne hans Minde. Nogle Stormænd have gjort sig til Led i denne Kjæde af Forbrydelser. Vaagner op, Svenskere! Der er endnu et Glimt af Frelse; men lad det ikke slukkes. Blod maa flyde. I maa ikke længer taale de Stores Nedrig heder; den sande Styrke, den have I selv i Eders Arme og Enighed. Staar op, og snart ville I se den bestjemede Mand falde; sparer ej heller den ondskabsfulde Grevinde!"69 Og nogle Dage efter, d. 20de Juni, en Ulykkesdag i Sverigs Aarbøger, blev den smukke Fersen, Marie Antoi nettes ridderlige Forsvarer, der var bleven Gjenstand for Forbandelser, den bestjernede*) Mand, greben-af den rasende Hob under Prindsens Begravelsesfærd, plyndret, skammelig forhaanet, forfulgt ind i et Hus, hvor han søgte Tilflugt, kastet nøgen ud ad Vinduet, trampet under Fødder af de Basende og sønderreven; derpaa bleve Levningerne af hans Lig kastede i Rakkerkulen. Alt dette skete for Øjnene af et Kompagni Soldater, som ikke grebe til Vaaben og som han forgæves kaldte til Hjælp. Hans Søster, Grevinde Piper, havde faaet Tid til at frelse sig ombord iet Fartøj ; Mæng den spildte sin Tid med at søge efter hende. Dronningen var ikke sikker for Forhaanelser. Hele Stokholm truedes i nogle Dage med Plyndring og Brand . . . Hvad Betydning har al denne Uorden for Historiegranskeren? De nylig i Stokholm udgivne »Minnen« paastaa, at den blev paabuden af 1 809 - Aarets Mænd med Hensyn til Valget af en ny Kronprinds og for at skræmme tilbage det aristokratiske Parti. Hvorledes! ogsaa Mordet? Aabenbart ikke. Her skete, hvad der altid sker i forstyrrede og revolutionære Tide.r: et maadeholdent Parti blev overfløjet af et voldsomt Parti, som det havde trot at kunne bruge og holde i Tømme. Det er klart nok, at man her ser det tøjlesløse Demagogi bryde frem. Der hersker endnu angaaende denne 20de Junis Begivenhed saavelsom angaaende Prindsens Død en Uvished og Uklarhed, som det ikke er muligt at fjerne fuld stændigen. Vist er det, at efter Prindsens Død havde Fol kets Beskyldninger næsten udelukkende vendt sig mod Mænd, som man trode maatte være Agenter for fremmede Magter,- og efter omhyggelig Læsning af de talrige svenske Dokumenter, som vi have fra dette Tidspunkt, tør man paastaa, at i det Mindste den offentlige Mening saa i denne Begiven *) Schinkel - Bergmans iMinnen" udtrykke sig: «den hogt upsatte Krachanen» 0. A.70 hed Resultatet af et dels dansk, dels russisk Komplot, ud ført af Familien Fersen og Aristokratiets Hoveder, der vare medskyldige i de fremmede Intriguer. Rusland og Danmark, har man sagt, kunde ikke tåge for godt Valget af en Prinds, hvis velbekjendte frisindede Anskuelser stemte med de nye, af Revolutionen 1809 frem gaaede Institutioner , som disse to Magter aabenlyst havde dadlet. Danmark især frygtede Adskillelsen fra Norge. Alex ander interesserede sig naturligen for Gustav IVs Søn, sin Neveu, og Finlands Erobring havde, idet den skjød hans Riges Grændser frem til Sverig, gjort ham en konstitutionel Regerings Naboskab end mere betamkeligt. Man veed, hvorledes i Øjeblikke, da Offentligheden er i Spænding, de mindste Omstændigheder, tilfældige Analogier, Sandsynlig heder, ofte Ting, der ere et blot Skin, pludselig springe frem i en uventet Grad, blive opsamlede og fortolkede. Det aristokratiske Partis Hoveder, Ætterne Fersen, La Gardie o. s. v., havde — dette er sikkert — uopløselige Forbin delser med Rusland; Armfelt, den svenske Alcibiades, som man har kaldt ham med Bette, der sluttede med at sværge Alexander Troskab og blev Russer ved Enden af sit Liv, gjorde netop paa det Tidspunkt, som vi nu ere komne til, en Rejse til St. Petersborg for at formåa Alexander til at gjenindsætte Vasaætten, om det gjordes Behov, med Vaabenmagt. Kabinettet i St. Petersborg var visselig ikke fremmed tor Adelens Sammensværgelse, i hvilken det virkelig synes at selv den svage Carl XIII ikke vægrede sig ved at træde ind, i Haab om at faa Forfatningen af 1809 kuldkastet. Vist er det endelig, at den russiske Minister i Stokholm, den duelige General Suchtelen, der var ankommen d. 26de Dec. 1 809 og som man saa lede Ruslands Spil i Norden med saa stor Behændighed og Duelighed under hele Bernadottes Regering, — at hans Hotel var Mødested eller rettere sagt Hovedkvarter for hele Partiet. Nattespionerne, som Rege ringsmændene holdt, meddelte hundrede Gange Lister over71 Personer,

som der tilbragte Aftenen i Hemmelighed til langt ud paa Natten: det var en Ruuth, en Fersen, en Armfeldt; med Ret eller Uret var den offentlige Mening overtydet om, at det var i disse Sammenkomster den aristokratisk-absolutistiske Reaktion, understøttet af russiske Penge, gjorde Forberedelserne færdige til en Mod-Revolution. Endnu mere: ej alene blev St. Petersborg-Kabinettet, uagtet Alexanders Løfte om ikke at blande sig i Sverigs indre Anliggender, ikke fremmed for de legitimistiske Ræn ker i dette Land; men vi have endnu i Adlersparres Brev vexling Beviser for, at Rusland søgte at forføre den op til dets nye Grændser boende Befolkning. Da den svenske Regering arbejdede stærkt paa at faa Lapland bebygget, havde Alexander tilbudt den sin Hjælp paa Vilkaar, at Rus sere og Finner der kunde kjøbe Jordegods; det var et Middel til en fredelig Erobring. Et Afslag havde ikke af skrækket Russerne; de sendte Agenter op til det fattige Norrland , som om Søndagen efter Gudstjenesten blandede sig mellem Mængden, klagede over de tunge Skatter, ud delte fra deres Herre nogen Pengehjælp og lovede snart at komme igjen under Paaskud af at ville skaffe dem, der vilde nedsætte sig paa Ålandsøerne, gratis Jord. Dette er ikke det eneste Exempel paa russisk Propaganda i de nord ligste Dele af den skandinaviske Hal\ø; det vrager end ikke disse fattige Lande, som danne Vejen til Oceanet. Man skulde senere se det udstrække sine Intriguer nordpaa, lige til Finmarkens kolde Lande, hvis rigelige Fiskerier og altid isfrie Havne det ønsker saa brændende. Sønderrevet af disse skammelige Rænker lige efter en Révolution, havde Sverig, som man har set, tilsidst Grund til at vente sig de yderste Ulykker, som følge med Anar kiet; men det gjenkjendte heri tilvisse Ruslands Finger, og dets Had øgedes ved de Farer, som dets frygtelige Nabo ophobede over det. Dette Had bidrog vistnok til Berna dottes Valg, som hidførte saa forunderlige Omskiftninger i de politiske Forhold, hvilke vi have foretaget os at undersøge. rr 72 Bernadotte* Valg. Kronprinds Carl Augusts Død havde atter styrtet Sverig i en Afgrund af Uvished. Carl XIII havde ingen Arving. Hans yderlige Sjæls- og Legemssvækkelse stillede Rege ringen og Thronfølgen blot for Ærgjerrighedens Bestræbel ser: man maatte skynde sig at vælge en ny Kronprinds. Mændene fra 1809 med Adlersparre i Spidsen foreslog den gamle Konge, at sætte i Stedet for Prindsen af Augusten borg hans Broder Hertugen, der, som man sagde, var for dringsløs som han selv. Carl XIII gik gjerne ind paa dette Raad. Dog var det tvivlsomt, om Hertugen vilde samtykke selv; thi hans Suveræn, Frederik VI, kom ogsaa fra sin Side med Krav, og stillede sig hos Carl XIII og Rigsdagen som Kandidat til Nordens tredobbelte Krone. Der var og saa russiske Prætendenter, Hertugen af Mecklenburg-Schwe rin og Hertugen af Oldenburg, Czarens Frænde, hvis Til hængere lovede Finlands Tilbagegivelse som Løn for hans Valg ; men hans Parti var altid kun lidet talrigt og vovede kun at arbejde i Hemmelighed, saa ringe Sympathi fandt de hos Nationen og saa svigefuld og plump syntes Lokke maden. Hovedsagen var i Svenskernes Øjne at finde en Kan didat, som havde Napoleons Bifald, og, hvorvel de Franskes Kejser übetinget havde afslaaet at blande sig i Sagen an gaaende det første Valg ved nogensomhelst Tilkjendegivelse, tog man dog atter sin Tilflugt til ham. Fire Dage efter Carl Augusts Død skrev Carl XIII til ham : «Min Søn er død. Jeg ser mig nødsaget til at. sammenkalde Stænderne henimod Midten af Juli for at ordne Thronfølgen. Det vilde være mig af stor Vigtighed at have modtaget Deres Maje stæts Svar inden dette Tidspunkt. Man maatte have en allerede myndig Prinds med Afkom. Dersom, hvad jeg gjerne vilde tro, en nøje Union mellem Sverig og Danmark stemmer med Deres Majestæts politiske Anskuelser, kunde73 man da ikke naa dette Maal paa den med de to Folks geo grafiske Stilling og Nationalaand bedst stemmende Maade, hvis Hertugen af Augustenborg, Kongen af Danmarks Svo ger, der alt har to Sønner, den ældste paa tolv Aar, blev valgt?« Désaugiers, Frankrigs chargé d'affaires i Stokholm, skrev paa samme Tid: «Mordet den 20de Juni har ladet den svenske Begering føle stærkere end nogensinde Nød vendigheden af at søge Støtte hos en fast Vilje , som kan bringe Urolighederne til Tavshed. Denne Vilje, hvis Hjælp de anraabe, er hans Majestæt Kejserens. Havde end Al menheden ikke erklæret sig saa aabent, som den har gjort, saa vilde jeg dog have det utvetydigste Bevis i et Skridt, man nys har gjort hos mig. Kongen sendte igaar, d. 21de Juni, sin første Adjutant, Hr. Suremain , til mig, uden at Ministrene vidste af det, for at lade mig vide, at jeg kunde henvende mig til ham, hver Gang jeg fandt det passende; men dette var ikke Hovedhensigten med Hr. Suremains Besøg. Han kom især for at bekræfte for mig, at man havde besluttet at antage med Tak enhver Prinds, som vor Suveræn vilde byde Kongen. — Vor største Ulykke, sagde han, vilde i dette Øjeblik være at blive forladte af Kejseren. Han give Kronen til en af sine Konger, og Sverig vil tro sig frelst; han skrive til Kongen: «Eders Forfatning duer intet, og dette Ord vil vasre nok til at faa Rigsdagen til at

ændre den uden Modstand« *). Sandt at sige gav Carl XIIIs Brev til Napoleon ham ikke Valget mellem flere Kandidater; han bad blot Kejseren om at billige en alt tågen Beslutning. Kejseren svarede i übe stemte og almindelige Udtryk, at han ikke ønskede at blande sig i et saadant Valg, at det af Kongen af Sverig og Rigs dagen gjorte Valg vistnok fortjente og skulde faa hans Bi fald. Men hvad var hans sande Stemning? Under denne Tilbageholdenhed trode Svenskerne at maxrke, at han øn skede den danske Konges, Frederik Yl's Valg. En i «Jour ") Udenrigsministeriets Arkiv i Paris, vol. 294.74 nal de I'Empire» for d. 17de Juni indrykket Artikel syntes kun at fremstille som Kandidat for Alvor denne Konge og Hertugen af Oldenburg, og det var let at se, trods en til— syneladende Upartiskhed, at Skaalen ikke sank for denne Sidste. Saasnart som denne Artikel blev bekjendt i St. Pe tersborg, sagde Hertugen af Vicenza, den franske Ambassa dør i Busland, til den svenske Minister Stedingk: «Læg Mærke til Forslaget til en Union med Danmark; det for tjener al Eders Opmærksomhed. Tænk paa, hvor usikker Eders Stilling er og at I have Alt at frygte af Rusland, ikke i Kejser Alexanders Levetid, men under hans Efter mænd. De tre Kroners Forening vilde skaffe Eder Agtelse og værne Eder mod Eders Naboers Udvidelsesforsøg. Be tænk desuden, at en Lejlighed til at styrke Eder uden at vove Noget, som den nærværende, uden Tvivl aldrig vil tilbyde sig, om l forsømme den.« Ambassadøren sluttede med at lade Stedingk forståa, at hin Artikel ikke var ble ven skreven uden Hensigt og at Kabinettet i Tuilerierne vilde støtte Planen, dersom Kongen af Sverig vilde række Haand til den. Hvad Hertugen af Oldenborg angaar — man erindrer, at det var den russiske Prætendent — kunde Stedingk slutte af Ministerens Kommentarer, at han kun var nævnt af Hensyn til Alexander. I Stokholm førte Désaugiers det samme Sprog og gik endnu videre, saa klar og utilsløret tyktes ham den nævnte Artikel. «En Rigsdagsmand af Borgerstanden, Hr. Vestrin«, skriver han i sin Depeche af 6te Juli, «er kommen til mig for at tale med mig om denne Sag og spørge mig til— raads. . . . Jeg har vist ham de heldige Besultater af en saadan Forening, som vilde udrive Sverig af Ruslands fordærvelige Indflydelse og dets Handel af Englands. Eders Land, sagde jeg til ham, er nu i Russernes Vold; det er ikke umuligt, at den gode Forstaaelse ophører mel lem dem og os ; hvis I da ikke ere stærkere end nufortiden, er det ude med Sverig; 40000 Bussere ville forslaa til at erobre det, medens I ved Foreningen let ville faa 10000075 Mand at stille imod dem. Bliver Kejseren nødt til at slaas med dem, vil han sejre, og den Fred, han dikterer dem, vil gjengive Eder Finland, hvis 1 ikke har gjenerobret det. Hvo veed, om Petersborg ikke engang i Tiden vil komme til at staa under Skandinavien. Hvad Handelen angaar, vilde den skandinaviske Forening gjøre det muligt at stænge Østersøen. Da. vilde selv den aktiveste Krig med England ikkun tildels forstyrre Eders Handel, idet Østersøen og hele Fastlandet stod Eder aabent. Lad da Fordommene slumre. I ville ikke finde nogen Indvending mod den store Plan at danne et skandinavisk Rige. Jeg kalder det saa ledes, fordi her ikke er Talen om at sætte en Konge af Danmark og Norge paa Sverigs Throne, men om. for be standig at gjøre Ende paa disse Benævnelser: Svensk, Dansk og Norsk, som vedligeholde Had og Tvedragt imel lem Eder og skabe en stor Magt af tre Folk, der tale samme Sprog og have de samme Interesser. « Paa sin Side havde den svenske Minister i Paris, Greve Lagerbjelke, tilstillet sin Regering hine Ord, som Napoleon havde sagt til ham, idet han af hans Hænder modtog Carl XIITs Brev: «Tag Eder ivare! Den russiske Kolos truer med at kaste Eder overende. Paa den ene Side ser jeg det allerede ved Østersøen, paa den anden Side sender det gridske Blikke til Donau. Det er en meget alvorlig Sag. I ere afmægtige. Maaske kunne I værge Eder for Øjeblikket; men i Længden slaar det ikke til. I maa nærme Eder til Danmark. Øjeblikket er kommet. Jeg ønsker, at I ville tænke derover; der er ingen anden Vej for Eder til at indgyde Busserne Respect. Jeg er altfor langt fra Eder. Glemmer al tom Skinsyge, og Alt vil gaa godt.» Idet han oversendte denne Depeche forsikkrede Greve Lagerbjelke, at Valget af en oldenburgsk Prinds paa ingen Maade vilde behage Kejseren. Det er utvivlsomt, at Napoleon hemmelig var stemt for de tre Kroners Forening, en Plan der var hans Geni værdig og hvis Udførelse et sjældent Sammenstød af Om76 stændigheder syntes at begunstige. Ikke at tale om en fjernere Fremtids Muligheder og Nordens Tarv i Alminde lighed, kunde man allerede forudse, at Forbundet mellem Frankrig og Busland ikke vilde vare længe. Nu da Rus land havde høstet saa stor Fordel af Tilsit-Alliancen , nu da det havde opført Fæstningsværker paa Ålandsøerne, som havde gjort dem uindtagelige, syntes det oplagt til at bryde med Napoleon efter at have skuffet ham og til at nærme sig England. Dog vilde Napoleon ikke give sin mistænke lige Forbundsfælle Skjæl til at gjøre Beskyldninger mod ham selv og han vogtede sig vel for at udtale sig lydelig mod Alexanders Ønsker. Désaugiers blev kaldt tilbage, fordi han havde

gaaet saa vidt uden at have faaet Instruxer fra sin Regering, der bemyndigede ham dertil. Desuden trode Napoleon at have Alliancen med Rusland behov, og han befalede sine diplomatiske Agenter at afvise ethvert Rygte om Misforstaaelse mellem Czaren og ham. Hvad man imidlertid kunde tænke om Fordelene ved og Belej ligheden af en Plan til de tre Kroners Forening, denne Plan strandede dog uundgaaelig paa de tre skandinaviske Folks gjensidige Had, og Intet havde kunnet formåa Sverig til at underkaste sig Kongen af Danmark. Forgæves lovede Frederik VI ej blot at bevare den svenske Forfatning af 1809, men ogsaa at udstrække den til Danmark*), at regere Sverig med svenske Embedsmænd , at opholde sig den halve Del af Aaret i dette Bige: Intet kunde bevæge Nor dens Folk til at gaa ind paa en Forening, som de afskyede. Midt under denne for den svenske Regering pinlige Uvished, medens man vaklede mellem Hertugen af Augu stenhorg, angående hvem Napoleon ikke erklærede sig, og Frederik VI, som Nationalinstinktet forkastede, viste sig pludselig en ny Kandidatur, aldeles uventet, hidført ved de ") I et Brev, som Baron Selby overbragte Carl XIII. Forresten agerede Jens Kragh Høst og Etatsraad Olsen, men mat og kejtetx En Hoved- hindring var, at man i Sverig foragtede Frederik VI ; Skjoldebrand sagde, at han ikke vilde have »en mes« (Kryster) til Konge (Art. Skoldebrand i Sy. Biogr. Lexicon). 0. A.77 besynderligste Omstændigheder — nemlig Bernadottes, for dum Sergeant i det kongelige Mariner-Begiment, senere forfremmet til Marskalk af Frankrig og Prinds af Ponte-Corvo. En simpel svensk Lieutenant, Morner, ankommer, med Depecher til Lagerbjelke. til Paris midt i Juni 1810. Morner er ung, livlig, urolig for sit Fædrelands Fremtid og for sig selv. Han er en Ven af Frankrig, Napoleons og hans Vaabenbrødres Beundrer og fatter saaledes den Tanke, at byde en af disse Generaler Kronen, vis paa, at et saa dant Forslag vil finde stærk Gjenklang hos Rigsdagen og Nationen, og overbevist om, at han, hvis Tingen gaar hel dig, vil have frelst sit Land. Opfyldt som han er af sin dristige Plan , har han neppe afleveret sine Depecher til Lagerbjelke, hvem han som god Diplomat vel vogter sig for at betro sinHemmelighed, før han iler til en af sinePariser venner, Geografen Lapie, der dengang var ansat som Offi cer i det topografiske Bureau. Han meddeler ham sine politiske Drømmerier. »I Sverig«, siger han, »tænke.vi kun paa at oprette vore Tab. Der hersker hos os stor Begejstring for Napoleon; man venter Alt af ham; man er rede til at tåge til Konge den Kandidat, som han anviser os.» Lapie, selv ung og enthusiastisk , forgabet i Frank rigs Hæder, stolt paa dets Vegne af denne levende Sym pathi i et fjerntliggende Land, forudseende desuden , fordi han ønskede den, den forestaaende Kamp mellem Napoleon og Busland, griber ivrigen en saa dristig Plan med alle dens Konsekventser. Uden at lægge videre Mærke til det Usandsynlige, som i hine Tider ikke forbavsede eller stand sede Nogen, gik han strax ind paa den. — Men hvo skulde blandt alle Frankrigs Marskalker blive de to unge Officerers Udkaarne og hvem skulde de gjøre til Konge. Man gav sig til at holde Bevue over dem. Morner kjendte person lig Macdonald. Der var Spørgsmaal om Eugene Beauhar nais, Berthier, Massena, Davoust. Lapie, en meget selv stændig Mand og Bevolutionens Sag mere hengiven end Kejserens, mente, at, den Sidstnævnte undtagen, vilde alle78 de Andre kun blive føjelige Bedskaber i deres Herres Haand. Morner udtalte tilsidst sin Forkjærlighed for Ber nadotte, Lapie modsagde ham ikke. Besvogret med Kej seren, af en selvstændig Karakter, afholdt i Nordtydksland for hans Færd som Hannovers Bestyrer, allerede Sven skerne bekjendt, hvis Krigsfanger 1806 i Lubeck han havde behandlet godt, en Søn af Bevolutionen, tapper Krigshøv ding, fordums Krigsminister, fordums Diplomat, endelig i Besiddelse af stor Privatrigdom og med en Arving paa 11 Aar, forenede Bernadotte, Alt vel overvejet, de ønskeligste Vilkaar. Forhandlingen blev sluttet og de to Venners Valg afgjort til Gunst for Prindsen af Ponte-Corvo. Saadan var den første Scene i det forunderlige Drama, som skulde løses paa Leipzigs Sletter. Dagen efter sin Samtale med Morner, meddelte Lapie Planen til General Guilleminot for gjennem ham at faa Kejserens Stemning at vide, og Morner betrode sig samme Dag til en Lands mand, den svenske General-Konsul i Paris Signeul. Denne, der allerede i Aanden saa sit General-Konsulat ombyttet med en Ministerpost, trode gjerne, at et Parti alt havde dannet sig i Sverig, trode paa Napoleons velvillige Stemning, paa Ålt hvad Lieutenantens Veltalenhed foreholdt ham, og det blev aftalt, at man skulde gaa lige til Marskalken uden at sige Noget til Lagerbjelke. Det var d. 25de Juni 1810 at Morner havde sin første Sammenkomst med Prindsen af Ponte-Corvo. Han frem stillede sig som Organ for et allerede ved hans Afrejse fra Sverig dannet Parti. Selv Medlem af Bigsdagen, for sikkrede han, at denne Forsamlings Sympathier vilde gjøre Prindsens Valg let, og at Carl XIII ej vilde have anden Vilje end Nationens Repræsentanter Bernadotte hørte paa ham med en Opmærksomhed, som ikke syntes fri for Mis tro,

svarede med en høflig Tilbageholdenhed, som satte Morner i Forlegenhed, og mindedes tilsidst Frøken Lenor mands Spaadom, som havde forudsagt ham, at han vilde komme til at bære en Krone, men at han skulde gaa over79 * Søen for at modtage den. Den første betydelige Person, hvem Hemmeligheden blev betrot , var General Wrede, hvem Carl XIII havde givet i Ærinde at bringe Napoleon sit sidste Brev. Hoved for en gammel, ved Hoffet i Stok holm anset Familie, ved et tidligere Ægteskab knyttet til Marskalk Macdonald og Familien Sémonville, samt dengang en særdeles betrot Mand, nød Wrede en betydelig Indflydelse og kunde gjøre den nye Kandidats Sag stor Gavn. Han havde netop havt sin første Audients hos Kejseren, for hvem han ifølge sine Instruxer og da han var uvidende om den Plan, Morner havde hittet paa, ikke havde nævnt nogen anden Kandidat for Alvor end Hertugen af Augusten borg; han laa allerede for Rejse til Sverig. Man forestiller sig let hans Studsen, da Morner, der tidligere havde tjent under ham, kom hemmelighedsfuldt til ham, bad ham lukke Døren i Laas, forlangte af ham, paa hans Æresord, at han ikke i Utide maatte aabenbare , hvad han vilde betro ham, og derpaa fortalte ham, idet han paakaldte hans Bistand, hvordan han havde brugt sin Tid i Paris siden sin An komst nys. Wrede, som havde forladt Sverig inden Carl Augusts Død, kunde let komme til at tro, at Folks Sind var stemt saaledes som Morner fremstillede det; der var intet Usandsynligt deri, i den Grad havde den offentlige Mening i Stokholm allerede længe været Frankrig gunstig; han erindrede sig, med hvilken Ligegyldighed Napoleon havde syntes ham at modtage alle de Kandidater, som der allerede havde været Spørgsmaal om, og han trode deraf at kunne slutte, at han hemmelig ønskede et Valg som det omhandlede, maaske netop dette. Personlig var Wrede en Tilbeder af Frankrig, særlig holdt han af Prindsen af Ponte- Corvo, til hvis Hus han havde Adgang som en fortrolig Gjæst; alle disse Omstændigheder bestemte ham til ikke at forkaste Morners Forhaabninger og at tale ligefrem med Bernadotte. Da denne nye Henvendelse gav den første megen Vægt, blev man enig om, at Morner skulde opsætte sit Forslag skriftlig, for at Bernadotte kunde fremstille sig80 for Kejseren med det som Vidnesbyrd om eller Tegn paa et helt Folks Samtykke. Det gjaldt nu om at faa at vide, om Napoleon ikke vilde ligefra Begyndelsen stille imod denne Henvendelse et Afslag eller dog en afgjort ond Vilje. Man veed, at fra d. 18de Brumaire, og maaske allerede fra Bernadottes Gifter maal af, røbede Napoleon en kjendelig Ugunst modMarskalken. Dog svarede han tilsyneladende ligegyldig, idet han sagde, at man maatte afvente, hvad Bigsdagen vilde gjøre, paa hvis Beslutning han for sin Del ikke vilde udøve den mindste Indflydelse. Efter denne første Audients, som i det Mindste ikke forspildte Sagen, rejste Bernadotte ud til sit Landsted, La Grange, hvorfra han tilskrev Kejseren et Brev angaaende det samme Emne. løvrigt gav han sine Venner frie Hæn der, efter at han havde givet dem at forståa, at han gjerne vilde modtage det svenske Folks Valg ; Religionen, en con ditio sine qua non, som man sagde Eugene Beauharnais ikke havde villet underkaste sig, skulde ikke være nogen Vanskelighed; Marskalken havde sagt til Wrede, at, da han var fra Henrik IVs Land, var det ham utvivlsomt tilladt at følge hans Exempel. Man har nu set, hvad der var foregaaet i Paris til Gunst for den improviserede Kandidatur. Før vi forlægge Scenen til Sverig, hvor Valget skulde fuldbyrdes, maa vi ikke glemme den ulykkelige svenske Minister i Paris, La gerbjelke. Ligefor hans Øjne var hele denne Intrigue spil let, uden at man havde sat ham i Kjendskab derom og uden at han kunde opdage dens Udgangspunkt. Man fore stiller sig let hans Ærgrelse over at være bleven saaledes tilsidesat eller holdt for Nar. Det var General Wrede, som, i det Øjeblik da Morner forlod Paris og han selv gjorde sig rede til at rejse, trode omsider at burde underrette det svenske Kabinets Repræsentant om den nye Skæbne, som beredtes hans Land. Da Lagerbjelke hørte hele denne utrolige Historie om en Lieutenant, som tiltog sig at gjøre En til Konge og agere Diplomat, da han fik at vide, at81 denne Lieutenants Forslag allerede havde naat op til Kej seren, og at det kunde blive til Alvor med Tingen, blev han, ifølge Wredes Breve, staaende som slagen af Lynild. Hans Blegnen, hans skjælvende Læber, hans forvildede Blikke røbede den dybe Ydmygelse, som han følte ved en saadan Mystifikation. Hans opskræmmede Indbildningskraft understøttede hans saarede Egenkjærlighed og viste ham tusinde Skrækkebilleder saasom Sverigs Trældom under Frank rig og dets Handels Undergang, nåar man havde brudt med England; han forestillede sig paa den anden Side Udenrigs ministeren i Stokholm og Kongen selv erfare alle disse In triguer uden at den officielle Brevvexling havde faaet fat paa eller blot anet den ringeste Traad; bag Taagen, som endnu bedækkede en saa nær Fremtid, saa han den nye Kandidat triumfere uden at være hjulpen dertil ved hans Initiativ eller ogsaa blive fjernet, uden at hans Fremsynet hed havde bidraget dertil, og i begge disse Tilfælde sin

Anseelse ødelagt. Kort sagt, han frembød det levende og bedrøvelige Billede af en Diplomat, der er falden i en Snare, og, efter det tjenstlige Sprog, stærkt kompromitteret. General Wrede forlod Paris den samme Dag, d. 30te Juni, efterladende denne Pil i Lagerbjelkes Hjerte. Den ulykkelige Minister tilbragte , kan man tænke, en daar lig Nat. Han maatte for enhver Pris vide Kejserens Stem ning med Hensyn til den nye Kandidatur; derefter vilde man kunne vide, hvad man skulde rette sig efter og hvor dan man skulde handle. Netop et Par Timer senere skulde Lagerbjelke til den Fest, som Fyrst Schwarzenberg gav i Anledning af Kejserens Giftermaal. Udenrigsministeren vilde vistnok komme der. Virkelig lykkedes det Lagerbjelke" midt under Ballet, hvis Glands blev forhøjet ved Kejserens Nær værelse, at faa fat paa Hertugen af Cadore; han indledede Samtalen med en tvungen og ynkelig Mine; men nødt til at bryde Isen og dreven frem af den uundgaaelige Nødven dighed, spurgte han ham, hvad Kejseren tænkte om den Sag, han nok vidste. Hertugen svarede, at General Wrede82 blot havde underrettet ham om Lieutenant Mørners besyn derlige Foretagende og at han ikke vidste Mere, at Maaden hvorpaa dette Forslag var blevet gjort ikke kunde billiges og ikke vilde blive billiget af Kejseren (disse Ord lagde nogen Balsom paa Diplomatens Saar), at Hs. Majestæt for resten vilde lade Tingene gaa deres Gang . . . Disse sidste Ord vare meget übestemte, og Hertugen vendte allerede Hovedet om for at høre paa eller hilse en Anden. Lager bjelke trængte nærmere paa og fik ikke andet Svar end: «Jeg kjender aldeles ikke Kejserens Tanker i denne Hen sende. Desuden, Hs. Majestæt er ikke bleven raadspurgt inden Deres Konge valgte Hertugen af Augustenborg; det er da ikke sandsynligt, at han vil anse det for passende at udtale sin Mening med Hensyn til Prindsen af Ponto-Corvo, hvis Kandidatur han var lidet forberedt paa og hvis Valg endnu kun er et Forslag«. Neppe havde Hertugen sagt disse Ord, før Raabet Brand! gjenlød fra alle Sider*). Alle rede bredte Luerne sig med utrolig Hast til alle Værelserne. Man kunde kun tænke paa at flygte, og Lagerbjelke maatte opgive at udtinde i denne Nat de Hensigter, som skjulte sig under den tilsyneladende Tilbageholdenhed hos Napo leons Minister. Han trode af den Tavshed, hvormed man mødte ham , at Kejseren vilde undgaa at støde Rusland, hvis frygtelige Modstander Bernadotte uden Tvivl senere vilde blive til Fordel for Frankrig. Hans Fejltagelse var mange Andres; 1812 skulde vise, hvor dyb den var. Imidlertid var Lieutenant Morner kommen hjem til sit Fædreland. Ligesom han i Paris havde forsikkret, at hans Kandidat var opstillet af et talrigt Parti i Sverig, som han kun var Tolk for, paa samme Maade forsikkrede han ved *) Man veed, at paa denne sørgelige Aften, midt i den forfærdelige Uorden, rev en svensk Officer, Baron Bidderslolpe med Tabet af sit Liv Fyrstinde Leyen ud af Ilden. — Overalt vare Svenskerne dengang ved Franskmændenes Side og dog skulde de, skjøndt deres Allierede og Venner, blive deres Fjender.83 sin Hjemkomst til Stokholm, at Napoleon ikke havde andet Ønske end at se Marskalk Bernadotte blive Carl XIIPs Eftermand. Han gjorde Mer endnu: han skrev til Signeul, som var bleven tilbage i Paris, at, da den offentlige Mening i Sverig ikke lod til at ville erklære sig saa rasl; som man kunde ønske, maatte man nødvendigvis paavirke den uden fra, og han lod Marskalken vide, at han maatte gjøre sig al mulig Umage for at vinde Hovedet for det svenske Ka binet, Greve Engestrom, Carl XIITs nærmeste Fortrolige. Snart efter gjorde General Wredes Vidnesbyrd dette uven tede Forslag til fuldt Alvor, i Stokholm saavel som i Paris. Man havde travlt med at udbrede det blandt de fire Stæn ders Medlemmer, som dengang samlede sig i Orebro. Man forelagde det for de vigtigste Officerer i Stokholm og i Pro vindserne. Man udfrittede især de Normænd og Svenskere, som allerede havde arbejdet for Norges Forening for at faa deres Samtykke at beraabe sig paa og skaffe den nye Kan didat de samme Stemmer, som Haabet om denne Forening nylig havde vundet for Kronprindsen. Alligevel, uagtet denne Propagandas Hurtighed og skjøndt Nogle af Carl XIIIs Ministre strax havde grebet Udsigten til at faa en Fyrste, som endelig vilde yde Sverig en Borgen for Allian cen med Frankrig, havde dog hverken Kongen eller hans sædvanlige Raadgivere opgivet Hertugen af Augustenborgs Valg. Carl XIII saa endog med megen Uvilje hele denne Agitation, som kom man vidste ikke hvorfra; han gjorde General Wrede og General Adlersparre haarde Bebrejdelser for, at de ikke mere vare paa hans Side og gik saa vidt, at han krævede Ed af dem paa ikke at stemme for Berna dotte. Samtidig modvirkede den svenske Begering Mar skalken ved bagtaleriske Rygter: han havde, sagde man, gjort sin første Vaabentjeneste i den franske Revolutions frækkeste Klubber; han havde svoret alle Konger et evigt Had; ja, man sagde endog, at han havde været med i Septemberdagene. da dog Enhver kunde skaffe sig at vide, at han dengang havde været ved Hæren.84 Den 6te August, tre Uger efter Mørners Hjemkomst tilstillede Carl XIII det af Rigsdagen dannede «Utskott» Pro position

til at vælge Hertugen af Augustenborg. Proposi tionen skulde fremdeles underswges af «Sekreta Utskottet» ; derpaa skulde Kongen forelægge Rigsdagen det, som ende lig skulde afstemme derover. Man ser, det var Tid for Bernadottes Venner at skynde sig og kraftig paakalde den offentlige Mening. Saaledes bar man sig ad, og vi komme nu til de Hovedmidler, som de bragte for at føre Tingen heldig igjennem. Samme Dag som Rigsdagens Utskott stemmer paa Her tugen af Augustenborg, kommer til Greve Engestrøm, lige fra Frankrig, en vis Hr. Fournier, forhen Vicekonsul i Gothe borg; han overleverer Statsministeren en Anbefalingsskri velse fra den svenske General-Konsul i Paris. Da han ikke har nogen officiel Stilling, faar han Tilladelse til at op holde sig i Orebro, hvor under Rigsdagsmødet ingen diplo matiske Agenter maatte komme. Denne samme Afsending, der havde i Ærinde at lade Rigsdagsmændene vide, at Ber nadotte vilde modtage deres Stemmer med Erkjendtlighed, leverer General Wrede Portræter af Prindsen og Prindses sen afPonte-Corvo samt deres Søn, for at han skulde vise Kongen dem. Et af Signeul opsat Brev ankommer paa samme Tid; detbevidner, at Valget, som hemmelig ønskes af Kejse ren, uden at han kan eller vil udtale sig aabenlyst derom, vil medføre mange Fordele for Sverig, saasom Betaling af Statsgjælden ved Hjælp af en betydelig Gave af Prindsens private Formue. Det samme Brev antyder, at Handelsfor bindelserne med England ikke ville blive afbrudte ved dette Valg. General Wrede og Mørner tåge strax fat. Signeuls Brev bliver meddelt Statsministeren tilligemed Portræterne; om Natten mellem d. Ute og 12te lader man tåge en Mængde Afskrifter af dette Brev, der strax blive omdelte blandt Bigsdagsmændene i Byerne og paa Landet. Man lader gaa om i Bondestanden et lidet Maleri forestillende den unge Prinds Oscar, legende med sin Faders Kaarde,85 og man forklarer de rørte Rigsdagsmænd, at efter dette Sindbillede vilde der paa en tapper Krigers Begering følge en lykkelig Fred; Billeder, Viser, Digte, populære Dialoger blive i Hast forfattede for at gjøre en kraftig Propaganda. I et af disse Smaadigte kommer hver Stand og udtaler sin Begejstring og sit Haab; derpaa synge de alle i Chor: «Bernadotte skal vi udraabe ; som Magnetstenen Jernet, saaledes drager han os til sig. Sverig skal igjen trække Vejret i Skyggen af hans Sværd, som den fortørrede Jord, nåar den lune Sommerregn falder. Kom tappre Helt, kom Menneskeven ... Du skal være den altid levende Sjæl, som gjenopliver Sverigs Legeme; vi have valgt Dig til Nordens Fyrste.»*) Et andet af disse Smaastykker, skrevet i Prosa, hvil ket, ligesom det nysnævnte, blev udbredt i stort Antal omkring Stokholm, kaster et klart Lys over den Maade, hvorpaa Valget blev forberedt. Det har til Overskrift: mellan två patrioter:" »A. Naa, imorgen vil man altsaa faa at se, hvem der skal være vor Kronprinds. B. Ingen tvivler, hvad den Ting angaar. Ellers har jeg dog hørt, at man længe har arbejdet paa at sælge os til Busland. — A. Bussevcnnerne have tabt denne Gang. Kejser Napoleon har afgjort Sagen. — B. Ved at give os en af sine bedste Marskalker, mener Du? — A. Ja, til al god Lykke for os. — B. Men sig mig, hvad sige de gamle Kongehusa? — A. De have mistet deres Førstefødselsret i Vellyst og Ladhed, og den personlige Fortjeneste har indtaget sin Plads. — B. Jeg maa ærlig tilstaa Dig, at denne Prinds af Ponte-Corvo, som man nu taler saa meget om, er mig ganske übekjendt. Giv mig nogen Oplysning om ham. — A. Gjerne. Du veed vel nok, at han er udgaaet af Folkets Bækker; han har kæmpet tap pert for Friheden. — B. Ja, jeg hører sige, at han har baaret Musketten. — A. Ti lange Aar, været med i hun *) Den svenske Text til dette Digt har ikke været tilgængelig her. 0. A.86 drede Feltslag, gjennemgaaet alle Grader til og med Mar skalksgraden. Han blev General ved Fleurus, Prinds ved Austerlitz. Han var Overgeneral ved Bruch, Heinsberg, Juliers, Roer, Maastricht, Wiirzburg, Gradisca, Schleiz, Saal feld, Passarge, Lubeck, Elbing, Braunsberg og Mohrungen. Som Krigsminister har han gjort sit Land de største Tje nester. Han skabte Armeer som ved Trolddom; Soldaten var ikke længer et Bov for alskens Elendighed; han havde kaldt Nalionalgarden tillive paany; Orden og Sparsomme lighed herskede i Administrationen. Maadehold i Lykken, Godhed mod den overvundne Fjende, faderlig Omhu for Soldaten, — saadanne Dyder have kastet evig Glands over denne Helt. •— B. Jeg ser nu nok, at det er en stor Mand. Man havde ikke overdrevet hans Berømmelse for mig. . . . Men, et andet Spørgsmaal: Bør vi ogsaa have en Helt til Konge? Sverig er fattigt og tyndt befolket. Vi have havt Helte, og vi vide, hvad det har kostet os. — A. Bror er paa galt Spor. Prindsen af Ponte-Corvo afskyr Krigen; han kalder den Menneskeslægtens Skændsel. Mer end øn Gang har han udsat sig for Napoleons Unaade, fordi han vilde formåa ham til at underhandle med sine Fjender. Engang, bl. A., da Kejseren med den bydende Tone, som er altfor sædvanlig hos ham, nægtede at høre hans Baad, forsikkrer man, at Bernadotte brød sin Kaarde over, kastede Stykkerne for Napoleons Fødder og sagde disse stormodige Ord:

«Sire, efter at jeg har tjent Eders Majestæt som god Soldat, stræber jeg nu efter en skjønnere Hæder, den, at tjene mit Land ved Fredens Erobringer«. —B. (rørt) Se, det kalder jeg den sande Fædrelandskjærlighed, det kalder jeg en dydig Mand. Det er stor Skade, at saa vakkre Træk ikke ere almindeligere bekjendte i Sverig ! — A. Vore Russevenner have gjort sig al mulig Umage, for at Prindsen ikke skulde blive kjendt som han fortjener; de ville have ham forvexlet med alskens Eventyrere. — B. Man siger ogsaa, at han er meget rig, og at han har i Sinde at gjøre store Offre til Fordel for Sverig? — A. Ved sin Sparsom87 melighed og gode Bestyrelse har Prindsen, det er rigtigt nok, erhvervet sig en uafhængig Formue, og man har mange Beviser paa, at Pengene i hans Hænder kun ere et Middel til gode Handlinger. Han har f. Ex. anvendt en god Del af sine Indtægter til Minerne ved Idria i Kårnthen, til at hjælpe Landboerne, som Krigen havde ødelagt i Friaul. Bernadotte er maaske den Eneste blandt Kejserens Mar skalker, som aldrig har givet Lov til Plyndring, endog nåar hans Instruxer paabød det, og Størstedelen af hans private Formue kommer fra hans Giftermaal.» Dialogen vedbliver paa denne Maade at opregne enhver af Prindsens Egenskaber, og ender med den Slutning, at Bernadotte er en Personification af Heltemod og Dyd. Ikke at tale om den nette Anekdote med den sønder brudte Kaarde, har man vistnok lagt Mærke til den übe kjendte Forfatters Omhu for at stille Prindsen i Modsætning til Bussevennerne, et interessant og übestrideligt Bevis paa Gemytternes Tilstand. Til samme Tid udspredte Fournier i Orebro det Rygte, at Kejseren af Rusland var fortvivlet over denne Kandidatur og brugte alle mulige Kunster for at forhindre den, fordi han netop da, forsikkrede man, forberedte et njt Indfald i Sverig for at bemægtige sig Landet Nord for Gefle; han vidste nok, at Prindsens Ud nævnelse vilde være en uoverstigelig Hindring, som han ej engang turde trodse. Man lagde til, at Napoleon, under rettet af sine Spioner om Alexanders hemmelige Hensigter og især om dette nærforestaaende Indfald, havde besluttet at komme ham i Forkjøbet, og havde tilbudt Carl XIII at give ham til Kronprinds en af sine Marskalker; Carl XIII havde valgt Bernadotte. Saa lyder Fabelen, der var i Om løb med Hensyn til denne Kandidaturs Oprindelse, og som blev tåget for gode Varer af hele Bondestanden. Man ser, at Bernadotte blev antagen dels som Ven og Frænde af Napoleon, dels som Fjende af Russerne. Selv fremstillede han sig som saadan. Løftet om at betale Statsgjælden af sin private Formue, den mer eller mindre ligefremme An88 tydning, at hans Valg ved nogle Lempelser, som man ikke kunde gjætte, ikke vilde medføre Afbrydelsen af Handels forbindelserne med England, gjorde det Øvrige. I Løbet af nogle Dage havde hans Kandidatur gjorl uhørte Fremskridt. Greve Engestrom havde stillet sig paa dene Side, saasnart han havde kunnet tro sig overtydet om. at Sverig derved vilde vinde Alliancen med Frankrig; hvad den gamle Konge angaar, havde Synet af Familieportrætterne rørt ham, og han havde vædet dem med sine Taarer. Paa Rigsdagen vare Bønderne og den militære Del af Adelen rede til at. stemme med Begejstring for en af Napoleons Marskalker, Borgerstanden for en Søn af Folket. Den af Sekreta Utskottets Medlemmer, som stod længst imod, var General Adlersparre, ikke fordi han forsmaaede Alliancen med Frankrig, men fordi han med mærkeligt Klarsyn for udsaa, at Bernadottes Valg ikke vilde være Vejen til at vinde den. «Eders Majestæt», sagde han til Carl XIII, som trængte paa ham, at han skulde erklære sig for Prindsen, «er af den Mening, at Sverig ikke længer bør staa alene, at vi maa slutte os til en af Stormagterne, og at Frankrig er vor naturlige Allierede, Jeg er ganske af samme Me ning, og med alt det jeg har Mistanke til Napoleons Ær gjærrighed, skyr jeg som Pesten enhver Tilnærmelse til den orientalske Politik. Men Eders Majestæt er overtydet om, at Bernadotte vil bidrage til at forene os med Frankrig. Jeg har en ganske modsat Mening, og det af følgende Grunde: Napoleon vil aldrig glemme, at Prindsen af Ponte- Corvo har været hans Undersaat; han vil kræve Lydighed ogsaa af Kronprindsen af Sverig. Denne har, med sit øvede Øje, uden Tvivl allerede opdaget Skrøbelighederne ved den Bygning, som hans Herre har opført. Han vil let tro sig beføjet til at modsætte sig, selv med Magt, Kejserens Vilje og Befalinger, og dette vil være Signal til en europæisk Krig. Hvor skulle vi da søge Tilflugt undtagen i Alliancen med de asiatiske Horder? . . . .« Uagtet disse Anelser gav Adlersparre efter, da han saa, at Hertugen af Augusten89 borgs Valg ikke var muligt mere, og, da han havde stor Indflydelse paa Bigsdagen, førte hans Tilslutning Rnstem mighed med sig. Det var under Jubelraab og med en Iver, som knap kunde finde sig i de lovbestemte Formers Senhed og Op hævelser, at Rigsdagen d. 21de August 1810, paa Kongens Proposition, vedtog Prindsen af Ponte-Corvos Valg som Kronprinds af Sverrig og Thronarving. Marskalken modtog denne Nyhed d. 3die September. Han havde denne Dag flere Venner til Middag. Han med delte dem ikke det Budskab, han havde faaet, og vakte deres Forundring

ved sin urolige, mørke Mine, han der ellers sædvanligvis var livlig og hjertelig munter. Marskalk inden paa sin Side syntes nedtrykt og hendes Øjne stode fulde af Taarer. Hun var virkelig bedrøvet ved Tanken om at forlade Frankrig og ombytte et saadant Fædreland med Nordens Himmelstrøg. Hvad Prindsen angaaer, tænkte han kun paa det Afslag, som han kunde frygte fra Napoleons Side? eller anede han den Ynk, som hans onde Stjerne skulde bringe ham i? Napoleon i det Mindste syntes at ane alle disse Ulykker. Det forekom ham i en Drøm , at han saa to Baade sejle paa et umaadeligt Hav; i den ene sad han selv, i den anden Bernadotte. De to Fartøjer fulgtes jævnsides og Farten var heldig. Paa en Gang tog Bernadottes en anden Retning og fjernede sig hurtig. Na poleon søgte at følge i det Mindste med Øjnene, ved Kik kertens Hjælp, Baaden, der gled henad Bølgerne .... En pludselig Taage havde rejst sig; den blev til en tyk Sky, og Napoleon befandt sig ene paa Voverne*). Tre Dage inden den nye Kronprinds forlod Paris og Frankrig, modtog Kejseren ham endnu engang med rørende Godhed. «Det er mig et kjært Haab, at dine nye Interesser altid ville forliges med dine gamle Pligter. Du er kaldet Forf. henviser her udtrykkelig til Schinkels »Minnen« hvor denne Anekdote anføres efter Hertuginden af Abrantes. 0. A. 0. a.90 til en skøn og ærefuld Lod; hvordan end din Fremtid bliver, dit Hjerte vil altid tilhøre Frankrig. Mine gode Ønsker ville følge dig, og, kan jeg være dig til nogen Nytte, saa kan du regne paa mig.» Han mindede derpaa om al den Stordaad, som havde opfyldt Marskalkens Liv; Erindringen derom, tilføjede han, maatte sammenknytte paa det Nøjeste Svenskerne til Frankrig. Da Kronprindsessen var synlig be væget, tog han hende kjærlig ved Haanden, priste for hende den Fremtid, der ventede hende, og sagde, at hun maatte modtage den med Glæde for hendes Søns Skyld. Derpaa tråk han den unge Prinds, sin Gudsøn, hen til sig, klappede hans lokkede Hoved og sagde: «Se nu, Bara! nu er du bestemt til at bære en Krone. Den Dag vil komme, da Du mærker, hvor den tynger. Saalænge Lykken smiler til dig, vil du have Beundrere nok. Jeg vil ønske, at du ikke maa lære at foragte Menneskene.» Øjensynlig kæmpede Kejseren i sit Inderste mod de Anelser, der ikke vilde forlade ham, og under denne Kamp var han fuld af Højhed. Men lad os komme til det skæbnesvangre Tids punkt, 1812. De russiske Publicister paastaa, at 1812 har været Frigjørelsens Stund for Sverig, Tegnet til en ny, en Lykkens Æra, takket være Ruslands Beskyttelse. De to Episoder, som vi nys have fremstillet: det svenske Na tionalhads voldsomme Udbrud efter den første Kronprindses Død og Bernadottes Udnævnelse, have uden Tvivl noksom bevist, at Sverig dengang ikke ventede sin Frelse af Rus land. Vi ville i det Følgende have at undersøge , hvad 1812-Aarets Politik har bestaaet i, hvorvidt den, nåar man ser hen til Sverigs senere Skæbner, fortjener Dadel eller kan retfærdiggjøres. Nye Oplysninger om dette inter essante Æmne ere netop komne os til Hjælp*); men vi kunne allerede her forsikkre, at Begivenhederne fra 1812, man bedømme dem som man vil, høre til de pinligste Minder i Frankrigs og Sverigs fælles Historie. Og hvad Resul *) Schinkels Minnen, VI., dengang (1856) nys udkommet.91 taterne angaar, som de have hidført, kunne vi — i selve Bernadottes Navn, hvem de diplomatiske Brevvexlinger ville vise os nedtrykt utider Byrden af det russiske Venskab — ikke være enige med dem , der lovprise hans Adfærd og derved ville udgive sig for de uegennyttigste Venner af del samtidige Sverig og dets Kongehus. V. Bernadotte og den svenske Politik i Aaret 1812. i. Kaaret til Sverigs Kronprinds d. 21de August, holdt Bernadotte sit højtidelige Indtog i Stokholm d. 2den Novbr. 1810- Carl XIIFs daarlige Helbred, Sverigs ulykkelige Tilstand, den Tillid, som den unge Prindses Talenter vakte, Udsigten til en sandsynlig Ålliance med Frankrig, alle disse Aarsager i Forening skulde lægge al Magt i hans Hænder og med det Samme paabyrde ham hele Ansvaret for en Afgjørelse, der var bleven farlig under saamange Vanskeligheder — med et Ord Byrden af et Folks Frem tidskjæbne, som paa Afgrundens Rand havde kaldet ham, for at han skulde frelse det. Den Jubel, der modtog ham, udtrykte de tusind Forhaabninger, som man satte til ham. Enhver af Folkets Klasser saa i ham det nye Redskab til sine Ønskers Opfyldelse. Bønderne, for hvem man havde rost saa stærkt hans folkelige Byrd og Tænkemaade, regnede paa, at han skulde tæmme Hovmodet hos en Adel, som endnu efter deres Mening var altfor mægtig; Adels mændene derimod tænkte, at han vilde skaffe dem Respekt for deres Forrettigheder for at styrke sig ved Forbundet med dem; Borgerstanden betragtede denne Bepublikaner som den sikkreste Støttefor 1809-Aars Revolutionens Prin ciper; Handelsmændene haabede ved ham at opnaa hos Kejser Napoleon en Overbærenhed, som vilde skaane de nu saa dyrebare Forbindelser mellem England og Sverig; 91 taterne angaar, som de have hidført, kunne vi — i selve Bernadottes Navn, hvem de diplomatiske Brevvexlinger ville vise os nedtrykt utider Byrden af det russiske Venskab — ikke være enige med dem , der lovprise hans Adfærd og

derved ville udgive sig for de uegennyttigste Venner af del samtidige Sverig og dets Kongehus. V. Bernadotte og den svenske Politik i Aaret 1812. i. Kaaret til Sverigs Kronprinds d. 21de August, holdt Bernadotte sit højtidelige Indtog i Stokholm d. 2den Novbr. 1810- Carl XIIFs daarlige Helbred, Sverigs ulykkelige Tilstand, den Tillid, som den unge Prindses Talenter vakte, Udsigten til en sandsynlig Ålliance med Frankrig, alle disse Aarsager i Forening skulde lægge al Magt i hans Hænder og med det Samme paabyrde ham hele Ansvaret for en Afgjørelse, der var bleven farlig under saamange Vanskeligheder — med et Ord Byrden af et Folks Frem tidskjæbne, som paa Afgrundens Rand havde kaldet ham, for at han skulde frelse det. Den Jubel, der modtog ham, udtrykte de tusind Forhaabninger, som man satte til ham. Enhver af Folkets Klasser saa i ham det nye Redskab til sine Ønskers Opfyldelse. Bønderne, for hvem man havde rost saa stærkt hans folkelige Byrd og Tænkemaade, regnede paa, at han skulde tæmme Hovmodet hos en Adel, som endnu efter deres Mening var altfor mægtig; Adels mændene derimod tænkte, at han vilde skaffe dem Respekt for deres Forrettigheder for at styrke sig ved Forbundet med dem; Borgerstanden betragtede denne Bepublikaner som den sikkreste Støttefor 1809-Aars Revolutionens Prin ciper; Handelsmændene haabede ved ham at opnaa hos Kejser Napoleon en Overbærenhed, som vilde skaane de nu saa dyrebare Forbindelser mellem England og Sverig;92 Hæren endelig lavede sig allerede til at tilbageerobre Fin land og tåge Norge. Bernadotte skulde finde sig ude af Stand til paa en Gang at tilfredsstille alle disse Ønsker, fordi de indbyrdes strede imod hverandre. Den- Alliance, som skulde sikkre deres Opfyldelse var af Napoleon knyttet til Vilkaar, som Sverig ikke vilde gaa ind paa. Kejseren krævede en übe tinget Tilslutning til hans System og, som høiste Vidnes byrd herom, fuldstændig Tiltrædelse af Kontinentalstæng ningeu, d. v. s. et fuldstændigt Brud med England. Men i Svenskernes Øjne var et saadant Brud, med mindre Na poleon forsynede Sverig med betydelige Subsidier, det Samme som paa den ene Side en sand Ødelæggelse, paa den anden Side en fuldstændig Frasigelse af al Uafhængig hed, og Bernadotte stødte lige fra sin Ankomst i Carl XII Ts Raadskammer eller ved hans Hof paa et vist Antal Mænd, som vare nidkjære for deres Lands Værdighed og urolige for de første for Frankrig muligvis altfor gunstige Bestemmelser, som den nye Kronprinds vilde tåge. Desuden, da Bernadotte var kaldet til at stifte et Dy nasti, havde han Ex-Kongen Gustav IVs Foretagender at frygte for. Et legitimistisk Parti, hvis Tilværelse han ikke var uvidende om, kunde blive et i lang Tid farligt Bedskab i indre Urostifteres Tjeneste eller i fremmede Magters Hænder. Hvordan skulde han endelig værne baade om dette Dynastis Tilværelse og om Sverigs eget Tarv og Ære under det Virvar, der da herskede i Nordeuropa, medens England og Rusland stode imod hinanden ligeover for Napoleons overdrevne Fordringer? Carl XIITs Forgænger var rigtignok bleven straffet for ikke at have føjet sig efter hvad Europas Betvinger bød; men Tiderne syntes forandrede; Kongerne og selv Folkene syntes at finde Frankrigs Aag lovlig tungt, og den Dag var maaske ikke fjern, da denne Bygning, som overskred alt menneskeligt Maal, skulde styrte sammen. Bekymret for et helt Folks Vel, som havde betrot sig til ham, urolig for sit Dynastis93 Fremtid, som ganske vist faldt sammen med hans nye Fæ drelands, tog Bernadotte sin Tilflugt til den Svages Vaaben : han besluttede at vente og se til, at udhale saalænge som muligt sine endelige Bestemmelser, og, hvis det blev uund gaaeligt at tåge dem i Utide, da at brage List. «Politiken,» sagde han er kun Ordbram, »naar man ikke er den stær keste; staar man i anden Række, er det kun den Kunst at give efter uden at blotte sig.» Ikke at blotte sig i sine nye Undersaatters Øjne, unddrage sig Frankrigs Herre dømme, som da unægtelig var despotisk, undgaa saa længe som muligt en aaben Krig med England, forskaffe sig for Fremtiden endog denne Magts og Bushmds Venskab — dette var Bernadottes Program for Aaret 1811,. d. v. s. indtil det Øjeblik , da han, mistvivlende om at kunne være Napoleons Allierede, vilde være hans Medbejler. De første Vanskeligheder kom med Hensyn til For holdene til England, idet Kejseren bydende forlangte et fuldstændigt Brud paa dette Punkt. Den Tractat, der slut tedes mellem Frankrig og Sverig d. 6te Januar 1810, fast satte virkelig Sverigs fulde og hele Tilslutning til Kontinen talsystemet, og de Instruxer, som fra Paris sendtes Désau giers, Legationssekretær i Stokholm, og Baron Alquier, der var udnævnt til Frankris Minister ved samme Hof, anbefa lede dem blot at vaage med den største Strænghed over, at denne eneste Forpligtelse blev udført. Svenskerne skulde altsaa afbryde alle Forbindelser med England, lukke deres Havne for dets Krigs- eller Koffardiskibe, skyde paa dem og confisk'ere dem , hvis de uagtet dette Forbud vo vede sig ind i deres Farvande; de skulde endog lade en formelig Krigserklæring gaa forud for disse fjendtlige De monstrationer. Alligevel, da der ikke havdes nogen fransk

Flaade i Stand til at beskytte Sverig mod Engelskmæcdenes Angreb, da man heller ingen Subsidier fik til Erstatning for uhyre Pengetab, saa Carl XIII og Svenskerne i Gjen nemførelsen af dette Syslem kun en Aarsag til Ødelæggelse og Undergang. De erklærede deres Havne for lukkede ;94 men det var kun en Skinforholdsregel. Da de af Napoleon havde faaet Lov til at indføre i syv Maaneder af Aaret det fornødne Salt, trode de eller lode som de trode, at denne Indrømmelse indbefattede andre, at de to Regerin ger, den franske og den engelske, vilde lukke Øjnene for et Samkvem, der stred imod Afspærringen og ved denne Overbærenhed skaane deres Handel. Traktaten af 6te Ja nuar, sagde Engstrom naivt, forbød vel Engelskmændenes Handelsforbindelser med Sverig, men ikke Sverigs med England*). Gdtheborg, som skulde have været Stapelstad for Frankrigs Handel med Rusland og dets Flaadestation mod England; Gotheborg, hvor Traktaten af 1784, som Frankrig aldrig havde havt nogen Gavn af, tillagde Fransk mændene fuldstændigFritagelse for Afgifter af Ophold ogVare oplag, blev en engelsk Station. De engelske Paketter forte did, foruden Varer, en Mængde af England betalte Rænkesmede, som overalt udbredte Had til Frankrig. Det svenske Kabi net bestemte sig først i Maj 1810 efter tusinde Forestil linger af Désaugiers til at hjemsende den engelske chargé d'affaires fra Stokholm og forbyde de engelske Paketters Ankomst til Vestkysten, og det var først mod Enden af September, at Sverig affyrede det første Kanonskud mod England, som ej engang tog det alvorligt. Da tabte Napo leon Taalmodigheden, lod den svenske Minister komme til sig i Fontainebleau og forelagde ham med bittre og heftige Ord det Ultimatum: »aaben Krig inden fem Dage enten med England eller med Frankrig«.**) Bernadotte ankom til Sverig midt. under den Spænding, om Lagerbjelkes Budskab havde fremkaldt. Fra det Øje blik han satte sin Fod paa sit nye Fædrelands Grund, syn tes han især at lægge Vægt paa, at man ikke skulde tro ham Napoleon underdanig; han gav sig Udseende af fuld *.) Chiilerdepeche fra Désaugiers af 20de Mai 1810. ") Denne Samtale af 25de Okt. 1810 mellem Napoleon og Lagerbjelke, som ofte er bleven gjengiven efter den til Stokholm sendte Depeche, findes i det franske Udenrigsministeriums Arkiv nedskreven med Champagnys Haand.95 stændig Uafhængighed. Da Carl XIIPs Raad traadte sam men for at svare paa Kejserens Opfordring, afholdt han sig fra at udtale sin Mening officielt, idet han dækkede sig med sin Mangel paa Erfaring, men han mindede om, idet han tråk sig tilbage, »at de Nationer, der lade sig ringe agte, vanskeligen hæve sig igjen.» Det var ikke tvivlsomt, hvad det svenske Kabinet maatte svare Napoleon; det maatte underkaste sig, i det Mindste tilsyneladende. Det blev da besluttet d. l7deDec. 1810, at en Krigserklæring skulde kundgjøres Engelskmæn dene; men denne nye Akt, som var ventet iforvejen, kunde ikke gjøre nogen Forandring PSagernes Gang: den kom først i November, d. v. s. da deri strænge Aarstid netop afbrød al Handel og Skibsfart, og Engelskmændene tog den desuden for hvad den var. »Man ler derad i London, og jeg har set Folk smile ad den i Stokholm», skrev Alquier vittigt. Kronprindsen havde villet være udenfor Afgjørelsen; han var ikke udenfor de Midler, som den svenske Rege ring fandt paa, for at fjerne dens mest übehagelige Følger. Han søgte at inddrage Danmark, Frankrigs Allierede, i det af Sverig med saamegen Fare antagne System, som bestod i at gjøre den Sætning gjældende, at Flaget beskytter Varen. Denne Henvendelse blev ingen Hemmelighed, og man kan begribe , hvordan Kejseren blev tilmode ved saaledes at se en Mistanke stadfæstet, som han allerede havde fattet. «Kronprindsens Skridt «, skrev Alquier, «er uforklarligt. Naar der er Talen om at trodse Frankrig og dets Dekreter, skulde man ikke tro, at han vilde gjøre sin Indflydelse gjæl dende. At anerkjende, at Flaget beskytterLadningen og handle derefter, det er at kiildkaste alle Kejserens Dekreter; det er at give den engelske Handel frit Løb. Indberetninger fra Rusland mælde, at Prindsen i Sverig viser sig meget imod Forbudsforholdsregler. . . Kejseren er meget mis fornøjet.» Dog var det, uagtet den franske Ministers liv lige Udtryk, paalagt ham ikke ligefrem at føre dette Sprog, men ved Lejlighed at antyde det. Bernadotte gjorde selv omkring, som om han havde følt, at han var gaaet forvidt,96 og Søkrigsaaret 1811 gik endnu hen, ligesom det 1810, uden at det kom til voldsomt Brud enten med England eller Frankrig. Et Øjeblik kunde den franske Minister i Stokholm tro, at Sverig endelig vilde erklære sig aabenlyst for Kontinen talsystemet. Det var i Begyndelsen af 1810. England gjorde dengang Mine til at ville gjenindsætte Prætendenten som Svar paa nogle Konfiskationsdomme , der vare fældede nylig af svenske Domstole, og paa en Proklamation af Kronprindsen, der forbød at lade det britiske Flag nærme sig Carlskrona, og heller at lader sig skyde isænk end vige. Men neppe havde det britiske Kabinet faaet Tid til at komme i Uro, inden det allerede var beroliget igjen. Skin salg gjorde det muligt at tilbagegive de engelske Bhedere de Varer, som man foregav at have konfiskeret for

dem, og Guvernøren i Gotheborg Greve Rosen gav i hemmelige Samtaler med den engelske Admiral Saumarez at forståa, at Kronprindsen fra dette Øjeblik forudsaa, at Sverigs Tarv sent eller snart vilde kræve en Aliiance med England; han antydede kun, at de nærværende Omstændigheder gjorde det nødvendigt at være tilbageholden og forsigtig for ikke at stille sig blot før Tiden. Admiralen svarede, skriver Rosen selv i en mærkelig Indberetning om disse Under handlinger, med at lykønske Statholderen i Gotheborg til, at Sverig, takket, være Kronprindsens Klogskab, vilde blive det eneste Land i Europa og i Verden, som hemmelig for stod at bevare sin gode Forstaaelse med England uden at udsætte sig for Napoleons Vrede. Endelig havde For manden for Kabinettet i London, Lord Wellesley, i fuld Tillid til Kronprindsens fremtidige Beslutninger, medens alle hans Kolleger endnu frygtede, han skulde være et Bed skab for Frankrig, ikke ophørt med at give ham utvetydige Beviser paa sit Venskab ; han havde stadig meddelt ham de Breve, som Ex-Kongen Gustav IV skrev fra England til Fastlandet. Det var et sikkert Middel til at knytte Berna dotte til de britiske Interesser. Rusland viste sig ikke mindre mærkelig imødekom97 niende mod Prindsen. Hvorvel denne Magt endnu af Na poleon regnedes for hans tro Allierede og han gjorde mange Offre for at bevare dens Venskab, iagttog den dog ikke mere Kontinentalstængningen. Forgæves lod Napoleon ved enhver Lejlighed Rygtet om Misforstaaelser mellem ham og Alexander fornægte: Buslands uvenlige Stemning var bleven altfor synlig. Hvad man end kan formode om Alexanders Oprigtighed i Tilsit og Erfurt, vist er det, at, om Napo leons Hæder havde bedaaret ham 1808, to Aar senere var Fortryllelsen hævet; «den store Mands Venskab» var blevet ham en tung Byrde; han vovede at opregne de forment lige Tab , som det havde voldt ham, medens det tvertimod havde skaffet ham saamange kostelige Vindinger. Fra Juli Maaned 1810 havde Désaugiers kunnet skrive, at efter mange Kjendetegn at dømme, lavede Rusland sig til med det Første at opgive Kontinentalsystemet og nærme sig til England. Fra dette Tidspunkt sagde man fra alle Sider i Norden, at Alexander, der havde faaet Øjnene op for sit Riges sande Tarv, og for sil eget Vedkommende var uro lig for hvad der kunde følge af alle Samfundsklassers Mis fornøjelse, vilde skynde sig at slutte Fred med Tyrkiet og gjenoptage det eneste System, som kunde skaffe Rusland Afløb for Landets Frembringelser og give dets Papirpenge en Værdi, som de kun kunde faa ved Handelssamkvem med England. Man forsikkrede, at Prisen for engelske Skibe, der vare komne til Rusland , hemmelig var bleven erstattet de engelske Rhedere*), og man tilskrev kun el nærfore staaende Brud med Frankrig de umaadelige Befæstnings arbejder, som Busserne dreve paa af al Magt, paa Ålandsøerne. Den svenske Begering kjendte hele denne Stemning af Indberetninger fra den svenske Minister i St. Petersborg. Den Depeche, hvorved Grev Stedingk meddelte sin Samtale med Alexander d. 29de Januar 1811 kunde ikke lade nogen Tvivl tilbage : «Lad os glemme det Forbigangne«, havde Czaren sagt. *) Depeche fra Alquier af ISde Januar 1811.98 «Jeg har befundet mig i skrækkelige Situationer, og jeg svær ved min Ære, at jeg aldrig har ment det ilde med Sverig. Nu da denne ulykkelige Sag med Finland er forbi, vil jeg gjøre All for at vise deres Konge min Ærefrygt og Kron-prindsen min Agtelse.» .... «Se dog«, vedblev han, efter nogen Taushed, «hvor den offentlige Mening, efter at have løftet og baaret Napoleon saa højt, nu har forandret sig! Hændtes der ham nu nogen Modgang, skulde De snart se ham blot et Fingersbred fra sit Fald.« Han tilføjede med Eftertryk: «Store Ulykker ere stundom Følger af stort Held. Fra Sverig udgik fordum Gustav Adolf for at befri Tydsk- land; hvo ved, hvad der endnu kunde ske? . . . Hvad mig angaar, vil min Hær være fuldtallig til Vaaren. Jeg har netop dannet tretten nye Regimenter, og jeg har 24000 Rekruter paa Krigsfod. Forøvrigt er jeg fuldkomment af Deres Anskuelse, at jeg Intet bør foretage uoverlagt og holde mig rolig, saalænge Napoleon vil tillade mig det; men han vil drive mig til det Yderste. 1 tre Maaneder har han uophørlig plaget mig for at oprette i Rusland de samme Forholdsregler mod England , som han har kund gjort i Tydskland. Han vil, at jeg skal tåge til Grundlag for min Fred med Tyrkiet Kontinentalsystemet i hele dets Strænghed og Udstrækning. Jeg skal endog udelukke amerikanske Skibe fra mine Havne. .. . Der er ingen Ende paa hans Fordringer, og en af Dagene sender han mig sine Krydernegliker, som til Kongerne af Saxen og Baiern, med Regning ved!*) ... Og denne lndlemmelse af Nordtydskland i hans Rige, hvad have vi ikke at vente deraf! Hvis Talen var om en Tylvt Byer i Sydtydskland dette kunde endda gaa hen übemærket; men Hamborg, Bremen og Liibeck, vor hellige Treenighede som Romanzof *) Napoleon havde sendt et Oplag Kolonialvarer til Kongerne af Baiern og Saxen med Skrivelser, der udtalte Kejserens Mening om, at Kongerne og deres Undersaatter vilde blive glade ved denne Sen- delse, saameget mere som Varerne vare

toldfrie, da de vare ind- førte uden Told i Frankrig og kun Værdien skulde betales.99 siger! Jeg er træt af hans idelige Plagerier; jeg vil ikke mere finde mig deri». Foruroligedes Alexander i den Grad af Hansestædernes Indlemmelse, saa havde Bemægtigelsen af llertugdømmet Oldenburg forekommet ham som en personlig Fornærmelse. »Hvad!« sagde han, » har man da ikke husket paa i Frank rig, at jeg bl. A. fører Titel af Hertug af Oldenburg? Det er som om man vilde inkorporere i Frankrig min Hoved stad. Forøvrigt haaber jeg, at Trætten skal være afgjort inden sex Maaneder»*). Fra Marts Maaned 1811 kunde Alexanders Forberedelser ikke længer være tvivlsomme enten for Napoleon eller Bernadotte. Ved denne Tid gjør han ikke alene betydelige Rustninger, som ikke kunde undgaa den franske Regerings Opmærksomhed, væbner Fæstningerne langs Dzvvina og Dnjæpr, sætter sin Hær, sum tæller over 300000 Md., paa Krigsfod, og besætter Grændsen mod Her tugdømmet Varschau; men han lægger ovenikjøbet ikke Baand paa sit onde Lune i sine Samtaler med Hertugen af Vicenza^ hvem han, midt under Forsikkringer om varigt Venskab, bebrejder Forøgelsen af franske Stridskræfter i llertugdømmet Varschau, og til hvem han omsider siger, ved Paraden d. 3dje Marts, højt nok, til at disse Ord snart vare bekjendte ved Hoffet og blandt Hærens Anførere : «Vil Kej seren have Krig og nærmer han sig i denne Hensigt vore Grændser, saa venter jeg ham, min Herre, uden Uro. Det er ganske vist ikke umuligt, at han endnu kan sejre; thi Slagenes Gud er ikke altid Retfærdighedens Gud; men med en Hær paa 500000 Md. vil jeg ikke sky Krigen. Begyn der den først, da skal den ikke ende som ved Austerlitz og Friedland«. Men, nåar Kabinettet i St. Petersborg opgav Napoleons System, hvis fasteste Støtte det havde været i to Aar, hvad skulde der da blive af den Bygning, som Europas Besejrer havde opført med saameget Stivsind og Voldsomhed? Havde *) Depeche af 25de Febr. 1811.100 Bernadotte Føje til at forudse dens Fald og skille fra denne uvisse Fremtid det Folks Sag, som havde betrot sig til ham? Vi komme her til et kildent Punkt. Er det Berna dotte selv, der har givet Russerne Vaaben i Hænde mod sit gamle Fædreland? Har han først i sit hadefulde Hjerte undfanget Tanken og Spiren til Frankrigs forfærdelige Ne derlag? Vi tro det ikke. Han har snarere først ladet sig bedaare af Alexander, hvis farlige Venskab havde fristet Napoleon selv til at fejle. Da han en Gang var kommen ind paa den vovelige Skraaning, som fjernede ham fra Frankrig, har Lidenskaben — en strafværdig Lidenskab maaske — og Tingenes egen Gang draget ham med sig. Vi skulle forsøge at paavise det; man indser, at dette er vigtigt med Hensyn til hans Minde og den historiske Ret færdighed. Allerede fra Midten af 1810, have vi sagt, altsaa før Bernadottes Valg, beredte Rusland sig til at falde fra, elter at have draget sig Alliancen med Frankrig saa rigelig til Nytte. Med saadanne Ting i Sinde kunde det ikke uden Skræk se en Marskalk af Frankrig, en med Napoleon be svogret Mand pludselig hævet paa Sverigs Throne. Man havde villet formåa Alexander til at sætte sig derimod for enhver Pris. Det talrige fransk-fjendtlige Parti i St. Peters borg havde betragtet denne Begivenhed som en ny Triumf for Kabinettet i Tulierierne og saa alt i Aanden det Øje blik, da Napoleon, stærk ved sin Medbejlers Blindhed, vilde kaste Masken, bryde Alliancen med Rusland, som hidtil kun havde været forstilt, og atter fratage Czarernes Rige alle de Erobringer, hvorved det i kort Tid var voxet saa stærkt. Alexander synes først at have været betydelig bange, ikke fordi han havde synderlig Tro til denne improviserede Krone, men fordi Sverigs kraftige Samvirken med Frankrig, var det ogsaa kun for en Stund , virkelig kunde blive meget farlig for ham. Han fremskyndede kraftig Arbejderne paa Ålandsøerne, satte sine Fæstninger i Forsvarsstand og dan nede tre Armeekorps, det ene i Finland, det andet i Gu101 vernementet Vilna, det tredje ved Donau. Imidlertid, da hans Moder trængte paa ham, at han skulde stille mod den nye Prinds den fordrevne Vasa, hvis Rettigheder Alexander burde hævde som Hoved for det gottorpske Hus , svarede han: «Taalmodighed ! maaske ere store Forandringer i Gjære ...» Uvisheden og i Følge med den Forudfølelsen havde bemægtiget sig hans klartskuende Sjæl. Napoleon, der nødig vilde miste denne Alliance, som han endnu trode var oprigtig, havde selv forsøgt at berolige ham. «Berna dotte» , havde han ladet sige til Czaren, «var nu ude over den voldsomme og urolige Heftigheds Alder, og hans Ær gjerrighed var sikkert tilfredsstillet. Han vilde lægge an paa at støtte Ruslands og Frankrigs fælles Sag og forøvrigt kun tænke paa indre Reformer, som vilde sikkre Busland en rolig og paalidelig Nabo«. Hvad der end mere beroli gede Alexander, var de Indberetninger, han havde faaet fra Paris og Stokholm , om hvordan Valget var gaaet for sig. Han havde kunnet overbevise sig om, at, om end den offent lige Mening i Sverig havde kunnet lade sig lokke ved Ud sigten til en Alliance med Frankrig, saa var Napoleon, langt fra at have foranlediget eller opmuntret til dette Valg, ble ven übehagelig berørt derved, ja det havde endogsaa vakt

tunge og pinlige Anelser hos ham. Motiverne til denne Misfornøjelse og Mistro havde Alexander samtidig faaet at vide og han havde anset dem for tilstrækkelig begrundede, til at han derpaa kunde bygge alt sit Haab. Fra nu af var hans Plan fattet: at overliste den nye Kronprinds, føre sig til Nytte den Uoverensstemmelse i Tænkemaade, som alt flere Gange havde fjernet ham fra Napoleon, derhos hans nye Interesser som kronet Hoved og Stifter af et Dynasti, endelig Uviljen over de Ydmygelser, som hans fordums Herres Overmod sikkert nok vilde tilføje ham. Alexan der dømte rigtig, og med den fuldeste Indsigt, om disse to Karakterer. Paa sin Side havde Bernadotte, ved Hjælp af et i Hast i St. Petersborg indrettet Spioneri, ikke uden Frygt erfaret102 Enkekejserindens Forbittrelse over hans helt demokratiske Ophøjelse og Alexanders Trusler i Begyndelsen som Vasa prindsens naturlige Beskytter. Hans første Ønske var at faa denne Vrede stillet, for siden, om muligt, at vinde Buslands Venskab. De to Suveræner vare altsaa begge meget godt oplagte til at komme til en Forstaaelse; men det var Alexander, som gjorde det tørste Skridt; alle rede inden Bernadottes Afrejse fra Paris mod Enden af 1810, bragte han ham under sin Paavirkning. «Man har tåget meget fejl« , sagde Kronprindsen to Maaneder efter sin Ankomst til Stokholm, «nåar man har trot, at mit Valg vilde vække Mishag i St. Petersborg. Inden jeg tog fra Paris, vidste jeg det Modsatte. Czernitchef havde ladet mig det vide.« I Schinkels «Minnen» og i Depecherne støde vi kun paa faa Vidnesbyrd med Hensyn til disse første Underhand linger. Man maatte have Czernitchefs Papirer. Vi kunne ikke angive nøjagtig, hvad det var for en Henvendelse, som Bernadotte havde at henholde sig til, da han midt i No vember 1810, d. v. s. kun nogle Dage efter hans Ankomst til Sverig, foreslog Diplomaten v. Brinckmann at gaa til St. Petersborg, for ved Siden af Sverigs gamle Minister samme steds, Stedingk, at udføre et hemmeligt og fortroligt diplo matisk Ærende. Brinckman sagde nej; men hans literære Forbindelser med Greve Suchtelen, der repræsenterede det russiske Kabinet i Stokholm under den besynderlige Titel: «accrediteret Rejsende», synes at have tjent til et bekvemt Forbindelses- og Overgangsled. Suchtelen kom , meget kort efter, og forebragte sin Herres Velkomstlykønskninger i et Sprog, som aabenbart gik ud over de officielle Grænd ser. Bernadotte trode at kunne svare derpaa med et egen hændigt Brev, og den Brevvexling, der saaledes aabnedes mellem de to Herskere, blev snart meget hjertelig. Nogle Dage efter, d. 18de Dec, indfandt Czernitchef selv sig paa Slottet. Nys afsendt fra Napoleon, hvem han skuffede, til Alexander for at formåa denne til at gaa strængt103 frem mod Sverig, var han bleven indviet i sin Herres hem melige Anskuelser og Forhaabninger, og paa Hjemrejsen havde den snedige Diplomat, under det plumpe Paaskud, at Vejene vare slette og Ilejsen besværlig, lagt Vejen over Stokholm. Ved denne rent officiøse Sendelse forsikkrede Czaren i Fortrolighed Bernadotte om , at Kabinettet i St. Petersborg liddelig anerkjendte Bevæggrundene til Krigs erklæringen mod England, at det ikke vilde stødes ved en Bestemmelse i modsat Betning, og at det ikke paa nogen Maade vilde blande sig i denne Akts Fortolkning. «Hs. Ma jestæt har iøvrigt paalagt mig« , tilføjede den russiske Af sending, «at bringe Deres kongelige Højhed Udtalelsen af hans dybeste Højagtelse og Ønske om at indgaa varige For bindelser med Dem. Dette personlige Venskab staar i nøje ste Sammenhæng med Hs. Majestæts Interesse for Sverig, hvilket han ønsker al Lykke og Fred under dets nye Dy nasti. Hs. Majestæt veed, hvor fornødent det under de nu værende Omstændigheder er, at de Regeringer, der endnu ere uafhængige, nærme sig til hverandre, og han lægger særlig Vægt paa Alliancen med Sverig.» Saadanne Ord til Grundlæggeren af et Dynasti fra en saa mægtig og frygtelig Nabo som Czaren var for Sverig, vare, maa man tilstaa, egnede til at smigre og bedaare. Langt fra at kunne modstaa, svarede Bernadotte med stor Iver paa Alexanders Henvendelse: «Jeg har altid ønsket«, sagde han, »Kejseren, Eders Herres Venskab, og jeg sætter den største Pris paa de Forsikringer, som I bringer mig i denne Henseende. Hans Karakter, hans store Egenskaber, og hans Magt drage med Rette under de alvorlige Tidsforhold, som vi leve i, hele det undertrykte Europas Blikke paa ham. .. En afgjørende Kamp er uundgaaelig. Napoleon vil for at indvikle os deri byde os som Lokkemad Finlands Gjenvin ding, som Svenskerne ønske saa meget . . . Det Øjeblik nærmer sig , da hans uhyre Magt vil opsluge alle andre eller selv blive styrtet og forsvinde under sine egne Bui ner. . . Naar Uvejret taarner sig op omkring mig, kan jeg104 ikke forblive neutral; men vort Valg er endnu frit; det be ror paa Kejser Alexander at bestemme det». Czernitchef, der var vel forberedt paa at følge Bernadotte paa dette Omraade, svarede: »Jeg kan forsikkre Deres kongelige Højhed, at Kejseren ikke ønsker Noget hellere end De res Venskab og Alliance med Sverig. Det er mig end ogsaa paalagt at tilbyde Deres kongelige Højhed alle de Garantier, som De vil kunne ønske til Borgen for hans Ords Oprigtighed«. — »Vel!«

svarede Bernadotte, «jeg modtager disse Forsikkringer, og jeg vil føle mig lykke lig ved en saa ædel og mægtig Fyrstes Venskab. Han kan være overtydet om , at jeg, vil foretrække Uafhængigheden, idet jeg forener mig med ham, for Alliancen med Napoleon, som kun kunde kjøbes med tusind Offre, med al Værdig heds, al Friheds Tab. ... Vi nærme os en Krisis; den er uundgaaelig. Sverig er maaske kaldet til at tåge en af gjørende Del deri. Lad Kejseren Eders Herre forklare sig uforbeholdent! Vil han i Sandhed være min Ven, lad ham da skrive til mig! Vil han være det af Hjertens Grund, saa ligger Europas Skjæbne i vore Hænder!» Intet kunde bedre end en saadan Villighed svare til Alexanders utaalmodige Ønske om at frigjøre sig snart baade for Kontinentalsystemet og for Alliancen med Napoleon, der nu var bleven ham en Byrde. Han havde bestemt sig til at bryde den, og hans Hovedøjemed med disse første Un derhandlinger var at berøve sin fremtidige Modstander en mægtig Bistand og forbeholde sig selv den. Han optog altsaa Bernadottes Svar vel og skrev til ham med egen Haand, at han vilde være bans Ven af Hjertet. Saaledes grundlagdes Planen til Sverigs senere Alliance med Rusland og England: vi have ikke kunnet indse, at Bernadotte gjorde Begyndelsen; det er imidlertid Grundstenen til 1812-Aarets Politik. Den næste Sten til, eller snarere Kalken, der skulde holde Bygningen sammen, var det System, som bestemte Norge til Sverig, til Erstatning for Finland, hvis fra nu af105 fredelige og übestridte Besiddelse skulde garanteres Rus land af Sverig selv, et andet Formaal ligesaa lidt stem mende med Europas og Sverigs sande Tarv som det første, og som blev det end mindre vedMaaden, hvorpaa det blev sat igjennem. Ogsaa dette har Rusland først opfundet, og med Grund, forudseende at det alene vilde have Gavn deraf. Alt fra Maj 1809 har man et Brev fra Carl XIII, som viser, at Czaren var sindet at byde Sverig Norge i Stedet for Finland.*) I August Maaned samme Aar, under de Forhandlinger, som fulgte efter Finlands Erobring, for sømte den russiske Minister Alopæus ikke at antyde denne Idee for Stedingk. Alexander kom tilbage til dette Æmne i samme Mening dengang han først begyndte at underhandle med Bernadotte, og denne gik i Fælden. Finland var gaaet tabt under den sidste Konge og ved hans Fejl og inden Sverigs Skjæbne blev betroet den nye Kronprinds. Kron prindsen erklærede da, at han i ingen Henseende vilde paa tage sig Ansvaret for en saa sørgelig Begivenhed, den han betragtede som ikke indtruffen. Hvad han behovede for at takke Sverig for sit Valg og befæste sit Dynasti, var en Landvinding, en Udvidelse ligemeget hvilken. Det fore slaaede Arrangement svarede saameget bedre til hans Ønsker, som det tillige erhvervede ham hans farlige Nabos Venskab. Han frygtede da ikke for at forsikkre Czernitchef, at hans Undersaatter ikke havde anden Tanke. «Jeg paastaar», sagde han i det hemmelige Møde, »at man her let vil glemme Finland for en Skadeserstatning, der svarer bedre til vor geografiske Beliggenhed. Naturen selv har henvist den skandinaviske Halvø til at danne en eneste uafhængig Stat. Vor Politik kan, efter Tabet af Finland, kun have et eneste Maal: det er fra nu af ligesaalidt til vort Tarv at ville søge Udvidelser hinsides Østersøen, som det vilde stemme med Eders at ville overskride den botniske Bugt. « *) Dette var samtidig med, at han trængte paa den danske Hegering for at faa den norske Hærs Medvirkning i Norrland. 0. A.106 Efter Samtalen d. 18de Decbr. 1810 skrev Czernitchef til sin Herre: «Kronprindsen hører os til; han har sat i Pant Haand og Handske, Ord og Ære.» Sandt er det, at Ber nadotte havde tåget vidunderlig godt imod Frankrigs Fjenders Henvendelser; sandt er det, at man alt havde fundet de to Grundlag for Politiken af 1812; men Alliancen var aaben bart endnu ikke sluttet: Bernadotte vilde paa dette Tids punkt endnu ikke have givet sig Rusland i Vold ; han under handlede endnu. Vi finde i hele den første Halvdel af 1811 ikke noget Spor af Bestræbelse fra hans Side for at give sig endeligen Rusland i Vold. Det er vor inderlige Over bevisning, at, hvis Napoleon havde villet, havde Bernadotte dengang været Frankrigs Allierede, ikke fordi vi just fæste stor Lid til de Forsikkringer, som vi ville se ham endnu længe henvende til Kejseren, men fordi vi tro, at Kejseren kunde indtil Enden af 181 1 have tåget ham paa Ordet og bundet ham ved hans egne Interesser. Vi fatte iøvrigt vel, at saadanne Paastande ikke ville blive antagne strax, hverken af Berna dottes lidenskabelige Fjender eller af hans Lovprisere; hine betragte ham som begjærlig efter at komme til at svige sin Beskytter og sit gamle Fædreland, disse indrømme ikke, at han i Begyndelsen søgte at holde Tiden hen, og tillægge ham baade en Visdom til at se frem i Tiden og et allerede fra først af fuldt anlagt System, samt Æren for Initiativet. Lad os da holde os til de authentiske Vidnesbyrd, laante, ligesom de foregaaende, af Statsbrevvexlingernes rige Kilde. Alquiers Depecher ere os her af stort Værd. Bydende og hoven som hans Herre, var denne Minister langt fra at smigre eller kjæle for Bernadotte; tvertimod traadte han i sit Samkvem med ham op paa en udæskende Maade, lige overfor hvilken Kronprindsen var ude af Stand til enten at

styre eller forstille sig. Alquier kjendte desuden Buslands Intriguer, han vidste ogsaa, hvor nyttig Alliancen med Sve rig kunde være i Tilfælde af et Brud med Alexander; han var altsaa meget opmærksom, og hans Brevvexling gjør nøj agtig Rede for alle Prindsens tilsyneladende Stemninger.107 løvrigt ville vi ogsaa raadspørge andre Aktstykker, som utvivlsomt ville befindes at bære Præget af übestridelig god Tro : det er Depecherne fra den preussiske Minister i Stok holm, som det lykkedes den franske Regering at faa fat paa i hele denne Periode, og som ville tilbyde os et værdi- fuldt Middel til at holde Regnskab med Alquier. Fra Januar 1811 formaar Bernadotte ikke længer at skjule for Alquier sine Forbindelser med Rusland. Da denne foreholdt ham, hvor stærkt han burde holde paa Alliancen med Frankrig, og hvad han havde at frygte i Tilfælde af en Krig med sin farlige Nabo, svarede han med en fiffig Mine og, siger Alquier spøgende, paa en Maade, der ikke just skulde smigre min Egenkjærlighed: »Ja saa! De tror, at jeg har Noget at frygte af Rusland? Er De ogsaa med der? Jeg kan sige Dem, at det kun kom an paa mig at kaste mig lige paa Timen i Armene paa denne Magt og England. Spørg Suchtelm, om han maaske vil sige Dem hvad han gjemmer paa Men Nej! Jeg vil. ikke skille mig fra Frankrig, det gjør jeg aldrig; jeg elsker og har Ærefrygt for Kejseren Men Frankrig maa ogsaa lade mig være med Fred; man maa ikke ville kue mig, man maa frygte for en ny Trediveaarskrig, og det maa man vide, at jeg kunde kaste 50,000 Røvere over i Tydskland.« *) Beviset for, at der i Prindsens Ord, mere smigrende for den nye Gustav Adolf end for hans Undersaatter, var nogen Oprigtighed, er, at han gjorde Napoleon de samme Forslag som han havde gjort Alexander: han tilbød ham sine Tje nester i Bytte for Norge. «Prindsen lod mig d. ste d. M.«, skriver Alquier,**) «bede om at komme til sig. Han underrettede mfg om, at en Banquier, som underholder en meget levende Brev vexling med de første Huse i London, og hvis Efterretnin i Almindelighed ere sikkre, nys havde adVaret ham om, at *) Dep. 18. Jan. 1811. ") Dep. 7. Febr. 1811.108 man fra Englands Havne var ifærd med at udsende en Forstærk ning paa 25,000 Md. til Portugal, og at man havde givet Lord Wellington Befaling til at gaa angrebsvis frem, saasnart denne Hjælp var ankommen. Denne forbindtlige Meddelelse gav mig Anledning til at minde Hs. Højhed om hvad jeg tidt har sagt ham om et engelsk Partis Indflydelse ved Hoffet. Han svarede, at det havde slaaet ham ligesaameget som mig, at han var misnøjet derover og at han vilde gjøre sig al mulig Umage for at faa en Ende paa det. Her begyndte en Slags Tale, hvis Hovedkjærne Hs. Højhed øjensynlig var belavet paa: «Jeg vil sige Eder ligefrem «, sagde han, »hvad der her spøger i Alles Hoveder. Man erindrer sig, at Kejseren til Bedste for sin Politik har opoffret Sverig, idet han gav Tilladelse til Finlands og selv Ålandsøernes Erobring. Da Stænderne valgte mig, lod de sig kun be stemme af Haabet om at tækkes Kejseren og at opnaa, som første Virkning af hans fornyede Velvilje og Beskyttelse, Gjenerhvervelsen af denne Provinds, saa at, ved min An komst, denne vilde Idee opfyldte Alles Sind. Man trode sig i den Grad vis paa Frankrig, at der allerede gik Rygter om, at jeg skulde føre den svenske Hær til Finland, Denne Folkeophidselse vedvarede endnu, dengang I, paa Kejserens Vegne, tvang Sverig til at erklære Krig og gjøre Forbud mod Indførsel af engelske Varer, Forholdsregler, der alle gik imod Handelsmændenes, saavelsom Adelens og de store Landejen domsbesidderes Interesser. Fra dette Øjeblik af skjønnede man, at min Kommen til Magten ikke var en Borgen for Hjælp af Kejseren, og at Sverig passivt blev slæbt med ind i hans System. Den offentlige Mening, i Begyndelsen helt fransk, skiftede pludselig om. Jeg kan ikke sige, hvorvidt den gik ; det staar ikke i min Magt at føre den tilbage, hvis Kejse ren ikke kommer mig til Hjælp, hvis han ikke skaffer sig en høj Stjerne hos dette Folk ved sine Velgjerninger, hvis han ikke giver det en Besiddelse, som trøster det for Tabet af Finland, giver det en Grændse, som fattes det. »Se«, sagde han til mig, idet han viste paa etKaart, der laa ud109 bredt for ham, «se hvad der vilde komme os godt tilpas... « «Jeg ser«, svarede jeg, «Sverig lukket paa alle Kanter und tagen mod Norge. Er det altsaa Norge, som Ds. Højhed mener?» — »Naa, ja! Det er Norge, Norge, som vil give sig hen til os og allerede strækker Armene ud imod os. Vi kunde, jeg varer Dem ad derom, faa det gjennem en anden Magt end Frankrig. . . .« — «England maaske?» — «Vel, jai England; men jeg for min Del forsikkrer, at jeg kun vil have det gjennem Kejseren. Lad Hs. Majestæt give os det, gjør det muligt for Nationen at tro, at jeg har for skaffet den dette Tegn paa hans Beskyttelse; saa bliver jeg stærk og jeg gjør i det svenske Begeringssystem de For andringer, som nødvendigvis maa foretages deri; jeg vil komme til at kommandere i Kongens Navn og jeg vil staa til Kejserens Baadighed. Jeg lover 50,000 Md. fuldt rustede ved Enden af Maj og 10,000 til ved Begyndelsen af Juli; jeg vil føre dem hvorsomhelst han vil have dem hen, jeg vil udføre alle de Bevægelser, som han befaler. Se

her Vestpunktet af Norge ; det er kun 24 Timers Sejlads borte fra England med en Vind, som næsten aldrig skifter (?). Jeg vil gaa did, om han vil. Kejseren er mægtig nok til at holde Danmark skadesløst. Kan han ikke nu strax give det Mecklenburg og Pommern? Den hollandske og genue siske Gjæld, hvorfor denne sidste Besiddelse hæfter, føre vi over paa Norge, og vi betaler den i Trælast, Jern og andre Frembringelser, som vi bringe til Liibeck. Naar jeg ikke længer hæmmes af Statsraadet, når denne Forfatning, som tilintetgjør Kongens Myndighed og som Kejseren med saa megen Grund ler ad i Tuillerierne, er ændret, og jeg endelig bliver Herre, da sværger jeg paa mm Ære at lukke Biget for den engelske Handel, og jeg vil begynde med at jage alle disse Æventyrere fra Gotheborg. Sig Kejseren, at jeg aldrig vil glemme, at han har været min Hersker og Velgjører, at jeg betragter mig her som en Udstraaling af hans Magt, og at mit mest brændende Ønske er at stille til hans Raadighed alle Sverigs Hjælpekilder, der ere betydeligere,110 end man tror i Paris. For disse Tilbud, som jeg beder Dem underrette Kejseren om, sætter jeg kun to Vilkaar: det første, at de svenske Tropper aldrig blive førte over Rhinen, det andet, at jeg selv altid kommanderer dem per sonlig, fordi jeg ikke vil, at en Anden, efter at have vundet Held og Hæder i en Krig, som Kejseren har ledet, skal kunne komme tilbage til Sverig med sejrrige Tropper og da her være ligesaa stærk som jeg.» Alquier føjer til, idet han slutter sin Depeche: «Der som Hs. Majestæt Kejseren regner Sverig for Noget i poli tisk Henseende, dersom han vil anbringe dette Land i sit omfattende System, saa er Øjeblikket gunstigt for en Af gjørelse.« Og Alquier er ikke den Eneste, som tror paa Bernadottes gunstige Stemning mod Frankrig. Den preus siske Minister, Tarrach*), deler ogsaa denne dobbelte Over bevisning om, at Prindsen übetinget vil vedblive at være Napoleon tro, og at denne ikke vil finde det lempeligt at afslaa en saadan Alliance. Napoleon syntes imidlertid at tilsidesætte alle Hensyn. Snart**) truer han Bernadotte med at unddrage ham sin Velviljes Støtte, hvori, siger han, al hans Styrke bestaar; snart ringeagter han hans imødekommende Skridt og lader dem altfor længe übesvarede, eller han lader endog Cham pagny skrive haanlige Noter, saasom følgende af 26de Februar. «Kronprindsen har siden sin Ankomst til Stokholm vist i hele sin Adfærd og sin Tale saa lidt Maadehold og Takt, at Hs. Kejserlige Majestæt ikke har kunnet tillægge den Meddelelse, De har gjort ham, nogen videre Vigtighed; han vil endogsaa lade, som han ikke kjendte den, saa længe som muligt. Planen at erobre Norge, kan i Prindsens Sjæl kun være Virkningen af et Øjebliks Opbrusen. Han tager fejl, naar han tror, at Rusland nogensinde med Glæde ser denne *) Dep. i Chiffrer af 19de Marts. ") Dep. ste Jan. 1811.111 vigtige Provinds i sin naturlige Fjendes Vold. Det veed, at Sverigs Regering hverken har tabt Lysten til eller Haa bet om at gjenerobre Finland, at dette altid vil være dens fornemste Tanke, dens første Fornødenhed, saa længe som Hoffet har sit Sæde i Stokholm, og at den i Norges Besid delse kun vilde se et Middel til at virkeliggjøre sine Planer. Det er af stor Vigtighed for Rusland, at Danmark bevarer Norge, fordi det, under Forudsætning af en Samvirksomhed mellem de to Magter i Tilfælde af en Krigs Udbrud i Nor den, er gjennem denne Provinds at Danmark kan udrette noget Alvorligt mod Sverig, og gjøre en for Rusland gavn lig Diversion. Desuden, saalænge Danmark er Frankrigs Allierede, vil Kejseren ikke taale, at dets Magt bliver rokket. Hans Karakter, hans Ære, hans Værdighed gjøre det til Lov for ham at beskytte sine Allierede og værge dem mod alle Angreb Der kan ikke tåges videre Hensyn til Kronprindsens Meddelelser, Kejseren er altfor mægtig til at have Sverigs Hjælp behov. Hans Forhold til Rusland er godt. Han frygter ikke Krig med denne Magt, og hans Forhold til Østerrig er af tilfredsstillende Bekaf- fenhed I ville behage at sige alt dette, min Herre, gjennem Hentydninger og almindelige Betragtninger. 1 maa drage Omsorg for al iagttage megen Værdighed lige overfor Kronprindsen. I maa aldrig tale til ham om Statssager, og sædvanligvis henvende Dem til Kongen og Kabinettet. Eders Adfærd maa give at forståa, at Kejserens Politik i ingen Henseende støtter sig til Sverig, at han hverken vil have eller begærer af det Officerer, Matroser eller Soldater.» Slige Budskaber afholdt dog ikke Bernadotte fra at komme med nye Udtalelser til Gunst for Alliancen med Frankrig, og, i det Mindste tilsyneladende, at modstaa de andre Kabi netters indtrængende Tilbud. Efterhaanden som den fra nu af forudsete Krisis nærmede sig, saa han sig i stærkere Grad Gjenstand for Ruslands og Englands Bejlen. Ikke nok med, at de ham til Behag opgave Prætendentens Bet, over112 øste' de ham begge to med Løfter. Blandt andre Fordele tilbød Rusland ham Afstaaelsen af en Del af Finland; i det Mindste melder Alquier det i en Depeche af 30te Marts. Dette Forslag fra Alexander er unægtelig meget lidt sand synligt, og Napoleon trode ikke derpaa. Dog taler Alquier ikke derom som om et übestemt Rygte; han staar fast paa det og bestemmer det nøjagtig. »Den tilbudte

Landstræk ning», siger han, »begynder ved Sasmola paa Østkysten af den botniske Bugt; dens Grændse skal dannes af den Bjerg kjæde, som gaar først mod Øst, derpaa mod Nord, og skal slutte sig til Bigets nuværende Grændse ovenfor Torneås Kilder mellem den 67de og 68de Grad.» Busland foreslog ligeledes, forsikkrer han, at erkjende Ejendomsretten over Ålandsøerne for fælles for de to Magter, idet det forbeholdt sig Besiddelsen af Smaaøerne i den botniske Bugt mellem Åland og Finland. Han tilføjer: »Jeg svarer for Bigtig heden heraf.» Og uagtet saa vigtige Tilbud, hvis de ere virkelige, paastaar han, at Kronprindsen har befalet Enge strøm ikke at svare paa den paagjældende Depeche fra Stedingk. «De kjender mine Principer», havde han sagt; «Intet kan for mig opveje den Lykke at være Frankrigs Allierede. Om Rusland tilbød mig hele Finland, min Hengivenhed for Kejseren vilde ikke tillade mig at mod tage det. Jeg vil være Franskmand, saalænge Kejseren ikke har nødt mig til at tro, at han glemmer og svigter mig.» Alquier slutter sin Depeche med de Ord: «Jeg har Vished om, at Hs. kongelige Højhed har udtalt Følelser, som han virkelig er gjennemtrængt af.«*) Bernadotte gjen tager endnu d. 30te Maj for Alquier, at Rusland har til budet ham en Del af Finland, men at han har 'forbudet at svare. «Jeg tager ikke imod Noget undtagen af Kejse ren; min Bestemmelse er at betragte hans Fjender som mine « England paa sin Side, tilbød Regeringen Demerary, Surinam og Porto-Rico, at vælge imellem. » Disse inddirekte Forslag», siger Alquier, «ere blevne ") Dep. 30te Marts 1811.113 Prindsen forebragte; han har svaret selve disse Ord: «Intet fra Englands Haand, blot en Landsby fra Kejserens».*) Norges Forening, som Bernadotte ønskede saameget, syntes at skulle blive en uoverstigelig Hindring for en Alliance med Napoleon, der ikke kunde tåge det fra Danmark, sin tro faste Allierede. Bernadotte begrændsede da sin Begæring. «Det er muligt« , sagde han til Alquier (d. 9de April), »at Kejseren har fundet min Begæring overdreven ; men han vilde gjøre meget for Sverig og mig, om han blot vilde til staa os Throndhjems Stift; det var Sverigs gamle Grændse under Carl X; dette Land rammer ikke Mer end 60000 Beboere. Det er et fattigt Jordsmon, blottet for alle Hjælpe kilder; men det vilde for os være en Grændse. Jeg be sværger Kejseren at tilstaa os det. Vi vilde i dette Tilfælde fuldstændig eftergive Danmark syv—aatte Millioner, som vi have Ret til at kræve af det». Bernadotte kom med endnu en Begæring. Han ønskede, at Pommern — dengang, som man veed, en svensk Besiddelse — maatte, ligesom Meck lenburg blive regnet med til Rhinforbundet. »Dette«, sagde han, vilde være et Middel til en direkte Forbindelse med Kejseren, og heri havde han en Grund til meget levende at længes efter dette Ønskes Opfyldelse». Disse Kjendsgjerninger have hidtil været lidt eller slet ikke bekjendte; man maa ikke undre sig over, at de end ikke ere antydede i Schinkel-Bergmans Værk, hvis Forfat tere have havt saa talrige Aktstykker til deres Raadighed. Det synes umuligt at fråkjende dem al Betydning. Vor Minister har, om han end indrømmer at være bleven skuffet dog ikke kunnet være det helt. Disse sidste Forslag af Bernadotte ere officielt tilstillede Napoleon, der' er intet Tvetydigt deri. Beviset herfor er, at Napoleon denne Gang svarede paa disse Opfordringer, ja endogsaa syntes at ville arbejde paa at tilintetgjøre hos Kronprindsen Virkningen af Buslands Tilbud. Han kunde ikke raade over Norge, men Dep. af 17de April 1811.114 han tilbød Finland. Han lod skrive første Gang til Alquier d. 10de April: «1 maa sige, min Herre, at Bygterne om Krig mel lem Rusland og Frankrig ikke have den ringeste Grund, men at Hs. Majestæt derfor ikke mindre skatter det af Sve rig viste Sindelag. Videre maa Eders Erklæringer ikke gaa; men Hs. Majestæt paalægger Eder at styrke Hoffet i Stok holm i sit gode Sindelag. Da dette Hof hidtil kun har gjort übestemte og almindelige Henstillinger, maa l bringe det til at gjøre mere bestemte, hvorefter Hs. Majestæt. kan skjønne, hvorvidt Sverigs Anskuelser kunne forliges med hans». «Krigen mellem Rusland og Frankrig», skrev Kejseren tre Dage efter, «vil ikke finde Sted. Dog er det sandi, at Rusland gjør Forberedelser, som nøde Kejseren til at tåge Forsigtighedsforholdsregler. Under slige Omstændigheder er Alliancen med Sverig visselig ikke at foragte. . . Denne Alliance vilde i Krigstilfælde være rettet mod Rusland. Fin lands Gjenerobring vilde være dens Maal. Frankrig vilde bidrage dertil af al Magt. ... 1 maa, min Herre, være meget tilbageholdende ved heie denne Sag . . men til— kjendegive Kronprindsen Kejserens Tilfredshed med de For holdsregler, han har tåget*. Paa samme Tid bliver Preussens Minister Tarrach ikke træt af at vidne om*) «de højtidelige Forsikkringer, som Kronprindsen har givet Baron Alquier om at blive sine For bindelser med sin gamle Allierede tro.« «Sverig har tåget sit Parti«, siger han, »at holde fast ved det franske Sy stem (29de Marts) ... og jeg for min Del vilde være fri stet til at tro, at det altid vil blive saaledes, hvorvel man Intet kan forudse» (16de April). Hvad der er endnu mere, et Privatbrev fra Stokholm (af 28de Maj), som blev aabnet i Postkontoret i Hamborg og som

vi nok have Lov til at tåge Hensyn til, tåget saaledes paa Maa og Faa, som i en vis Grad udtrykkende den offentlige Mening, udtaler sig *) Depecher til Greve Goltz.115 i samme Betning: «Engelskmændene vide ikke selv, hvor dan de ere farne med vor Prinds; om lidt ville de være bedre underrettede. Man bereder sig her til Skridt, som Intriguer, Svig og fremmede Bænker hidtil altid have lammet. Det er vigtigt, at Alliancetraktaten med Frankrig, som man taler om, snart kan finde Sted. Prindsen vil i denne Bistand finde en Magt, som vil knuse de mest Ildesindede; men Russerne arbejde her med uhørt Svigagtighed. ...» Alt saa trode man i Stokholm paa Ruslands stadige Fjendskab mod Sverig og paa en nær forestaaende Traktat med Frank rig. Engestrbm havde blot begæret nogle Dage for at forelægge Kongen en Indberetning, og han havde syntes meget vis paa et lykkeligt Udfald: «Vi haabe, at Hs. kej serlige Majestæt denne Gang vil drive Russerne tilbage in den deres gamle Grændser, og at han vil rejse en Skranke, som de ikke kunne overskride. Vi længes efter at se den Tid komme tilbage, da vi, som fordum, kunne være allie rede med Frankrig, Porten og Polen«. Vi skulle anføre endnu en Kjendsgjerning, der er meddelt i det Privatbrev, vi nys have paaberaabt os, og som stikker besynderlig af mod Bernadottes senere Politik: Tyrkerne, dengang i Krig med Rusland, gjorde Regning paa en Diversion fra Sverig i Forblind med Frankrig. Reis-Effendi havde hemmelig konfereret derom i Konstantinopel med en svensk Agent, som skulde rejse til Stokholm. Efter at have ladet sig for klare alt hvad Sverig havde mistet i de sidste Aar, havde han sagt: «Hvis I have til Eders Raadighed 60000 Solda ter», «saa kunne vi mødes i Rusland. Vi ville ikke under tegne Freden, og hvis Napoleon vil lade et Angreb gjøre i Polen, kunne vi knuse vor Fjende. . . . Siden I "har en Prinds, der er Napoleons Frænde, maa I kunne vinde Sejr paa Eders Side. Mæld ham , at vi vilde være meget glade ved at knytte os sammen, og at han maa lade os vide, hvad han vil gjøre». Fjorten Dage senere læser man i Alquiers officielle Skrivelse disse Ord, som stadfæste oven nævnte Vidnesbyrd: «Kronprindsen har ladet Reis-Effendi116 svare, at Sverig snart vilde have 60000 Md., 12 Linjeskibe fuldt rustede, 200 lette Fartøjer, og at det gik ind paa Portens Forslag*). Saaledes vilde Napoleon, under det vældige Felttog i Rusland, have set sine to Fløje sikkrede — den højre ved en kraftig Diversion af Tyrkerne, der vare stærkt forbittrede paa den fælles Fjende, den venstre ved den kostelige Bi stand, som 60000 Svenskere kunde yde, der havde megen Uret at hævne. Hertil maa man lægge, at ved Rygtet om et Brud mellem Busland og Frankrig, fnyste Finland og Ivivlede ikke om, at Sverig vilde være paa fransk Side, samt krævede kun et Tegn til Bejsning. Endelig maa man tilføje Polens Opblussen, og efterregne, hvor mange Farer der taarnede sig op mod Rusland, hvor stor Udsigt til Sejr der var for Frankrig. Sverigs Medvirkning var Hovedvilkaaret for saa stort et Held; man maatte da for enhver Pris knytte dette Folk til Frankrig. Nogle übestemte og efterladent drevne Underhandlinger fandt Sted i Marts, April og Maj 1811; men da Bernadotte vedblev haardnakket at kræve Norge, som Napoleon ikke kunde fratage Danmark, sin Allierede, og, i det Mindste tilsyneladende, at vrage Til budet om Finland, da Napoleon paa sin Side nægtede de Subsidier og virksomme Garantier, som Bernadotte med Rette begjærede, førte disse Underhandlinger ikke til noget afgjørende Resultat. Vi vide meget vel, at Napoleon havde Grunde til ikke at tro paa Oprigtigheden af de Forsikkringer om Hengivenhed , som gaves ham. Sverigs Samkvem med England vedblev næsten aabenlyst, til Trods for en Krigs erklæring, der helt og holdent var et Skin. Gotheborg ved blev at være et engelsk Oplagssted, hvorfra de engelske Varer spredtes til Østersøens Havne, og et Knudepunkt for alle de Intriguer, som vest- og østfra spandtes mod Frank rig. I Stokholm erklærede Suchtelen, lige fra April Maaned af, højt og lydeligt for Enhver, som gad høre det, at Rus *) Dep. af 13de Juni.117 land nu endelig var i Færd med at hævne baade sin og Europas Uret, og at Befrielsens Stund var kommen. Fra dette Tidspunkt af udpegede ogsaa Ålquier temmelig hyp pigen blandt de høje svenske Regeringsmænd solgte Sam vittigheder og Troskabseder til Rusland. I Paris endelig fik den russiske Legation sig næsten regelmæssigen de fra Stokholm sendte Depecher meddelte. Bernadotte bedrog Alverden, vil man sige, og Napoleon kunde ikke forlade sig paa ham. Jeg svarer: Bernadotte havde endnu ikke aab net sande Underhandlinger undtagen med Frankrig: han tilbød sig til Kejseren. Man har set, hvad der var den almindelige Mening i Stokholm. Det er ikke Alquier alene, som trode det; den preussiske Ministers Skrivelser, ja Privatbreve, opsnappede paa Posthuse, aflægge Vidnesbyrd derom. Ligeoverfor England og Rusland havde Bernadotte endnu i Begyndelsen og Midten af 1811 kun for Øje at sikkre sig disse to Staters Velvilje, som Sverig næsten er afhængigt af. De Tilbud og tilsidst Trusler*), som Eng land og Rusland dengang henvendte til ham, bevise nok som , at disse to Kabinetter ikke trode sig sikkre paa Al liahcen

med ham og arbejdede paa at lokke eller true ham dertil. Jeg vil ikke her, jeg vil endnu ikke undersøge, om det havde stemmet bedre med Bernadottes velforstaaede Tarv eller Pligt strax at bestemme sig for Frankrig; jeg vil blot slaa. det fast, ved Enden af denne første Periode af en mindeværdig Krisis, for det Første, at det ikke er sandt, nåar man siger, at Bernadotte ganske alene og først har ægget Alexander til en Kamp, der skulde blive Frankrig saa fordærvelig, for det Andet, at i den Stund, da han, for *) «Man gjentager her, at England indtrængende har opfordret Gustav IV til at bemægtige sig Sjælland, ja endog har tilbudt ham at ud- levere Kjøbenhavn til en svensk Garnison , saasnart som denne Hovedstad er rømmet af Engelskmaendene.» Depeche ira Alquier, d. 7de Febr. 1811.118 udseende denne Kamp og midt i al den Spænding, der fulgte af det ham tilfaldne vanskelige Kald, søgte efter, hvilken Alliance der monne byde Sverig størst Fordel for Øjeblikket og størst Sikkerhed for Fremtiden, — da havde Napoleon for Alvor burdet overveje Prisen for denne Med virkning, dette Folks Sympathier og de mangfoldige Vanske ligheder, som betoge det al Handlefrihed. Bernadotte sagde endnu i Oktober 1811: »Vi kunne ikke blive staaende, som vi staa; hvert Aar lægger 15 Milloner til vor Gjæld, siden Tolden Intet mere indbringer os; vi ere nødte til at afvæbne os. Frankrig maa give os Pengehjælp eller lade os have Lov til at være neutrale; vi maa jo dog leve. Lad os faa en Traktat, som indeholder, at vi ville faa Hjælp af Frank rig til at tåge Finland tilbage eller erhverve noget Tilsva rende, og vi ville gjøre, hvad Kejseren vil byde. Ifald vi sejre , ville vi betale Pengehjælpen tilbage ; men vi ville være Allierede eller Neutrale . . .« Naar han talte paa denne Maade, maatte man veje hans Ords Vigtighed. Det var uden Tvivl beføjet at tænke, at neutral vilde sige Fjende og at de svenske Toldsteder gjorde sig hemmelige Fordele; men hvad gjør dette til Sagen og hvi tog man ikke Ber nadotte paa Ordet? Sverig havde, nåar Alt kommer til Alt, Ret i at begære alvorlige Garantier og virkelige Subsidier; man maatte tilstaa det en Hjælp, der var uundværlig; man burde ikke sætte dets Hengivenhed og Venskab , som vi havde saa haardt nødig, paa saa stræng en Prøve, man burde ikke ringeagte, ikke regne for Intet dets Nationalitet, dets nærmeste Fremtid. Forholdet mellem de to Kabinetter var endnu ypperligt, i det Mindste tilsyneladende, i Juni 1811. Bernadotte viste sig endog ved de smaa Aftenselskaber ved Baron Alquiers Side. Man havde stillet et Hoffet tilhørende Landsted til denne Ministers Raadighed for hele den smukke Aarstid, og de fremmede Agenter saa med Forbavselse Kronprindsen uden videre komme og bede sig til Middag hos ham. De tvivlede ikke om en fuldstændig hjertelig Forstaaelse. Disse gode Beretninger vårede ikke længe.119 Paa den ene Side tog Napoleon intet Hensyn til Bernadot tes Egenkjærlighed : hans Forslag værdigede han neppe no get Svar; Alquier savnede selv hele Maaneder igjennem Instruxer fra sin Regering, og franske Kapere forstyrrede i denne Tid den svenske Handel og Søstyrke. Paa den anden Side havde Sverigs Smugforbindelser med England kun ud videt sig efter en større Maalestok, og Gotheborg blev alle rede et bekvemt Forbindelsespunkt mellem Engelskmændene og Russerne. Alquier begyndte da igjen at beklage sig, og hans Beklagelser antog snart Tonen af en romersk Pro konsuls Fordringsfuldhed og Overmod. Først vilde han, at Bernadotte skulde fjerne Engestrom fra Kabinettet; det var efter hans Mening ikke videre passende, at det svenske Ministerium havde i Spidsen enMand, der var saa fjendtlig mod Kejserens System. Bernadotte svarede ham, at denne Minister havde sin Herskers Tillid, at han var sit Fædre land hengiven, og at dette var nok ; havde end en kejserlig Befaling kunnet fordrive Baron Hardenberg af det preussiske Kabinet og Baron Thugut af det østerrigske, saaledes skulde det dog ikke gaa med den svenske Konges Førsteminister. — Saaledes tilbagestødt, nøjedes Alquier med at tilstille Engestrom heftige Noter, i hvilke han lod forståa, at Kej seren nok skulde vide at bringe sin fordums Officer til Fornuft og forvandle hans Hovmod, — som det passede sig, — til en ydmyg Åfhængighed. Han vovede at sige i et af disse Budskaber, at den svenske Regerings Politik vilde ende med at hidføre de samme Omstændigheder, som havde voldet Gustav IVs Fald. Et strængt Svar, dikteret af Kron prindsen, erklærede paany, at, »om end Kongen af Sverig altid havde den faste Hensigt at alliere sig nøje med Frank rig , saa vilde han dog ikke taale , at en fremmed Agent vilde paatvinge ham sine Raad, endnu mindre at han til lod sig at true.« Alquier ansaa sig for personlig fornær met, afbrød alt Samkvem med Greve Engestrom, og, da Kronprindsen var fraværende en Tid, gik dette Brud i Langdrag.120 Ved Bernadottes Tilbagekomst begjærede Alquier en Audients ; han fik den paa Drottningholm, og det var her, at en underlig Scene fandt Sted, om hvilken man har to forskjellige Beretninger. Forfatteren af »Minuen ur Sveriges historia», fortæller den efter Bernadotte selv i kloge, for sigtige Udtryk; men vi have et andet Vidne om Samtalen d. 15de August; det er

Alquier selv. Hans Beretning, saa ledes som han henvender den til De Champagny, yder Historikeren uforkastelige og visselig ganske nye Beviser for det utaalelige Aag, som tyngede paa Bernadotte, og om den Utaalmodighed, hvormed han søgte at frigjøre sig der for uden før Tiden at udsætte sig for en Vrede, som han frygtede. Det er et pikant Karaktermaleri , som Personens Vigtighed hæver til et alvorligt Aktstykkes Rang. »Kronprindsen«, siger Alquier, udbrød, efter at have opregnet hvad han kaldte de franske Konsulers Misbrug af Magten i Gotheberg og Stralsund, med Tegn paa Fortry delse: "Det er meget besynderligt, at jeg efter at have gjort Frankrig saa store Tjenester, idelig skal have nødig at klage over dets Agenter !« — «Det er underligt af Eder, min høie Herre «, svarede jeg ham, »at beklage Eder over Frankrig. Har I tjent det godt, saa synes mig, at det har belønnet Eder godt. Jeg vilde endogsaa vove at spørge Eder, hvad I har gjort for det siden Eders Ankomst til Sverig, om den franske Indflydelse er voxet i dette Land ved Eders Optræden, hvilke Beviser paa Interesse og Hen givenhed I har givet Kejseren i mer end et Aar?« Og jeg gav mig til at opregne Bruddene paa Parisertraktaten o. s. v. Prindsen afbrød mig: «Det der«, sagde han, «er kun Beskyldninger. Jeg veed, I beklager Eder over Hr. Tavasts Forbindelser med Admiral Saumarez , og over al denne Officer endnu kommanderer i Gotheborg; men jeg havde ikke kunnet kalde ham tilbage uden at gjøre alle mine Generaler misfornøjede. Forøvrigt vil jeg Intet gjøre for Frankrig , saalænge jeg ikke veed , hvad Kejseren vil gjøre for mig, og jeg vil ikke aabenlyst tåge hans Parti,121 førend han aabenlyst har bundet sig til os ved en Traktat; da skal jeg gjøre min Pligt. Til Overflod tinder jeg en Skadesløsholdelse og en Trøst i de Følelser, som det svenske Folk skjænker mig. Mindet om den Rejse, jeg nys har gjort, skal aldrig udslettes af mit Hjerte. Vid, min Herre, at jeg har set Folk, som have villet spænde mine Heste fra og spænde sig selv for min Vogn! Jeg befandt mig næsten ilde ved at modtage dette Bevis paa deres Kjærlighed. Jeg havde knap Styrke til at sige til Herrerne i mit Følge: «Men min Gud! hvad har jeg gjort for at fortjene denne Nations Henrykkelse og hvad vil den gjøre for mig, nåar den skylder mig sin Lykke !« Jeg har set uovervindelige Krigere, hvis Hurraer stege til Skyerne, som udføre deres Bevægelser med en Nøjagtighed og Hur tighed, der betydelig overgaar de franske Regimenters, Krigere , hvilke jeg ikke vil behøve at lade gjøre et eneste Skud, som jeg kun vil have at sige til: Fremad, marche! Masser, Kolosser, som ville kaste Alt overende foran sig. « .... »Aa«, sagde jeg; «dette er for meget sagt. Komme disse Krigere nogensinde ligeoverfor franske Korp ser, saa faa de vel gjøre os den Ære at skyde; thi visse lig ville de ikke kaste os saa let, som I synes at tro.« — «Jeg veed meget godt, hvad jeg siger«, blev han ved; «jeg vil gjøre de svenske Tropper til det Samme, som jeg gjorde de saxiske til, som under min Kommando bleve de bedste Soldater i den sidste Krig.» — Jeg nyttede Øjeblik ket til at gjøre nogle Hentydninger til, at Troppeforøgelsen var uden Gavn. — «Jeg er tvertimod«, svarede Prindsen, «mere bestemt end nogensinde paa at indkalde nye Trop per. Danmark har iOOOOOMd. under Vaaben, og jeg veed ikke, om det ikke har Noget i Sinde mod mig. Desuden maa jeg udtale mig mod Udførelsen af den af Kejseren paa Erfurt-Konferencerne indledede Plan til Sverigs Deling mellem Danmark og Rusland. .. . Jeg skal vide at værge mig, og I kjender mig nok til at vide, at jeg har Midlerne dertil. Ingen skal her foreskrive mig Love. Engelskmæn122 dene have prøvet paa at gjøre Fordringer; vel! jeg har truet dem med at sende hundrede Kapere i Søen, og strax have de stemt Tonen ned. Hvad Grund jeg iøvrigt har til Klager mod Frankrig, jeg er dog rede til at gjøre Alt for det ved nærværende Lejlighed; skjøndt Befolkningen, som jeg nys har været sammen med, kun har begæret af mig, at jeg skulde opretholde Freden for enhver Pris og und gaa enhver Anledning til Krig, om det saa var for at vinde Finland tilbage, som de have erklæret ikke at ville have. Men, min Herre, man maa ikke nedværdige mig, jeg lader mig ikke nedværdige! Jeg vilde heller gaa ud og søge Døden i Spidsen for mine Grenaderer, bore mig en Dolk i Brystet, styrte mig hovedkulds i Søen, eller sætte mig paa en Krudt- tønde og sprænge mig selv i Luften Der er min Søn (den unge Prinds Oscar kom netop ind), han vil følge mit Exempel; vil Du, Oscar?« — «Ja, Fader !« — «Kom i min Favn! Du er i Sandhed min Søn.« — Jeg havde flere Gange prøvet paa at trække mig tilbage, og Prindsen havde bestandig holdt paa mig. Jeg var endelig kommen til Kabinettets Dør, da han sagde til mig: «Jeg kræver et Løfte af Eder, at I gjør Kejseren nøjagtig Rede for denne Samtale. « — «Min høje Herre«, svarede jeg ham, idet jeg gik, «jeg forpligter mig dertil, siden I endelig vil det.»*) ¥) Til Sammenligning med denne Beretning anføres her Fremstillin- gen i Schinkel-Bergmans Minnen, VI, S. 91—94. Efter at have meddelt, at Alquier havde begæret en Samtale, vedbliver Forf. : «Det beviljades honom, men drog så lange ut på tiden, att alla gasterne redan

befunnos samlade til middagsmåltiden, innan prinsen och Alquier syntes. Hurv forvånades man icke då, når man hek se den sednare, med ett utseende som foga dolde de li- delser, hvilka kåmpade i hans inre, passera salongen, der middags- gåsterna befunno sig, utan att hafva blifvit anmodad qvarstanna til middagen. Man trodde sig redan hora stormen ryta och se blixten, som utgick från Tuillerierna. Prinsen var till utseendet lugn, ehuru det år visst, at en vulkan jåste i hans sjal . . . Han bjod drottningen armen, och Hennes M:t, hvars rang tillåt henne att vara nyfiken, hade knapt satt sig till bords, forrån hon till-123 Denne interessante Depeche er fra Midten af August 1811. Fra dette Øjeblik af venter Bernadotte ikke længer frågade prinsen angående hans samtal med baron Alquier. »Det var ganska mårkvårdigt», svarade prinsen, och forbeholl sig att efter måltiden få i detalj gora Hennes M:t reda derfor. Man återvånde till salongen, och verkligen drojde prinsen hår endast ett ogonblick, medan han drack sitt kaffa, hvarefter han med kungen, drottningen och några herrar gick in i ett nårbelåget kabinett, hvarest han gjorde dem foljande beråttelse. Vi anfora hans egna ord*): «Baron Alquier vet. au, hvad han har att halla sig till. E. M. erinrar sig, att jag långesedan begårt tillatelse at skrifva till gene ralguvernoren i Pommern, att han forsokte afyttra vissa kolonial varor, som befinna sig i Stralsunds magasiner og hvilka der hade blifvit upplagda med Napoleons bifall i fjol. Det var så uppgjordt, att vi skulle anvånda inkomsten till uppkop af spanmål (Kornvarer), och kejsaren hade på mitt forslag redan medgifvit Sverige att Mt forfoga ofver dessa varor såsom skadeersåttning for de forluster, vi lidit genom kontinental-systemet. Det var till foljd af dessa order, Al quier nu infann sig, for att tala med mig.« »Han sade mig, att H. M. kejsaren vål velat bifalla att kolo nialvarorna såldes, men med vilkor att: inhomsten helt och kallet foll H. M:t hejsarens Iconsular-kassa till godo. <> »Jag hade vid detta oforskåmda påstående all moda i verlden att återhålla min vrede. Hela min kropp darrade , och jag tror att jag hade kastat Alquier ut genom fonstret, till den grad kånde jag mig uppbragt, om lyckligtvis Oskar ej intrådt i detsamma. Åsynen af min son gjorde mig åter herre ofver mig sjelf; jag biet" lugnare, och forsokte att så åfven visa mig till det yttra. Jag sade till Alquier: Nej , min herre, aldrig skall kungen medgifta, att kejsaren envåldigt forfogar ofver Sveriges angelågenheter. Var ofvertygad, att i alla de tilfallen, då Sveriges vål kan forenas med Frankrikes, skall Frankrike i mig ega en nitisk forsvarare; Byss land och England skola ingenting erhålla, så lange mitt nya fåder neslands intresse år iorenadt med Frankrikes; men om kejsaren framstållar sådana fordringar, som antingen åro oråttvisa eller stridande mot kungens heder och Sveriges vål, så kan ni vara ofvertygad, att jag ej skall tveka et ogonblick, och ni skall sluta *) Enligt en anteckning på franska från denna tid (S. S.)124 Noget af Frankrig. Vi have set ham et halvt Aar igjennem udfritte Fremtiden og paa den mest forekommende Maade med att for alltid afslita iiand, hvilka i århundraden forenade de begge nationerna til deras gemensamma fordel.» «Hår afbrot mig Alquier och sokte forestålla mig sin forvå- ning och ledsnad att hora en fransysk, med kejsaren personligt forbunden furste fora ett dylikt språk, o. s. v. Jag svarade honom «: «Mina forbindelser med Frankrike skola altid blifva ett ljuft minne for mitt hjerta, men kunna aldrig formå mig at uppoifra Sveriges lycka. Jag vet altfor vål, hvad jag år Sverige skyldigt, och jag skall i detta afseende aldrig åsidosåtta mina pligter. <• "Formodligen trodde sig Alquier nu vinna sit mål genom att skramma mig. Han sade derfore: »I så fall, min nådige herre, ser jag mig satt i den obehagliga nødvendigheten att skrifva hårom till kejsaren; men ånnu en gang, jag har trott mig bora underratta E. K. H. derom och bedja Er vara betænkt på folj- derna. « «Trots den utomordentliga fortrytelse, jag erfor att hora man- nen fortfara i denna tonart, bibeholl jag mitt lugn och sade til ho- nom: «Det beror på er sjelf, baron Alquier. Om ni så finner for godt, kan ni personligen bringa kejsaren denna nyhet; edra pass skola vara fårdiga redan i afton; men ni kan vara fullkomligt ofvertygad, att jag aldrig skall bifalla något, som år fornedrande for kungen och for nationen. Och nu min son, tanker du på samma sålt?» «Oskar svarede mig då dessa ord, som jag aldrig i mitt lif skall glomma: »Ja pappa, hellre do, an fornedra miy!« «Jag erfor en rorelse af hånryckning, jag upptog Oskar i min famn och låste i Alquiers ansigte hans forvåning. I detsamma underråttade mig grefve Bidderstolpe (tjenstgorande kammarherre), att middagen var serverad. Jag afskedade Alquier, och forsokte så mycket som mojligt beherrska mina anletsdrag, på det man ej skulle marka den rorelse, denne agents olorskåmdhet hos mig uppvåckte. « Efter att sålunde hafva talat uppreste sig prinsen och drog sig tillbaka i sina inre rum. Han ofvervåldigades hår af en fross- feber, hvilcken råckte i nio dagar, hvarunder man var i en oupp- horlig oro for hans återstållande , och han anklagede sjelf Alquier att hafve genom sin oforskåmdhet ådragit honom denna sjukdom, såvida den ej var en foljd af ovanan vid klimatet och

lustslottet Drottningholms fuktiga belågenhet. Emellertid var allmånheten i125 love Sverigs Alliance og Medvirkning; men endelig fore kommer ban sig sikker paa Ruslands og Englands dobbelte Støtte, som i Stedet for at ringeagte ham, søge og smigre ham. I Oefober 1811 gaar en engelsk Agent i Land i Gotheborg under et falsk Navn, undgaar de franske Spio ner, rejser om Natten gjennem Skovene, Is og Sne (?), møder i en lille By i det Indre af Landet en svensk Agent og kommer med ham overens om Grimdlaget for en Alli ance, hvis endelige Undertegning kun forhales ved Berna dottes Beregninger. I December modtager Greve Enge strom offentlig i sine Såloner for at skaffe hende en offi ciøs Samtale med Kronprindsen Grevinde Armfelt, hin Armfelts Hustru, der var det gamle Dynastis erklærede Tilhamger, en svoren Fjende af Revolutionen 1809, af Frankrig og dets Principer, af Napoleon. Armfelt havde strax efter Bernadottes Valg trot, at Sverig vilde blive Frankrigs trofaste Allierede ; født i Finland, hvor han havde store Ejendomme, havde han svoret til Czaren; Bernadotte havde besvaret denne Demonstration med at afsætte ham fra alle hans Embeder og Værdigheder samt landsforvise ham saavelsom Grevinden, hans Hustru. De havde dog begge to forhastet sig; da Armfelt saa, hvorledes Prindsen og Czaren kom hinanden imøde imod Frankrig, da Berna dotte indsaa, at Høvdingerne for det legitimistiske Parti vare de naturlige Støtter for den absolutistike Indflydelse mod Mændene af 1 809 , som ogsaa udgjorde det franske Parti, fattede begge samtidigen den Tanke at nytte hin anden. Armfeldt skyndte sig at opsætte et Skrift med en Krig mod Frankrig for Øje: oro ofver hans tilstand och den bestållsamma illviljan sokte redan utsprida, att man åmnade honom samma ode som Carl August"); dock segrade snart prinsens starka kroppsbeskaffenhet , ehuru han från denna tid aldrig tyckte om at vistas på Drottningholm." *) Signeul skref från Paris, att nåsten ingen vecka forgick, utan att man horde ryk- ten, att kronprinsen skulle fått samma slut som Carl August.126 »Rusland,« skrev han i denne Memoire, «har det Kald at frelse Europa. Det maa snarest mulig undertegne Freden med Tyrkerne, skulde det endog give Moldau tilbage. Det maa stille Østerrig tilfreds. Det maa ikke forsømme den Fordel, der tilbydes det, at have Kronprindsen af Sverig i Spidsen for sine Hære, fordi man kan vente sig Meget af hans Indflydelse paa de franske Regimenter. Man kunde endog ønske en fortrolig Sammenkomst mellem Bs. kejser lige Majestæt og Kronprindsen til Indgaaelse af gjensidige Forpligtelser, grundede paa de to Fyrsters gjensidige Æres ord: den Enes paa aldrig at ville søge at gjenvinde Finland, den Andens at bringe Norge under Sverigs Herredømme. Man maa stille Danmark tilfreds, medens man skjuler denne Plan for det. Naar Øjeblikket er kommet, skal man fore slaa det at tåge Del i denne Alliance og afstaa Norge, hvorimod Rusland forbinder sig til at give det Vederlag i Tydskland. Man maa være enig om alt dette med Eng land, som skal gjøre en gavnlig Diversion paa Frankrigs Kyster. Man vække en almindelig Bevægelse mod Fransk mændene i Tydskland, opmuntre Modstanden i Spanien, ltalien og Schweiz. Krigen vil i det Mindste vare tre Aar. Saasnart man er færdig, maa man gjøre Angreb. Nødes man til at trække sig tilbage, maa man ødelægge Landet. En Klogskabsregel, som man aldrig maa glemme, nåar man kæmper med Franskmændene, er at undgaa saameget som muligt de store Slag og kun at levere slige med Vished om at sejre. Napoleon vil ikke lade det komme dertil, at Krigen trækker i Langdrag; hans Utaalmodighed vil lede ham til Fejlgreb, som man vil kunne nytte. « Dette Aktstykke er vigtigt; det er uudgivet og, saavidt vi tro, übekjendt i Sverig. Blev det opsat efter Samraad med Bernadotte og til hvilken Tid? Man vil ikke kunne angive det bestemt. Vist er det, at efter Midten af 1811 er det i Hænderne paa den franske Minister i Stokholm, som sender Uddrag deraf i sin Depeche af 26de Juli. Man fristes til at tro, at General Schenbom, svensk General127 konsul i St. Petersborg ikke er fremmed derfor. Hvis det er sandt, at Armfeldt, som snart blev Bernadottes Medar bejder hos Alexander, opnaaede Prindsens Samtykke fra Midten af 1811 af, ser man, at man maa føre tilbage til det samme Tidspunkt den fyldige og fuldstændige Undfangelse af Politiken af 1812. Armfelts Plan angiver virkelig alle dens Hovedpunkter: paa den ene Side Tilvejebringelsen af Fred mellem Porten og Rusland, paa den anden Side en sjette Koalition imod Frankrig, mellem Rusland, Sverig og England, Finland sikkres Rusland, Norge Sverrig, et nøje Venskab tilvejebringes privat mellem Alexander og Berna dotte, dennes Talenter og Erfaring vendes mod Frankrig. — Det være nu som det vil, hvor stor var Forbavselsen i den fornemme Verden i Stokholm, hos de diplomatiske Agenter og især hos den franske Agent, da man saa i Fru Engestroms Salon eller, som det hed, Cirkel, om Aftenen d> 18de December 1811 Grevinde Armfelt, som var bleven Æresdame ved det russiske Hof, vise sig prydet med de to Kejserinders Portrætter, den regerendes og Enkekejser indens! Og hvorledes maatte ikke Forbavselsen stige , da Kronprindsen

selv traadte ind , gik hen og satte sig ved Grevindens Side og talte med hende med smigrende Vel vilje. Grevinden skulde netop rejse til Petersborg, og det var Bernadotte om at gjøre at vinde eller rettere gjenop live Armfelts Medvirkning; han var nu bleven Alexanders Yndling. Franskmændenes pludselige Indfald i Svensk-Pommern i Januar 1812 — enten det nu skulde være et Svar paa denne fjendtlige Stemning eller ej — beviste Sverig og Europa, at en Overenskomst mellem Bernadotte og' Napo leon fra nu af var umulig, og at paa begge Sider Tiden til gjensidig Imødekommen var afgjort forbi. 2. Indfaldet i Pommern var en ny Fejl, ettersom det yd mygede Bernadotte og dog ikke hindrede ham i at skade128 Frankrig. Hans krænkede Egenkjærlighed kaldte igjen den Splid tillive, som mer end en Gang havde fjernet ham fr? Kejseren. Mindet om den 19de Brumaire, hvilken Gjer ning han havde vovet at modsætte sig, om Bonapartes første Held, — han som dog var yngre end Bernadotte og hvis overlegne Genie denne, skjøndt han ikke gjerne anerkjendte det, dog havde maattet bøie sig for — en stor Omsorg for sin egen Hæder, et dybt Nag over at vide sig ringeagtet, endelig, som man paastaar, nogle Familieforhold, bidroge til at drive ham frem paa den Vej, fuld af farlige Brinker, som Frankrigs Fjender aabnede for ham. Napoleons tid ligere Adfærd forsynede ham med Vaaben; han greb dem. "Henvender Eder til Alexander, han er stor og ædelmodig,« havde Napoleon sagt til Carl XIII's Sendebud lige efter Tabet af Finland. Bernadotte holdt sig til disse ukloge og haarde Yttringer; det var ham, der tog Napoleon paa Ordet. D. 4de Februar 1812 forelagde Greve Carl Lovenhjelm, tjenstgjørende Generaladjutant hos Carl XIII., Kronprindsen en Indberetning om Franskmændenes Indtog i' Pommern. Denne læste den opmærksom igjennem, stod derpaa plud selig op og sagde: «Man kaster Handsken til mig, jeg tager den op. Hr. Greve ! jeg behøver en særlig Afsending til Kejser Alexander, vil I paatage Eder denne Sendelse?» Samme Aften vare hemmelige Instruxer nedskrevne med Bernadottes egen Haand; d. Bde var Greve Carl paa Vejen. Han skulde foreslaa et Angrebs- og Forsvarsforbund, Czaren skulde borge for Norges Forening med Sverig; for at til— vejebringe denne Forening skulde han tilstaa Sverig et Hjælpekorps paa 15—25000 Mand. Dette Hjælpekorps skulde forenes med 35- eller 40000 Svenskere til en Land gang paa Sjælland, hvor man skulde byde Kongen af Dan mark Valget imellem frivillig Opgivelse af Norge eller aaben Krig. Hvis han modtog det førstnævnte Vilkaar og sluttede sig til Koalitionen, skulde man forpligte sig til at give ham en Erstatning, som man let kunde tåge i den Landstræk129 ning paa begge Sider af Elben, i Danmarks Nabolag, som Franskmændene havde bemægtiget sig. — I det Tilfælde, at Ruslands Kejser vilde gaa ind paa disse Betingelser, skulde han sende en Befuldmægtiget til Stokholm for at afslutte Traktaten efter at have fastsat den Del, som Sverig skulde tåge i Krigen efter Norges Forening med det. Et Brev fra Kronprindsen til Czaren, som var vedlagt disse Instruxer, anbefalede ham iøvrigt at skynde sig saa meget som muligt og priste for ham det første Øjebliks Trylleri (la magie du premier instant). Gode Raad med Hensyn til en Forsvarskrig, om den pludselig skulde blive fornøden, Tilbud om at mægle mellem Rusland og Porten , endelig Planen til en Tilnærmelse mellem England , Rusland og Sverig, vare Tillæggene til disse første Forslag. Alexander var ved Greve Carls Ankomst i højeste Grad raadvild. Hans Raadgiveres Meninger vare delte; paa den ene Side udtalte sig hans Minister Romanzof, med et be tydelig! Parti, for Fre,d med Frankrig; paa den anden Side vilde Armfelt med Adelens og Hærens fornemste Høv dinger have Krig med Napoleon til det Yderste. Skulde man blot berede sig til Forsvar eller prøve paa at angribe? maatte man anse Erobrerens Genie for uovervindeligt og spænde sig for hans Triumfvogn? Svaret afgjordes ved Vægten af de i Stokholm tagne Beslutninger. Greve Carl ankom til St. Petersborg d. 13de Februar og blev d. 20de modtagen af Kejser Alexander. Efter at han havde af leveret sine Breve og efter de sædvanlige Høfligheder, gik Kejseren selv først løs paa Hovedspørgsmaalet. »Jeg sætter den største Pris,« sagde han, »paa mit venskabelige For hold til Sverig, og det vilde være mig en særdeles For nøjelse, under de nærværende Omstændigheder, at erfare, hvilke Hs. kongelige Højheds Anskuelser ere. Rusland og Sverig, der saa længe have været Fjender, have nu de samme Interesser og bør fra nu af og i Fremtiden ikke skade, ja ej engang mistænke hinanden Man maa for evig og altid begrave det Svundne i Glemsel. Ulykke130 lige og beklagelige Omstændigheder have ledet mig til at give mit Rige en ny Grændse. Ulykken er sket. Rusland har fra nu af en naturlig Grændse; der kan ikke mere være nogen Grund til Splid imellem os.« Alexander afbrød sig selv et Øjeblik. Det var aabenbart, siger Bergmann, Sinds bevægelsen ved sørgelige Erindringer, som hæmmede ham i Talen og tilslørede hans Blik. Den gode Fyrste ! Hans Øje var vaadt, da han holdt denne Ligtale! Synet af selve dette Kabinets Vægge var nok til at vække

smertelige Tanker hos ham ; det forstaar sig , det var det samme Kabinet, hvor Alexander — som Læseren vil mindes — havde sagt til den svenske Minister fire Dage før Indfaldet i Finland: »Gud er mit Vidne, at jeg ikke begærer en eneste Landsby af Deres Herres Stater. « Da Kejseren havde kommet sig lidt af sin Bevægelse, spurgte han Lovenhjelm, hvad Kronprindsen tænkte om Øje blikkets Stilling. Greven begyndte med at paakalde pathe tiske Erindringer og skildrede kortelig Sverigs beklagelige Situation, omgivet mod Syd og Vest af Fjender og udsat for deres Angreb fra den norske Side, paa en udstrakt Linje, som det ikke kunde dække med Fæstningsværker. Sverigs Fremtid, ja selv dets Nutid var utryg, og Kabi nettet i Stokholm maatte ogsaa for sit Vedkommende tænke paa en naturlig Grændse, en uundværlig Forøgelse af Land omraade »Sire,« sagde han, »det er Norge, vi maa have; uden det gives der for os ingen Uafhængighed, ingen Sikkerhed. Deres Majestæt vil deri kun se en alli eret Magts Udvidelse, hvis Interesser, hvis Principer ere de samme, som besjæler Dem selv. Det er desuden det eneste Middel til at udelukke det Nationalhad, som i Aar hundreder har adskilt Rusland fra Sverig: vore Interesser og vore Planer vilde da tåge en anden Retning, og vor Uafhængighed vilde derved være endeligen befæstet.u Det var ikke Alexanders Mening at vægre sig ved at udføre en Plan, som han selv havde undfanget; at svigte Danmark, nys hans Allierede, voldte ham ingen Skrupler. Imidlertid, i131 frygtsom og uvis om et heldigt Udfald i det Øjeblik, da Kampen stod umiddelbart fore, frygtede han, at Sverig skulde svigte ham efter at have erholdt Norge: han vilde helst have, at denne Forening skulde være en Belønning for at have tjent hans Sag og ikke et Vederlag for Tab, han nylig selv havde tilføjet Svenskerne; men Greve Carl, som var forberedt af Bernadotte , der vel kjendte Czarens Svaghed, havde forudset hans Vaklen og desuden gjen gjældte hans Mistro, fremhævede Alliancen med Sverig og krævede , at det fælles Foretagende mod Danmark skulde gaa forud for alle de andre Operationer. Det var, sagde han, den bedste Diversion, man kunde gjøre mod Napoleon og med det Samme det korteste og sikkreste Middel til at faa den paatænkte Forening sat igjennem. Det var des uden fordelagtigt for Rusland og de Allierede, at Kongen af Sverig lige fra Krigens Begyndelse var saa stærk som mulig; hans Styrkelse var kun Fjendens Svækkelse og et Vaaben til i Koalitionens Hænder. Alexander syntes endelig at give efter, henreven af sit Ønske om for enhver Pris at kjøbe den nyttige Medvirkning, som blev ham tilbuden. »Nu vel da!« sagde han, »jeg vil være meget lykkelig ved i Tilfælde af en Krig at kunne nytte Kronprindsens Raad og Erfaring. Jeg stiller gjerne til hans Raadighed det til de første Operationer fornødne Antal Tropper. Jeg er inderlig overbevist om Vær dien af hans personlige Medvirkning. « Det var det Samme, som Alexander alt for længe siden havde udtalt til Greve Stedingk: »Jeg begærer hverken Eders Flaader eller Hære. Kronprindsen selv og halvtredsindstyve Livgardere — det er Alt hvad jeg behøver. « Da man var bleven enig her om, gik Alexander over til den almindelige Operationsplan og spurgte Greve Lovenhjelm, hvilke Prindsens Anskuelser vare i saa Henseende. Lovenhjelm vedblev, sine Instruxer tro , at gaa ud fra Norges Forening inden nogensomhelst Deltagelse fra Sverigs Side i Krigen paa Fastlandet, og svarede, at, når først Danmark med det Gode eller Onde132 var knyttet til de Forbundne, kunde man med 1 00000 Mand, som under Bernadotte skulde marchere ad Hamburg eller Oderen til, afbryde den franske Hærs Forbindelseslinjer, tynge paa Preussen , give Tydskerne Mod og paa denne Maade iværksætte en vigtig Diversion. Hvad særlig den russiske Hærs Operationer angik, bønfaldt Greven i Prind sens Navn Czaren ikke at udsætte sig, inden man var bleven fuldstændig enig om en Felttogsplan, for Farerne ved store Slag, men snarere bestræbe sig for at drage Franskmændene ind i Landets Indre, og der hale Krigen ud, gjøre den til en Folkekrig, glemme al militær Egenkjærlighed, ødelægge Landet i Fjendens Ryg, forurolige hans Marcher ved at kaste Tropper i Flankerne paa ham, og især passe paa at opsnappe hans Tilførsler, hans Bagage, hans Artilleriparker, hans Ambulancer, endelig hans Hovedkvarter, der tidt var flere Mile fjernet fra Hærens store Masser. Greven holdt derhos paa den absolute Nødvendighed af, at der sluttedes Fred mellem Rusland og Porten , og Sverigs Mægling blev modtagen. Hvad Østerrig og Preussen angaaer, tænkte man, at, dersom Napoleons Stjerne begyndte at blegne, vilde de gjøre Fordring paa en Neutralitet, der snart vilde føre dem i Koalitionens Rækker. Preussen navnlig, der var fuldstændig bøjet under Napoleons Aag, forberedte allerede sin Befrielse. Man tinder i Mufflings Erindringer*) særdeles interessante og helt nye Enkeltheder angaaende General Knesebecks Sendelse til St. Petersborg fra Februar Maaned 1812. Man ser der, hvorledes denne Agent, hvem Greve Lovenhjelm i sine Depecher fremstiller som fuldkommen undergiven det franske Herredømme, havde en dobbelt Underhandling fore, og at hans sande

Formaal ikke var Andet end at angive Czaren de sikkreste Midler til at forsvare sig mod Napoleon og forberede hans Fald. Gjennem ham lod Kongen af Preussen Alexander vide, at han ikke kunde undgaa at er *) »Aus meinem Leben,« Berlin 1851.133 klære Rusland Krig , men at snart skulde Alt blive ander ledes. Han tilføjede med Hensyn til den Modstand, som Rusland burde gjøre, strategiske Raad, der gik ud paa det Samme, som de, Bernadotte samtidigen meddelte Alexander. Denne kunde da frit overlade sig til de nye Forhaab ninger, som man indgav ham. Han gav General Suchtelen den fornødne Fuldmagt til at aabne Underhandlingen, og Traktaten med Sverrig sluttedes d. 24de Marts. Hovedvil kaarene i dette velbekjendte Aktstykke*) svarede til de Ønsker, som vi nys have set udtalte. Fire Seperatartikler gav Sverig Lov til at alliere sig med England og aabne sine Havne for det, samt inddrage denne Magt i den fælles Alliance, og gjenoprettede de Traktater og Handelssædvaner, som bestode i Kraft inden Krigen mellem Sverig og Rus land. Hele Traktaten skulde holdes aldeles hemmelig; Na poleon fik først i August Maaned en sandsynligvis ufuld stændig Kundskab om den. I Januar 1815 endnu skrev Rumigny: »Man gjør her en stor Hemmelighed af de sidste Traktater med Rusland; jeg har ikke kunnet forskaffe mig dem. En af disse Traktater er af 24de Marts 1 8 1 2. « Denne Tavshed havde Bernadotte befalet; saalænge England ikke havde sluttet sig til hans Sag, havde han den behov, for ikke at være i Alexanders Vold , hvis Upaalidelighed han frygtede, samt for bedre at skuffe Napoleon. Imidlertid erkjendte denne Sidste, ved en i Sandhed højhjertet Tilstaaelse, den Fejl, han havde begaaet ved at forstørre Rusland og forsømme Sverig. Bassano, som ar bejdede trofast og rastløst paa at gjenoprette denne Fejl, opnaaede i Begyndelsen af 1812, at der blev gjort Berna dotte Tilbud. Den svenske Generalkonsul i Paris, Signeul og Kronprindsessen, Bernadoltes Hustru, der befandt sig i Frankrig, vare Mellemhandlere ved denne Lejlighed. «Kejseren vil stride «, sagde Bassano i en Note, som blev oversendt med Signeul i et Brev fra Prindsessen, «for *) Findes hos Schinkel-Bergmann, VI, S. 137.134 Interesser, der til alle Tider have været de samme som Sverigs. Vil Sverig forblive ligegyldigt ved de Begivenheder, der forberedes, eller vil det maaske endog tåge Del deri som Fjende, og saaledes for stedse give Afkald paa at gjen erobre Finland? Hvis Prindsen forstaar rigtig sit eget Tarv og det Folks, som han skal styre, saa samtykker Hs. kej serlige Majestæt i at tilbyde ham sin Alliance og at borge ham for, at han ikke vil slutte Fred, inden Finland er gjen givet Sverig. De eneste Vilkaar vilde være, at Sverig for pligtede sig til at erklære Rusland Krig, saasnart Krigen var erklæret mellem Rusland og Frankrig, at angribe Rus land med 30,000 Md. og at sætte sig i Krigstilstand mod England, saasnart Fjendtlighederne ere begyndte paa Fast landet Hs. kejserlige Majestæt kan ikke give Sverig Pengeunderstøttelse; men han gaar ind paa at modtage i Liibeck og i Dantzig for 20 Millioner Kolonialvarer, tilhø rende den svenske Regering. Saasnart de ere komne i disse Havne kan Sverig gjøre dem i Penge, hvilke skulle træde i Stedet for Subsidier. Hs. kejserlige Majestæt vil iøvrigt ikke gjøre Vanskeligheder ved at skaffe Sverig alle de Fordele, som den svenske Nation kan ønske sig. Frank rigs, Mecklenburgs og Preussens Havne skulle staa aabne for dets Handel. « Derpaa fulgte Udkastet til en Traktat i 8 Artikler, af hvilke den 4de garanterede Sverig Finland, og den Bde op tog Sverig i Frankrigs Traktater med Østerrig, Preussen, Rhinforbundets Fyrster og Porten. Stolt af at blive bejlet til, var Bernadotte, som vi vide, allerede bunden imod Frankrig; for bedre at styrte den, der havde forsmaat ham som Allieret, og hvis Medbejler han vilde være, brugte han Forstillelsens Vaaben. Han tilkjendegav i sine Breve til Prindsessen sit Ønske om ikke at skille Sverigs Interesser fra Frankrigs, forudsat at dette sidste vilde handle retfærdigt mod et gammelt Medlem af den store Familie, samt sin Villighed til at underskrive Alt hvad der maatte bære Sanddruhedens og Oprigtighedens Præg; men han135 forestillede Vanskeligheden ved en Landgang i Finland, Faren ved at se sine Forbindelser afbrudte af den engelske Flaade, der altid var tilstede, og Mangelen paa Penge. «Kjøbet af for 20 Milioner Kolonialvarer«, sagde han, «er et Skin. Hvordan skulde Engelskmanden lade disse Skibe i Ro gaa ud fra fjendtlige Havne for at begive sig til endnu fjendtligere? Hvis Kejseren havde villet vise os en virkelig Gunst, havde han sendt os 20 Millioner, mod at betale dem tilbage, nåar Finland var gjenforenet med Sverig. « Bernadotte gik altsaa ikke ind paa Traktatudkastet; han forlangte af Napoleon Subsidier og Norge; derhos til bød han sin Mægling mellem Rusland og Frankrig. Signeul kom tilbage fra ' sin første Sendelse som Overbringer af et Brev af 24de Marts, som formanede Kejseren til at spare Menneskeblod og tilbød Sverigs Mægling. Berna dotte havde ladet det læse for Signeul efter at have skrevet det. «Det er smukt og værdigt«, sagde han, «men koldt, intet Udtryk af Velvilje for Kejseren, ikke et Ord om Deres kongelige Højheds Følelser for ham.« — -

Godt!« sagde Bernadotte, «man kan bøje sig for Magten, og, tror De det gavnligt for Deres Sendelses heldige Udfald, kan jeg gjerne føje et Par Linjer til. Men vi maa skynde os; man venter paa mig i Statsraadet.« Derpaa dikterede Bernadotte, medens han knyttede sit Halstørklæde, til sin Sekretær det sidste Stykke: «Sire! et af de lykkeligste Øjeblikke for mig siden jeg forlod Frankrig, har været det, der har givet mig Vished om, at Deres Majestæt ikke ganske har glemt mig. Deres Majestæt har dømt rigtigt om mit Hjertelag Sire! jeg anser mig endnu for Et med dette skjønne Frank rig, som har set mig fødes, o. s. v.« Ved sin Tilbagekomst til Paris i April, forsikkrede Sig neul, at Prindsen var fri for enhver Forpligtelse (man erin drer imidlertid Traktaten af 24de Marts med Rusland), og ansaa det for utvivlsomt, at man ved at tilstaa ham Norge og Subsidier vilde knytte Sverig uigjenkaldelig til Kejseren. Man lod ham da rejse igjen med nye Tilbud, denne Gang136 glimrende, uden Forbehold og som borttoge ethvert Paaskud til Alslag. Kejseren fornyede ikke alene sine første Forslag, men lovede Sverig betydelige Subsidier og uventede Land vindinger. Selv at tåge Norge fra Danmark, kunde han ikke samtykke i; det vilde have været Mened mod en Alli eret, hvis Troskab og Svaghed burde betrygge den mod en saadan Forurettelse; det vilde have været at nedværdige hans Politik. Napoleon holdt sig iøvrigt forvisset om, at det svenske Folk langt mere levende ønskede Finlands Gjenerobring end Foreningen med Norge; han paalagde Signeul at forebringe Bernadotte hans Tanke herom, idet han blot tilføjede en Udtalelse af hans Forundring ved at se en fransk Fyrste, en Fyrste, der var knyttet til hans Hus, som det lod til, gjøre det til sin Opgave, at fjerne fra ham en tapper og ædel Nation. . . . Ikke desto mindre skulde de af Prindsen udtalte Anskuelser blive tagne under Overvejelse. Hvis Sverig vilde erklære sig aabent mod England og angribe Rusland med 40,000 Md. i samme Øjeblik som Kejseren gik over Njemen, skulde det faa Finland og Pommern tilbage, — Finland med dets gamle Grændser, d. v. s. til St. Petersborgs Porte; fremdeles til bød Napoleon Mecklenburg, Stettin og Landet mellem Stettin og Wolgast, d. v. s. et helt Land, grændsende til Danmark, som kunde været givet det til Vederlag for Norge, hvis en mindelig Overenskomst kunde bringes tilveje mellem de to Lande. Fremdeles forpligtede han sig til at betale Sverig 6 Millioner Francs under Navn af første Subsidie, og 1 Mil lion om Maaneden under Krigen, dernæst, for at holde Bernadotte skadesløs for hans personlige Tab i Frankrig, vilde han give ham Skatkammeranvisninger til samme Værdi som hans tidligere Dotationer*). Alle disse Fordele kunde *) Ifølge Schinkel-Bergman, VI. S, 45, Note 7, bestode disse Dota- tioner, som af Thiers vurderes til 291,000 Fr., i Godsindtægter og 200,000 Fr. coritant, af Ejendomme i Westfalen og Polen, saml Fyrstendømmet Ponle-Corvo i det Neapolitanske. O. A.137 anslaas til en Sum af 30 Millioner, medens Bernadotte nys kun begærede 20 Millioner. Napoleon havde iøvrigt saa at sige slet ikke sat nogen Grændse for sine Indrømmelser, undtagen med Hensyn til Norge: «Man lægge Kaartet for Kongen af Sverig«, havde han sagt; «han maa selv drage sine Staters Grændse mod Rusland Og man maa lægge ham vel paa Sinde, at den Lejlighed, der nu tilbyder sig til at rejse Sverig paany til sin gamle Glands paa sin naturlige Fjendes Ruiner, aldrig vil tilbyde sig mere.« Indholdsrige Ord, som virkelig sætte Mærke ved et af de højtideligste Momenter i den nyere Tid, et af dem, der have afgjort Europas nuværende Skjæbne. Men denne Situ ation krævede, for at udklække alle de Spirer til Fremtids hæder, som den rummede i sit Skjød, Enighed og Sam virken mellem to lige højt staaende Aander, den ene ligesaa begavet som den anden med et klart Syn fremad fra Aar hundredets Tærskel, den ene ligesaa vel i Stand som den anden til at erkjende en Vildfarelse og ville oprette den, den ene ligesaa hævet som den anden over smaalige Lidenskaber og Nag. Bernadotte nægtede at tro paa Napoleons Tilbud. «Holder han maaske mere af mig end af sine Brødre ?« svarede han Signeul med Bitterhed, da denne bragte ham hine Forslag. «Han har afsat Louis, fordi han ikke vilde være hans føjelige Præfekt. Spørg Joseph og Jérome, hvad deres Kongedømme vil sige. Mine Anelser ligesaavel som mine Beregninger sige mig, at Napoleon gaar sit Fald imøde, fordi hans System endelig har bragt baade Folk og Konger til at rejse sig. Frygten holder dem endnu tilbage; men de længes fra nu af kun efter at blive frie.« Og som slutteligt Svar dikterede han denne Gang følgende utrolige Note: «Norges Afstaaelse i Kraft af en formelig Traktat, — det er det eneste Vidnesbyrd, som kan overbevise mig om, at det Venskab, Hs. kejserlige Majestæt erklærer mig, er oprigtigt. I samme Øjeblik som Sverig faar denne Løn for138 sin Hengivenhed, vil man her oprigtigen slutte sig til Kej serens Sag, og jeg vil da virkelig blive hans Statholder i Norden. De Subsidier, han vil forsyne mig med for at udføre hans Planer, skulle blive ham godtgjorte ved Fred slutningen. Jeg skal lade den svenske Nation paatage sig en nøjagtig og højtidelig Forpligtelse i denne

Henseende; hvis Kejseren forkaster mit Forslag og nægter at anerkjende den Neutralitet, som Sverig har valgt, saa vil Norge gjerne ovcrgive sig til os. Alle Forholdsregler ere tagne, de ville ikke kunne slaa fejl. Jeg vil erklære Norge for uafhæn gigt; det vil yde mig 20000 Soldater, som med mine Sven skere ville danne en Hær paa 150000 Md. I Tilfælde af Krig med Frankrig lader jeg 40000 Md. tilbage til Sverigs Forsvar; med de øvrige vil jeg gaa, hvorhen min Skjæbne, min Ære monne kalde mig! Hvis Frankrig fra først af sejrer over Rusland, vil Alexander give mig Finland tilbage og, sammen med de russiske Tropper, med dem, som Fin land kan stille, vil min Hær maaske kunne tynge Noget i Vægtskaalen. .. . Imidlertid , hvorvel det i et saadant Tilfælde maatte være mig en Ære at blive Kejserens Med bejler (Pompejus selv, Pompejus har, skjøndt overvunden, vundet en ikke ringe Berømmelse), vil jeg dog altid fore trakke den Lykke at være hans Ven.« Hvormange Snarer ligge ikke i disse Ord! Man kom tilbage til Norges Afstaaelse, fordi man vel vidste, at Na poleon ikke vilde indrømme det, og at man saaledes holdt ham hen med tomme Underhandlinger. Man roste sig af, at man kunde naa denne Forening ved Nordmændenes eget Samtykke. . . . Man burde have sagt, at man ventede at naa den ved Ruslands og Englands Samtykke. Hvad den Udtalelse af personlige Følelser angaar, som sluttede denne Note, da maatte man med Rette finde den mistænkelig, naar man huskede paa hin Fiktion om en Neutralitet, der kun var en Spot, og paa Talen om muligvis at naa Pom pejus' Hæder. Naar man opmærksomt sammenholder Tids punkterne, har man iøvrigt nok til at bedømme Bernadottes139 Politik ved denne Lejlighed. Al den Tid , medens Under handlingerne med Signeul vårede, d. v. s. fra Marts til Juli 1812, anvendte han med utrolig Travlhed og med for bavsende Hemmelighedsfuldhed, der nu først er bleven af sløret, paa at faa Europa til at sammensværge sig med ham. Man maatte fremfor Alt, for at betrygge Rusland, op dynge alle mulige Farer paa den franske Hærs to Fløje, hvis den skulde vove et Tog mod Czarernes Rige. Berna dotte paatog sig at forurolige den venstre; men den højre kunde blive meget farlig, i det Tilfælde at Krigen mellem Rusland og Porten skulde gjøre Tyrkerne til Franskmæn denes Forbundsfeller. Overtydet ved Kronprindsens ind trængende Forestillinger, modtog Alexander den svenske Mægling. Nye Instruxer, tilsendte Sverigs og Ruslands Re præsentanter ved Divanet, tilvejebragte Freden i Bukarest(2Bde Maj 1812). Men pludselig, da Freden alt var sluttet, er farer man, at Sultanen nægter at ratificere den. Den franske Hærs Fremskridt havde saa pludselig forhøjet den franske Indflydelse i Konstantinopel, at Traktatens Underskrivere bleve henrettede. Bernadotte havde forudset saadanne Van skeligheder; fra April Maaned af havde han betrot den svenske General Tavast en hemmelig Sendelse ; denne Mands virksomme Aarvaagenhed svigtede ikke i denne van skelige Situation og gjenoprettede Alt, hvad der var blevet rokket. I Forening med Ruslands og Englands Agenter lykkedes det ham at overbevise Sultanen — ifølge de af Bernadotte selv medgivne Instruxer — om, at Tvisten, der havde rejst sig imellom Frankrig og Rusland, let kunde bi lægges, og at Napoleon da vilde opoffre ham, saaledes som han allerede havde gjort i Erfurt. Kroatiens, * Dalmatiens og de ioniske Øers Undertvingelse, de umaadelige Kiigs tilberedelser, som Napoleon havde gjort i disse Egne, rø bede de ikke hans Planer mod Tyrkiet? — Disse Ord gjorde Indtryk paa Mahmud. Han var omgiven af en Krigeradel, som med Forbitrelse forlangte Krig mod Frankrig. Især saa han med Forundring, at Sverig, hans ældste Allierede,140 forlod det franske Parti samtidig med at det havde en fransk Fyrste til Overhoved. Alt dette forvirrede hans Forestillin ger; han stred ikke mer imod. Paa samme Tid dreves under Bernadottes Øjne og hans egen Ledning Underhandlingerne om Englands Tilnærmelse til Rusland. En engelsk Agent, Thornton, der rejste under et falsk Navn og udgav sig for en amerikansk Handels rejsende for at undgaa de franske Spioner, var ankommen til Sverig i Begyndelsen af April, og Kronprindsen havde sat ham i Forbindelse med Suchtelen. Efter mange De batter, hvis Hovedgrund var Englands Mistillid, idet det ikke turde eller kunde tro paa Bernadottes Omvendelse, blev endelig Freden undertegnet den 18de Juli mellem England paa den ene Side, og Sverig og Rusland paa den anden. Disse Traktater indeholdt endnu ikke noget Vilkaar med Hensyn til Krigen mod Napoleon eller Norges Forening med Sverig. Der var kun Tale om Gjenoprettelsen af den ven skabelige Forbindelse mellem de tre Kabinetter, paa Grund lag af de gamle Traktater og gjensidige Uafhængigheds garantier. Dog lovede England Sverig, i en hemmelig Ar tikel Subsidier, Krigsforsyninger og Levnetsmidler til en Værdi af 70000 Pund Sterling; Rusland fra sin Side for pligtede sig til at sende hele sin Flaade til engelske Havne; den bestod af 18 Linjeskibe og 12 Fregatter. Vi have sagt, at Preussen, der kun nødtvungent fulgte Napoleon , havde sat sig i Forstaaelse med Rusland siden Februar Maaned. Det Efterfølgende

er et nyt Bevis paa Ber nadottes Længsel efter at stille sig i vore Fjenders Rækker. I Juli Maaned kom General Gneisenau til Stokholm. Han drog bort fra sit Fædreland, som var lagt i Trældom af Napo leon, og var paa Vejen til England for at søge en Støtte eller paalidelig Alliance. Neppe stegen i Land, sendte han hemmelig Kronprindsen et Brev fuldt af Venskabsforsik kringer fra hans Herre Kongen. Kongen havde paalagt ham at takke Bernadotte for den Medfølelse, han havde vist ham, og han beklagede dybt, at de nuværende indviklede Forhold141 ikke havde tilladt ham ved endnu andre Baand at befeste sit levende Venskab og sin Erkjendtlighed«. Saadanne åt tringer maatte smigre og bedaare Bernadotte, som havde flere Sammenkomster med den preussiske Flygtning, i hvilke uden Tvivl Grunden lagdes til den senere Fred i Kalisch mellem Rusland og Preussen i Begyndelsen af 1813. Paa samme Tid endelig stod Bernadotte i Forbindelse med selve Bourbonerne , hvorvel hans Stilling maatte være i særlig Grad slibrig og vanskelig midt imellem den haan lige Ynk, som deres Haab om en Restauration voldte ham, og hans brændende Ønske om at knytte sit nyfødte Dynasti til de gamle Stammer. Bergmans Beretning siger os , ved hvilken Lejlighed denne Forbindelse knyttedes. Søndagen d. 18de Maj erfarede man pludselig, at en af Kongen af Sverigs Kammerherrer nylig havde bragt med sig fra Karls krona, hvor han havde opholdt sig, en übeljendt Rej sende, en Franskmand, som man havde tåget for en fransk Spion i et eller andet slemt Ærinde. »Jegvædder«, udbrød Dronningen, «at det er en Afsending fra Bonaparte, som er kommen for at stikke Ild paa Flaaden». Et Brev fra den Lbekjendte til Kronprindsen gjorde snart Ende paa Hoffets Uvished. „Jeg er,'- sagde dette Brev, „Alexis de Noailles, en af Eders kongelige Højheds fordums Landsmænd, inden I af Forsynet saa ærefuldt kaldtes til at styre Sverig. Jeg har nægtet at tjene Bonaparte og under mange forskjellige Paa skud har man forfulgt mig med uophørlige Trusler. Fouché har sat mig paa fri Fod ; Savary har paany forfulgt mig. Efter at have opholdt mig 5 Aar i Schweiz, har jeg endelig besluttet at gaa til England for at nedlægge min Hyldning for min Konges Fedder; men denne Rejse har stedt paa saamange Vanskeligheder, at jeg for at undgaa det franske Politi har maattet antage tyve forskjellige Navne og give mig ud for en Schweizer. Ankommen til Carlskrona har jeg begyndt med at dølge mig for Landshøvdingen, medens jeg har nøjet mig med at oplyse den engelske Konsul om142 mine virkelige Forhold . . . Jeg staar nu til Eders konge lige Højhech? Raadighed. Min Beundring for Alt hvad I hidtil har gjort for det svenske Folk og den fælles Sag er saa stor, at jeg med Fornøjelse vil gjøre Alt hvad I be faler mig. Jeg er altfor vant til Opoffrelser, til at jeg skulde vove at klage, og en Adelsmand bør føle sig opfordret af sin Ære til heller at udsætte sig for tusind Farer, end til lade, at den übetydeligste Mistanke pletter hans Vaaben skjold." . . . Indført hos Bernadotte , fremsatte han for ham , hvor ledes det havde lykkets ham at overbevise Wienerhoffet om, at Napoleon var dets ligesom alle de gamle Dynastiers Fjende, og Fred var umulig i Europa uden en ny Tingenes Orden i Frankrig. Han forsikkrede, at i Frankrig selv var der et talrigt Parti, som ønskede Bourbonernes Gjenind sættelse, og han bestyrkede denne Anskuelse med mærke lige Enkeltheder vedkommende visse Kabinetters hemmelige Ønsker. Bernadotte, hos hvem disse Ord vakte mange modstridende Følelser, svarede ham, at han ærede hans Opoffrelse og Mod, — at, i det Tilfælde at mulig snart ind træffende Omskiftninger maatte blive Bourbonerne gunstige, i Tilfælde af at den franske Nation maatte kalde dem til bage, vilde han for sin Del ikke anse sig for beføjet til at modvirke det. Han bad ham udtale disse Tanker for Gre ven af Lille; men han skjulte ikke for ham, at han kun fandt liden Grund til Haab for dennes Sag. Forsaavidt disse Ord ikke vare meget opmuntrende, opvejedes dette ved de Forsikkringer, som Prindsens Fortrolige gave Vi comten af Noailles om Bernadottes hemmelige Travlhed og om Koalitionens Fremskridt, og lige fra Vicomtens Ankomst hos sine Herrer regnede det lille Hof i Hartwell Prindsen, om end ikke blandt sine Tilhængere, saa dog for en Mod stander, maaske den mest forbittrede, af den felles Fjende. Man lægge til disse Vidnesbyrd Bernadottes Brevvexling med Opstandsmændene i Spanien og Portugal, med Moreau, som gjorde sig rede til at komme og stride mod Napoleon143 under Bernadottes Faner, med Emigranterne, der i stort Antal landede i Gotheborg, og man vil blive overbevist om, at i det Øjeblik, da han endnu lod som om han under handlede med Frankrig, havde Bernadotte gjort det svenske Kabinet til Midtpunkt for alle de fransk-fjendtlige Intriguer og Tilflugtssted for alle Napoleons Fjender. Man kunde se samlede omkring ham paa Rigsdagen i Orebro i Maj 1812 fortiden Prindsen af Oranien, Russere som Pozzo di Borgo, Czernitchef og Suchtelen , Engelskmændene Lord Cathcart, Admiral Bentinck, General Hope, de østerrigske Grever Wallmoden og Neipperg, Preussere som Gneisenau og Doren berg; endelig Franskmænd som Greven afNoailles, til hvilke

snart efter Fru Staél sluttede sig. Det var ingen ringe Fornøjelse, kan man tænke, for den fordums Sergeant i det kongelige Marinerregiment at se sig forvandlet til Agamem non, for Stifteren af et nyt Dynasti at se sig omgiven af Repræsentanter for alle de gamle Kongehuse. Ethvert nyt Tilbud, han fik fra Napoleon, eller vel endog fra en af de allierede Magter, forhøjede Værdien af hans Medvirkning og berettigede ham til at gjøre større Fordringer. Ogsaa ser man, medens Underhandlingen gjennem Signeul stod paa, hans Holdning ligeoverfor Napoleon forandre sig, maaske uden hans eget Vidende og uagtet det Slør, hvor med han vilde dække sig. I April modtager han Kejserens Forslag og gjør Ophævelser for at vinde Tid; tbi England har endnu ikke tiltraadt Petersborger-Traktaten. I Maj er denne Overenskomst undertegnet, og General Tavasts hem melige Sendelse har tilvejebragt Freden i Bukarest mellem Rusland og Tyrkiet; hvorvel England ikke har sluttet sin særlige Traktat og endnu ikke formelig garanteret ham Norge, er Bernadotte dog vis paa med det Første at naa sit Maal: han løfter Hovedet. Denne sidste Underhandling afsluttes endelig d. 18de Juli; han paalægger sig ikke mere nogen Tvang og svarer paa den foragtende Tavshed, hvor med Napoleon har straffet den til Signeul dikterede Note, med Offentliggjørelsen af en Protest mod Pommerns Be144 sættelse, en Erklæring om bevæbnet Neutralitet, og en For ordning, som aabner de svenske Havne for alle Nationer. Saaledes har Bernadotte, saalænge Underhandlingen rned Signeul vårede , lagt an paa at befeste og udvide Grundlaget for sin Alliance med Rusland og England. Han har gjort det, sagde vi, i den dybeste Hemmelighed. Utro ligt! Napoleon blev bedragen overalt. Man ser ham vælge i Marts Maaned til at bekæmpe hos Alexander Greve Loven hjelms Sendelse denne Czernitchef, som allerede har for raadt ham saa skamløst. Signeul selv er kun den af Na poleon afskyede fordums Jakobin, som han har udvist af Frankrig 1811. Mod Enden af dette samme Aar, 1811, raader Signeul Kronprindsen af Sverig til først at give Stunder, dernæst i det afgjørende Øjeblik at alliere sig med Europa mod Kejserens Ærgjerrighed og Machiavellisme. «Jeg kjender hans Svig,« siger han ved denne Tid; «tro aldrig de Løfter, der komme fra hans Side. Man maa bære sig ad imod ham som den kloge Mand mod sin Fjende.» Og det er den Underhandler, som har tilbudt sig Napoleon og som han har tåget for god! Hvordan kan man forklare sig, at Napoleon først i August lik Kundskab om Traktaten af 24de Marts, hvilken Traktat blev stadfestet ved Vilna-Overenskomsten d. 15de Juni? Med Lndtagelse af Englands og Ruslands Agenter blev Alverden skullet af det svigefulde Skin og de usandferdige Forsikkringer, som det svenske Kabinet forebragte i Mængde og fik Folk til at tro. Nogle Citater af de franske Depecher ville fjerne enhver Tvivl paa dette Punkt. «Kronprindsen har sagt højtideligen til den østerrigske Minister, at Intet endnu var fastsat mellem ham og England, at Rusland vilde give ham Finland, men at han vilde sige nej, med mindre Frankrig tvang ham til at modtage det. Hvad angaar en Samvirken med Rusland i den forestaaende Krig, har han sagt, at Sligt aldrig havde ligget i hans Planer, og at han havde ladet erklære til Kej ser Alexander, at han ikke maatte regne paa nogen Støtte fra svensk Side, med mindre Napoleon førte sine Vaaben145 med Sejr hinsides Vilna«. (Depeche fra Hr. Cabre, Frank rigs chargé d'affaires, dat. d. 6te April 1812). — «Suchte len begynder at opgive Haabet om at kunne faa Sverig med til Angrebsskridt mod Frankrig. . . . Jeg er ganske vis paa, at han kun har holdt sig til Forhaabninger og Øre tuderierci. (Dep. 4de April 1812.) — «Sverig har endnu ikke aftalt Noget med Rusland mod Frankrig. « (Dep. fra den preussiske Minister Tarrach af 12te Maj.) — Endelig vover Greve Engestrom, den svenske Førsteminister, selv at skrive (Cabres Depeche af 6te August) i et Sendebrev til Ohsson, den svenske Chargé d'affaires i Paris, at Kongen af Sverig urokkelig holder fast ved den franske Kejsers System.» Dette skriver han i August Maaned, just som Angrebsforbundet er sluttet ved Bernadottes Bestræbelser mellem England, Sverig og Rusland , efter Freden i Buka rest, der var bleven sluttet ved hans virksomme, skjøndt hemmelige Mægling, efter at en Alliance er dannet paa hans Raad mellem Rusland og Spanierne, der ere i Op stand i Ferdinand Vll's Navn. Mindst narrede bleve Svenskerne selv. De vare de Første, som Bernadotte maatte besejre inden han kunde komme Napoleon nær. Her er et vigtigt Punkt, som det er nødvendigt at slaa godt fast. Vi have sagt, at Berna dottes Valg fra Svenskernes Side kun havde været en Hyl dest til de Franskes Kejser, og, havde Haabet om en Alli ance med ham ikke været, havde Prindsen af Ponte-Corvo ikke faaet en eneste Stemme hos dette Folk. At bekæmpe Rusland i Fællesskab med Frankmændene, hævne Tabet af Finland og gjenoprette denne deres Fædrelands beklagelige Sønderlemmelse, dette var Svenskernes eneste Tanke. Ber nadotte udtænkte tvertimod , saasnart han var valgt, en ganske anden Politik. Det er sandt, at den svenske Handel fengtes efter Bod for de Tab, som

Kontinentalsystemet voldte den, men den frygtede endnu mere for et Brud med Frankrig. Det er sandt, at Kronprindsen ligefra sin Ankomst mødte Betænkeligheder hos nogle fremragende Mænd i Carl XHlis146 Omgivelse, der viste sig nidkjære for deres Lands Uafhæn gighed og kun brød sig lidt om, som de sagde, at blive franske Præfekter eller Officerer. Var deres Frygt over dreven? stemte den med Sverigs fremtidige Tarv? Lige meget; vist er det, at disse Personer dannede en umærke lig Minoritet, som, uagtet Medlemmernes moralske Værd, ikke var et Udtryk for den offentlige Mening. Kongen selv, den gamle skrøbelige Karl XIII, mindedes ikke uden Stolt hed, at han med Ære havde stridt mod Russerne i Spidsen for sin Broder Gustav lll's Flaader, og det var kun med stor Vanskelighed, at han senere vænnede sig til en Alli ance med Sverigs Arvefjende. Førsteministeren Engestrom bevarede, skjøndt han selv blev et Redskab for 1812- Aarets Politik, sit gamle Had modßusland. De Øverste i Hæren, der vare ydmygede ved Tabet af Finland, de Mænd, der havde udført Revolutionen 1809, fordi Gustav IV endelig vilde kæmpe mod Napoleon, de svenske Diplomater, som havde maattet underhandle om og undertegne de sidste Traktater, der afgjorde Sverigs Fald, kunde ikke fatte, at en Marskalk af Frankrig, en fyrstelig Frænde af Napo leon, som de havde valgt, for at han skulde hævne dem, netop vendte deres Vaaben mod Frankrig, som de elskede, mod Napoleon, som de beundrede. Bernadotte satte her sin Krone paa Spil; General Tibell, en af Frankrigs var meste Tilhængere, kom i October 1811 til Paris, besluttet paa at bekæmpe det System, som Bernadotte vilde skaffe Sejren, og tvinge ham til at blive ved Alliancen med Frank rig. Stærk ved den offentlige Mening, der daglig udtalte sig tydeligere i Stokholm, stærk ved den Støtte, han fandt hos en Mængde Landsmænd i Paris og hos Sverigs Repræ sentant ved Kabinettet i Tuilerierne, blev han vel modtagen af Bassano, der havde villet understøtte hans Bestræbelser, og erholdt en Audients hos Kejseren. Ulykkeligvis nærede Kejseren, som vi have sagt, altfor stor Ringeagt baade for Bernadotte og for hvad han kunde iværksætte. Han gjorde ingen Brug af de Tilslutningstilbud, der gjordes ham med147 saa megen Udholdenhed. De svenske Tilskyndelser havde — det er sandt — Del i Pommerns Besættelse; men det var Alt hvad man forsøgte. Napoleon var overbevist om, at dette var nok til at lukke Munden paa Bernadotte ; han tænkte desuden, at Nationen ikke vilde følge ham: «Hvad skulde Svenskerne bryde sig om en Mand«, sagde han, «som bryder sine Eder?« Han havde Uret; Pommerns Be sættelse ydmygede Bernadotte og havde ellers ingen anden Virkning end at ægge hans Uvilje; han tøvede ikke med at indlade sig paa Kampen; han optog den først med sine Undersaatter, og han gik med Sejr ud af den. Det gjaldt fremfor Alt for Bernadotte om at overbevise de Mænd, der havde Indflydelse saavel paa Rigsdagen som i Hæren. Prindsen regnede ved slige Foretagender meget paa denne sydlige Talelethed, hvorpaa vi have anført et mærkeligt Exempel dg som i Begyndelsen maatte vække Svenskernes store Forundring. En Dag i September 1811 lod han, for at gjøre en Prøve derpaa, Generalerne Adler creutz, Skjoldebrand og Sandels komme til sig paa Drott ningholm. Den Første var Helten fra 1809, den Anden havde varmt støttet Bernadotte som Thronkandidat samt lovet hans Modstandere, at han skulde tåge Finland til bage (man erindrer hans Devise fra Frederikshamn: exoriare«), den Tredje endelig var hin flinke Krigsmand, som i det ulykkelige finske Felttog havde skaffet den svenske Hær et hæderligt Tilbagetog og hvem Runeberg har besunget. Man begriber, at disse tre Mænd maatte være naturlige Modstandere af den Politik, som man fore slog Sverig. Da de vare samlede, tog Bernadotte Ordet, ikke uden en vis theatralsk Mine, og fremstillede i et langt Foredrag, der var en talrigere Forsamling værdigt, hvorledes Napoleon var en Tyran, som man burde styrte, hvis man vilde frelse Verdens Fred, og de vare mærkelig blinde, som ikke kunde se den absolute Nødvendighed heraf. Na poleon havde rentud afslaaet, sagde han, at række Haand til Norges Forening med Sverig, og det var en grov Selv148 modsigelse at vente Noget af ham , når man ikke vilde eller kunde adlyde Kontinentalsystemet. — For at drage Sverig med ind i Krigen mod Rusland, tilbød han at skaffe Finland tilbage ; men dette var, efter Talerens Mening, en farlig Snare: Alt hvad man gjorde for at naa dette Maal vilde ende med at indvikle Landet i uendelige Krige med Rusland, der aldrig vilde slippe sine Krav paa denne Pro vinds. «Og hvad Gavn skulde man forresten have af hans Venskab? Kalder I det Gavn at gaa hen og udgyde Eders Sønners Rlod for Interesser, som ikke ere Eders, at styres despotisk af en fremmed Magt, at se Eders Hjælpekilder ødelagte, Eders nationale Værdighed krænket, Eders Minder, Eders Forhaabninger blive en uindskrænket Herres Legetøj? Nej, lader os sværge ved Gud og de store Gustavers Skyg ger at overlevere til vore Sønner Frihedens Arv, som vi have modtaget! Europas Usurpator skal nødes til at vige tilbage for vor faste Vilje:

at bevare vor Uafhængighed og vore Love; den ydmygende Beslutning, som han har trot at kunne fravriste vor Svaghed (Krigserklæringen mod Engelsk mændene) skulle vi sende ham tilbage med de samme Bølger, som bryde sig mod Nordens Fjælde.« Da Prindsen sluttede , stod Skjoldebrand op. Født i Afrika af en svensk Fader og engelsk Moder, forenede Skjoldebrand med Frimodighed en ædel Simpelhed, Velta lenhed og lid. Han sagde dristig, at om virkelig Alliancen med Napoleon skulde drage Sverig i Trældom, saa vilde dette Aag i det Mindste høre op ved dens Død , som ene var i Stand til at paalægge det, at den russiske Undertryk kelse derimod vilde være langt varigere og desuden mere fornedrende. Adlercreutz talte efter ham. Han havde, sagde han, villet holde sig tavs, fordi hans Dom, da han var født Finne, kunde synes partisk. Men siden man like frem spurgte ham. var han af den Mening, at Besiddelsen af Finland var uundværlig for Sverig, hvis Uafhængighed ikke kunde have nogen bedre Borgen. Han tilføjede , at149 Bruddet mellem Rusland og Frankrig vilde være en vid underlig god Lejlighed til at gjenerobre denne Provinds og Sverig aldrig vilde finde Magen dertil. « .... Bernadotte, som havde hørt paa den første Taler med en slet beher sket Utaalmodighed, kunde ikke styre sig længer ved at høre den Anden. »Hvad« ! raabte han: «dette Finland, har det ikke været det evindelige Tvistens Æble mellem Rusland og Sverig, og har det ikke ført Eder ind i alle de Krige, som have ødelagt Eders Land? Vide I da Intet af alt dette?« Altsom han talte, blevPrindsen mere varm; pludselig styrtede han sig med opløftet Arm mod Adler creutz, som uden at svare vendte sig om og gik. Saaledes afbrødes, lidtbrat, denne Raadslagningsscene. Forsoningen med Adlercreutz blev, sandt at sige, aldrig meget, inderlig; men han var dog i alt Fald ved Prindsens Side tilligemed Skjoldebrand og Sandels ved Leipzig og under hele Felt toget i Tydskland. Bernadotte havde omsider faaet dem paa sin Side. Det stod tilbage at overvinde Ulysten hos Rigsdagen, som ogsaa var lidenskabelig stemt imod Russerne. Det var en extraordinær (urtima) Rigsdag, som Regeringen havde maattet kalde sammen i April, for at faa de nød vendige Summer til Landets Krigsforsvar under den store Kamp, som man kunde forudse mellem Frankrig og Rus land. De fire Stænders Medlemmer bestrede ikke Nødven digheden al at holde sig rede til at værne om Sverigs Værdighed eller endog til at nytte Omstændighederne; men de kjendte ikke den Alliance, som Bernadotte havde sluttet uden deres Vidende med Russerne i den foregaaende Maaned, og det var tvertimod deres Mening, at man skulde gjøre følles Sag med Frankrig. Hvor stor var da deres Forbavselse, da de hørte i Throntalen formuleret en Slags Trusel mod Napoleon. «Jeg har kaldt Eder sanimen«, sagde Kongen, «i et Øjeblik, da store og vigtige Hændelser udenfor Fædrelandet synes at true Europa med nye Ulyk ker. Fredet ved sin Beliggenhed fra den tvungne Skyldig150 hed at lyde en fremmed Retning, som muligvis ikke lod sig. forene med dets eget Tarv, har Sverig Alt at haabe ved Enighed, Tapperhed og Sindighed (lugn); Alt at tabe, om det overlader sig til indre Sondringer og daarlig Frygt.« Det var først d. 13de Maj, at Regeringen meddelte Sekreta Utskottet en Beretning om dens Udenrigspolitik. Denne Beretning lagde Vægt paa de Voldsomheder, som man be brejdede Napoleon, og paa Nødvendigheden af at svare derpaa med en fast og djærv Holdning. Den underrettede derefter Komiteens Medlemmer om de alt sluttede Under handlinger om Alliance med Rusland og Norges Erhver velse. Denne Meddelelse skulde forblive hemmelig; men enten det nu var som Følge af en eller anden Indiskretion, eller at man havde let ved at gjennemskue Kronprindsens Utaalmodighed efter at faa Magt med den offentlige Mening, nok er det, Rygtet udbredte sig snart, at Regeringen i Til fælde af en europæisk Krig havde besluttet at tåge Parti mod Frankrig; og denne Nyhed blev overalt modtagen med Forbavselse. Bernadotte havde ventet denne Studsen. Han fordoblede sin Travlhed, havde en Mængde private Møder med Folk, ved hvilke han ikke uden Grund smigrede sig med at forbavse og blænde, forsømte hverken Effektscener eller Theaterkneb, lod komme til Carl XIII de fornemste Medlemmer af Stænderne og erklærede dem, at han saa Uenigheden voxe hos Rigsdagens forskjellige Stænder, at han meget vel kjendte Ophavsmændene til disse Sondringer og at Statens Tarv, under den nærværende Fare, übetinget krævede fuldkommen Enighed mellem Rigets Stænder og Regeringen. For at hjælpe til at tilvejebringe denne ønske lige Enstemmighed, drev han paa Rigsdagen, at den skulde i største Hast samtykke i en Presselov, som indførte Cen sur. Med dette Vaaben i den ene Haand og med den anden organiserende sig en hel og holden kjøbt og føjelig Presse, betvang Bernadotte den offentlige Mening og rev den med sig. Hvor eftergivent imidlertid end Folket maatte synes151 efter at man havde faaet det til at gaa ind paa de første Grundsætninger i 1812-Aarets Politik, man kan dog paastaa, at, hvis Bernadotte ikke havde bundet det et rig tig tykt Bind for Øjnene, vilde det ikke have fulgt ham i alle hans

Forbindelser og Beregninger, f. Ex. dengang da det berygtede Åbomøde fandt Sted. Man veed, hvor rivende hurtig Toget til Rusland blev sat i Værk, efter at det rigtignok var for sent begyndt. Njemen var overskreden d. 25de Juni, Vilna besat tre Dage senere, Witebsk d. 28de Juli, Smolensk d. 17de August. Alexander skalv, ikke uden Grund. Han havde fra først af kun 140000 Mand mod de 400000 Mand, som Napoleon havde kastet over Njemen. En uhørt Forvirring herskede i hans Hovedkvarter siden Fjendtlighedernes Udbrud. Ingen til at kommandere, ikke. en Høvding anset nok til at gjøre sin Vilje til de Andres ved sine Anskuelsers Overlegenhed eller sine Beslutningers Fasthed; hver af de mange Ge neraler, som omgave Kejseren, kom med sin Mening, som Omstændighederne tilsagde ham og som han søgte at gjøre udelukkende gjældende. Kronprindsen af Sverig havde vel givet nogle Raad, der, som Erfaringen viste, forsloge til at berede Franskmændenes Undergang; men, sin uigjennem trængelige Politik tro, ventede han maaske endnu, da Eng land ikke havde bundet sig uigjenkaldelig til ham, at kunne skaffe sig en Udvej til i alt Fald at knytte sig til Lykken. Alexander lod" ham ikke have denne Frihed; Lejligheden var altfor dyrebar til at binde til hans Sag og sætte i Spidsen for de russiske Hære en af Napoleons dueligste Hærførere for saaledes at vende Fjendens egne Vaaben imod ham. Bernadotte blev indstændig opfordret til at samtykke i en Sammenkomst; efter Uere Alslag samtykkede han. Alexander regnede paa at forlokke, Bernadotte vilde beherske. Alexander taalte da alt muligt Overmod; for denne Pris undgik han , at der fandt noget Sammenstød Sted; men Alexander fik hvad han vilde af Bernadotte, som ikke høstede den endelige Fordel.152 Byen Abo i Finland var bleven bestemt til Sammen komsten. Allerede laa en russisk Fregat rede til at mod tage Bernadotte, da han erklærede, at han vilde gjøre Over farten under svensk Flag. Den russiske Minister forestillede ham, at dette vilde spilde Tid, og han tilføjede med Efter tryk, at hans Herre Kejseren ventede i Åbo. «Godt! min Herre,« udbrød Bernadotte, idet han pludselig stod op med Haanden paa Kaarden, «Kejseren faar vente. Den der kan vinde Feltslag, kan fuldtvel anse sig for Kongers Lige mand.« Alexander ventede virkelig, han ventede fem Dage, i hvilke man saa ham, tavs og urolig, uden Modstand give sig hen til en dyb Forknythed , saa lidt regnede han paa at kunne overvinde Napoleon , om ikke ved Napoleon selv. Kronprindsens Ankomst gjorde Ende paa hans Spænding ; han befalede at modtage ham med de største Æresbevis ninger, besøgte ham først, og gav sig under Konferencerne, som vårede i 3 Dage, Mine af den samme Ligefremhed og viste de samme Kjærtegn, som han fordum havde ødslet med i Erfurt; Åbo skulde i Virkeligheden ikke blive ham mindre gunstigt. Strax i den første Samtale skjulte Kejseren ikke sin Frygt; man tør endog tro, at han med Vilje maiede Situ ationen mørkt og gjorde sig selv lille, for at Kronprindsen kunde komme til at staa frem i fuld Glands; dette kan man kalde at kjende sin Mand: Bernadotte var langt mere i Stand til at vise Snuhed end Forbeholdenhed og Selvbe herskelse. Alexander sagde, at han meget vel saa, hvor farlig hans Stilling var, at han kjendte sin Fjendes Lykke stjerne, at han allerede skalv for at blive kastet tilbage til Asien og at han var bestemt paa at forberede sin Thron frasigelse .... Nogle Fraser af denne Art vare nok til at faa Bernadotte i Fart med en af disse fantastisk-pathe tiske Udgydelser, der saa mangen Gang have gjort ham til et temmelig forsvarsløst Offer for Diplomaternes Dadel. Fatlende Medynk med hin forknytte Angest, gav han sig lii at udvikle, hvorledes Napoleons største Sejre vare blevne afgjorte ved hans Fjenders Forsagthed. Ved Austerlilz,153 ved Wagram, forsikkrede han, var Kejseren übetinget kun bleven frelst ved de Allieredes Mangel paa Udholdenhed. For nu at komme til den nærværende Krig, hvor blind var han ikke! Ufølsom for Polens Ønsker, kastede han sig mod Dnjæstrs Bredder, fordybede sig, som søgte han sin Under gang, i disse umaadelige Ørkener, 500 Mile borte fra hans Grændser, uden at agte paa hvad der foregik, uden at be regne sine Fjenders Karakter eller Europas Utaalmodighed og Træthed, eller Tid, Afstand og Klima. Man kunde let drage Fordel af hans Fejlgreb. Man skulde organisere Armeekorpser med den Opgave at ødelægge alle hans Hjælpekilder ved at bekæmpe ham paa de gamle Parthers og Skythers Vis; man skulde overalt rejse en Folkemod stand, en fanatisk Ødelæggelseskrig. Ved at bære sig saa ledes ad og ikke indrømme Napoleon Fred, før han var kastet tilbage til den venstre Rhinbred, vilde man se hans Vældes skrøbelige Bygning falde sammen i kortere Tid, end det havde tåget at opføre den saa stor. Napoleon var glimrende og dristig, hvor det kom an paa at angribe; men han vilde vise sig uskikket til at iværksætte et Til bagetog paa otte Dage, og et Nederlag vilde utvivlsomt give Tegnet til hans Undergang. — løvrigt kunde man tjene Alexander ved en forvoven Diversion .... Hvis Napoleon virkelig skulde true St. Petersborg, vilde Bernadotte paa tage sig med sine Svenskere at gjøre Landgang i Bretagne og gaa

lige løs paa Paris. En Henvendelse til Fransk mændene, paakaldende Frihedens Navn, skulde være Togets Forløber; den vilde vække det konstitutionelle, ja det repu blikanske Parti af dets lange Tavshed, og denne .pludselige Opvaagnen vilde vende op og ned paa Frankrig. Carl Jo hans og Moreaus Underskrift skulde give Foretagendet et fransk Ldseende. Imidlertid skulde man spærre Overgangen over Beresina for Napoleon , og man vilde upaatvivlelig fange ham selv. I det Mindste skulde man udbrede Efter retningen om hans Død, hvad der vilde være nok til at en betydelig Del af Senatet, med Talleyrand og Fouché i154 Spidsen, ikke vilde gjøre sig nogen Samvittighed af at af- sætte ham Revolutionen var overvunden, men ikke død; den levede endnu i et helt Slægtleds Minder og Hjerter Man kan hærje Jorden, man kan vælte Alt omkring i alle Retninger; men der er Noget, som man ikke faar forandret: det er Menneskehjertet; det bærer i sig Frihedsdriften Napoleon er kun den franske Hærs Overanfører, han er ikke dens enevældige Her- sker; den franske Soldat kjender kun sin Fane .... Ita- lien og Tydskland ere fulde af hemmelige Foreninger; l vil snart høre Tale om dem .... Alle Frihedens Venner ville række mig Haand, og Følgen af alt dette vil i Fran- krig være et konstitutionelt Monarki, en Republik, hvo veed?«*) Dette: hvo veed? anbragt saaledes i dette jakobinske Foredrag, , tildrog sig Alexanders Opmærksomhed, medens han iøvrigt fandt Tanken om en Diversion i selve Hjertet af Frankrig beundringsværdig. «De behøver, tror De, 200000 Mand,» sagde han, «jeg giver Dem 400000 til dette Tog, og jeg vil med Glæde se Frankrigs Skjæbne lagt i Deres Hænder.« Bernadotte svarede, at han ikke havde kastet sine Øjne paa Frankrigs Throne, at Tingen ikke vilde lykkes for ham, om han kom med en russisk Hær og som Czarens Officer: han maatte have 200000 Mand virkelig for sig selv. — Hvad imidlertid hans hemmelige Tanke har været, vist er det, at han gjorde Alexander alle de Indrømmelser, som Czaren kunde ønske. Han havde først krævet som Løn for en Diversion i Franskmændenes venstre Flanke, hvis de skulde true St. Petersborg, at Czaren skulde ovcrgive ham Finland i Pant, indtil Sverig havde vundet Norge; men Alexander holdt sig for Ørene, hvergang han hørte Tale om Finland**). Bernadotte nedstemte sine Fordringer til Landet *) Disse besynderlige Samtaler findes hos Schinkel-Bergman meddelte efter Bernadottes egne Papirer; Intet kan være mere authentisk. ") I Anledning af dette Carl Johans Forslag forefaldt følgende karak- teristiske Samtale. Alexander svarede forbindtlig (Schinkel-Berg-155 mellem Kemi og Kalix, oprindelig svensk Land, som de russiske Underhandlere ved den ulykkelige Fred i Fredriks hamn havde faaet indbefattet i Finland; Alexander forblev døv. Han forlangte da i det Mindste Åland; men trode han da, at Alexander havde opført Fæslningsværker der, som allerede nu vare frygtelige, for at de skulde blive et svensk Væra? Saa maatte Rusland dog i det Mindste til— staa Subsidier; det havde været Stikordet under de skrøm tede Underhandlinger med Frankrig: «Vi ere fattige; vi trænge til Penge. « Bernadotte bad indtrængende Alexander man, VI, S. 233): »Jag skulle med noje bevilja, hvad E. H. begår af mig, om jag ej vore forvissad, alt en dylik eftergift skulle ohjelp- ligt skada mitt anseende i Ryssland (nåar man lider af honnet Ambition, er det godt at have en Kone eller Undersaatter at kaste Skylden paa). Jag skulle snarare lemna er oarne Osel och Dago eller Riga. « Kronprindsen, vedbliver Bergman, «bad derpå Kejsaren uppriġtigt saga, om han trodde, att en Anordning af denna beskaf- fenhet skulle illa emottagas af hans Undersåter, hvilket beståmt bejakades, hvarefter prinsen återtog: «Vare det langt ifrån mig, sire, att vilja gifva edra undersåter anledning till klagomål emot E. M.t; jag afstår hellre hvarje garanti. Jag vill ej ha någon annan an E. M.'s ord, och tryggar mig fullkomligen dervid.« Børt række r Kejseren Prindsen sin Haand, ryster den «med omhet» og siger, »med denne ofvertygande gest och tonvigt, som voro honom egna: »Jag skall aldrig i mitt lit glomma detta E. K. RVs vårdiga och ådelmodiga svar: jag år skyldig E. K. H. Norge i Kraft af hogtidliga fordrag: nu betraktar jag mina forbindelser i detta afseende såsom en hedersskuld; x»ch forr skall jag gå under i denna kamp an skilja mitt 6de från Sveriges och E. K. H.'s. Jag ger er mit ord derpå som suverån och riddare; och då ni infor svenskarne gor er till loftesman lor uppriktigheten af mina tånkesått, år det mig dubbelt kart at saga: må vi hådanefter vara forenade i lif och dod!« — Vi laste ikke Bernadotte, fordi han søgte at vinde Norge fra Danmark; det var en Livssag for Sverig og en retfærdig Straf over Danmark, fordi dette nogensinde havde gjort fælles Sag med Barbarerne. Men hvad skal man sige om den , der rørt kan tale om sin Æresgjæld og sin Bidderlighed, idet han opoffrer en gammel Allieret, hvis Bistand ban kunde takke for at han i dette Øjeblik stod paa egen og ikke paa svensk Grund! 0. A.156 derom og fik ingen; man tilstod ham blot et Laan paa 1500000 Rubler, hvoraf de tre Fjerdedele skulde udredes i Kora og Mel, samt under strænge og smaalige Betalings vilkaar. Overhovedet tåget, i

de vidtløftige Sønderlemmelses- og Delingsplaner, som de tilkommende Sejrherrer lagde Planer til i Åbo, ser man ikke hvad Fordel der tilfaldt Bernadotte i Forhold til hvad han selv bød Rusland. Sverig skulde vinde foruden Norge de danske Øer Sjælland og Bornholm ; man skulde til Vederlag give Danmark Bremen, Verden, Liibeck, Hamburg og et Stykke af Mecklenburg. Man skulde gifte Prinds Oscar med den yngste danske Prindsesse, og en Familietraktat skulde forene de tre Grene af det got torpske Hus, som vare i Besiddelse af Nordens tre Throner, Sverigs, Danmarks og Ruslands. Ruslands Mellemkomst skulde skaffe Sverig Alliance med England, Garantier af det og, om muligt, Subsidier*). Disse vare de eneste Fordele, som der for Øjeblikket var Tale om for Bernadotte. — Til Gjengjæld skulde han — opsættende Toget mod Danmark, ved hvilket han dog havde haabet at sikkre sig Norge og som han længe havde syntes bestemt paa at kræve iværksat før enhver anden militær Operation, — gjøre Landgang i Tydskland og tåge aktiv Del i Krigen mod Frankrig; han garanterede Rusland hele Hertugd ømmet Varschau, saaledes som det var oprettet 1807, d. v. s. hele Landet fra Njemen til Veiksel og Oder, Varschau, Krakau, Thorn og Storher tugdømmet Posen. Ikke nøjet med at have tilvejebragt Freden i Bukarest, der havde givet Russerne Bessarabien og en Tredjedel af Moldau, tilsikkrede han endnu Alexander Besiddelsen af Galicien og Østpreussen; man skulde holde Østerrig skadesløst i Italien og Preussen i Tydskland ved at afstaa det Pommern og give det Anvisning paa nogen anden Provinds, hvoraf man vilde skabe det et „Konge *) Her er noget mindre rigtigt; England havde allerede betalt Sverig 500000 £, og lovet 500000 til. O. A.157 rige Franken." — Med andre Ord, Rusland skulde have flyttet sine Grændser frem til Berlins, Wiens og Konstan tinopels Porte. En Familietraktat vilde have givet det Sverig, Norge og Danmark i Vold. Paa England, hvis Medvirkning man allerede paakaldte og som tog Løfte om en fast Plads ved Sundet (Fæstningen Kronborg) vilde Hæn derne være bundne for en Tid, og „hvo veed?" Frankrig maaske snart være styret af en Allieret , en hengiven Ven af Czaren. At Opstandsregeringerne i Portugal og Spanien vare med i Forbindelsen, saavelsom den østerrigske og preus siske, hvad man alt vidste om disse Regeringer og forud havde tildelt dem deres Løn for, syntes desuden at give endnu tryggere Forvisning om sikkert Held .... Ja Ber nadotte gik saa vidt, at han foreslog Kejseren af Rusland i Stedet for Kejseren afØsterrig at sætte Tydsklands Krone paa sit Hoved!') Uden Tvivl tænkte Prindsen, idet han tillagde Svenskerne et Nag, han selv nærede, at han i Åbo skulde hævne Erfurt. Maaske ; men det blev Rusland, som vandt ved hele dette Spil. Det er ikke af upaalidelige Indberetninger eller unøj agtige Fortællinger at vi uddrage disse Enkeltheder; det er af Papirer, der ere gjennemsete, om ikke dikterede af Berna dotte, og som Bergman har udgivet, Papirer, der af Fyrsten selv ere blevne bestemte til at tjene til Materialier for hans Historie, og som virkelig ville være nyttige i saa Henseende. Dog maa vi tilføje, at denne paatænkte Revision af Europas Kaart ikke antog den bestemtere Form af en Traktat eller politisk Overenskomst mellem de to Herskere. De eneste Vilkaar, der bleve fastsatte i den Tillægskonvention til St. Petersborg-Traktaten, som blev undertegnet af Greverne Lovenhjelm og Romanzof d. 30te August 1812, og hvoraf nogle, f. Ex. den om det russiske Laan, tidligere have været übekjendte, ere de etterfølgende : *) Haandskreven Optegnelse blandt Depecherne åf Februar 1813 i det franske Udenrigsministeriums Arkiv.158 Artikel I : Det Sverig ved St. Petersborg-Traktaten af Rusland lovede Hjælpekorps, skal bringes op til 35,000 Md., hvoraf 25,000 skulle udskibes paa Kysten af Skaane ved Enden af September, og Resten ved Enden af November 1812. — Art. II: De russiske Hjælpetroppers Kommando og Underhold skulle ordnes efter de i Petersborg-Traktaten og Vilna-Konventionen tagne Bestemmelser. — Art. III: Saasnart de 25,000 Russere, hvorom handles i Art I, ere udskibede i Skaane, forpligter Kongen af Sverig sig til øje blikkelig at begynde Operationerne mod de danske Øer, som det er blevet fastsat i den nævnte Traktat og Konven tion. — Art. IV: I Tilfælde af, at Kongen af Danmark ikke skulde bestemme sig til godvillig at afstaa Norge og forene sine Stridskræfter med den svensk-russiske Armee for at operere i Fællesskab, og hvis man alt skulde se sig nød saget til at angribe Øen Sjælland, vil Czaren, som er under rettet om den engelske Regerings Ønske : at Intet foretages fra denne Side uden fuldstændig Overensstemmelse mellem de tre Magter, overføre til Kongen af Sverig, paa Vilkaar at han gjør felles Sag med England, de Krav paa denne 0, som maatte tilfalde ham ifølge Erobringens Ret. Kun for beholder Czaren sig at garantere de Konventioner, der i saa Henseende maatte opstaa mellem England og Sverig. — Art. V: 1 Tilfælde af at det, som Følge af de militære Bevægelser, skulde lykkes Czaren, når Underhandlingerne føres, at skyde Ruslands Grændse tilbage til Veichsel, sam tykker Sverig heri og garanterer Rusland denne nye

Grændse linje til Tak for Czarens Løfte med Hensyn til Øen Sjælland og som billig Belønning for hans Anstrængelser mod den felles Fjende. — Art. VI: Hvad angaar den svensk-russiske Divisions Bevægelser i Tydskland eller overalt andetsteds, saa stadfestes herved de derom i St. Petersborg-Traktaten og Vilna-Konventionen trufne Bestemmelser. — Art. VII: Som Vidnesbyrd om Czarens personlige Venskab for Kron prindsen af Sverig og om hans redelige Ønske at fremme sin Allieredes Tarv, forpligter Czaren sig til at understøtte159 Sverig med et Laan paa 1,500,000 Rubler, og det vil komme an paa Hs. kejserlige Majestæt at betale hele denne Sum, eller en Del deraf, i Penge eller i Korn og Mel. Kongen af Sverig forpligter sig formelig til at betale det tilbage 16 Maaneder efter Norges Forening med Sverig. — Art. VIII: Alle Bestemmelser i St. Petersborg-Traktaten og Vilna- Konventionen, som ikke ere ændrede eller nærmere be stemte ved den nærværende Konvention, blive udtrykkelig fornyede og stadfestede. — Art. IX: De to kontraherende Parter skulle bestræbe sig for at bringe den engelske Re gering til at anerkjende denne Traktat saavelsom Norges Forening med Sverig. Disse vare, gjentage vi, de eneste politiske Overens komstbestemmelser, som bleve trufne i Åbo mellem Berna dotte og Alexander. De bleve ikke punktlig udførte. Lon don-Kabinettet, hvis Befuldmægtigede, Lord Cathcart, havde fulgt med Bernadotte til Finland, havde følt sig holdt tilbage af Frygt for Oppositionen, som kun ugjerne saa et Fore tagende, der laa saa fjernt fra det felles Maal, som Norges Forening med Sverig, og havde af denne Grund ikke villet give sit formelige Samtykke dertil, hvad det heller ikke gjorde før i Marts 1813; det havde blot tilstaaet endnu en Subsidie paa 500,000 L. St. Dette Afslag paa den ene Side, paa den anden Side Alexanders meget haandgribelige Forlegen hed, idet han for Alvor truedes af de franske Hære, be stemte Bernadotte til ikke at foretage Noget umiddelbart for at vinde Norge, men derimod først overlade de 35,000 Md. til Czarens Raadighed; denne Forstærkning, der i største Hast sendtes General Wittgenstein ved Dzwina, forhindrede, som man veed, den franske Nordarmee fra at. tåge St. Peters borg. Imidlertid fortsatte Bernadotte sine Krigstilberedelser, hvorved han foruroligede Danmark, nødte Franskmændene til at lade et betydeligt Korps tilbage i Nordtydskland for at beskytte denne deres Allierede, og lammede saaledes Storarmeens Virksomhed. Dette var dog kun Bernadottes Begyndelsesoperationer; endnu var han ikke engang i aabent160 Fjendskab med Frankrig. Hvordan vilde det da ikke gaa siden. Hvilket heldigt Udfald maatte Alexander ikke love sig af en Krigsmand, der var oplært i saa god en Skole og havde givet sig saa fuldstændig i Lag med sin gamle Herres Fjender! Kejser Alexander søgte et Udtryk paa Forhaand for sin Erkjendtlighed, og herved hidførtes den sidste Episode af Åbokonferencerne, Familietraktaten, som blev Gjenstand for en separat og hemmelig Artikel, der føjedes til Konventionen af 30te August. — Czaren glemte ikke, at Noget af det, der stadigst maatte være Gjenstand for Kronprindsens Om sorg, var at afvende alle de Farer, som kunde true hans nyfødte Dynasti ; han vidste desuden, at Partierne ikke vare kvalte i Sverig, at England og han selv nok havde kunnet volde Bernadotte urolige Tanker, da de syntes rede til at yde den afsatte Konge eller vel snarere hans Søn nogen Bistand. Det var derfor en snild Vending af ham, at tale til Prindsen med hjertelig Deltagelse om hans Families Fremtid og om de kraftigste Midler til at befeste den grun dig. Bernadotte skyndte sig at bide paa Krogen. «Eders Majestæt «, sagde han, «er Herre over Verdens mægtigste Rige, stærk ved Rettigheder, som Aarhundreder have helliget, og ved Folkenes Kjærlighed ; *) Eders Majestæt behøver blot at ville samt være ihærdig for at gaa sejrrig ud af den Kamp, som foregaar, og skænke det underkuede Europa Friheden. Hvor forskjellig derfra er ikke min Stilling! Jeg er kun en Bivuakprinds, hvem en heldig Skjæbne har kastet paa en Thrones Trin. Den Tid vil komme, da Europa er vendt tilbage til sine gamle Forhold, og da deres Tilbage virkning kan medføre indre og ydre Forviklinger; men da Eders Majestæt har antaget mit Forbund og Sværd og er klæret altid at ville anse mine Fjender for Eders, skal jeg *) Polens første Deling var fra 1772, Finland var erhvervet 1809, Besarabien for to Maaneder siden; Polakkernes og Finnernes Kjær- lighed turde vel være tvivlsom. 0. A.161 paa min Side altid være Eders Majestæts oprigtigste Støtte ; jeg skal opdrage min Søn i de samme Følelser; Sverig skal vedblive at være Eders trofasteste Forbundsfelle, og dets Vaaben, dets Stemme og dets gode Ønsker skulle altid til høre Eder.« Alexander besvarede denne Troskabs- og Hyl dings-Ed med et Tilbud om, i Egenskab af Hoved for det gottorpske Hus, at lægge sin Adoption til Kong CarlXllTs; men fremfor denne offentlige Adoption, som kunde forstemme Svenskerne, foretrak Bernadotte følgende hemmelige Artikel: «Begge de kontraherende Parter, som ville give nær værende Alliance Egenskab og Kraft af en Familiepagt, for

binde sig gjensidig, ifald nogensomhelst Magt skulde søge at forstyrre Sverigs eller Ruslands Sikkerhed og Ro, til at yde hinanden den Understøttelse, som kan findes nødvendig til at forekomme eller undertrykke Planer af saa fjendtlig Beskaffenhed, og skal denne Understøttelse aldrig overstige et Antal af 12— 15,000 Md. — Denne separate og hemme lige Artikel skal have samme Kraft, som om den var ind ført Ord for Ord i Tillægskonventionen og skal undertegnes paa samme Tid.« Bernadotte var tilfredsstillet; han havde faaet sin vig tigste, sin kjæreste Belønning. Nu kunde de gamle Dyna stiers Gjenindsættelse komme: hans, indpodet paa den russiske Stamme, gik i eet med denne. Ret beset, vil hans Dynasti endog være dobbelt, ja tredobbelt legitimt. Adop teret som Eftermand og Søn af Kongen, Gustav Ul's Broder, forbunden ved en Familiepagt med Kejseren af Rusland, Hovedet for det gottorpske Hus, kaaret ved Folkels Valg, vil Intet fattes ham enten i Absolutismens eller Demokra tiets Øjne. Det var med dette sidste Maal for Øje at han havde gjort Alt hvad han havde gjort. Han havde forudset Napoleons Fald, som han med egen Haand forberedte, og han mente nu at være rede til at nytte enhver Fordel og møde enhver* Modgang. — Dette var Slutningsresultatet af mer end to Aars Underhandlinger og Intriguer: hemmelige Traktater, en endnu hemmeligere Familiepagt, Overens162 komster, som Folket blev udenfor. Folket havde forgæves aflagt Vidnesbyrd om sin Modbydelighed for en Alliance med Rusland: Traktaten af 24de Marts og Konventionen af 15de Juni vare blevne undertegnede uden dets Vidende. Carl XIII selv havde forud været bedrøvet overMødet i Åbo; Baron Engestrom havde nægtet at følge Prindsen did, fordi han ikke vilde tåge imod nogen russisk Orden; en anden Minister havde mod Rigsdagens Slutning tåget sin Afsked efter heftige Scener. Adelens Høvdinger, de vigtigste Med lemmer af de andre Stænder havde gjort kraftige Modfore stillinger; alt dette havde ikke nyttet det ringeste. Folket var nu bundet. 1812-Aarets Politik var grundlagt. Den Hemmelighed, som indhyllede for Alles Øjne, for Sverigs som for de fremmede Regeringers, denne sidste Underhandling, er en mærkelig Omstændighed; den vidner om, hvor nødvendigt det var at bruge List ligeoverfor den offentlige Menings Mistanke , og maatte kræve en utrolig Behændighed. Depeeherne frembyde besynderlige Vidnes byrd herom. Alle Legationerne skuttedes i saa Henseende ogsaa denne Gang. «De Fordringer, som Kronprindsen stiller til Rusland«, siger Cabre i en Depeche af 28de Au gust, «ere saa overdrevne, at man tør forudsætte, han øn sker dem afviste. Man hørte ham forleden sige: «Hvor jeg dog bliver behandlet af Kejseren , som jeg har elsket saameget og elsker endnu! Han fratager mig en Provinds og 150 Fartøjer, uden at beære mig med et Ord! . . .« Saaledes som Sagerne nu staa«, bliver Cabre ved, «er det utvivlsomt, at, dersom Hs. kejserlige Majestæt nedlod sig til at komme med en Ldtalelse, vilde Prindsen holde sig neutral ligeoverfor England og Rusland. Han er sørgmodig, nedslaaet, han støder paa Modstand i Sagernes Ledelse, Statsraaderne hans Ministre, Adelen, Kjøbmændene, Alle dadle det Maal, som man tror hans Krigstilberedelser sigte til, og hans Adferd mod Frankrig.» Saaledes skriver Cabre d. 18de September, efter Ålt hvad der var afsluttet paa Åbomødet, hvad han altsammen er uvidende om ! Han faar163 nogen Tid efter Kundskab om Konventionens Iste Artikel, uden at være underrettet om, at Bernadotte har givet Af kald paa øjeblikkelig Hjælp af de 35000 Russere, som man havde lovet ham, og han skriver d. 22de September: «Rus serne, som skulde komme til Skaane, udeblive. Prindsen sagde igaar: «Hvis disse Skjælmer ikke komme inden et Par Dage, er jeg ikke mere forbunden til Noget og jeg vil vende mig mod Norge eller mod Sjælland. « Men, vidste da Ber nadotte ikke meget godt, hvad der var blevet af disse Hjælpetropper? «Prindsen«, skriver Cabre d. 26de Septbr., «har sagt til Hr. Fournier: ske, hvad der vil, jeg faar et Stykke af Finland . . . Som Sagerne nu staa, blot Kejse ren giver mig Norge, kan han endnu raade over mig; men han har ydmyget mig ved at tåge Pommern fra mig aldeles hensynsløst; jeg kan ikke finde mig deri. Se at faa ham til at gaa ind paa et eller andet Arrangement, som i Sven skernes Øjne kan udslette den Krænkelse, jeg har lidt; det vil være Kejseren let at holde Danmark skadesløst. . . .« Skulle vi endnu denne Gang sige, for at være upartiske, at disse sidste Forsikkringer vare oprigtige? eller at Napo leon burde have tåget Bernadotte paa Ordet, enten han var oprigtig eller ej? Det vilde have været at gjøre sig selv til Nar. Kunde Bernadotte, selv om han havde villet, ud slette alt det Onde, han allerede havde gjort: at Alexander var bleven befestet i sine fra først af saa vaklende Beslut ninger; at Fj enden forud var underrettet om den napoleon ske Krigskunsts vanlige Vendinger, bleven stærk ved al en fransk Generals Erfaring, ved et nøje Kjendskab til de franske Krigeres Egenskaber og Mangler: deres Fyrighed, som man vil stræbe at slappe ved at trække Krigen i Lang drag ; deres Voldsomhed, som man vil stille Snarer for

ved at byde dem Slag og derefter undvige; deres Tørst efter Berømmelse, mod hvilken man vil stille, i Henhold til Ber nadottes udtrykkelige Formaning, et fuldstændigt Afkald paa al Kriger-Egenkjærlighed? Da først Freden i Bukarest var sluttet, ene ved svensk Mellemkomst, og da Wittgenstein164 var bleven forstærket alene ved Bernadottes Færd, da var Petersborg frelst og de Franskes Tilbagetog afskaaret; al Skaden var sket. Det var Forstillelse, naar Bernadotte endnu efter alt dette talte om Forsoning, Kjærlighed til Frankrig og Hengivenhed for Napoleon; han drev endog Forstillelsen til de yderste Grændser for en koldblodigen troløs Politik, døv for nogle af Menneskehedens helligste Følelser. Man kjender dette sørgelige Skuespils Udgang. Vi have ikke nødig at følge Bernadotte indtil Sletten ved Leip zig og til Paris, som han vovede at drage ind i. Det er nok med Hensyn til vor Opgave at vise, hvordan Alliancen 1812 dannede sig mellem Sverig og Rusland. Først og fremmest have vi opsamlet dette højtidelige Ord af Histo riens Mund. at Frankrig, blandt de Folk af anden Rang, hvis Velvilje dets Politik byder det at skaffe sig, ikke tør ringeagte de nordiske Folk, der ligge saa vel til for at ud øve en gavnlig Indflydelse i det orientalske Spørgsmaal*) og hvis eget Tarv berøres saa stærkt af denne Strid. For det Andet, have vi bevist, og det saaledes, at man ikke med Hensyn til Bernadotte kan bruge noget Modargument, at Alliancen med Rusland 1812 blev sluttet imod det svenske Folks Vilje, til Trods for dets lydelig udtalte Ønsker og næsten mod dets Vidende. — Men hvad gjør dette til Sa gen, sige denne Politiks Forsvarere, dersom Bernadotte har havt Ret imod Sverig, som ikke forstod sit eget Tarv den gang? Hvad gjør det til Sagen, naar Bernadotte har, som vi paastaa, vidst ganske alene at hævde Sverigs Uafhængig hed, trygge dets Ro og, lig en ny Gustav Adolf, at bevirke hele Europas Befrielse? At han tilsidesatte sine tidligere Følelser, og Svenskernes forbigaaende Forblindelse, medens *) Naturligvis ogsaa og end mere i det polske, finske, kort sagt ethvert Spørgsmaal, som har sin Grund i Buslands Udvidelses- og Under- trykkelseslyst; i den danske Strid er selve Norden blevet Gjenstand for Buslands skjulte, men desto farligere Fjendskab. 0. A.165 de nu ere erkjendtlige, forøger kun hans Hæder. — Ind vendingen kan synes vægtig; men den vil ikke holde Stik, naar vi paavise, at Bernadottes Politik kun har frembragt Ydmygelser og Farer for Europa og for Sverig selv. Sven skernes Sympatier under den orientalske Krig 1855 have været aldeles de samme som deres Sympatier med Frankrig 1812, og det hændes saare sjældent, at Folkenes Instinkter i ret lang Tid ad Gangen stride mod deres sande Tarv. Vi skulle iøvrigt se, paa hvad Maade Rusland har betalt sin Gjæld til Bernadotte, om Norges Tilknytning har opvejet Tabet af Finland , om Sverig nu har større Uafhængighed og Værdighed i sine Forhold til Europa; vi skulle endelig se, hvilken af disse to Spillere der var snuest og hvem der høstede virkelig Gavn af dette Krigens og Diplomatlens skrækkelige Spil. VI. Kong Carl Johan og Kong Oscar ligeoverfor det russiske Kabinet. 1 Man kan just ikke undre sig stort over, at Bernadotte efter Kampen mod Napoleon vedblev at være knyttet til Alliancen med Rusland. Det var ikke fordi han af Hjertet holdt fast ved den, han var lænket til den af Frygten. Bernadotte har styret Sverig i det Tidsrum, som i hele de nyere Tiders Historie frembyder flest Rystelser og modsatte Omvæltninger; det var ej blot Throner, som han saa falde rundt om sig, rejse sig igjen og atter sønderbrydes, men politiske Systemer og Principer, der kun syntes at hvile paa en skjælvende Grund. Og midt under disse Uvejr skulde han grundlægge et Dynasti, holde det oppe, medens endnu alle Vinde vare løsladte. De farligste Storme syntes ham at blæse fra Øst, hvis han ikke rask nyttede Vinden fra denne Kant; han trode det klogt at gaa Faren imøde 165 de nu ere erkjendtlige, forøger kun hans Hæder. — Ind vendingen kan synes vægtig; men den vil ikke holde Stik, naar vi paavise, at Bernadottes Politik kun har frembragt Ydmygelser og Farer for Europa og for Sverig selv. Sven skernes Sympatier under den orientalske Krig 1855 have været aldeles de samme som deres Sympatier med Frankrig 1812, og det hændes saare sjældent, at Folkenes Instinkter i ret lang Tid ad Gangen stride mod deres sande Tarv. Vi skulle iøvrigt se, paa hvad Maade Rusland har betalt sin Gjæld til Bernadotte, om Norges Tilknytning har opvejet Tabet af Finland , om Sverig nu har større Uafhængighed og Værdighed i sine Forhold til Europa; vi skulle endelig se, hvilken af disse to Spillere der var snuest og hvem der høstede virkelig Gavn af dette Krigens og Diplomatlens skrækkelige Spil. VI. Kong Carl Johan og Kong Oscar ligeoverfor det russiske Kabinet. 1 Man kan just ikke undre sig stort over, at Bernadotte efter Kampen mod Napoleon vedblev at være knyttet til Alliancen med Rusland. Det var ikke fordi han af Hjertet holdt fast ved den, han var lænket til den af Frygten. Bernadotte har styret Sverig i det Tidsrum, som i hele de nyere Tiders Historie frembyder flest Rystelser og modsatte Omvæltninger; det var ej blot Throner, som han saa

falde rundt om sig, rejse sig igjen og atter sønderbrydes, men politiske Systemer og Principer, der kun syntes at hvile paa en skjælvende Grund. Og midt under disse Uvejr skulde han grundlægge et Dynasti, holde det oppe, medens endnu alle Vinde vare løsladte. De farligste Storme syntes ham at blæse fra Øst, hvis han ikke rask nyttede Vinden fra denne Kant; han trode det klogt at gaa Faren imøde166 for at besværge den og han gjorde sig til den Magts For bundsfelle eller Vassal, som han maatte frygte allerførst. Af Napoleon, som nu sad fangen paa Elba, trode han ikke fenger at have Noget at frygte. Han mente ikke, at hans Bane var endt; engang talte man i hans Paahør om, at der gjordes Rustninger i Neapel henimod d. 20de Marts, om Prindsesse Paulines Rejser mellem denne By og Elba, og man syntes at forudse, at Kejseren vilde gjøre et Tog i Spidsen for sin Svogers Hære. »Nej«, svarede han; «han bør gaa til Frankrig og ikke andetstedshen;« men han trode ikke, at Napoleon kunde holde sig mod en ny Koalition, og især var han af den Mening, at Bourbonernes Regering, efter Ludvig XVIIFs lette Forjagelse, vilde være ugjenkaldelig forbi. Da vilde Marken staa aaben for den, der forstod at samle det franske Folks Stemmer og dermed forene Stor magternes Venskab. Hvad han især haabede, hvad han forudsaa med Vished, fordi det var hans brændende Ønske, det var Legitimitetsprincipets fuldstændige Undergang. Han var valgt ved Folkets Røst som Følge af en Revolution, medens den umiddelbare Arving til den svenske Krone, medens den fordrevne Konge levede endnu: hvad skulde der blive af ham og hans Dynasti, hvis en almindelig Re action kom i Stand med det Formaal at gjenrejse alle de gamle Throner? Gustav IV vilde maaske anføre imod sin Thronfrasigelse den Vold, som havde fravristet ham den; desuden bandt denne Akt ikke hans Søn, Prindsen af Vasa. Og hvo var den af Skjæbnen betegnede Værner baade om det saa højlig frygtede Princip og om den Familie, hvis Krav kunde forurolige Bernadotte? Netop denne skrække lige Nabo, Kejseren af Rusland, Hovedet for Kongernes Forbund og Prætendens Formynder. Hvor snildt beregnet var det da ikke, efter Bernadottes Mening, at have faaet denne naturlige Fjende til at indgaa Venskab med sig for at holde ham bunden! Men hvormange Trængsler maatte man ikke i en Tid, saa frugtbar paa Revolutioner, kjøbe et Forbund med, som167 tilintetgjorde al personlig Frihed ! Historien om disse Trængs ler under de to Restaurationer, ligeoverfor d. 20de Marts og 1830 er selve Bernadottes Historie og det Lands, som havde betrot ham sin Skjæbne. Den første Restauration havde overrasket Bernadotte, det er sikkert; men han havde dog slaaet sig til Ro ved den Tanke, at, naar Alt kom til Alt, skyldte Bourbonerne ham Erkjendtlighed — , hvorvel han i Virkeligheden fra først af ikke havde trot, at han arbejdede for dem, og, ifølge den diplomatiske Brevvexling, ser man ham i 1814 gjerne tale i en Beskytters Tone til den franske Chargé d'affaires, Hr. Rumigny. Etterretningen om d. 20de Marts lød for hans Øren som det første Kanonskud fra et af hans fordums Slag. Han havde forudset, at Napoleon ikke vilde ældes i Uvirksomhed som Fange. Fremdeles stadfestede denne Begivenhed hans Anelse med Hensyn til Bourbon erne ; da han ikke trode, at Napoleon nu fenger var farlig, optog han den nye Omskiftning med en Tilfredsstillelse og en Iver, som han først holdt igjen paa, men som snart skaffede sig Luft mod hans Vilje. I de første Dage talte han meget tilbageholdende lige overfor Rumigny om Bonapartes Forsøg og havde først be tegnet det som et dristigt, men übesindigt Skridt, som der ikke var nogen sandsynlig eller mulig Ldsigt til skulde løbe heldig af. Nogle Dage senere yttrede han sit Biiald til Murats Foretagende og sagde, at den Enes Held vilde borge lor den Andens, og at en saadan Samvirken var vel bereg net. Tilsidst hørte man ham ikke fenger sætte nogen Grændse for sine Lovtaler og sin Beundring, og det svenske Hof saa med Forundring Bonapartes fordums Officer og Overgeneral leve op igjen i Hovedmanden for Koalitionen fra 1813 og Sejrherren fra Leipzig. En Aften i et Selskab hos Dronningen, hændtes det, at Kronprindsen, der talte om Foretagendet d. 20de Marts med sin sydlandske op brusende Varme, sluttede sine Hyperboler med det Udraab: «Ja, Frue ! Bonaparte er større end Hannibal, større, mere168 beundringsværdig end Alexander og Cæsar, større endog end Moses !« Dronningen, for hvem Napoleon bcgstavelig talt kun var en Djævel i Menneskeskikkelse, holdt ikke af at høre de Lovtaler, som Bernadotte blev ved med. idet hans uudtømmelige Ordstrøm ikke gav Rum til noget Svar; men ved Navnet Moses følte hun sig dreven til det Yderste, og afbrød ham i en spottende Tone: «Cæsar, Alexander og de Andre, det faar være; men lad Moses i Fred! Sammen lign dog ikke Bonaparte, Satans Medhjælper, Djævelens Ud sending, med en Profet, med en Guds Udsending; det gaar dog for vidt! « Ikke nok med at han førte et saadant Sprog, der syn tes meget excentrisk ved Carl XIIFs gamle Hof, satte Ber nadotte Brochurer i Omløb, der aabenbart vare forfattede under hans Indflydelse eller tildels endog efter hans Diktat, og

som viste en temmelig nyopstaaet Sympathi for Napo leon, en slet dulgt Mistillid til Rusland og Ønsket om Til nærmelse til Frankrig. Man læste her, at Napoleons plud selige Ankomst var bleven hilst med umaadelig Begejstring af hele Frankrig, at Kronprindsen af Sverig i 1813 kun havde villet sætte Skranker for Ørnens Flugt, ikke knuse den.« «Saalænge» , sagde den unavngivne Forfatter, «som den store Mand , der for Øjeblikket er en Ære for Sverig, holder Statens Ror, ville visseligen gjensidig Agtelse og Venskab forene ham med Ruslands hæderlige Hersker, og vi ville følgelig Intet have at frygte fra denne Kant; men disse to Stjerner ville ikke altid kaste deres Glands paa os, og i Politiken bør man ikke grunde sine Beregninger paa en enkelt Person eller en tilfeldig Omstændighed . . . Det var muligt, at St. Petersborger- Kabinettet engang i Tiden kunde fristes til at blande sig i Sverigs Anliggender. Altfor nær knyttede til vor mægtige Nabo, kunde vi maaske se os nødte til at give efter for ikke at opirre ham ved en vove lig Modstand ; hans Fordringer vilde stige med vor Føjelig hed. Og hvad svarer os for, at ikke Ruslands Gridskhed engang kunde gribe efter Herredømmet over den skandina169 viske Halvø? . . . Desuden, det er ikke altid med Vaaben magt, at den Stærke skader den Svage; det sker undertiden ogsaa ved hemmelige Intriguer, ved en umærkelig Indfly delse. . . . Men Europa, og Frankrig især, vilde ikke med Ligegyldighed kunne se Sverig blive Ruslands Bytte. Vi kunne altsaa ikke ønske Frankrigs Svækkelse, fordi vi der ved vilde miste den eneste faste Støtte, vi kunde haabe paa imod en farlig Nabo.« — Disse Udtryk synes tilvisse ikke tvetydige; man maa dog se til at forståa demrigtigen. De betyde, at Bernadotte, der mente, at Bourbonerne vare afgjort fældede, og Napoleon ude af Stand til at holde sig længe imod Europa, nu gik for fulde Sejl og trode sig den glimrende Lod nær, som han havde drømt sig. Tvivler man herom, saa høre man den besynderlige Samtale, han nogen Tid efter havde med Ludvig XVWs Repræsentant, i Begyndeisen af Juli 1815, i et Øjeblik, som han ikke vidste var saa kritisk, lige efter Waterloo - Slaget nemlig, hvorom der endnu ikke var kommet Efterretninger til Stok holm, og lidt før den anden Restauration. Bernadotte begyndte Samtalen, sige de franske Depe cher, med at forelæse Rumigny nogle Stykker af et langt Brev, som denne Sidste trode skrevet af Fru Staéls Søn og paa mange Steder dikteret af Benjamin Constant. Dette Brev forsikkrede, at Napoleon var umulig, at Frankrig var dybt i Splid med sig selv, idet et meget stærkt Parti vilde proklamere en ny Republik. — Efter denne Oplæsning, sagde Prindsen: «I ser, at Kongen har meget faa Til hængere. . . . Jeg elsker endnu bestandig Frankrig, og jeg vil med Glæde se mit Blod flyde for det; men I vil kunne sætte Eder ind i, at det er mig meget lidt magtpaaliggende, hvem der styrer det, en Bourbon, en republikansk Præsi dent eller hvosomhelst ellers , forudsat at det er lykkeligt, frit og stort. Men var det virkelig lykkeligt og frit under Ludvig XVIII, da Kongen, i Stedet for at slutte en Pagt med Nationen, nøjedes med at oktroyere en Forfatning ?«... Da Diplomaten vilde svare paa disse Beskyldninger, sagde170 han: «Men, min Gud! jeg er opdragen i Kjærlighed til Bourbonerne, jeg elsker, jeg ærer Ludvig XVIII; men hans Omgivelser have søgt at skade mig, at modvirke mine Foretagender mod Norge, at vække Tvivl om min Adferd, at angribe mig i Bladene, at tale om min Thronfrasigelse«... «Hvis dette ogsaa maatte være sandt« , afbrød Rumigny, «vilde det ikke forsvinde ved Siden af den umaadelige Tje neste, som Kongen har gjort Eders Højhed? Ludvig XVIII, han alene har forligt Eder med dette Frankrig, som 1 elsker saa højt. Man holdt ikke af Eder i Frankrig, siden I havde været et Hovedredskab til vor Modgang«. ... — «I tager Fejl« , tog Bernadotte atter til Orde med Heftig hed, ol tager Fejl; jeg er meget godt underrettet; jeg kjender den offentlige Mening; man bebrejder mig Intet. « — «Eders Højhed maa undskylde mig, jeg tager ikke Fejl. Ikke at tale om dem, der misunde Eder Eders Berømmelse og Held, saa kjender jeg Hæren, i hvis Rækker jeg har levet fenge. Der er ikke en Eneste af dens Høvdinger, jeg havde nær sagt ikke en Eneste af vore Soldater, som ikke har fengtes efter at hævne paa Eder de Ulykker, som I har været en af de vigtigste Aarsager til. Tusinder vilde have givet Livet hen for at tåge Eders Liv ; thi hvad maatte man se i Eder i 1813 og 1 8 1 4 ?« — «En krænket Mand,« svarede Bernadotte, «som søgte at tåge ædel Hævn over en ham tilføjet Fornærmelse. Hvad kan Hæren bebrejde mig? Har jeg ikke standset, da min Hævn var tilfredsstillet? Jeg vilde kun vise Kejseren, at han ikke kunde forhaane mig ustraffet. Da han var kastet tilbage indenfor de Grændser, som Na turen havde anvist ham, har jeg da ikke standset? Har jeg forfulgt ham? Man veed, hvor meget det var mig imod at gaa over Rhinen. Eders Fanger vide, hvordan jeg har baaret mig ad imod dem... Til Bevis paa, at man ikke er saa fjendtlig stemt imod mig i Frankrig — maa I vide, at man har tilbudt mig at stille mig i Spidsen for Natio nens Hær og at man endnu senere har villet have mig til Mægler mellem Folket og

Bourbonerne. Marskalker, Gene171 råler, som jeg skal anføre Eder, have trængt paa mig, at jeg skulde modtage Kronen; jeg spurgte dem, hvad der skulde borge for deres Ord: kunde jeg lide paa dem, naar de havde svigtet en Høvding som Napoleon?» Dette er et stærkt Vidnesbyrd om de Følelser, der dengang rørte sig hos Kronprindsen. Aabenbart vilde Bernadotte under de hundrede Dage nærme sig Frankrig, med den hemmelige Hensigt enten at yde Napoleon en egennyttig Hyldest efter at have ladet, ham føle sin Vredes Tyngde, eller naar Hel tens Lykke var bleven træt, da at byde sig selv til i hans Sted. Han søgte altsaa i en usandsynlig Alliance eller i en Ophøjelse, som Rusland ikke kunde misbillige, siden det selv havde vakt og næret Haabet derom i Bernadottes Sjæl, en Støtte for Sverig og for sit nye Dynasti mod selve dette Rusland, som allerede var ham til Byrde. Man kan tænke sig, hvilket Tordenslag Etterretningen om den anden Restauration var for Bernadotte, som alle rede var et godt Stykke fremme i sine Beregninger. «Jeg vil aldrig kunne finde Udtryk, stærke nok«, skriver den franske Chargé d'affaires under 11te Juli 1815, «til at gjen give, hvad der foregik her, da denne Nyhed udbredte sig. En saadan Forskrækkelse har jeg aldrig før set. Hoffet var nedslaaet; man saa ud, som om man sukkede under en stor offentlig Ulykke; de mindst Forbløffede brugte den Smule Røst, de havde tilovers, til at klage over hvad de kaldte Tabet af Frankrigs Hæder og Storhed.« Saadan tænkte Folket virkelig. Hvad Kronprindsen angaar, saa havde han i nogen Tid ikke kunnet bekvemme sig til at tåge Tingene, som de vare; han havde drømt om Repu blikens Gjenoprettelse i Frankrig, og ved Efterrétningen om Napoleons Fald havde han ikke kunnet dølge sin første Bevægelse. Han havde rigtignok havt i Sinde at holde Sagen hemmelig i to Dage, indtil der skulde holdes Stats raad, for da at kunne udtale sine Tanker med den Ro, som endnu fattedes ham ; men det gik over hans Evne. Han havde ikke kunnet bare sig for at betro som en Hem172 melighed baade sine Ønsker og sine Forhaahniuger først til en Fortrolig, siden til en anden, siden til en tredje, endelig til alle dem, som han traf paa. Hele Dagen d. 6te Juli havde han kun tænkt paa Republikens Gjenoprettelse, ganske som havde det været hans egen Sag. . . . Han fortabte sig i usammenhængende Indbildninger, som stødte dem, han betrode sig til; han smigrede sig aabenbart med, at Republikanerne, hvis de fik Magten, skulde stille ham i Spidsen for Styrelsen. Lige til det sidste Øjeblik vilde han endnu haabe. Han festede sig med Glæde ved Napoleons Proklamation, som maatte vække Splid mellem de Allierede, standse deres Marche, forene alle Fransk mænd. Baron Engestrom udtalte sig ganske aabent derom. Han sagde det til den østerrigske Chargé d'affaires og gav sig til at lykønske ham til den fremragende Rolle, som Erkehertuginde Marie Lovise vilde komme til at spille. Han blev ordentlig forbavset, skriver Rumigny, da han hørte denne Diplomat spørge ham med en fordums Husar officers Ligefremhed, «om han maaske vilde have ham til bedste«. Etterretningen om Paris's Overgivelse gjorde en brat Ende paa alle disse Indbildninger. Da dén^imidlertid ikke indeholdt Noget om, at Carnots og Fouché's Parti var endelig styrtet, holdt man endnu Haabet fast. Vist er det, at den anden Restauration kunde bibringe Bernadotte et frygteligt Slag. At Legitimitetsprincipet blev hævdet og forkyndt for anden Gang, var det Samme som hans Domfældelse af alle Europas Konger. Vilde de til Gunst for ham taale en enestaaende Undtagelse fra den Regel, der var fastsat for Fremtiden, medens han selv ved mer end et Sammenstød, havde givet sin Foragt tilkjende for deres gammeldags Grundsætninger og formentlige Ret tigheder? I det Øjeblik da de efter eget Sigende legitime Arvinger tii Sverigs Krone kom og rejste Indsigelse hos Stormagterne, vilde disse da endnu mindes de Tjenester, Ber nadotte tidligere havde gjort Kongernes Sag, og vilde disse Tjenester forslaa til at beskytte ham?173 Det var ikke, fordi den ulykkelige Gustav IV personlig kunde synes farlig for Bernadotte. Tegnene til den Sinds forvirring, som havde ledet Ex-Kongen til saamange Fejl greb, vare blevne hyppigere og hyppigere efter hans Fald. I Begyndelsen havde han, sin Thronfrasigelse uagtet, lyde lig gjort Krav paa sine Rettigheder; men da han havde erfaret Bernadottes Valg, havde han skrevet til sin Farbror Carl XIII, at Sverig efter et saadant Valg ikke mere skulde høre Tale om ham, og han havde jaget de Svenskere bort, der omgave ham, da han ikke mer Vilde have noget Sam kvem med det forhadte Land. Fra den Tid af ser man ham flakke om, fattig og ensom, frem og tilbage gjennem Tydskland og Europa og snart ovcrgive sig til Rusland eller England som Redskab eller Fane, snart stænge sig inde med Aandeseeren Stilling, som, efter at han fordum havde opfiammet hans syge Sjæl, nu overbeviste ham om, at hans Rolle var endt paa Jorden og at han ikke mere burde vente sig Andet end den himmelske Krone. Den ene Dag vilde han rejse til Jerusalem og knæle paa Kejserens Grav, den næste Dag gjorde han sig istand til at gaa til Amerika, til Pennsylvanien og besøge den nye Verdens Skove. I Begyndelsen af 1811

er Gustav i England, hvor han bor hos Greven af Lille; der stænger han sig inde hele Da gen for at læse Bibelen; han gaar kun ud for at spise til Middag og afslaar omtrent alt selskabeligt Samkvem og al Samtale. I Marts 1812 logerer han i Basel, i Herberget »Storken«*) med en eneste Tjener. Han sover om Dagen og tilbringer Natten i hemmelighedsfulde Samtaler med sine Forfedres Skygger. I Februar Maaned 1813 overra skes den danske Minister i Dresden af hansßesøg. «Gre *) Efter '>Minnen« o. s. v. VI, S. 316 hed Hotellet »die drei Mohren», og var hans simple Værelse der prydet paa en vis højtidelig Maade: i et Hjørne Carl XH's Sværd, paa Bordet et Par Pistoler, som havde tilhørt Hertugen af Enghien, en Bibel og Stillings Forklaring af Aabenbaringen. 0. A.174 ven af Gottorp»*), skriver han, «komi Søndags Kl. 6 om Aftenen hertil med Posten; han standsede ved min Port. Man mældte ham af en Fejltagelse som Greve af Ganstorf. Dette løjerlige Navn, en lang Kappe, der indhyllede en yderst mager Fremmed, en Sabel hængende ved hans Side, to Pistoler i hans Bælte, et stort Overskjæg og en polsk Hue, vilde fuldstændig have givet mig Forestillingen om en vild Rosakofficer, hvis min Gjæst ikke havde talt Svensk. Da jeg først mente, at jeg i det Mindste havde en løjerllg Æventyrer for mig, blev jeg meget forbavset, da Fyrsten, der talte med en utrolig Tungefærdighed , mældte mig, hvem han var. .. . Han spurgte mig om Nyt fra Dan- mark, ja fra Sverig, talte om Carl XIII med Respekt og om de Generaler, der havde tåget Del i Revolutionen, uden Nag, og erklærede forresten, at han havde ladet alt Haab fare om nogensinde igjen at bestige Thronen. Derpaa meddelte han mig, at han vilde rejse til Jerusalem, fordi han ikke kunde holde den Lede ud, som fortærede ham i Europa. «Mine Tanker«, sagde han, «have ingen Gjenstand omkring mig, udenformig; de fordunkles og løbe i hverandre, nåar jeg vil feste dem paa mig selv; mit Liv er uden bestemt Retning eller Maal. . . . Jeg vil gaa til Jerusalem , fordi det er et Sted , som er enhver Kristen kjært. ... Og dog, hvis Kongen af Danmark vilde tillade mig at leve i hans Stater, vilde jeg maaske være lykkelig der.« Han fortalte mig deretter, at han nys havde villet gifte sig igjen med en Person, han havde lært at kjende i Basel, at de reformerte Præster havde gjort Vanskeligheder, fordi Dronningen, hans første Hustru, endnu levede, at, da hin Person ikke havde kunnet ægte ham, havde hun bestjaalet ham.**) .... Alt dette blev afbrudt af Taarer, ¥) Dette Navn havde han dengang antaget; senere kaldte han sig Gustafson. *") Det Meste var rimeligvis usandt Pigen var en velhavende Kjøb- mands Datter, Caroline Streckeisen ; hun havde rigtignok engang175 Suk og mystiske Udraab. . . . Jeg bad min ulykkelige Gjæst blive og spise hos mig. Han var tilfreds med mit Kjøkken og mine Vine, og kun da forsvandt tildels det mørke Udtryk, der laa i hans store Øjne. Endelig tog han bort efter flere Gange at have omfavnet mig.« Saavidt var det kommet med den sidste Konge af den gamle Vasaæt, Gustav lll's Søn; men Gustav IV havde en Søn, hvis Ret tigheder han bestandig havde forbeholdt ham. «Jeg har selv skrevet og undertegnet min ThronfrasigelsesakU, skrev han til Wienerkongressen 1814 «; men jeg har aldrig givet Afkald i min Søns Navn; det havde jeg ikke Ret til. « .. . Som Kejseren af Ruslands Neveu havde Prindsen af Vasa, som man kaldte ham, her en mægtig Formynder, hvis Be skyttelse kunde hjælpe ham til at gjøre sine Rettigheder eller sine Krav gjældende. Dette var for Bernadotte en Grund til levende Uro. Det er vist, at lige etter den anden Restauration i Frankrig var hans Stilling saare uvis og stærkt truet. De seneste Anfald af hans gamle Liberalisme havde paany gjort ham meget mistænkt i de Allieredes Øjne og havde næsten ganske udslettet af deres Politik den Erkjendtlighed, de skyldte ham for haus fordums Tje nester. Bourbonerne især, for hvem han havde baaret saa dyb en Foragt tilskue, glemte hans haarde Kamp mod Na poleon og saa i ham kun den gamle Jakobin, der af Hæn delsen var bleven løftet op paa en Throne. Hans Ophøjelse var i deres Øjne det eneste Minde, der endnu bestod, fra Revolutionstiden. Man kunde frygte, at de vilde skynde sig med at give Sverigs gamle Krone tilbage til Arvingerne af denne Gustav 111 , som med saamegen Iver havde antaget modtaget en kostbar Gave af ham, et TJhr med Kjæde, men gav ham simpelthen en Kurv. Fra Dronningen havde han skilt sig den 17de Februar 1812. Hans Grund var, at hun siden hans Afsæt- telse havde, som han udtrykte sig, forment ham «att som en ret- skaifens kristen nyttja sit temperament», hvorfor han havde søgt Erstatning i adskillige letfærdige Forbindelser. «Minnen» VI, 7 Kap.176 sig deres Sag mod Revolutionen: denne Oprejsning fattedes endnu kun i Gjenoprettelsen af den gamle Tingenes Orden og Udslettelsen af Hvirvelvindens sidste Spor. En Mængde foruroligende Rygter vare virkelig i Omløb i Sverig i de sidste Maaneder af 1815 og hele det følgende Aar igjen nem: de Allierede beredte sig til at gjøre Landgang i Skaane, sagde man; de vilde træffe Lmangfoldige Tilhængere af Prindsen afVasa, som vilde sætte ham paaThronen igjen; man tilføjede, at Prætendenten nys var

udnævnt til Guver nør i Finland; han havde alt bestemt Helsingfors til sit Ho vedkvarter; hvad endelig de indre Forhold angaar, satte Kronprindsens Fjender Rygter i Omløb om Sammensvær gelser og forkyndte en nær forestaaende Revolution. Da moklessværdet, som Bernadotte alt en Gang havde besvær get og som var veget tilbage og havde gjort Plads for alt for glimrende Udsigter, hang nu atter over hans Hoved. De diplomatiske Brevvexlinger bevidne noksom, hvor ilde den utaalmodige Bernadotte befandt sig ved at gjen nemgaa al denne Bekymring. «Forudsat ogsaa, at jeg lever endnu nogle Aar, hvad ikke vil blive Tilfældet«, sagde han en Dag i Aaret 1817 i Paahør af den franske Chargé d'af faires, «vilde min Søn dog ikke være langt lykkeligere ved igjen at være bleven Franskmand og have Lejlighed til at udmærke sig blandt Franskmændene. Der er ikke stor Lykke ved at styre Menneskene, og med 25000 Livres i Rente i Sydfrankrig vilde jeg leve mere tilfreds end ved her at herske over Slaver Havde jeg i mine Hænder min egen, min Hustrus og min Søns Livstraade , sandelig jeg vilde skynde mig at skære dem over.« Disse Anfald af ondt Lune skiftede undertiden om med bitre Beskyldninger. «De Allierede ere utaknemlige«, sagde han. Uden ham vilde Kejseren af Rusland nu residere i Astrakan eller Kasan; Finland, Estland, Lifland, Kurland, Polen vilde være ham fravristede uigjenkaldeligen. Uden ham vilde Preussen være streget ud af Europas Kaart. Uden ham vilde Tydskland være delt i en Mængde Smaa177 republiker, hvis Overhoveder vilde være udnævnte af Frank rig. ... Og disse Allierede glemte nu i den Grad hans Velgjerninger, at de sammensvore sig imod ham! .. . Han havde været fortabt, tilføjede han, hvis den Hungersnød, som 1816 truede Sydsverig, havde lagt en ny indre Fare til dem, hans Regering stødte paa. Lykkeligvis vare ligefra hans Ankomst til Skaane velgjørende Regnskyl indtraadte, som havde gjort Høsten rig. Han vidste nok, at han ikke var nogen Helgen; men i alt Fald havde dog det svenske Folk ikke uden Forbavlelse kunnet se Himlen saaledes bønhøre ham. Hvis denne Velgjerning ikke havde gjort Ende paa de sørgelige Gisninger om Fremtiden, havde der ikke staaet Andet tilbage for ham end at sætte sig i Spidsen for sine to Folk og fornye hine berømte Udenlandstog, hvor- ved Forfedrene havde forbavset Verden.» .... Med Hen- syn til de opdigtede eller virkelige Sammensværgelser, som man hver Uge anmældte for Bernadotte, anstillede han et storladent Optrin, som vidner enten om hans dybe Uro over de saa meget frygtede Komplotter, eller om hans Lyst til at slaa sine indre Fjender med Forbavselse. D. 13de Marts 1817 havde man paa en Sclrweizerimamselles Angi velse underrettet Prindsen om et forestaaende Attentat paa hans Liv. Strax havde han, spyende lid og Flammer, be falet Arrestationer og kundgjort, at han den næste Dag vilde modtage Lykønskninger fra de forskjellige Statskorpo rationer i Anledning af hans uventede Frelse. De Fore drag, hvormed ban svarede Deputationerne, vare blevne trykte den næste Dag i Overflod. Det, han holdt, til Offi cerernes Deputation , kan give et Begreb om de øvrige: «Hvad vil denne svage og foragtelige Haandfuld Urostiftere, som ferdes i Mørket for at forstyrre den offentlige Ro? Var det kun mit og min Søns Liv , som de vilde ramme, skulde jeg med Lethed foragte deres Planer og Bestræ belser: jeg er Soldat; jeg har for længe siden lært at agte Livet ringe; men de ville rokke Eders Love, de ville an gribe Eders Ære og Frihed: jeg maa da rejse mig for at178 værne om dem. . . . Det er ikke for at tilfredsstille et forfengeligt Hovmod; min personlige Ærgjærrighed er tilfredsstillet; jeg har vundet Hæder nok for mig. Sve rigs Lykke er det eneste Maal, jeg har for Øje. For Eder vil jeg vinde Frihed, Hæder, Velvære, og, uagtet alle Modforsøg skal jeg sætte igjennem at sikkre Eder disse Goder, de dyrebareste for retskafne Mænd. I vide det, jeg gaar kun Lovens Vej, og den vil jeg kun følge. Jeg sammenkalder en Rigsdag; hvis en eneste Røst løfter sig imod mig, vil jeg svøbe mig i min Kappe og forlade dette utaknemlige Land ..... Hvis jeg nogensinde skulde glemme hvad jeg skylder Eder, glemme min Karakter og mine Grundsætninger og lade mig beruse af Magtens Bæger, saa at jeg gjorde noget Forsøg mod Eders Frihed, saa kunne I frit kalde mig tilbage til mig selv. Det er tappre Mænds Pligt at tale frimodigt og loyalt. Mit Hjerte vil altid være rede til at høre Eder, og hvis jeg da viser mig i den Grad som min egen Hæders og mit eget Tarvs Fjende, at jeg nægter at høre Eder, saa vender — jeg giver Eder Lov dertil — saa vender mod mig disse samme Vaaben, som I nys have tilbudet mig til mit Forsvar*). « Klomplottet var Ingenting, som det viste sig, da man vilde forfølge Sagen videre; men ved alle disse Ophævelser havde Bernadotte havt til Hensigt at gjenoplive Svenskernes Hengivenhed for ham selv, idet han gav saadanne Fore tagender Udseendet af fremmede Rænker, hvorved man efter hans Forsikkring vilde skille Folket, som han havde frelst, ved ham. «Man har vovet, « sagde han til Borger skabets Afsendinger, «at sætte alle disse skumle Rygter i Forbindelse med en Æts Navn, som I have forkastet. Jeg har

Intet at gjøre med denne Æt; jeg har ikke nogen Del i dens Skjæbne.« Han gik endogsaa saavidt, at han for disse Afsendinger paastod, at en fremmed Magt betalte de Misfornøjede, og heri havde han Folkets Mistanke med sig; ved den første Etterretning om det formentlige Komplot, ") Trykt i Post och Inrikes-tidningar for 18de Marts 1817.179 havde det Rygte gaaet i Stokholm, at den russiske Minister Suchtelen, var arresteret, derpaa at han var undløben , og om Morgenen d. 14de Marts havde hele syv Leverandører til den russiske Legation indfundet sig hos ham i den faste Tro, at han skulde rejse. Bernadottes Mistanke mod Rus land fik forøget Næring ved et Brev fra Gustav IV, som han fik nogle Maaneder senere (i Sept. 1817). Ex-Kongen erklæ rede vel heri, at han for sig selv opgav alle Krav paa Sverigs Krone, men udtalte sin Beklagelse over ikke at have kunnet faa sin Søn til at give Afkald ; Prindsen og hele Resten af hans Familie stode imod ham i denne Sag og fandt Støtte, for sikkrede han, hos Hofferne i Baden og Rusland. — Ber nadotte var heller ei uvidende om , sagde han til Rumigny i Juni 1818, at Rusland havde følt sig for i Sverig hos nogle Hovedpersoner med Hensyn til et forestaaende Dy nastiskifte. Om Kabinettet i St. Petersborg ogsaa virkelig var saa ilde stemt mod Bernadotte, er meget omtvisteligt. I Be siddelse af en af hele Fastlandet anerkjendt Indflydelse, saa Kejseren af Rusland i Bernadotte et villigt Redskab, hvis Tjenester endnu kunde blive fornødne paa Grund af fremtidige Forviklinger. Han havde sat hans Dygtighed og Handlekraft paa Prøve, han regnede paa hans Hengivenhed, medens en Restauration vilde volde Gjæring i et Naboland, derved skaffe ham ny Grund til Uro og berøve ham en paalidelig Støtte. Imidlertid er det uomtvisteligt, at Alli ancen med Moskoviterne paa den ene Side, paa den anden Bourbonernes gjentagne Indsættelse paa Thronen tyngede lige haardt paa den stakkets Bernadotte, — den franske Restaura tion som en stedsevarende Trusel, det russiske Venskab som et utaaleligt Aag, der dog kunde bringe Frelse i Uvejret. Bernadottes Thronbestigelse efter den gamle, affældige Carl XlH's Død gik ikke desto mindre for sig uden Van skelighed d. ste Februar 1818. Da Underretningen om dette Dødsfald naade Ex-Kongen Gustav, sendte han strax Brevet, der indeholdt samme, til Enkedronningen blot med180 den Paaskrift paa Bagsiden : »Modtaget,« og den nye Konge hørte ikke mere Tale om Gustav IV. , og heller ikke om hans Søn, naar man undtager nogle Rygter i 1832. An erkjendt af alle Herskerne, beskyttet af Rusland, følte Ber nadotte Kronen fastere paa sit Hoved. Greve Gustav L6 venhjelms Udnævnelse til befuldmægtiget Minister i Paris (i April 1818) skabte nye Baand mellem hans Regering og disse franske Bourboner, som havde foruroliget ham saa meget; han kunde haabe, at man vilde lade ham herske i Fred, i Tysthed og Resignation. Bernadotte tog ikke med i sin Beregning Bourbonernes Fejlgreb og Frankrigs urolige Aand: 1830 kom og forstyr rede hans tilsyneladende Ro, retferddiggjorde hans gamle Spaadomme og kastede ham paany ud i ærgjærrige Indfald og übetimelige Beklagelser. Det er dog sikkert, at 1830 forst trøstede og lettede ham, ettersom Retten af Guds Naade da forsvandt for Retten ifølge Folkets Valg. Ogsaa lod han, hvorvel han med Hen syn til Anerkjendelsen af «de Franskes Konge« burde have oppebiet St. Petersborg-Kabinettets Befaling eller Exempel, en god Modtagelse blive Hertugen af Dalmatien tildel, der lige i Begyndelsen af 1831 blev sendt som befuldmægtiget Minister og hvem Slægtskabsbaand nærmede til den svenske Konge. Gjennem den diplomatiske Brevvexling kan man lette lig mærke, hvor fri og let han følte sig; man ser ham komme tilbage til sin Fortid, tale mere utvungent derom, som en Mand, der just ikke har Videre at frygte, og allerførst prise sin Nutid som en Mand, der tror at have vundet sit Spil og lyk^nsker sig hertil. «Ja min Herre !« sagde han til den franske Chargé d'affaires kort efter Revolutionen, «al min Deltagelse har fulgt Frankrig i den Kamp , det har gjennemgaaet for sin Frihed. Hvis Carl X havde nødig at soge andetsteds end i sin Samvittighed for at vide , hvad Gavn der er ved at holde sit Ord, hvorfor vendte han ikke sit Blik til det Land, som jeg styrer? Dets nu lfiaarige Ro hviler kun paa den Troskab, hvormed jeg har holdt mine181 Eder .... Jeg er forresten, det tilstaar jeg, kun en Re- publikaner jpaa Thronen, en Oppositionsmand, der har gjort Lykke; men denne Oppositionsaand gjør jeg mig en Ære af, fordi jeg har vist den overalt: som Soldat i Hærens Rækker, som Kronprinds af Sverig i Kongernes Raad. 1 1814 have Prindsen af Benevents Såloner gjenset mig med den samme Uafhængigheds-Tænkemaade , som jeg fordum havde i Sambre- og Meuse-Hæren. I 1810, da Napoleon tænkte paa at ægte Erkehertuginden af Østerrig, pinte denne Plan mig i mit Inderste, og jeg sagde til Murat, som gjen tog det for ham: Det er ikke under Cæsarernes Purpur at Kejseren skal søge sig en Ægtefælle, men snarere blandt Saint Cyrs beskedne Jomrfuer. Da han begærede Hæder af Frankrig, forsynede det ham med Krigere: godt! siden han skal grundlægge et Dynasti, saa lad ham nu begære en Ægtefælle af det. Har han tænkt over, med hvilke

Øjne en Erkehertuginde af Østerrig kan se os i Tuilerierne, os, Lykkens Soldater og Revolutionens Sønner. Se, min Herre! saadan var min Oppositionsaand i Hærens Rækker. I skal ogsaa vide , hvad Sprog jeg førte i Kongernes Raad som Kronprinds af Sverig. Jeg kommer til Paris 1814, bedækket med Laurbær, som maatte gjøre mit Hjerte ondt: . . . . jeg havde skaffet Kongernes Sag Sejren Hvorfor kunde Napoleon heller ikke bekvemme sig til at lade mig leve i Fred i min Vråa af Verden, imellem mine Klipper og i min Sne og Is? Var hans Part ikke smuk nok? Hvorfor skulde han tvinge mig til at overvinde sig? Som jeg sagde, min Herre! jeg kommer til Paris efter at have vundet Sejre, som gjorde mit Hjerte ondt. I Retfør dighedens Vægtskaal, som endelig syntes at synke til Kon gernes Side, havde jeg lagt Brennus' Sværd; men se, til Løn hører jeg Alverden omkring mig tale om Legitimitet. Jeg gik til Kejser Alexander og sagde til ham: Sire, vil I kun i Utaknemlighed være Agamemnon blandt alle disse Konger? Glemmer Eders Majestæt, at jeg kun er en Soldat og vil I tvinge mig til at blive det igjen? .... Efter182 at jeg har skaffet Kongernes Sag Sejren, skal jeg saa ikke finde Andet end Fjender i dem? — Se, min Herre, dette var mit Sprog i Kongernes Raad. — « »løvrigt,« vedblev Carl XIV, efter nogle Øjeblikkes Tavshed, «fortjener jeg ikke, at man beundrer mig. Alle disse Gjerninger, som opfylde mit Liv, ere ikke mine; jeg udfører kun et Kald herneden Tro mig, min Herre, den store Mand er kun et vildt Dyr; som Dyret har han sin Graadighed, sine Drifter. Hele vor fysiske Organisation synes at forene sig for at fuldbyrde vor Skjæbne. Der er ios en Fylde af Liv og Ideer, som kræver at faa Luft .... Jeg er snart 68 Aar, min Herre; skulde I tro det, at jeg endnu har Næseblod, som da jeg var tyve Aar!« Et Kald af Forsynet, der grændser meget nær til Retten af Guds Naade, republikansk Oppositionslyst og Parvenu- Stolthed — man ser, at Bernadotte etter 1830 var en Eklektiker. Hans Lære om den store Mand minder om Frøken Scudérys Ord, at Kongerne have mellem deres to Øjne Noget, som adskiller dem fra de andre Dødelige. Til alle sine fortrolige Meddelelser undslog sig Bernadotte forresten ikke for at føje den vistnok oprigtige Tilstaaelse om sin Erkjendtlighed for den nye Revolution: «Jeg skylder den, « sagde han til Hr. Saint-Simon, «at jeg nu har en mere klar og bestemt Stilling i Europa. Jeg ønsker der for, at den maa festne sig og ikke gaa overstyr ved sine Udskejelser.u Disse sidste Ord røbede vel, det kan ikke nægtes, nogen Mistillid. I Virkeligheden, uagtet Bernadotte havde følt sig lettet ved den nye Tingenes Tilstand , frygtede han dog for, at den skulde avle en demagogisk Propaganda, som kunde smitte hele Europa, og han trode paa det nære Ud brud af en almindelig Krig i Sydtydskland. Tanken om disse to kommende Ting var nok til at fylde ham med stor Uro, enten han nu frygtede for Frihedsideernes Smitte, hvad det Indre angaar, eller han skjælvede ved Tanken om en ny europæisk Krisis, der kunde sætte alt det paa Spil, som183 Lykken havde sikkret ham. Vi maa lægge til, at en vis Fortrydelighed rejste sig i hans Hjerte, nåar han tænkte paa, at det atter var blevet til Intet med hans underlige Indbildninger om hans fremtidige Bestemmelse i Frankrig, Indbildninger, som Alexander først havde sat i ham, og som en Hofspaakvinde havde holdt vedlige. Ogsaa Berna dotte havde sin Lenormant. Alt dette forklarer, hvorfor Bernadotte ikke endnu var fuldkommen fri i Sindet efter 1830. Han vilde have været det, om han, helt og holdent betroende sig til Alliancen med Frankrig, uden Bagtanke var vendt tilbage til den gamle svenske Politik; men saa havde han maattet give Afkald paa Venskabet med Rusland, som ikke fandt sig videre godt i den nye liberale Tingenes Orden, og syntes at nære nogen 'Mistanke derimod*). Og at opgive dette Anker, det var for Bernadotte det Samme som at sætte Alt paa Spil, netop da han trode at mærke, at et nyt Uvejr tråk op. Han vovede da ikke at afryste Aaget. I Stedet for at nærme sig en Regering, der stod hans egen saa mærkelig nær baade i Oprindelse og Principer, at han maatte føle sig opfordret til at indgaae Forbund med den, saa man ham om ikke fjerne sig fra den, saa dog paalægge sig med Hensyn til samme en vis Kulde og Tilbageholdenhed , som hans fantastiske Lune dog gjorde det umuligt for ham at gjennemføre. Derfra kom hans idelige Deklamationer mod den liberale Propaganda, hvilke Deklamationer kunne danne Sidestykker til dem, han nys var kommen med mod Enevolds ideernes Smitte. Før 1830 beklagede han sig over «en antisocial Fractions Kunster, som fra den ene Ende af Eu ropa til den anden kæmpede heftigen mod Folkenes Frihed *) Det er bekjendt nok, at Nikolaus forberedte sig til et Angreb paa Frankrig for at fordrive Julidynastiet og gjenindsætte Carl X, da Polakkerne rejste sig og derved frelste Frankrig og Europa fra et russisk Indfald; til Gjengjæld bleve de ladte i Stikken af Europa. 0. A.184 og som for at stoppe dens Kilde vilde tilintetgjøre enhver konstitutionel Styrelse. «*) Efter 1830 derimod er det Fore stillingen om et mægtigt Demokrati, som volder ham tu sinde Forskrækkelser. «Han vil ikke«, siger han i Februar 1831, «nære den

ringeste Tvivl om Kong Louis Philippes Hensigter; men i en saa bevæget Tid maatte man være paa sin Post, man maatte være aarvaagen ; et nyt Kongehus maa især være det. . . . Underretninger, han har faaet fra flere Sider, nøde ham til at tro, at man har gjort Forsøg paa at udsaa Splid hos ham « Ja, hvad mere er, han for- bavser den østerrigske Minister med sine nye Læresætninger. «Aristokratiet maa være stærkt,« sadge han til Greve Woyna i September 1833, «man maa sætte mægtige Dæmninger for den demagogiske Strøm. Cain og Romulus — saadanne Aristokrater trænge vi til; de betænkte sig ikke paa at ud gyde deres Brødres Blod ! Tak i mit Navn Hr. Metternich for hans ædle Bestræbelser for at bekæmpe de Revolutionære. Kejseren af Rusland og han ere Europas Frelsere !« Man maa ikke fordølge, at, da Bernadotte udtalte disse løjerlige Ord, beherskedes han af Indtrykket af en fransk Vaudeville, som man havde meddelt ham nogle Dage ifor vejen.*) Nogle Steder i dette Stykke havde været Nok til at ægge hans vredladne Lune. «Det utaknemlige Frankrig glemte hans Velgjerninger og gav sig til at håane ham. *) Se en Artikel i »Constitutionel« for 25de Novbr. 1818, der sand- synligvis er udgaaet fra Bernadottes Kabinet, ja endog gjentager ikke blot hans Tanker fra hin Tid, men endog hans sædvanlige Talemaader. Man veed, hvor gjerne Bernadotte betjente s;g af fremmede Blade. I sine dristige Øjeblikke truede han Restaurationen med at slippe løs paa den, hvad han kaldte sine lydske Skrighalse. Man veed ogsaa, hvor stærkt han pirredes ved Alt, hvad der sagdes om ham af Bladskriverne, og hvormegen Umage han gjorde sig for at skaffe sig Penne til sin Tjeneste. *) opført paa Theatret i Palais Royal i Mai 1833, hvori man temmelig uærbødig havde bragt den fordums Republi- kaner, forvandlet til Konge, paa Scenen.185 Man glemte, hvilken Vægt han kunde lægge i den europæiske Ligevægts Skaaler. . . . Man glemte, at han kunde hævne sig, og han skulde hævne sig. . . .« Han beherskede sig dog saameget, at han ikke gav sin Ærgrelse Luft i Hertugen af Saint-Simons Nærværelse under den første Audients, han gav ham efter denne Hændelse; men man saa tydelig, hvilken Tvang han paalagde sig selv. Varierende sit Ynd lingsthema, beklagede han sig blot over, at man i Frankrig knyttede Traadene til en Væv, der skulde forstyrre alle eu ropæiske Landes Ro; han lod en Tvivl komme frem om de franske Magthaveres gode Sindelag; han talte om Fornøden heden af en Ligue mellem Herskerne, hvis de ikke vilde blive Offre for disse svigefulde Kunster. Det var let at læse i hans Ord og Holdning en Opirrethed, som han ikke turde give Luft; men nogle Dage efter, efter etMiddagsgilde paa Rosendal, tog han, efter sin Sædvane, Saint-Simon tilside og indviklede sig i en af disse lange Konversationer, som han sjelden slåp ganske helskindet fra. Han talte først med Ro, ja med Blidhed ; han sagde deretter, at han vilde ud tale sig ligefrem angaaende den franske Regering, og maaske henstille til den et og andet Raad. Man frygtede, at den ikke handlede aldeles aabent ligeoverfor de europæiske Magter, at den ikke spillede med Kaartene paa Bordet, og at den, langt fra at ville tilintetgjøre Revolutionspartiet, var sindet i Hemmelighed at holde det oppe, som en mægtig Løftestang, den kunde bruge mod Hofferne, nåar den fandt det betimeligt at vedgaa sine Udvidelsesplaner. Revolutio nerne i Belgien, i Schweiz, i Italien vare en Propagandas Værk, der blev begunstiget af den franske Regering og lønnet af den. De officielle Benægtelser nyttede intet. Man havde offentlig og officielt yttret Ønsker for Oprørere mod én allieret Magt*). Man havde to Gange ydet Belgien væbnet *) Sigter formodentlig til den gamle Lafayettes og nogle andre Med- lemmers Optræden i Deputeretkammeret, til Fordel for Polakkerne. Det var og blev dog kun »Ord«! 0. A.186 Bistand mod dets legitime Hersker, Man havde ladet den trefarvede Fane vaje i Italien for at opretholde Revolutions mændenes Haab og lamme de østerrigske Troppers fred bringende Indflydelse. Endelig vare Agenter blevne arreste rede i Schweitz, hvis Papirer og Brevvexling beviste, at de vare hemmelig udsendte og betalte af den franske Regering. Alt dette havde overtydet Magterne om, at de maatte kræve af den franske Regering, at den gav Slip paa et saadant Krogvejs-System og omsider engang undte Europa sikkre Garantier. «Eder højagter jeg som en Mand af Ære, Hr. Hertug: vilde I sværge mig til, at Eders Konge er fuld kommen oprigtig, nåar han siger, at det er hans Vilje at bekæmpe Revolutionsmændene og Propagandisterne? . . .« Disse uforsigtige Ord vare blevne udtalte i Begyndelsen af October 1833. De bleve ikke længe übesvarede. I de første Dage af November fik den svenske Udenrigsminister i Stok holm fra den franske Minister følgende Brev: «Hr. Greve, jeg har herved den Ære at melde Eder, at, efter den Ind beretning, jeg har maattet gjøre til min Regering om de særegne Omstændigheder ved den Samtale, som har fundet Sted mellem Hs. Majestæt Kongen af Sverig og mig, har jeg faaet Befaling til øjeblikkelig at rejse til Frankrig. Hr. Billecoq, vor Chargé d'affaires, vil blive tilbage i Stokholm for at varetage de løbende Forretninger.

« Fire Timer efter dette Brevs Afsendelse fik Hertugen af Saint-Simon sit Pas og et lakonisk Svar, som hverken udtalte Overraskelse eller Beklagelse. En Vaudeville havde bragt de to Kabinetter i Trætte ! Den bedøvende Lykke, som det første og dernæst det andet Oplag gjorde, hvilke bleve solgte i Sverig, lokkede de franske Skribenter, som vilde bearbejde denne gode Aare, og «le Prix de Folie« samt endnu flere Stykker kom ud. Heldigvis satte den franske Regering Skranker for denne Spekulation, ja forbød den, og Hertugen af Monte bellos Udnævnelse til Sendebud i Stokholm i Juli 1834 gjenoprettede den afbrudte Forbindelse. Forsoningen skyldtes187 især England; thi denne Magt havde ikke uden dyb Uro set et Brud, der var i Stand til at kaste Bernadotte helt og holdent i Armene paa Rusland, hvis overvættes Indflydelse paa Kabinettet, i Stokholm fra nu af kunde synes svanger med Farer, og hvis Erobringslyst nu begyndte at komme helt for Dagen. Ruslands bydende Indflydelse og det* vedvarende Ær gjærrighed var den dobbelte Trusel, som paa denne Tid maatte lægge Beslag paa de europæiske Kabinetters og selve Sverigs Opmærksomhed. Enten nu Rusland forudsaa et nær forestaaende Brud med Vesten eller det fra nu af lavede sig til at gaa angrebsvis frem, vist er det, at det gjorde umaadelige Forberedelser. I Juli 1834 fortalte den berømte Kapitain Ross, som tog over Stokholm paa sin Hjemrejse fra Polarlandene, hvad han havde set i Rusland. Der var ved Kronstadt 27 Linjeskibe og 15 Fregatter, alle ferdige til at stikke i Søen om fjorten Dage. De nye russiske Fregatters Evolutiooer, som han havde fulgt i flere Dage, gave ham meget store Tanker om denne Sømagts gode Stand. Han, en saa kompetent Dommer, var kommen derfra, forbavset, ja næsten forskrækket over en saadan Vælde. Han forsikkrede, at der hos de russiske Officerer kun herskede en eneste Tanke, nemlig at maale sig med den franske Sømagt; thi de erkjendte endnu hos Engelsk mændene en afgjort Overlegenhed. Paa samme Tid vilde Rusland have det svenske Kabinet til at afstaa det Øen Gothland; det drev meget stærkt paa Ålands Befæstning, det fordobblede sine hemmelige Intriguer for at bemægtige sig Finmarken, det gav sig Udseende af at ville forsvare Norges vidtgaaende Frihed mod den svenske Krone; m-er end no gensinde passede det paa Bernadotte, og tråk en snever Kreds omkring ham, ved Ægteskabet mellem Hertugen af Leuchtenberg, Prinds Eugens Søn og Prinds Oscars Svoger, med en Storfyrstinde (Maria Nikolajewna) — fremdeles ved en Handelspagt, ved gjensidige Besøg, endog af Nikolaus188 selv, som kom til Stokholm 1838.*) Fyrst Menchikofs An komst i 1834 havde været et Forbud for alle disse Skridt fremad. Fyrsten havde holdt sit Indtog i Sverigs Hovedstad under en forskrækkelig Kanontorden, medens en svensk General gik til St. Petersborg for at overvære Festlighederne til Minde om 1813 ved Foden af et Monument, hvis Grund sten var hentet fra Pultava og hvis Broncearbejde var gjort af Sveaborgs Kanoner. Under en Uges Ophold i Stokholm havde Fyrst Menchikof, medens han var Gjenstand for de svenske Myndigheders vedvarende Hyldest, besøgt Arsenaler og Kaserner og set Kjernelropperne exercere for sig; han vendte tilbage særdeles opbygget og vel underrettet. Den første og uundgaaeligste Fare, som Forbundet med Rusland lagde paa Bernadottes Hoved, var at berede en dyb Splid mellem det svenske Folk og ham. 1812 havde Svenskerne rigtignok fulgt ham, uagtet deres Ulyst, mod de franske Hære, og hans Dristighed var bleven kro net med Held; men nu gjaldt det ikke fenger om at be kæmpe Napoleons tyranniske Villie; Frankrig var atter sin egen Herre, og det var visselig nu det franske Folk og ikke dets Overhoved alene, som man skulde angribe. Desudeu var, uagtet Sejrene 1813, Hådet til Rusland fremdeles lige brændende hos Svenskerne. Bernadotte kunde skjønne det af hundrede Vidnesbyrd. Den polske Krig fremkaldte 1831 i Sverigs vigtigste Stæder lydelige Yttringer af Deltagelse; man regnede paa en Opstand i Finland; den russiske Lega tions Personale blev forhaanet paa Gaderne i Stokholm. Bludselig, midt under dette Folkerøre, trykkes og udkommer en Samling Breve og uudgivne Stykker vedkommende Under handlingerne 1809, blandt hvilke Almenheden kunde læse en veltalende Beretning om Fredslutningen efter Finlands *) Det var dengang Czaren om Morgenen Kl. 4, i simpel Klædning og kun ledsaget af en Adjutant, gjennemvandrede Drottningatan til Observatoriet og besøgte Mosebacke, Punkter, hvorfra man har en temmelig fuldstændig Oversigt over Hovedstadens Beliggenhed i strategisk Henseende. 0. A.189 Tab. «Kejser Alexander«, sagde Forfatteren, «har fortjent Svenskernes uforsonlige Had. Det russiske Despotis farlige Naboskab vil udøve en ligefrem Indflydelse paa Sverigs Politik, saalænge som Frankrig, bekymrende sig om andre Ting, ikke vil vende sit Blik mod Nordeuropa. .... Men lad os dog ikke mistvivle om Fremtiden. Sverig vil vinde Kræfter til at modstaa Ruslands hemmelige Rænker og aabenlyse Anfald. Engang skulle fra Njemens Bredder, fra det gjenfødte Polens Grændser Frankrigs sejrrige Hære be træde moskovitisk Grund. Da kommer endelig den Stund,

da de svenske Vaaben, forenede med Frankrigs, kunne holde en blodig Afregning med Rusland. « Hvo talte saa dan 1809? Greve Wetterstedt, svensk Udenrigsminister i 1831. Forgæves forfulgte man den Brochure, som havde aabenbaret saadanne Modsætninger. Endnu i det samme Aar 1831 stødte en besynderlig Episode til, førende til det samme Resultat. Da en fjerde Søn var født Prinds Oscar, valgte man til Faddere Kejseren af Rusland og Hertuginde Helena Paulowna; men dette Valg vakte en saadan Mis fornøjelse hos det svenske Folk, at man havde Grund til at frygte offentlige Yttringer deraf, navnlig Forhaanelser mod den russiske Legation paa Døbedagen, og endnu den Dag idag har, skjøndt Nikolaus er det første afPrindsens Navne, Navnet August beholdt Overhaand. Forøvrigt var allerede iforvejen en mærkelig Hændelse indtruffen, som nok havde maattet gjøre Bernadotte noget betænkelig ved sin frygtelige Nabos Galanterier. Da Bernadotte engang af bare Høflig hed havde forespurgt hos den russiske Kejser om nogle Enkeltheder ved de russiske Hæres Paaklædning og Uniforme ring, for at blive istand til at gjøre slige smukke Ting efter, saa man nogen Tid efter, til Stokholmernes store Overra skelse, en Krigsbrig under russisk Flag lægge ind i Havnen, førende en Afdeling Soldater af alle Størrelser, Arter og Farver, hvilke udskibede sig med Trommer og Trompeter, væbnede fra Top til Taa, marcherede gjennem Byen for at synes af Bernadotte i Haga Park, derpaa aflagde deres splinternye190 Klædninger i Krigsministeriet og atter indskibede sig, efter at de fra Overstatholderen havde modtaget tillige med Tak sigelser for deres Besøg, den besynderlige Kompliment, at Politiets Indberetninger ikke angav et eneste af dem be gaaet Tyveri, ikke et eneste Rov, ikke en eneste Udskejelse. Stokholmerne havde for Alvor trot paa et russisk Indfald; de havde ikke fundet videre Behag i denne Nabohøflighed; de havde knurret og man vogtede sig vel for at komme frem med Nogetsomhelst af de übelejlige, aflagte Klæder. For at være retfærdige maa vi ikke glemme, at Berna dotte ret godt selv indsaa foruden den trykkede Stilling udadtil, som hans Afhængighed satte ham i, ogsaa den indre Fare, mod hvilken Rusland drev ham hen, nemlig Splid med Folket. Vi bør tilføje , at talrige Vidnesbyrd ide di plomatiske Skrivelser bevise, hvormeget han led ved dette Forbund, der tyngede haardere end nogensinde og som kunde skjule farlige Planer. «Kongen udtrykker sig i pri vat Samtale med mærkelig Frihed,« skriver den franske Minister 1831. «Dette Forbund med Rusland er altfor meget imod Naturen, til at det kan være oprigtigt; det er kun paabudt af Frygten. Hvis Rusland rammedes af betydelig Modgang, vilde Sverig ikke forlange noget Bedre end at af ryste et ydmygende Aag. Udenrigsministeren, Hr. Wetter stedt, har tilstaaet for mig, at denne Krig i Polen havde betydelig svækket Ruslands Glands og at den for lang Tid maatte have nedsat dets moralske Indflydelse. Han tilføjede lidet velvillige Bemærkninger om den russiske Hærs Mangel paa Orden, om Bulletinernes ringe Sanddruhed, om Sejrs sange før Slagene, der kun daarlig vare blevne retfærdig gjorte ved Udfaldet. . . . Aabenbart smiler den svenske Re gering ved Haabet om at se Aaget blive mindre tungt. « 1 Marts Maaned 1817, d. v. s., da den anden Restauration i Frankrig fuldstændigt havde bøjet det svenske Kabinet under Ruslands Beskyttelse, havde Bernadotte ikke næret falske Forestillinger om dette Forbund, og i sine Udgydelser gav han allerede tilkjende, hvordan han opfattede det. «Jeg191 veed meget vel," sagde han dengang, «at de to Kabinetters Forbund, afhænger af Kejser Alexanders og mit Liv, og denne Tanke vækker Ønsket hos mig, om at Frankrig atter maa indtage den Holdning, som det bør have i Europa, fordi efter mig bør det gamle Forbund mellem de to Nationer fornyes, etForbund, der er fornødent for Sverig og gavnligt for Frankrig selv. Heri ligger Bernadottes sande Tanke. Politiken er ikke lndbilduingskraftens og Følelsernes vide Tumleplads, men Interessens og Virkelighedens trange Sti Bernadotte for bandt sig med Rusland, først for at hævne sig personlig paa Napoleon (vi henholde os til hans egne, tidt nok gjen tagne Udsagn), dernæst for at opretholde og værne om sit nys fødte Dynasti ved at vinde for det den Magts Venskab, som han syntes truede dets Fremtid mest; men om han end har trot, at Sverigs og hans Dynastis forbigaaende Tarv, i en Forvirringens og Omvæltningernes Tid, tilraadede dette Forbund, denne samme Bernadotte har dog godt ind set, at hans nye Fædrelands og hans Æts varige Tarv efter ham vilde kræve det gamle Forbund med Vesten paany. Han har maaske ikke tåget aldeles Fejl med Hensyn til det førstnævnte Punkt; men Alliancen fra 1812 har ikke gavnet Sverig stort. Det nye Kongehus er blevet siddende paa Thronen, hvor det nu sidder trygt og fast, det er sandt; men Sverig har endelig tabt Finland, som Napoleon uden Tvivl havde givet det tilbage, og Pommern, som det havde beholdt. Norge har kun været en aldeles negativ Vinding — ogsaa dette er et Udtryk af Bernadotte; da Sverig havde mistet alle sine Fastlandsbesiddelser, ophørte det under hele Carl Johans og i

Begyndelsen af hans Søns Regering at betyde Noget blandt Fastlandsrnagterne , og et indre Ilde befindende, Utaalmodighed over Aaget, hvilket baade Natio nen og Bernadotte selv følte, have været denne Politiks fordærvelige Følger*). Paa dette Punkt har Bernadotte alt *) Forf. har ikke nævnt den værste, som rigtignok ogsaa først er192 saa tåget Fejl; men han har ikke skuffet sig med Hensyn til den almindelige Fremtidspolitik. Hele den sidste Del af hans Regeringstid bevidner, at han, medens han for sit Vedkommende vedblev at være under Ruslands Haand, dog hemmelig gjorde lndsigelse mod dets Aag, ja man kunde sige mod sig selv, idet han opløftede en Klage og udtalte et Haab for Fremtiden. «Om Finnerne endnu have Noget tilovers for Sverig, « sagde han 1833, «lad dem saa trøste sig med, at de danne en Skranke mellem Moderlandet og den russiske Kolos. . . . Jeg vil sige til Svenskerne i mit Testament: Lad Russerne beholde Finland, men opbygger hvert Aar for Eders Sparepenge et Vagttaarn med gode Skydehuller paa Eders Østkyst. « Ogsaa han nedlagde, idet han skriftede sin Politik og lod skimte de moralske Pinsler, den havde voldet ham, ligesom hin svenske Diplomat, der havde undertegnet Freden 1 809 , sit eæeriare aliquis nostris ex ossibus ultor! Hvad mere er, han lagde selv Haand paa de Befestninger, som han raadede til, idet han lod Fæst ningen Carlsborg anlægge, hvis heldige Beliggenhed, vest for Vettern, saa snildt danner et Midtpunkt for hele Sverigs indre Forsvar, — idet han fuldforte den vigtige Krigs- og Handelsvej, som dannes af Gdthakanalen, — idet han en delig fortsatte Arbejderne ved Vaxholm midt i Stokholms Skærgaard, som Modstykke til Arbejderne ved Bomarsund, hvilke i Forening med de russiske Rænker i Finmarken for hindrede ham fra at ældes i Fred og uden ny Bekymring. I hans Mund havde saadanne Advarsler megen Vægt, hvad enten han havde skuffet sig paa sin lange Bane eller ikke; thi de udtrykte aabenbart enten Ønsket om en Op rejsning, ja endog om en Hævn, som han lod i Arv til sin Søn, eller Slutningen af en snild Beregning. I begge traadt ret klart :rem i den seneste Tid: den politiske Spidsbor- gerlighed, Sværmeriet for at føre en aldeles afsondret, indbildt tryg Tilværelse, ene. med det materielle Velværes Fremme for Øje; men visselig er det ikke blot en Virkning af Bernadottes Politik men ogsaa af Nutidsaandens ejendommelige Retning. 0. A.193 Tilfælde fortjente de at blive paaagtede, og det ere de virke lig blevne. 2. Det har forekommet os fornødent at minde om, i hvilke vanskelige og pinlige Forhold Politiken af 1812 havde bragt den svenske Regering. Naar vi, for at betegne disse For hold, have maattet indlade os paa tilsyneladende altfor per sonlige Enkeltheder, maa man huske paa, at Bernadotte ved sin Overlegenhed og ved at have Initiativet, behersker hele dette Tidsrum, hvis Historie tillige er hans. Det er ham, som i Åbo 1812 tilsvor Alexander Huldskab og Tro skab, og som for bestandig, sagde han, tilpligtede ham Sverigs Vaaben og gode Ønsker, mod deretter at testamen tere Svenskerne og sin Søn de Raad, vi nys have mindet om. Ganske anderledes er det nye Tidsrum beskaffent, som bærer Oscars Navn. Allerede i sin Faders Regeringstid havde Prindsen syn tes sindet af ganske Hjerte til at betræde en ny Vej. Man havde alt fra den Tid set ham ivrigen fremskynde Befæst ningsarbejderne mod Rusland. En Dag i Februar 1838, da han netop havde beordret 24 Paixhans-Morterer til Vaxholms Armering paa Søsiden, erfarede han, at Entrepreneuren havde paataget sig en hel Del Leveringer til Norge. «Er det mod Russerne,» sagde han, «at Normændene ville have Kanoner, saa maa man forsikkre dem om, at de kunne være trygge; thi Vejen til dem gaar over vore Lig.« Prindsens Thronbesti gelse i Marts 1844 brød flere af de Baand, som endnu holdt Kabinettet i Stokholm knyttet til det i St. Petersborg. Personlig havde den nye Konge aldrig staaet i noget sær ligt Forhold til Czaren ; thi man kan uden Tvivl ikke tåge Hensyn til en Rejse til St. Petersborg i Juli 1830, som dog blev bemærket. Især havde Kong Oscar ikke paataget sig nogen Forpligtelse Mage til hans Faders. For det Andet kunde Forbundet med Rusland ikke forekomme ham ønske ligt paa Grund af lignende Hensyn. Hvad enten han havde194 begaaet Fejl eller ej, Carl Johan havde dog, det er vist, befestet sin Krone forsvarligen paa sin Søns Hoved. Det nye Thronskifte, der fenge havde været forudset, mødte ikke nogen Tanke af Modstand, Ex-Kongen Gustav var død i Februar 1837, og denne Nyhed havde ikke vakt den rin geste Opsigt i Sverig. Prindsen af Vasa, som 1842 havde gjennein Fyrst Metternich ladet indlevere en Indsigelse mod Aabningen af de berømte Skrin i Upsala med Gustav lIPs Papirer, sendte denne Gang endnu en Indsigelse til de vig tigste Hoffer i Europa. Kong Oscar svarede ved at afskaffe en Lov, som satte Dødsstraf paa enhver skriftlig eller mundt lig Forbindelse med den proskriberede Familie. Den offent lige Mening brød sig fra nu af ikke mere om ham*). Des uden, blandt de Ruiner, som den første Halvdel af det nittende Aarhundrede allerede har opdynget, maa man uden Tvivl regne Læresætningen om Retten af Guds Naade og Legitimiteten, hvilket Princip

nu erstattes af Samfundspag tens. Kongen af Sverig havde ikke mere Noget at frygte af den legitimistiske Reaktion, mod hvilken hans Fader havde paakaldt Ruslands Hjælp; han havde hverken Absolutisterne at frygte, hvis Magt nu var stærkt rokket, eller Friheds mændene, hvis Tanker han selv delte; det var ogsaa knap, at det almindelige Røre i 1848 trængte ind i Sverig for Alvor; der hævede sig vel i Stokholm en svag Dønning, da man fik Etterretningen om Opstandene i Wien og Berlin i Marts Maaned, netop paa samme Dag som man ogsaa her holdt et politisk Gilde, nemlig for Repræsentationsreformen. Folket, der var kommet i Røre ved dette Forlangende om Reform og Rygtet om Revolutionerne, samlede sig paa Gu stav Adolfs Torv ; lidt efter lidt voxede Mængden og gav sig til at slaa Ruderne ind hos Reformens Hovedmodstandere hos pastor primarius i Stokholm og hos Hartmannsdorf'*); *) Gustav IVs Søn er Feltmarskalk i østerrigsk Tjeneste og uden mandligt Afkom. *¥) Denne Mand havde selv arbejdet længe og ivrig for baade Forlat-195 derpaa vendte den sig mod Jøderne. Politiet havde fra først af kun vist sig meget lidet virksomt. Den anden Dag svarede de slet understøttede Tropper paa Folks Hujen og Piben med nogle Bøsseskud; men man mærkede ikke hos Mængden nogen bestemt Beslutning, og da Kongen selv begav sig ned imellem Hoben for blot at sige disse Ord: «Hvad vil I, mine Venner?« , vare de Adspurgte mest i Forlegenhed. Denne Bevægelse uden Gjenstand faldt hen af sig selv: Kongen havde i sine fire første Regeringsaar iværksat fler og flere frisindede Reformer og imødekommet Folkets Ønsker. Dette var det sikkreste Middel for ham til at betrygge paa den ene Side den indre Ro, paa den anden sin Uafhængighed ligeoverfor Rusland. Naboskabet uagtet, stod den nye Regering ikke i noget nærmere For hold til Rusland førend da den dansk -tydske Krig udbrød og et svensk Hjælpekorps da ilede til for at staa Danskerne bi. Saasnart Rusland erfarede, at denne Beslutning var tågen i Stokholm, udsendte det selv en Eskadre for at im ponere Tydskerne , og man tør vel tro , at det skyndte sig saaledes for at forhindre en altfor hjertelig Forstaaelse mel lem de skandinaviske Folk*). Det være som det vil, skjøndt det svenske og russiske Kabinet tilsyneladende havde det samme Øjemed, gav dette Sammenstød dog ikke Anledning til nogen Forvikling. Intet Parti kunde sige Noget imod Ruslands Indblanding; de, der trode den interesseret, kunde lade være at takke; men den svenske Regering var aldeles udenfor Sagen : den havde holdt sig ganske fremmed for denne Petersborg -Kabinettets Demonstration, som kun be rørte den indirekte. Det kunde ikke blive saaledes med Hensyn til de se nere Forhold i Orienten. Fra Stridens Ophav af var det let at indse, at det her gjaldt hele det europæiske Fastlands ningsreformen og en Revision af Unionen mellem Sverig og Norge, men i aristokratisk Retning. 0. A. *) Rigtigheden af denne Forfatterens Gisning er senere bleven bestemt, paavist af Orla Lehman i Nordisk Universitetstidsskrift. 0. A.196 Tarv. Særlig kom Sverig ihu, at det havde megen Uret at hævne og kunde blive et af Vestens Vaaben: dets egne Ønsker stemte med Europas Tarv. Imidlertid, hvordan skulde man gjøre den pludselige Overgang fra et vei uden Tvivl køligt, men dog udvortes venskabeligt Forhold, til erklæret Fjendskab? Rusland havde, som det syntes, ikke givet nogen Aarsag til Misfornøjelse , der kunde retferdig gjøre et pludseligt Brud, med mindre man vilde gjøre en brat Ende paa al Tøven ved paa en Gang at kaste langt bort fra sig alle et halvt Aarhundredes Overleveringer. Under disse Omstændigheder var den svenske Neutralitets erklæring, om Vinteren før det første Felttog, d. 15de Dec. 1853, allerede et modigt Skridt, saa mange Tilknytninger maatte man rive sønder; den var den første Episode og det nye Tidsskifte , som aabnede sig for Forholdet mellem Sverig og Rusland. Forf. til en svensk Bog om Skandina viens Frygt og Haab*), har godt fremhævet dette Skridts Vigtighed. «En ædel Uro havde i Sverig bemægtiget sig Alles Sind; Stænderne, der havde været sammen en Maa ned, sluttede sig til den almindelige Bevægelse; men de udviste en Tilbageholdenhed, som Omstændighedernes Alvor paabød, og afventede i Tavshed, hvad Kongedømmet maatte bestemme, hvilket det tilkom at gjore Begyndelsen. Stillin gen var vanskelig ej alene paa Grund af den tidligere For bindelse, men ogsaa fordi Stridens Udfald, nåar Alt kom til Alt, var tvivlsomt og fordi Sverig havde Alt at tabe ved en übetimelig Beslutning. Desuden erklærede Vestmagterne strax i deres første Kundgjørelser, at de kun vilde frelse det ottomaniske Rige og ikke forsøge Noget mod Ruslands territoriale Magt; det finske Spørgsmaal syntes da fortid afgjort. Det vilde, ligeoverfor slige Vanskeligheder, tilvisse *) G. Lallerstedt: «Skandinavien , dess farhågor och forhoppingar», udkom først paa Fransk i Paris 1 856 under Titel: «La Scandinavie, ses craintes et ses espérances« hos Dentu. Forf. er, som bekjendt, død ifjor Efteraar i Paris ; han var en af Sverigs varmeste og dyg- tigste Skandinaver. 0. A.197 allerede have været Meget blot at modstaa St. Petersborgs Lokken eller Trusler. Kong Oscar gik endnu

videre: han udstedte i Samraad med Danmark i Sverigs og Norges Navn en Neutralitetserklæring for det mulige Tilfælde af en Søkrig. To Noter, affattede i samme Udtryk, bleve sam tidigen indgivne til Kabinettet i St. Petersborg af de to Ministre for Danmark og Sverig; men der var den Forskjel, at Czaren forud var bleven underrettet af det danske Hof, medens Kong Oscar havde bevaret Tavsheden. Det var derfor paa en Gang med Overraskelse og Fortørnelse at Nikolaus modtog den svenske Kundgjørelse. Især var han misfornøjet med de tre skandinaviske Folks fuldstændige Enighed. Han havde derhos nys faaet Kundskab om, at Flaaderne vare gaaede ind Sortehavet. Givende sin Ærgrelse frit Løb , lod han sig henrive til et af disse Anfald af vild Vrede, som stundom bragte ham til at glemme sine Gent lemansmanerer; han slog i Stumper og Stykker kostbart Porcelain, ligesom et Ram, der hævner sig over en Smerte paa livløse Ting. Hans Depecher vidnede om delte første Indtryk; han paastod med Bitterhed, at Neutraliteten ganske var til Gavn for de Allierede; han krævede, at alle Sverigs Havne skulde lukkes for de fjendtlige Flaader: det var at kræve det Umulige, da der er saare mange saadanne Havne og de flete übefestede. Noter bleve udvexlede, hvori Kon gen af Sverig dog vedligeholdt et fast og værdigt Sprog og som ikke gave Haab om nogen Indrømmelse.» Indtil i Begyndelsen af 1854 havde Rusland tøvet med at anerkjende den svenske Neutralitet: dette er Lallerstedts Mening, hvem vi gjerne anføre, fordi han foruden de svenske Aktstykker har havt til Kilder for sin Bog private Meddelel ser af übestrideligt Værd. Imidlertid havde Østerrig skyndt sig at anerkjende og billige denne Sverigs Adferd, og Rus land havde maattet give Afkald paa al Modklage. Man erindrer, under hvilke Forventninger Sommeren 1854 gik hen. Skjøndt Indtagelsen af Bomarsund i August198 Maaned havde sin Vigtighed baade i militær og politisk Henseende og skjøndt de russiske Kysters Blokade ydmy gede denne nys saa ærgjerrige Sømagt, syntes derimod dog ikke alt det opfyldt, hvad man havde lovet sig af en saa storartet Udfoldning af Søkrigsstyrke. Desuden vedbleve Vestmagterne at erklære, at de ikke havde andet Maal end at værne om Tyrkiets Uafhængighed , samt den frie Skibs fart paa Donau, og at de ikke havde Plads i deres politiske Beregninger til en Krig med Ruslands Sønderlemmelse til Hensigt og med Fare for at sætte hele Europa i Luer. Hvad skulde man nu tro om dette Magternes tilsyneladende Sindelag? Var det en klog Taktik, bestemt til at skjule yderligere Planer og forberede Fremtiden? Man maa tilstaa, at det her var let at gjætte fejl, og at man ikke kunde undres, om Magterne af anden Rang holdt fast ved deres Neutralitet. Imidlertid, som vi have sagt, Sverig regnede sig ikke til Magterne af anden Rang med Hensyn til Inter esse i Krigen, være sig at det tog i Betragtning den maa ske nærforestaaende og fenge ønskede Tilfredsstillelse af et arvet Nag, eller det tænkte over, hvor gavnlig dets virk somme Optræden kunde være for Vestmagterne. Det sven ske Folk var med Liv og Sjæl for Krig; Rigsdagen, der var sammen i hele den sidste Del af 1854 var bleven denne krigerske Stemnings Gjenlyd; selv paa Thronens Trin rø bede Prindserne den største Krigslyst. Det var Regeringens Sag at styre klogt mellem alle de Vanskeligheder, som frembragtes af Uvisheden om Fremtiden, af Ruslands stadige Naboskab, af Vanskeligheden ved og Vigtigheden af at værne om de to Folks sande Tarv, endelig af et almindeligt Øn skes henrivende 'Magt og af personlige Sympathier for Ret tens og Retfærdighedens Sag. Hvorledes har egentlig Kong Oscar baaret sig ad i denne Situation? Ingen veed det nøje med Undtagelse af hans nærmeste Omgivelser og den di plomatiske Verden? Vi tro dog at kunne gjætte os dertil ved at sammenholde visse Kjendsgjerainger, som ere offent liggjorte i Pressen eller os privat meddelte, og, tåge vi199 ikke fejl, vil denne Kongens Adferd i Alles Øjne synes meget klog, meget djærv og i det Hele meget ædel. Fra November 1854, d. v. s., da det endnu var almin deligen uvist, hvorledes Tydskland vilde stille sig og da Ruslands Tilhængere jublede over de ringe Resultater af det første Felttog, havde Kong Oscar allerede gjort et Skridt fremad for at træde ud af Neutraliteten. Vi holde det for vist, at han fra den Tid af havde indledet hemmelige Un derhandlinger, i det Mindste foreløbige, med Kabinettet i Paris om Sverigs Deltagelse i Krigen. Et Forlangende om Subsidier og Garantier, som blev fundet overdrevent, skulde dengang have givet Paaskud til en Udsættelse. Paa samme Tid frygtede den svenske Rigsdag, som ikke vidste Noget af disse Skridt, for Ladhed, ja endog hemmelig Forstaaelse med Fjenden hos Regeringen, og Oppositionen gjorde sig Umage for at sætte Vilkaar for Bevillingen af et Kreditiv, der var forlangt af Stænderne med Hensyn til hvad man kaldte en væbnet Neutralitet. Kongen lod da Borgerstan dens Vice-Talman kalde til sig og sagde ham, at det, hvad Udenrigspolitiken angik, kun gjorde lidt til Sagen, hvad der var denne eller hin Ministers private Mening, da den endelige Beslutning tilkom Kongen, at man havde maattet affatte Motiverne til Bevillingsbegæringen med den

opmærk somste Forsigtighed for ikke at forurolige noget af Europas Kabinetter; at de Summer, man maatte votere, i alt Fald ganske bestemt skulde blive anvendte til at fuldstændiggjøre og forbedre Flaadens og Hærens Materiel, og at Kongen iøvrigt smigrede sig med det Haab , at den Holdning, han vilde lade Sverig indtage under de forestaaende Forviklinger, vilde vise sig aldeles stemmende med Folkets Tarv og Fø lelser. Nogle Dage senere, mod Enden af samme Maaned, bekjendtgjorde et lidet Blad , der er meget udbredt i Stok holm og Omegn, at ved Rigsdagens Slutning, havde «Se kreta utskottet», inden det oplostes, modtaget en Medelelse fra Kongen, der ganske stemmede med de anførte Yttringer. Kongen havde forsikkret, at, hvorvel han følte sig nøjet200 med den af Sverig hidtil iagttagne Neutralitet, saa trode han dog ikke, at denne Situation var varig. Derfor havde han, i det Tilfælde at Freden ikke skulde blive sluttet med det Første, uigjenkaldelig tåget sin Beslutning, nemlig at bestemme sig for Vestmagterne, hvilken Beslutning han ansaa for bedst stemmende med Landets Tarv, og som alene svarede til Fortidens Minder og Ærens Bud. Blev han tvungen til at give Afkald paaNeutralitetspolitiken, saa vilde han paatage sig Forpligtelser mod, aldrig for Rus land, Rigsdagsfuldmægtigerne skulde bringe deres Kommit tenter den bestemte Forsikkring herom og stille den imod deres Tale, som havde søgt at gjøre Regeringens Adferd mistænkt. Var den østerrigske Traktat af 2den Dec. 1854, som faldt lige efter denne Episode, forud Kong Oscar be kjendt og gav den ham Mod til at fatte et saadant Sind? Det er muligt, men ikke meget sandsynligt. Hvorvel Sve rig dengang ikke havde den flinke Greve Manderstrom i Wien — han blev først udnævnt d. 30te Maj 1 855 —, nød dets Repræsentant dog stor Anseelse ved dette Hof, der, som vi have anført, havde optaget den svenske Neutralitets erklæring med levende Rifald. Piemonts Tiltrædelse til Vestmagternes Alliance paa den ene Side, Aabhingen af Wiener -Konferencerne paa den anden (26de Januar og 16de Marts 1855,) kunde lige ledes, hvorvel af helt forskjellige Grunde, kun opmuntre Kong Oscar til at holde fast ved sine oprindelige Planer. I Marts Maaned offentliggjorde „ Times" en Korrespondance artikel fra Stokholm af 27de Februar, der, som vi tro at vide, var skreven efter Kongens Indskydelse og som inde holdt de Betragtninger , det svenske Hof kunde ønske at forelægge de vestlige Hoffer til Prøvelse. For enhver op lyst Mands Ettertanke, sagde man her, er det øjensynligt, at Europas Ligevægt og Verdens fremtidige Fred ere ud satte for samme Fare i Østersøen som ved Donaumundin gerne. Det eneste Middel til at standse de moskovitiske201 Ran er at oprette i Norden en Magt, der er stærk nok til at modstaa ethvert Forsøg paa Erobring, ja endog paa blot at kyse den. Det er ikke Operationer i Sortehavet alene, hvoraf man kan vente en fuldstændig Løsning af det orien talske Spørgsmaal. Nogle Dage efter denne Artikels Offent liggjørelse skete de indledende Skridt i Tuilerierne , umid delbart og helt udenfor den officielle Vej ; Lallerstedt an tyder i sin Bog, hvo det var, som havde det Ærinde at lede dem*); han siger, at Krigsforetagenderae paa Krim, der vare blevne saa vigtige, voldte Forhalinger med Fore tagenderne i Østersøen og følgelig med Underhandlingerne : vi maa lade ham svare for Rigtigheden af disse sidste For sikkringer; men man maa tilstaa, at de passe godt sammen med hvad vi fra først af havde faaet at vide. I al denne Tid havde den svenske Regering ikke ladet Noget komme ud hjemme — undtagen Kongens to Med delelser til Borgerstandens Vice-Talman og Sekreta Ut skottet — angaaende sine Beslutninger eller Forsøg i Uden rigspolitiken. I denne Uvished begyndte Landet at føle nogen Spænding, og de halvofficielle Blade, de føjelige Blade, som trode at gjætte Kongens skjulte Tanker, gjentoge til Vammelhed, at Donaufyrstendømmernes Bestyrelse kun kom Sverig meget lidt ved, at det «orientalske Spørgsmaal« endnu ikke var afløst af en almindelig Kamp mod Rusland, at Sverig Intet havde at gjøre i en saadan Strid, at det her «ikke havde Andet end Knubs at hente«. Et af disse Blade mindede temmelig naivt, ved at tale om Kong Oscars for mentlige Politik, om disse Yttringer, der skulle hidrøre fra Gustav Adolf, «at, når Alt kommer til Alt, ere de middel maadig begavede Konger de bedste«. Midt under den Gjæ ring, som den almindelige Bekymring fremkaldte og som Bladenes kejtede Sprog forøgede, udkom det sjette Bind af *) S. 235 i den franske Udgave. Han betegner ham dog kun som en Mand ved Napoleons Hof, der var beslægtet saavel med Kejseren som med den svenske Kongefamilie. 0. A.202 Schinkels »Minnen«, som vi ovenfor have meddelt et fuld stændigt Uddrag af. Dette Bind indeholdt en udførlig Frem stilling af de Omstændigheder, der havde hidført Berna dottes nøje Forbund med Alexander. Det gjorde paa den mest authentiske Maade Almenheden bekjendt med uudgivne Breve, Samtaler, hidtil hemmeligholdte Noter, der kastede et uventet Lys over hele den svenske Politik og især over Sammenkomsten i Åbo og Familiepagten af 30te August 1 81 2. «Jeg tilhører Eders

Majestæt hel og holden for bestan dig«, havde Bernadotte sagt; «Sverig vil aldrig ophøre at være Eders troeste Forbundsfelle; dets Vaaben, dets Hyl dest og gode Ønsker tilhøre Eder for stedse; jeg skal op drage min Søn i denne Tænkemaade.<> Og en hemmelig Artikel lagt til Åbo-Konventionen havde gjensidig forpligtet Sverig og Rusland til at staa hinanden bi med en Styrke af 10—15000 Md. mod enhver ydre eller indre Fjende. — Den svenske Opposition spurgte, om den hemmelige Traktat maaske ikke var i Kraft endnu, om Bernadottes Søn, op dragen i en Tænkemaade, der svarede til Politiken og Løfterne fra 1812, ikke var bunden endnu ved Åbo-Aktstykket, endelig om ikke den svenske Regering var bunden ved Forpligtelser, der strede mod Landets Vilje, ja mod dets Ære. De offi cielle eller halvofficielle Blade iagttog længe en Tavshed. der kunde synes foruroligende. Da endelig den officielle Tidende trode at burde bryde Tavsheden, gjorde den op mærksom paa, at denne Familiepagt, saavelsom den Til lægskonvention, hvoraf den udgjorde en Del, samt Traktaten af 24de Marts 1812 kun gjaldt for en Tid af 8 Aar ifølge selve Traktatens Art. 17. Den svenske Opposition nøjedes dog ikke med dette Svar. Den trode , at. Pagten var bleven fornyet. Den kan imidlertid ikke anføre nogen Slags Bevis, noget Tegn blot til den første Fornyelse. Den tror paa en gjentagen Fornyelse i Henhold til en Angivelse i en Depeche fra den russiske Mi nister Suchtelen til Nesselrode af 25de April 1826, der visselig i sig selv er meget interessant, hvilke Slutninger203 man end kan drage deraf. — D. 22de April 1826 havde Suchtelen under en Privataudients, efter sin Regerings Be faling, meddelt Carl Johan flere Depecher vedkommende Englands Politik af Vigtighed for Kabinettet i Stokholm. Etterat Carl Johan havde takket den russiske Minister med Varme for den ham viste Tillid, havde han kastet sig i hin Strøm fuld af Klipper,, som Suchtelen, der godt forstod at faa den til at vælde frem, ondskabsfuldt kaldte hans »ln spiration«. Der var det, Suchtelen vilde have ham. «Jeg ønsker», sagde Carl Johan efter uendelige Komplimenter, «at Kejseren maa have Held i sine Underhandlinger med Tyrkiet; men — enfin ! — gaar det ikke, saa er hans Sag dog en retfærdig, en stor, en hellig Sag, og mit Hjerte vil slaa for hans Vaabens Held. Skriv dette til Nesselrode.« Her bukkede Suchtelen og, uden Tvivl i den Tro at han nu havde faaet Carl Johan stemt højt nok ivejret, afbrød han ham og sagde: «Det vil tilvisse være mig en stor For nøjelse at forebringe min Regering saa venskabeligt et Sindelag. Dog turde jeg maaske henlede Eders Majestæts Opmærksomhed paa, at Meddelelsen vilde være ganske an derledes kjærkommen, om Eders Majestæt vilde udtrykke den med egen Haand i et Brev til min Herre Kejseren.". .. . - - «Det skulde jeg gjerne gjøre», svarede Carl Johan, «hvis jeg ikke ganske nylig havde skrevet til ham i Anledning af hans Thronbestigelse; man maa afvente en Lejlighed; . . . men, som jeg har sagt Dem, jeg bemyndiger Dem til at gjentage Ord til andet hvad jeg nys sagde; det udtrykker mine inderste Tanker. « Samtalen vedblev om de tyrkiske Anliggender. «Jeg har nu sagt det i fem Aar«, sluttede han efter en ny Tirade, «jeg har sagt Eder det' ti Gange, I faa ikke Sultanen gunstig stemt uden ved Hjælp af Ka noner.« — «Jeg veed det nok«, svarede Suchtelen. «Eders Majestæts klartskuende Blik havde gjættet fuldkomment rig tig: men hvis Krigen afgjort bliver nødvendig, tror Eders Majestæt da, at vi have nogenlunde gunstige Vilkaar for os? Det vilde være et uvurderligt Gode for min Regering204 i saa Henseende at erholde Anvisning og Raad af Verdens første Taktiker. « Denne Gang trode Suchtelen at have sejret. Carl Johan stod op, og, spadserende frem og til bage med en eftertænksom og majestætisk Mine, tegnede han i store Træk Planen til det kommende Felttog. «I maa have saa og saa mange Mand«, sagde han; «I drage afsted den og den Dag; en Maaned efter ere I ved Donau.» Suchtelen, der naturligvis vidste alt dette i det Mindste lige saa godt som Carl Johan, var lutter Øre, spillede for bavset og udbrød i Beundring for en saa dyb Kundskab og saa fortræffelige Beregninger. «Endelig gaa I over Donau «, vedblev Carl Johan, «I vælte Eder som en Strøm ind i de egentlig tyrkiske Provindser; Vejen staar Eder aaben til Balkan. Her begynde først Vanskelighederne.« — «Tror Eders Majestæt dem uoverstigelige?» sagde Suchtelen. «De ere store«, svarer Carl Johan; «Balkanbjergkjæden er betydelig; men der er i alt Fald Passer, som tilbyde Eder en Overgang. Man maa tåge dem; det vil lykkes Eder. Vær kun rolig, Alt vil gaa godt. ... Og, jeg gjentager, vær overbevist om, at hele min Sjæl er med Eder, at mine og Svenskernes gode Ønsker følge Eder!» Suchtelen saa her den anden Lejlighed, som han ventede, glimte frem. «Sire», sagde han, «medens jeg var saa lykkelig at høre dette beundringsværdige Udkast med disse uvurderlige An visninger med Hensyn til en maaske umiddelbart fore staaende Krig, maatte jeg paany beklage, at disse Raad og Anvisninger saavelsom Eders Majestæts Ønsker ikke skulle have nogen bedre Tolk end min Skrivelse, og jeg vilde vove endnu en Gang at forestille Eders Majestæt, hvormeget deres Værd vilde forhøjes for min Herre

Kejseren ved et Par Linjer fra Eders Majestæts Haand...... «Nu, lad gaa!« svarede Carl Johan uden at mærke Snaren. «Jeg faar enldee: Kronprindsessen vil skænke os om nogle Dage, haaber jeg, en rask Dreng; jeg vil benytte denne gode Anledning til at skrive til Kejseren, og han vil kunne over205 bevise sig om, at jeg har overført paa ham alt det Ven skab, jeg nærede for hans ædle Broder. Suchtelen slutter saaledes sin Depeche til Greve Nes selrode. «Es. Excellence kan forsikkre Kejseren om, at han snart vil faa et Sendebrev fra Kongen af Sverrig inde holdende en fuldstændig Forsikkring om Fortsættelsen af hans hjertelige Venskab med Rusland. Vi have lagt et nyt Baand paa Kongen af Sverig, vi have faaet ihænde et nyt Pant paa hans Troskab, og det uden en eneste Linje, uden et eneste skrevet Ord fra vor Side, der synes at have be gæret eller søgt dette Resultat !« At det bebudede Brev blev skrevet efter Prindsens, den nuværende Konges, Fødsel, der virkelig indtraf ved denne Tid, og at dette Brev har indeholdt en bestemt, men hemmelig Fornyelse af den gamle første Gang 1812 vedtagne Pagt, derom tvivlede den svenske Opposition ikke. Hvad den tredje Fornyelse an gaar, som Oppositionen ligeledes trode sig forvisset om, saa uddrog man denne Slutning af en mer eller mindre snild Sammenstilling af flere Erindringer fra Tiden før 1836, og dette lille Stykke snedig Bevisførele var ikke uden Interesse paa Grund af de Omstændigheder man havde mindet om. I de første Aar af den nye Tingenes Orden, der var skabt 1830, gjorde Carl Johan, hvem Byrden faldt lidt mindre tung, som vi have sagt, et Skridt henimod Eng land og Frankrig; men paa den ene Side, siger Lallerstedt, havde han altfor vel fortjent at være Gjenstand for xMis tanke, paa den anden Side var hans Henvendelse hverken aabenhjertig eller bestemt: han forlangte af Kabinetterne i Paris og London, at de skulde «komme med Forslag til ham, som han forbeholdt sig at antage eller lempe i For hold til den Grad af Dristighed og Enighed, som havde fremkaldt dem«. Man kan nok tænke, at sligt et Sprog ikke kunde optages vel. Desuden, da ny Bekymring opstod hos ham enten paa Grund af den demokratiske Propaganda i Europa eller paa Grund af Rygterne om en almindelig Krig, der vare i Omløb paa Fastlandet, vendte han tilbage206 til sine gamle Vaner og søgte paany hen til det Støttepunkt, som han et Øjeblik havde trot at kunne undvære. D. 23de Juni 1834 knyttede en Alliancekonvention, ledsaget af hem melige Artikler, for tredje Gang de Baand sammen, som holdt ham fast ved Kabinettet i St. Petersborg. Hvilke vare disse hemmelige Artikler? Man veed det ikke; men Åbo-Pagten blev her fornyet (ved Anticipation og uden at afvente Aaret 1836), eller der blev sat Noget i Stedet af lige Betydning. — Dette siger Lallerstedt i sin ovennævnte Bog. — Naar vi forsøge at prøve Rigtigheden af disse Gis ninger og de tidligere anførte ved at sammenholde med dem de diplomatiske Skrivelser, saa finde vi Følgende: Intet tyder paa Pagtens Fornyelse 1820; den, der skulde være foregaaet 1826, er ikke tilstrækkelig bevist ved Such telens Depeche. Det er vel sandt, at Rusland fra 1834 til 1836 lod til at gjøre Krigstilberedelser og bestræbe sig for at paatvinge Sverig sit Forbundsfællesskab ; de store Arbejder paa Ålandsøerne ere fra Begyndelsen af 1834, saavelsom de Skridt, der tillægges Kabinettet i St. Petersborg for at faa Gothland afstaaet til sig. I Januar s. A. sluttede Rusland en Traktat med Porten, og man veed, at en saadan Alli ance altid betydede Ruslands Fjendskab mod eller fore staaende Anfald paa Europa; i Marts skriver Englands Chargé d'affaires i Stokholm, at Rusland ganske vist har til Hensigt at drage Sverig ind i et Søkrigsforbund i Tilfælde af Krig, og han haaber, «at den offentlige Mening vil holde Kongen opret». Det er endelig i Høsten af det samme Aar, 1834, at en berømt Diplomat afgaar som of ficiel Overbringer af det svenske Kabinets Hyldest for Fo den af det Mindesmærke, der var rejst i Petersborg til Erindring om Sejrene 1813. Fyrst Menchikofs Sendelse til Stokholm fulgte lige ovenpaa, og alt dette foregaar sam tidig med Bruddet, med Frankrig som Følge af «Senge kammeraten«. Ved Udgangen af Aaret 1834 vedbliver Rus lands krigerske, ja næsten angribende Holdning. D. 15de Juli 1836, efter et Mellemrum af 113 Aar, højtideligholdes207 for første Gang Aarsdagen for Fuldførelsen af det fordum af Peter den Store selv byggede Fartøj, det som Russerne kalde den moskovitiske Flaades «Bedstefader» ; 26 Linje skibe, 21 Fregatter, 10 Brigger og 7 smaa Rofartojer ligge tilankers paa Kronstadts Rhed og hilse med mer end 2000 Kanonskud den ganske lille «Bedstefader«, som, an bragt paa en Dampbaad, stoltelig gaar forbi Linien af sine Børnebørn og Børnebørns Døra. Her er unægteligen Om stændigheder nok, som kunne vække Tanken om, at Kabi nettet i St. Petersborg fra 1833 til 1836 let har kunnet udøve en kysende Indflydelse paa sin fordums Allierede; men der findes ikke desto mindre i Depecherne ikke et eneste Ord om en i Aaret 1834, paa Grundlag af Trak taten af 1812 afsluttet ny Traktat, og man maa indrømme, at de Beviser, man har støttet enten paa Suchtelens De peche eller paa Underhandlingerne 1834 ikke

med Nød vendighed føre til det Resultat, man har villet uddrage deraf. Her betyder denne Slutning forøvrigt ikke stort, nåar Alt kommer til Alt. Hvilke Forpligtelser end Rernadotte monne have paadraget sig under sin Regering, Ingen er i Sverig gaaet saa vidt at paastaa, at hans Søn nogensinde har tåget lignende paa sig. Familiepagten fra Åbo var ikke fenger i Kraft Dagen efter Kong Oscars Thronbestigelse ; dette syntes vist, og det vilde være uretfærdigt at opstille en Solidaritet mellem de to Regeringer paa dette Punkt, som ikke vilde være grundet paa noget offentligt Aktstykke, udstedt af Bernadottes Søn. Om man forøvrigt vilde indrømme, at den daværende Konge havde lige til Krimkrigens Tid været bunden endnu af sin Faders Forbindelser med Rusland, saa vilde dette kun forhøje det Fortjenstlige i , at han endelig brød de Baand, der vare det svenske Folk og ham selv imod. Fra Juni Maaned 1855, medens Oppositionen regnede op paa sine Fingre alle de Bevæggrunde, som uden Tvivl holdt Kong Oscar tilbage under Ruslands Indflydelse, i208 samme Øjeblik som det sjette Bind af Schinkel-Bergmans Værk blev Gjenstand for Forargelse, i samme Øjeblik som den første Storm paa Sebastopol mislykkedes, bleve Under handlingerne med Frankrig og England, som vare blevne aabnede i November 1854, d. v. s. mod Enden af det første Felttog, paany optagne paa Haga med de to Vest magters Ministre. Medens Underhandlingerne tidligere vare blevne hæmmede ved den dobbelte Nødvendighed: dels at sætte sig i Stand til at yde de muligvis begærede Garan tier, dels ikke i Utide at røbe sit fjendske Sindelag mod en frygtelig Nabo, hæmmedes de nu af Forventningen om Sebastopols Fald. D. 9de September fjernede endelig denne sidste Hindring. Da Directionen for de kejserlige Museer i Paris havde begæret i Stokholm Kongens Portræt til Samlingen i Tuilerierne, blev det i October overdraget Fri herre Bonde, som man vidste besad Kongens Fortrolighed, at bringe dette Portræt til Frankrig. Han blev præsenteret i Tuilerierne, og understøttet af en Person, der stod saavel Kejser- som Kongefamilien nær, opnaaede han at sprede de sidste Skyer, hvis der endnu var nogen, som Erindringen om 1812 kunde have ladet blive tilbage. General Canro berts Sendelse til Sverig i Begyndelsen af 1855 havde til Hensigt at forvisse sig om det svenske Folks almindelige Stemning og endelig afslutte i Stoknolm , med felles Ud sigt for de tre Magter til et nær forestaaende kraftigt Felt tog i Østersøen, det saalænge paatænkte Forbund. Saa ledes sluttedes Traktaten d. 21de November 1855, fra hvilken man ikke maa skille Rundskrivelsen af 18de De cember, der forklarer Traktaten og giver den sin sande Betydning*). ") Traktatens Text lyder saaledes (Lallerstedt S. I. 334.-35 i den franske Udgave): «Art. I. Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge forbinder sig til ikke at afstaa til Rusland eller magelægge med samme eller tillade det at besætte nogen Del af det Territorium, der hører209 Man siger, at ved Etterretningen om den imellem Sverig og Vestmagterne sluttede Traktat, havde man i St. Petersborg tænkt paa at svare øjeblikkelig derpaa med Krig, og at General Berg, dengang Generalguvernør i Finland, havde erklæret, at han først og fremmest maatte have 30000 Russere for at passe paa de finske Tropper og i fornødent Fald holde dem i Ave. Man har lettere ved at tro, at Traktaten af 21de November virkelig har udøvet en Indflydelse paa Kejseren af Ruslands Beslut ninger og omsider afgjort bøjet ham til Fred. Denne Traktat var i Virkeligheden kun det første Tegn til alle de mindre Staters Frafald. Dertil kom, at Sverig blev farligt i og for sig. Trætten om Finmarken var kun Paaskud*) ; Kronerne Sverig og Norge til. Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge forpligter sig fremdeles til ikke at tilstaa Rusland nogen Ret til Græsgang, Fiskeri eller af nogensomhelst anden Art, saavel paa de nævnte Territorier som ved Sverigs og Norges Kyster, samt og til at tilbagevise ethvert Forsøg, som Rusland maatte gjøre paa at hævde Tilværelsen af nogen al* de fornævnte Rettigheder. Art. 11. I Tilfælde at Rusland skulde fremsætte for Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge noget Forslag eller Krav sigtende til at opnaa være sig Afstaaelse eller Magelæg af noget Stykke af de Kronerne Sverig og Norge tilhørende Territorier, eller Lejlighed til at erhverve visse Fiskeri- eller Græsgangs-Rettigheder eller nogensomhelst anden Rettighed paa disse samme Territorier eller paa Sverigs og Norges Kyster, forbinder Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge sig til øjeblikkelig at meddele dette Forslag til Hs. Majestæt de Franskes Kejser eller Hds. britiske Majestæt, og de nævnte Majestæter overtage paa deres Side Forpligtelsen til at forsyne Hs. Majestæt Kongen af Sverig og Norge med de fornødne Stridskræfter tillands og tilvands for i Forening med Hs. Majestæts Stridskræfter tillands og tilvands at modstaa Ruslands Fordringer eller Angreb. BeskatTenheden , Betydelighedon og Anvendelsen af de omhandlede Stridskræfter skulle, når Tilfældet indtræder, fast- sættes ved fælleds Overenskomst mellem de tre Magter.« O. A. ') G. Lallerstedt har i Kapitel 1 og 2 af sit oftere nævnte Skrift ud- førligen gjort Rede for Ruslands meget

begrundede Lyster til Fin- marken og for dets Udvidelsesforsøg og Rænkcr paa dette Punkt.210 Traktatens sande Motiv var egentlig at Sverig ikke fenger vilde være Ruslands bydende Indflydelse undergivet, ja at Vi tro det hensigtssvarende at meddele vore Læsere det Vigtigste heraf, om vi end skulde komme til at anføre Ting, der ere tem- melig bekjeudte. Efter at have skildret Finmarkens fysiske BeskalFenhed, navnlig gjort opmærksom paa Fjældenes ringe Højde og Fjordenes Frihed for Is om Vinteren samt fremhævet, hvor fortrinlig især Altenijorden er skikket til Søfæstningsanlæg af første Rang, vedbliver Forfatteren: «Saadan er Landets almindelige Udseende; men nogle ganske sær- egne Omstændigheder tiltrække sig Opmærksomheden i St. Peters- borg. Altenelvens Kilde ligger nærved Muonio, som tilligemed Torneå danner Grændseskjellet mellem Sverig og Rusland. Torneå er sejlbar saavelsom Alten. Men fra denne Flod indtil den inderste Ende af Altenfjorden er der en Vej, ikke ordentlig banet, men dog tilgængelig. Tætved Torneåelven og ved Alten kan man faa Heste nok til at fare over Bjergene, og denne Rejse er hverken lang eller besværlig; man har set Kviuder gjøre den om Vinteren og trække deres Børn efter sig i Slæder. Dette Overgangsted passer ypperlig til Ruslands Planer. Thi, nåar nogle russiske Batailloner gaa op fra Byen Torneå, kunne de paa et Par Uger gjøre sig til Herrer over Altendalen og naa Fjordens Bredder. Hvis hermed forbandtes et Søtog fra det hvide Hav langs Kysterne, vilde Vanskelighederne ved Landets Besættelse ikke være store," ettersom der paa hele Kysten ikke findes et eneste befæstet Punkt undtagen det aldeles utilstrækkelige, forfaldne Vardøhus." Forf. berører derefter de tidligere Grændsestridigheder, samt Overens komsterne i det 13de Aarhundrede, og nævner Lyngstuen midt imellem Kola og den nuvæ- rende Grændse som det vestligste Punkt, hvortil de russiske Skattekrævere maatte komme, medens de norske Konger maatte kræve Skat indtil Veleaga ved det hvide Hav. Han paaviser, hvor- ledes senere, fra Peter den Stores Tid, Russerne bredte sig mer og mer mod Vest, idet de russiske Fiskere først gjorde sig til ude- lukkende Herrer over de fælles Floder og Søer, dernæst gik langs Finmarkens Kyster og i Begyndelsen af dette Aarhundrede rejste deres Træskure paa norsk Grund, ja overvintrede i Vardøhuses forladte Kaserner. Efter Norges Forening med Sverig blev man opmærksom paa Faren og protesterede hos den russiske Øvrighed i Kola. Senere benyttede Alexander et i sig selv meget uskyldigt Skridt af Carl Johan til at true sig til en betydelig Udvidelse. Carl Johan havde solgt nogle gamle Krigsskibe til de sydameri-211 det vilde gribe Lejligheden til at tåge tilbage, hvad det havde mistet. Ålt var forberedt til en Landgang i Finland. kanske Republikcr, medens de endnu kæmpede med Spanierne. Dette betragtede Alexander — eller lod som han betragtede det — som en grov Tilsidesættelse af Hensynet til de legitime Fyrster og deres Rettigheder, og virkelig skræmmede han Carl Johan til at lade Kjøbet gaa ind for de ikke allerede afhændede Skibes Ved- kommende. Men samtidig rejste han Paastand paa hele Finmarken indtil Lyngstuen i Henhold til de gamle Overenskomster, idet han lod som han mente, at der ved Lyngstuen var sigtet ikke til hint Punkt midt imellem Kola og den nuværende Grændse, men til et Næs af samme Navn 6 Mile fra Tromso mellem Ulfs- og Lyng- fjordene. Trætteu om Skibenes Salg skulde skjule Stridens sande Gjenstand for de vestlige Holler, og det saa endog ud til Krig, da Alexander døde i Taganrog, og Nikolaus havde saamegen Møje med at holde sig paa Thronen, at han foreløbig lod Planen paa Fin- marken falde og 1826, d. 14de Maj sluttede en Traktat, der fast- satte det nuværende Grændsepunkt, hvorved Norge dog mistede Noget af hvad der oprindelig havde tilhørt det. I Aaret 1830 var den norske Regering uforsigtig nok til at tillade russiske Fiskere at tåge Ophold paa visse nærmere betegnede Punkter af Finmarkens Østkyst; naturligvis nedsatte de sig paa flere Steder, og 1846 maatte man nedrive de Nybygder, som vare anlagte andensteds. «Imidlertid røbede nye Intriguer fra Petersborg-Kabiuettets Side dets stadige Tanke. I 1841 saa man russiske Embedsmænd gjennemflakke det østlige Finmarken under Paaskud af en Lyst- rejse. De indsamlede overalt udførlige Oplysninger, studerede op- mærksomt Landet, besøgte Havnene, Flodernes Løb og Fiskestederne. Paa samme Tid fik man i Norge, ved en Fejltagelse, som Omslag om et Brev fra en russisk Embedsmand, et Brudstykke sandsyn- ligvis af et Cirkulære fra den russiske Regering til den samme Embedsmand. Det tilstedekomne Stykke af dette Cirkulære inde- holdt numererede Spørgsmaal om Havnene og de isfrie Punkter, om de gunstigste Steder til Anlæggelse af Krigshavne af tilstrækkelig Dybde, om det mest passende Sted til Anlæg af en Handelsplads paa det saakaldet blandede Territorium, om Vinter- og Sommer- vejene fra det russiske Finland til Havet, de sejlbare Floder, Op- førelsen af Militærveje, og endelig, efter nogle overskaarne Ord at dømme, om et muligt Magelæg af visse Landstrækninger. At dette Circulære virkelig

indeholdt Ruslands Planer, ses deraf, at Underhandlinger virkelig senere indlededes i Stokholm for at faa212 Kong Oscar skulde selv gaa derover. Det var en alvorlig Krig ligetil St. Petersborgs Porte. Hvad Traktatens offent en Del af Kysten ved Varangerfjord magelagt med Bjergegnen, der strækker sig fra Beldovado til Vaskojok og Søen Indiager. Naturligvis forsømte Kabinettet i St. Petersborg ikke samtidig at bearbejde det norske Finmarkens Befolkning. Man saa andre russiske Agenter overvælde den med Forekommenheder, drage den til sig ved Handelsforbindelser og yde den andre Fordele, som kunde binde den ved Interessen og Taknemligheden. Naar Finmarken mangler Korn, faar det denne vigtige Vare fra de russiske Havne ved det hvide Hav. Fra Handelsforbindelser til gjensidige Sympa- thier er der ikke langt, og Beboerne ved de norske Elve ere blevne forlokkede ved denne Fremfærd. løvrigt vel vidende, hvilket mæg- tigt Middel for Proselytisme Ungdommens Opdragelse kan blive, har Rusland sørget for at oprette en Handelsskole i Archangel, hvor de rigeste Kjøbmænd i Tromso og Hammersfest sende deres Sønner hen. Naar disse have endt deres Skoletid, komme de til- bage, fyldte med russiske Ideer, talende Russisk og foragtende de- res Fædreland. Deraf opstaar igjen indre Splid og Sammenstød, der have været alvorlige nok til oftere at sysselsætte Storthinget. Paa et saa vel forberedt Theater fattedes Skuespillerne ikke, og, da den nationale Mistillid var vakt, sysselsatte den norske Presse sig, maaske mer end rimeligt var, med en Person, som indfandt sig i Tromso i Juli 1847. Om denne Sag har man fortalt Følgende: Ingen kjendte den nysankomne Fremmede, og man spurgte nyfigent hinanden om Bevæggrundene til hans Ankomst. Efter at have biet nogle Dage, afkrævede man ham hans Pas, og kort efter blev et Gilde gjort til hans Ære hos Byfogden. Der bedaarede han alle Tilstedeværende ved sit Væsen og sin Levemaade, og Dagen efter fortalte de anseligste Mænd blandt Beboerne, som vare komne i hans Nærhed, Alt hvad de havde faaet at vide om ham, enten af hans egen Mund, eller af de Beretninger, som havde været i Om- løb ved Gildet. Han kaldte sig Baron Ungern-Sternberg, sagde, han var Svoger til General Buxhoften, Finlands Erobrer; Slægtskabsbaand forenede ham med Familierne Menchikof og Orlof; han var bleven opfostret i St. Petersborg blandt Kejserens Pager; han havde tjent i Kaukasus; han havde opholdt sig nogen Tid i Stokholm, hvor Kronprindsen, sagde han, behandlede ham som Kammerat; endelig, sin Fritid anvendte han til Rejser, nåar han da ikke hvilede sig paa sit Gods nær ved Reval Forøvrigt havde han givet at forståa at hans Indflydelse i St. Petersborg kunde være til megen Gavn for213 liggjorde Text ikke udtalte, gav Rundskrivelsen af 18de December noksom tilkjende. »Vor Bekymring for Frem Norge, som han følte levende Deltagelse for; de gode Tromsoborgere kunde da heller ikke noksom lykønske sig til en Persons Ankomst, der bebudede dem alle Slags Herligheder. Snart vandt Baron Sternberg en vis Indflydelse paa Stedet; efterhaanden som den voxede, lod han et anmassende Væsen afløse den sødladne Fore- kommenhed, der havde betegnet de første Dage af hans Ophold. Han erklærede lydelig, at Norge kun burde være Ruslands Vassal, og søgte at vinde de vigtigste Familier, idet han søgte at lokke Kjøbmændene med Løfter om Handelsforrettigheder og de Studerende ved at love dem, der vilde slaa sig ned i Rusland, Præstekald og Stipendier. I Virkeligheden drives Forsøgene paa at tvinge sig ind i Fin- marken med en Ihærdighed, som viser, at man har fattet en Be- slutning, og selve Erhvervs- og Handelsforbindelserne understøtte de politiske Foretagender. De russiske Fiskere pleje at komme om Sommeren for at øve deres Idræt ved Finmarkens Kyster, og leje da af de norske Fiskere Baade og Redskaber; begge Parter i dette Kompagniskab om Arbejde og Arbejdsmidler dele da Udbyttet. Paa den anden Side droge om Vinteren de nomadiske Fjældfinner, der leve af deres Rensdyr, med deres Slæder og Gods over paa finlansk Grund, hvor Rensdyrsmosset lindes i større Overflod. Denne Tingenes Tilstand var slaaet fast ved en Traktat af 1751 mellem Danmark- Norge og Sverrig, der dengang raadede over Finland. Den samme Traktat gav de russiske Lapper Ret til om Sommeren at drive deres Rener paa Græs i den norske Finmark. Rusland søgte at nytte dette gjensidige Forhold for at naa sit Maal. Under Paaskud af at de norske Lapper havde større Fordel af Gjensidig- heden end de russiske, forlangte det et Vederlag. Det foreslog følgelig Kabinettet i Stokholm at tillade de russiske Fiskere at drive Fiskeri med egne Fartøjer og, uden særlig Anvisning eller Be- grændsning, at opføre faste Boliger, hvor de kunde opholde sig om Vinteren. Snaren var for plump til at hilde Kabinettet i Stokholm, som længe havde næret Mistro, og Forslaget blev forkastet. Rasende over dette Uheld hævnede Petersborg-Kabineltet sig. Ved en Note af I Ode Juli 1852 tilkjendegav den russiske Minister i Stokholm det svensk-norske Kabinet, at fra den 16de Septbr. næstkommende vare Grændserne spærrede, saaledes at de norske Lapper, der ikke havde kunnet forsyne sig,

manglede Foder til deres Rensdyr. Den214 tiden«, sagde man der, »har kun kunnet stige, ved at Rus lands Udvidelseslyster i Orienten ere blevne aabenbarede.* Disse Ord tilkjendegav med Rette, at det ottomanske og skandinaviske Spørgsmaal hænge sammen, og udtrykte der ved hele det sidstnævntes Vigtighed. Man har god Føje til at tro, at Kejser Alexander har tåget den svenske Traktat under alvorlig Overvejelse. — Han vilde ganske vist have fortsat Krigen, sagde han i Moskwa, "dersom Nabofolkenes Røst ikke havde udtalt sig mod Ruslands Politik i de sidste Aar. « russiske Regering udførte denne Beslutning med den yderste Stræng- hed, og revsede ikke alene de Lapper, der overskrede de forbudne Grændseskjel, men, nåar hændelsesvis Renerne af Vane eller Trang søgte til deres gamle Græsgange, slog man dem ihjel paa Stedet. Hensigten med denne Strænghed var at fremkalde Nød og derved Misfornøjelse hos de norske Lapper. Virkelig gave de norske Lapper i deres Uvidenhed deres egen Regering Skyld derfor, og i Kautokeino-Egnen forefaldt flere blodige Udskejelser. Den norske Regering sendte en Kommission til Finmarken for at komme de ulykkelige Lapper til Hjælp, og forlangte samtidig Forklaringer af Rusland for at træffe Foranstaltninger i Anledning af den nye For- holdsregel; men Rusland gav ikke noget tilfredsstillende Svar. Aabenbart i den Hensigt. at forlænge.Uvisheden, har det indtil nu (1856) undgaaet enhver endelig Ordning uagtet Stokholm-Kabi- nettets indstændige Opfordringer. Det havde regnet paa, at de yderliggaaende Forholdsregler, skulde nøde Kabinettet i Stokholm til Indrømmelser. Det Modsatte skete; den norske Regering forbød Russerne Adgangen til Fiskerierne. Men Russerne drive ligefuldt deres Foretagender i denne Retning. Nys (1855) have de endog jaget Normændene bort fra et vigtigt Fiskevær, som kaldes Kiberg; de fiske i Varangerfjord, som om det var Fælleshav, og hvad dette Sted angaar, hvor Fiskene rindes i Overflod paa den norske Side og næsten ganske fattes paa den russiske, har Kabinettet i Stok- holm været svagt nok til at lade Tingene gaa deres vante Gang. Det er begribeligt, at Rusland ikke vil blive staaende." Saavidt Lallerstedt. Man ser, at Hr. Geffroy neppe har ganske Ret, når han betegner Trætten med Hensyn til Finmarken som et Paaskud til Garantitraktaten. Der var og er bestandig virkelig Fare paa dette Punkt. 0. A.215 Enten imidlertid Traktaten af 21de Nov. har indvirket saa stærkt paa Krigens Udfald eller ej, vist er det, at Sve rig har vist Tydskland, hvad der var dets Pligt, i Stedet for at følge dets slette Exempel. Selv nærmest truet, har Sve rig næsten ved Krigens første Regyndelse erklæret sig for Frankrig, og dette vilde have havt det i Ledtog med sig lige saa redebont som Sardinien, hvis dets aabenlyse lnd træden i de Kæmpendes Rækker ikke vilde have udsat Franskmændene for at følge det før Tiden til en Valplads, som man kun under lagttagelse af den største Forsigtighed turde vove sig frem paa. Kongen af Sverigs Politik viste sig ædel og dristig. Efter Krigens Slutning kunde Enhver dømme, om denne Politik havde været klog. Hvilken ny Situation skabte Fred slutningen for Sverig og hvilket nyt Forhold frembragte den mellem Sverig og Kejseren af Rusland? For det Første skuffedes det lyse Haab om at tilbage erobre Finland. Det er klart, at Parisertraktaten ikke kunde tilbyde Sverig nogen Landvinding paa dette Storfyrstendøm mes Bekostning, hvis Kyster alene vare blevne berørte af Krigen. For det Andet var Rusland blevet krænket. Lode Frankrig og England Sverig ligge værgeløst mod dets frem tidige Hævnlyst? Nej. Traktaten af 2 lde November har offentlig 'garanteret dets Integritet mod ethvert aabenlyst eller skjult Angreb fra russisk Side. Denne Forsikkring er given højtidelig i hele Europas Paahør, og ingen Tids grændse formindsker dens Værdi. At den ikke er bleven optagen i Parisertraktaten, kom mere deraf, at denne ogsaa ellers med Tavshed forbigik alle de tidligere fuldbyrdede Kjendsgjerninger, alle de tidligere afsluttede Overenskomster, som den ikke hævede eller forandrede: den slutter sig alt saa aabenbart til Novembertraktaten, udsletter den ikke. Det er utvivlsomt af en ganske lignende Grund, at Pariser traktaten ikke siger et eneste Ord om Finmark -Grændsens Regulering. Rusland havde forpligtet sig ligeoverfor Kabi nettet i Stokholm til med det Første, i Samraad med dette,216 at fastsætte denne Grændse, og, da man har slaaet tilstræk kelig Allarm med Hensyn til de russiske Udvidelsesbestræ belser paa denne Kant og derhos nu har den af Vesten netop i samme Henseende indgaaede Garanti, tør man være tilstrækkelig tryg for, at der ikke, i det Mindste for det Første, vil opstaa Vanskeligheder paa dette Punkt. Endelig opfylder Parisertraktaten Svenskernes Hovedønske ved at fastsætte, at Ålandsøerne ej skulle befestes, og at der her ikke skal opretles noget Krigs- eller Marineetablissement. Den bortmaner altsaa for stedse en Fare, som Carl Johan havde set voxe udenfor sin Dør og ikke kunnet afbøde*). En vedvarende Garanti af Vestmagterne, endelig Fast sættelse af Finmarkens Grændse , Forvisning om ikke mere at have at frygte paa Øerne udenfor Stokholm et russisk Kastel eller Militærpunkt , —

dette er hvad der for Sverig laa i hint berømte femte Punkt, som nogle svenske Forfat tere vilde have udvidet, saa at det kunde rumme tilligemed Ålandsøernes Besiddelse ogsaa Finlands, der alene kan sikkre hine, dernæst de tre nordiske Rigers Forening, ende lig Polens Gjenoprettelse. Den svenske Regering gik uden Tvivl ikke saa vidt; men den kunde beklage, at den ikke var kommen til at bruge Vaabenmagt, saa magtpaaliggende var det den at skride fremad paa den Bane, som den dri stigen havde aabnet sig. Om ogsaa Sverig ikke havde opnaaet de Fordele, som det havde fortjent, om ogsaa Parisertraktaten Intet havde fastsat for dets Vedkommende, vi tro dog, at det havde havt Grund til at lykønske sig til sin Regerings Adferd. Sverig rejste sig da af det Tryk, som Rusland i fyrretyve Aar havde tynget det ned med. For første Gang i fyrretyve Aar vovede det offentlig at kaste Mistanke paa Rusland, og *) Alt dette blev skrevet umiddelbart efter Krimkrigen. Om Rusland senere har fornyet sine Agitationer i Finmarken, vides ikke, men er meget muligt. Paa Ålandsøerne skal man ved Opførelsen af svære saakaldte Kaserner søge at omgaa Traktaten. 0. A.217 det sluttede sig ved et authentisk Aktstykke til den almin delige Misfornøjelse. Oscar I gjengav sit Land Handlefri heden, knyttede paany dets overleverede Politiks Traade og dets gamle Alliancer. Det var et helt nyt Sprog i det svenske Diplomatis Aarbøger i det i 9de Aarhundrede, at man talte i en offentlig Traktat om krigersk Samvirken med andre Magter «for at modstaa Ruslands Fordringer og An greb;« og tilføjede i den forklarende Rundskrivelse af 18de December dette alvorlige Raad : »Lad Rusland høre op med at volde grundet Bekymring for den europæiske Ligevægts Opretholdelse!« Hvilket forandret Udseende faa Sagerne i Løbet af nogle Dage ! Nys sagde man, at Sverig var lænke bundet til Rusland ved en Familiepagt, og nu tilkaster det Czaren en Udæskning. Nys sagde man med Rette, at det var udestænget fra Fastlandet, og nu taler det med til For svar for den europæiske Ligevægt. Sverig staar virkelig ikke fenger alene; det er ikke fenger forvist til en .Vråa af Europa og tilsidesat af Fastlandets Kabinetter; det er igjen blevet en Fastlandsmagt ved felles Optræden og felles Tarv. Den der fra nu af angriber det, angriber England og Frankrig.